

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ (Ε.Μ.Ε.Ι.Σ.)

1 ΣΕΙΡΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΣΕΡΡΩΝ 1

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ε. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣ

«ΑΡΧΗΓΟΣ ΚΑΙ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ»

**Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ**

191 - ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ - 191
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1981

ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ – ΣΕΡΡΕΣ 2017

Πρόλογος

Η Εταιρεία Μελέτης και Έρευνας της Ιστορίας των Σερρών (Ε.Μ.Ε.Ι.Σ.) με την έκδοση αυτή εγκαινιάζει μια σειρά εκδόσεων που είναι άμεσα συνδεδεμένες με την ιστορία της περιοχής μας αλλά και του ευρύτερου χώρου. Διαπιστώνοντας ότι το αξιόλογο βιβλίο του πανεπιστημιακού καθηγητή του Α.Π.Θ. Απόστολου Βακαλόπουλου **«Εμμανουήλ Παπάς - Αρχηγός και υπερασπιστής της Μακεδονίας - Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ»**, έκδοση Ι.Μ.Χ.Α., Θεσσαλονίκη 1981, είχε εξαντληθεί και ήταν σχεδόν απρόσιτο για τους Σερραίους, αποφασίσαμε να προβούμε στην ανατύπωσή του.

Σκοπός μας είναι το βιβλίο να διανεμηθεί στους Σερραίους εκπαιδευτικούς, επιστήμονες, ερευνητές και μαθητές με σκοπό να το μελετήσουν και να γίνει εργαλείο περαιτέρω έρευνας τους για τον χαρακτήρα και την πατριωτική δράση του ήρωα και ηγέτη των Μακεδονικών δυνάμεων κατά την επανάσταση του 1821, **Εμμανουήλ Παπά**.

Ευχαριστούμε το Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου (Ι.Μ.Χ.Α.) που, με την υπ' αριθμ. πρωτ.: Κ50335/2-4-2015 απόφασή του, μας παραχώρησε την άδεια ανατύπωσης του βιβλίου, το **Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου «Εμμ. Παππά»** και τον **Δήμαρχο του Δημήτριο Νότα** για την οικονομική τους υποστήριξη στην προσπάθειά μας, τον **«Πολιτιστικό Σύλλογο Εμμανουήλ Παπάς Θεσσαλονίκης»** για την στήριξη του εγχειρήματός μας και την **Dr. Ελένη Αμπατζή** για την ευγενική της χορηγία.

Ο Πρόεδρος της Ε.Μ.Ε.Ι.Σ.

Δημήτριος Δημούδης

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ε. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣ

«ΑΡΧΗΓΟΣ ΚΑΙ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ»

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ

191 — ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ — 191
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1981

© ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ (Ι.Μ.Χ.Α.)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: 1η έκδοση Ι.Μ.Χ.Α. 1981
2η έκδοση Ε.Μ.Ε.Ι.Σ. 2017

1η ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΘΑΝΑΣΗΣ ΑΛΤΙΝΤΖΗΣ, Θεσσαλονίκη

2η ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Tyrographic Α. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ & ΣΙΑ Ε.Ε.
Μεραρχίας 96, Σέρρες, Τηλ. 23210 35524
e-mail: tyoserres@gmail.com

Η φωτομηχανική ανατύπωση του βιβλίου πραγματοποιήθηκε από αντίτυπο που μας παραχώρησε ευγενώς το μέλος της Ε.Μ.Ε.Ι.Σ. κ. Απόστολος Μελισσάς.

ISBN: 978-618-83060-0-4

... στάθηκε αδύνατο να προτιμήσω τὴ ματαιότητα
καὶ νὰ παραμερίσω τὸ ἔνδοξο γεγονός τοῦ αἰῶνος.

Ἀναστάσιος Ἐμμ. Παπᾶς

18 Ἀπριλίου 1821

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Σελ.
15

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ο ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ

Κεφάλαιο Α'

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

Α'. Πηγές του οικογενειακού αρχείου του Έμμ. Παπᾶ	21
Β'. Τὰ στοιχεία γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴ δράση τοῦ Έμμ. Παπᾶ . .	32

Κεφάλαιο Β'

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

1. Χρονολογικὸ σημεῖωμα τοῦ γάμου καὶ τῆς γεννήσεως τῶν 11 παιδιῶν τοῦ Έμμ. Παπᾶ (1 Μαΐου 1793 - 26 Αυγούστου 1816)	44
2. Πωλητήριο παντοπωλείου στὸν Γιωργάκη Οικονόμου στὴ Δοβίστα (23 Ὀκτωβρίου 1800)	46
3. Ἀφιερωτικὸ σημεῖωμα Έμμ. Παπᾶ (21 Δεκεμβρίου 1819;)	48
4. Ἡ Ἀρχὴ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας δέχεται ὡς μέλος τῆς τὸν Έμμ. Παπᾶ (ἀρχὲς 1820;)	49
5. Ὁ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης χαίρει γιὰ τὴ μύηση τοῦ Έμμ. Παπᾶ στὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία καὶ ἐλπίζει ὅτι θὰ τὴν συντρέξει στὸ ἔργο τῆς (8 Ὀκτωβρίου 1820)	50
6. Ὁ Ἀθαν. Έμμ. Παπᾶς δανεῖζει στοὺς χωρικοὺς τῆς Δοβίστας 9.843 γρόσια καὶ 12 παράδες (12 Δεκεμβρίου 1820)	51
7. Σημεῖωμα διαφόρων πολεμοφοδίων ποὺ στέλνονται στὸν Έμμ. Παπᾶ (ἀχρονολόγητο, ἴσως ἔνοιξη 1821)	52
8. Ὁ Έμμ. Παπᾶς ζητεῖ ναυτικὴ βοήθεια ἀπὸ τοὺς Ὑδραῖους γιὰ νὰ χτυπήσει τὴ Θεσσαλονίκη καὶ ν' ἀποκλείσει τὰ παράλια τῆς Καβάλας (7 Μαΐου 1821).	53
9. Ὁ ἀρχιμ. Ἰωακείμ συστήνει στὸν Έμμ. Παπᾶ τὸν καπετάνιο Ἀθανάσιο Μαργαρίτη (18 Μαΐου 1821)	54
10. Ὁ ἰδιοκτήτης τῆς γολέτας «Ἀθηνᾶ» ζητεῖ ἀπὸ τὴ δημογεροντία τῶν Ψαρῶν νὰ τὸν βοηθήσει νὰ τραβήξει ἀπὸ τὴν ξέρα τὸ καράβι του (25 Μαΐου 1821)	57
11. Οἱ κάτοικοι τῆς Κασσάνδρας διακηρύσσουν τὴν ἀνταρσία τους (29 Μαΐου 1821)	57
12. Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἀγίου Ὁρους ζητοῦν τὴ βοήθεια τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου (30 Μαΐου 1821).	58

13. Οι κάτοικοι Συκιᾶς τῆς Σιθωνίας ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπὰ ἐνισχύσεις γιὰ τοὺς Πολυγυρινούς (31 Μαΐου 1821)	59
14. Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους ζητοῦν βοήθεια ἀπὸ τὸν ναύαρχο τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου (1 Ἰουνίου 1821)	61
15. Οἱ προϊστάμενοι τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ζητοῦν ἀπὸ τοὺς Σπετσιῶτες πολεμοφόδια (1 Ἰουνίου 1821)	62
16. Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους καλοῦν σὲ βοήθεια τὸν ναύαρχο τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου (1 Ἰουνίου 1821).	64
17. Ὁ Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὁρους Ἱγνάτιος ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνη του πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπὰ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς ἐπαρχίας του (1 Ἰουνίου 1821)	66
18. Οἱ πρόκριτοι τῆς δυτικῆς περιοχῆς τῆς Χαλκιδικῆς (Καλαμαρίας) περιγράφουν τὶς ἐπιχειρήσεις στὴν περιοχή τους καὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπὰ πολεμοφόδια (2 Ἰουνίου 1821)	67
19. Οἱ Μαντεμοχωριῆτες πληροφοροῦν τὸν Ἐμμ. Παπὰ ὅτι ἔχουν ξεσηκωθεῖ ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ ζητοῦν νὰ σπεύσει πρὸς βοήθειά τους (3 Ἰουνίου 1821)	69
20. Οἱ ἐπαναστάτες τῆς Καλαμαρίας προχωροῦν ὡς ἔξω ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη καὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὶς καταπίεσεις τοῦ καπετὰν Γιαννιοῦ (4 Ἰουνίου 1821)	72
21. Ἐναρξῆ τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως τῆς δυτικῆς περιοχῆς τῆς Χαλκιδικῆς μετ' ἐπικεφαλῆς τὸν Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγ. Ὁρους Ἱγνάτιο (5 Ἰουνίου 1821)	74
22. Οἱ ἐπαναστάτες πλησιάζουν ὡς 3 ὥρες μακριὰ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη. Διενέξεις τῶν ἀρχηγῶν τους μετ' δύο μισθωμένα καράβια (6 Ἰουνίου 1821)	75
23. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δυνάμεων Κασσάνδρας καὶ Πολυγύρου ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπὰ πολεμοφόδια καὶ ἕναν ἀνθρωπό του, γιὰ νὰ τεθεῖ ἐπικεφαλῆς τοῦ στρατεύματος (9 Ἰουνίου 1821)	77
24. Οἱ προϊστάμενοι τῶν 20 μονῶν ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπὰ νὰ σπεύσει σὲ βοήθειά τους μετ' πολεμοφόδια (9 Ἰουνίου 1821)	78
25. Ὁ Ἐμμ. Παπὰς ζητεῖ ν' ἀγοράσει ἀπὸ τὴν κοινότητα Σπετσῶν 1.000 ὄκ. μαπαρούτη καὶ νὰ σπεύσει πρὸς συνδρομὴ τους ἢ ναυτικὴ τους μοίρα (12 Ἰουνίου 1821)	80
26. Οἱ προϊστάμενοι τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ζητοῦν ἀπὸ τοὺς προκρίτους τῶν Σπετσῶν βοήθεια σὲ πολεμοφόδια καὶ καράβια (14 Ἰουνίου 1821)	82
27. Ὁ Δημ. Ὑψηλάντης συγχαίρει τὸν Ἐμμ. Παπὰ καὶ τὸν παρακινεῖ νὰ συνεχίσει τὸν ἀγῶνα (15 Ἰουνίου 1821)	86
28. Ἐκκλήση τῶν Πολυγυρινῶν καὶ τῶν ἄλλων γύρω κατοίκων πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπὰ νὰ στείλει βοήθεια γιὰ τὴ διάσωση τῶν πανικόβλητων κατοίκων (μέσα Ἰουνίου 1821).	87
29. Ὁ Ἐμμ. Παπὰς καλεῖ τοὺς καπετάνιους τῶν καραβιῶν νὰ κάνουν ἀντιπερισπασμό, γιὰ ν' ἀνακόψουν τὴν προέλαση τῶν Τούρκων (16 Ἰουνίου 1821)	89
30. Οἱ προϊστάμενοι τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐκθέτουν στὸν Ἐμμ. Παπὰ τὴν ἀπελπιστικὴ κατάσταση τῆς περιοχῆς καὶ τὴν ἀνάγκη ἀποστολῆς πυρίτιδας (24 Ἰουνίου 1821)	90
31. Οἱ ἴδιοι ζητοῦν καὶ στρατιωτικὴ βοήθεια (26 Ἰουνίου 1821)	92
32. Οἱ ἴδιοι ἰκετεῦν τοὺς προκρίτους τῆς Ὑδρας νὰ στείλουν 2 καράβια μετ' τροφῆς καὶ πολεμοφόδια (29 Ἰουνίου 1821)	95
33. Συμφωνητικὸ μισθώσεως τῆς γολέτας «Ἀλκιβιάδης» τοῦ Θεοφάνη Βόκου	

ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὄρους γιὰ ἐπαγρύπνηση στὶς ἀκτές τοῦ (5 Ἰουλίου 1821)	96
34. Ὁ ὄπλαρχηγὸς τοῦ Ὀλύμπου Διαμαντῆς Νικολάου δηλώνει τὴ συμπαράστασή του πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπᾶ (7 Ἰουλίου 1821)	98
35. Ὁ Δημ. Ὑψηλάντης ἐγκαρδιώνει τοὺς μοναχοὺς καὶ προσπαθεῖ νὰ ὀργανώσει ἐφορεῖες στὴ Χαλκιδική (12 Ἰουλίου 1821).	99
36. Ὁ πλοίαρχος Ἀθαν. Μαργαρίτης παραπονεῖται πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπᾶ γιὰ τὴν κακὴ ἀπέναντί του συμπεριφορὰ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους (13 Ἰουλίου 1821)	101
37. Οἱ ἐπίτροποι τῆς μονῆς Κουτλουμουσίου ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπᾶ σιτᾶρι (15 Ἰουλίου 1821)	102
38. Οἱ προϊστάμενοι τῶν μονῶν ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπᾶ σιτᾶρι (15 Ἰουλίου 1821)	103
39. Οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας στέλνουν σιτᾶρι στὸ Ἅγιον Ὄρος (18 Ἰουλίου 1821)	104
40. Οἱ ὑπερασπιστὲς τοῦ Ἁγίου Ὄρους ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπᾶ τροφὲς καὶ παραπονοῦνται γιὰ τὴ στάση τῶν μοναχῶν (19 Ἰουλίου 1821)	105
41. Ὁ καπετὰν Ρήγας Μάνσης ἀναφέρει τὰ ἴδια (19 Ἰουλίου 1821)	106
42. Συστατικὸ γράμμα τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ πρὸς Λ. Κουντουριώτη γιὰ τὸν παπᾶ Παρθένου (4 Αὐγούστου 1821)	112
43. Συμφωνητικὸ γιὰ τὴ μεταφορὰ πυρομαχικῶν στὴ Χαλκιδική (12 Αὐγούστου 1821)	113
44. Ὁ ἠγούμενος τῆς μονῆς Διονυσίου ζητεῖ ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπᾶ σιτᾶρι (12 Αὐγούστου 1821)	114
45. Σημεῖωμα ἐξόδων κατὰ τὴ φυγάδευση γιοῦ τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ ἀπὸ τὶς Σέρρες στὸ ἐξωτερικὸ ὡς τὴν ἐπιστροφή του στὶς 27 Μαρτίου 1823	115
46. Ὁ Ἐμμ. Παπᾶς ἐρωτᾷ τὸν Λάζ. Κουντουριώτη, γιὰτὶ δὲν ἔφυγε τὸ φόρτωμα πυρίτιδας (20 Αὐγούστου 1821)	121
47. Οἱ προϊστάμενοι τῶν μονῶν παρακαλοῦν τὸν Ἐμμ. Παπᾶ νὰ τοὺς στείλει σιτᾶρι ἀπὸ τὰ μετόχια τους (20 Αὐγούστου 1821)	122
48. Ὁ μοναχὸς Νικηφόρος ἐνημερώνει τὸν Ἐμμ. Παπᾶ στὰ προβλήματα τοῦ Ἁγίου Ὄρους (20 Αὐγούστου 1821)	123
49. Ὁ μοναχὸς Νικηφόρος ἐκθέτει στὸν Ἐμμ. Παπᾶ τὶς ἀνάγκες τῶν μονῶν σὲ τρόφιμα κ.λ. (22 Αὐγούστου 1821)	131
50. Ὁ Κων. Καρατζᾶς, ὁ Α. Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Θ. Νέγρης καλοῦν τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὄρους νὰ στείλουν δύο πληρεξουσίους στὴ συνέλευση τῶν Σαλῶνων (25 Αὐγούστου 1821)	133
51. Οἱ ἐπίτροποι τῶν Ἰβήρων στέλνουν τὰ χρεωστούμενα στὸν Χατζηχριστοδούλου (1 Σεπτεμβρίου 1821)	135
52. Ὁ ἀπεσταλμένος τῶν Μακεδόνων Χρῦσανθος Συναΐτης ἐνημερώνει τὸν Ἐμμ. Παπᾶ γιὰ τὶς ἐνέργειές του στὴ Νότια Ἑλλάδα (3 Σεπτεμβρίου 1821)	137
53. Ἐπίσημοι καλοῦν τοὺς Μακεδόνες νὰ στείλουν δύο ἀντιπροσώπους των στὰ Σάλωνα (5 Σεπτεμβρίου 1821)	141
54. Οἱ ἐπίτροποι τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπᾶ νίτρο καὶ θειάφι (6 Σεπτεμβρίου 1821)	142
55. Ἡ μονὴ Ἰβήρων στέλνει τὸν μοναχὸ Ραφαὴλ γιὰ τὴν παραλαβὴ διαφόρων ὑλικῶν (7 Σεπτεμβρίου 1821).	143

56. 'Ο μοναχὸς Νικηφόρος στέλνει στὸν Ἐμμ. Παπὰ ἕνα κανόνι (10 Σεπτεμβρίου 1821)	144
57. 'Ο Δημ. Ὑψηλάντης διορίζει τὸν Ἐμμ. Παπὰ «πληρεξούσιον ἀρχηγὸν Ἀγίου Ὁρους κ.λ.» (11 Σεπτεμβρίου 1821)	148
58. Ἀντίγραφο ἐγγράφου μὲ τὸ ἴδιο περιεχόμενο (11 Σεπτεμβρίου 1821)	149
59. 'Ο μοναχὸς Νικηφόρος δίνει πληροφορίες στὸν Ἐμμ. Παπὰ γιὰ τὴν κατάσταση στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ στὴ Θεσσαλονίκη (12 Σεπτεμβρίου 1821)	150
60. Οἱ καπετάνιοι Διαμαντῆς Νικολάου καὶ Γουγούλας Ντράσκου στέλνουν ὡς ἀντιπρόσωπό τους στὴ Νότια Ἑλλάδα τὸν Κοζανίτη Νικόλαο Κασομούλη (17 Σεπτεμβρίου 1821)	157
61. 'Ο καραβοκώρης Ἀναστ. Ρήγα εἰδοποιεῖ τὸν Ἐμμ. Παπὰ ὅτι ὁ Χατζῆ Βισβίτζης ἔφυγε γιὰ τὴν Ὑδρα καὶ ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι πρόθυμος νὰ τὸν ἐξυπηρετήσῃ (18 Σεπτεμβρίου 1821)	159
62. 'Ο Δημ. Ὑψηλάντης παρακαλεῖ Ὑδραῖους καὶ Σπετσιώτες νὰ βοηθήσουν τοὺς Ὀλυμπίους στὸν ἀγώνα τους (30 Σεπτεμβρίου 1821)	160
63. 'Ο Δημ. Ὑψηλάντης εἰδοποιεῖ τὸν Ἐμμ. Παπὰ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ στείλῃ κανόνια καὶ ὅτι θὰ φροντίσει γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση στὴ Σέρρες τῆς οἰκογένειάς του (30 Σεπτεμβρίου 1821)	161
64. 'Ο Νικ. Κασομούλης γράφει στὸν Ἐμμ. Παπὰ ἀπὸ τὴν Ὑδρα τὰ νέα ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψή του στὴ Νότια Ἑλλάδα (5 Ὀκτωβρίου 1821)	163
65. Οἱ Ὑδραῖοι ἀποστέλλουν πολεμοφόδια στοὺς Ὀλυμπίους (6 Ὀκτωβρίου 1821)	165
66. Οἱ Ὑδραῖοι καλοῦν τοὺς Ἀγιορεῖτες νὰ βοηθήσουν τοὺς Ὀλυμπίους (ἀχρονολόγητο)	166
67. 'Ο μοναχὸς Νικηφόρος στέλνει στὸν Ἐμμ. Παπὰ τρόφιμα καὶ τοῦ ἀνακοινώνει διάφορα νέα σχετικά μὲ τὴν κινήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου (12 Ὀκτωβρίου 1821)	168
68. Οἱ μοναχοὶ Ξενοφώντος ζητοῦν τρόφιμα (14 Ὀκτωβρίου 1821)	170
69. 'Ο μοναχὸς Παρθένιος ὁ Ξενοφωντινὸς ἐκθέτει στὸν Ἐμμ. Παπὰ τὴν ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν ἀποστολή του στὴν Πελοπόννησο (20 Ὀκτωβρίου 1821)	171
70. 'Ο ὄπλαρχηγὸς τοῦ Ὀλύμπου Διαμαντῆς Νικολάου γράφει στὸν Ἐμμ. Παπὰ ὅτι ἐτοιμάζεται νὰ μπεῖ στὸν ἀγώνα (22 Ὀκτωβρίου 1821)	173
71. Εὐχαριστήριο κατοίκων Κασσάνδρας καὶ προσφύγων πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπὰ (24 Ὀκτωβρίου 1821)	177
72. 'Ο ἀρχιμ. Ἰακώβος Βατοπεδινὸς προφασίζεται λόγους ὑγείας, γιὰ νὰ μὴν ἐπισκεφθεῖ τὸν Ἐμμ. Παπὰ (8 Νοεμβρίου 1821)	179
73. 'Ο Τοῦρκος διοικητῆς τοῦ Ἀγίου Ὁρους Χασεκή Χαλίλ μπέης διατάζει τοὺς Ἐσφιγμένους μοναχοὺς νὰ πιάσουν τὸν Ἐμμ. Παπὰ (9 Νοεμβρίου 1821)	180
74. Ἡ μονὴ Ξενοφώντος ἀρνεῖται νὰ παραδώσῃ στὸν Ἐμμ. Παπὰ τὸ φυλαγμένο στὴν ἀποθήκη της σιτάρι (10 Νοεμβρίου 1821)	181
75. Οἱ προϊστάμενοι τῶν 19 μονῶν ἀπαιτοῦν νὰ ἐκτελεστεῖ ἡ διαταγὴ τοῦ Χασεκή Χαλίλ μπέη (11 Νοεμβρίου 1821)	182
76. 'Ο ἀρχιμ. Προκόπιος Δενδρινὸς ἐκθέτει στὸν Ἰωάννη Κλάδο ὀρισμένα ἱστορικὰ στοιχεῖα σχετικά μὲ τὸ Ἅγιον Ὄρος (16 Δεκεμβρίου 1821)	183
77. 'Ο Δημ. Ὑψηλάντης ἀναγνωρίζει μετὰ θάνατον τὴν μεγάλην ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐμμ. Παπὰ πρὸς τὸ ἔθνος (25 Δεκεμβρίου 1821)	186

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

Κεφάλαιο Α'

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΓΙΩΝ ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

Α'. 'Ο 'Αναστάσιος 'Εμμ. Παπάς κατά την προεπαναστατική περίοδο και τις ἀρχές τῆς ἐπαναστατικῆς	189
Β'. 'Ο 'Αθανάσιος, ὁ Νικόλαος καὶ ὁ Γιαννάκης 'Εμμ. Παπάς	199
Γ'. 'Η τύχη τῶν ἄλλων γιῶν καὶ γενικὰ τῆς οἰκογένειας 'Εμμ. Παπᾶ	202

Κεφάλαιο Β'

ΤΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΕΜΜ. ΠΑΠΑ (1-23). ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑ	211
---	-----

ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΩΝ ΓΙΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΜΜ. ΠΑΠΑ	225
---	-----

1. 'Ο Νικ. 'Εμμ. Παπάς διορίζεται ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου ἀστυνομίας (23 Μαΐου 1823)	225
2. Γράμμα τοῦ 'Ιωάννη 'Εμμ. Παπᾶ πρὸς τὸν ἀδελφὸ του Νικόλαο (3 Μαρτίου 1824)	225
3. 'Υπολογισμὸς χρέους ἡγουμένου μονῆς Ξενοφῶντος πρὸς 'Εμμ. Παπᾶ (ἀ- χρονολόγητο· ἴσως 20 Δεκεμβρίου 1825)	226
4. Τὸ ὑπουργεῖο ἐσωτερικῶν διατάζει τὸν ἡγούμενο τῆς μονῆς Ξενοφῶντος νὰ ἐξοφλήσει τὸ χρέος του πρὸς τοὺς γιουὺς τοῦ 'Εμμ. Παπᾶ (17 Φεβρουαρίου 1826)	228
5. Τὸ ἴδιο ὑπουργεῖο μὲ τὸ ἴδιο περιεχόμενον πρὸς τὰ κατὰ τόπους ἐπαρχεῖα (17 Φεβρουαρίου 1826)	229
6. 'Ο Δράμας Νεόφυτος βεβαιώνει ὅτι ἡ 'Ελένη 'Εμμ. Παπᾶ πῆρε ἀπὸ τῆ μητέρα της ὅσα τῆς ἀνῆκαν καὶ δὲν διεκδικεῖ τίποτε πιά ἀπὸ τοὺς συγκαλη- ρονόμους της (12 Μαρτίου 1838)	229
7. Κατάλογος τῶν πραγμάτων ποὺ ἄφησε ὁ Κωνστ. 'Εμμ. Παπάς στὸ σπίτι του στὴ μονὴ Εἰκοσιφοίνισσας (29 Μαρτίου 1838)	232
8. Πληρεξούσιο τοῦ Γεωργίου 'Εμμ. Παπᾶ (10 Σεπτεμβρίου 1838)	234
9. Πληρεξούσιο τοῦ 'Αναστ. 'Εμμ. Παπᾶ (12 Σεπτεμβρίου 1838)	236
10. Συστατικὸ γράμμα τοῦ Σερρῶν 'Αθανασίου γιὰ τὸν Κωνσταντῖνο 'Εμμ. Παπᾶ (28 Μαρτίου 1841)	238
11. Φίλος γράφει πρὸς τὸν Κωνστ. 'Εμμ. Παπᾶ σχετικὰ μὲ τις διενέξεις του γιὰ τὰ διάφορα κληρονομικὰ τῆς οἰκογένειας θέματα (24 Αὐγούστου 1841)	240
12. Περιεχόμενον βασιλικοῦ διατάγματος γιὰ τὴν ἀποζημίωση κληρονόμων τῶν ἀγωνιστῶν ποὺ σκοτώθηκαν κατὰ τὸν 'Αγώνα (25 Μαρτίου 1850)	241
13. 'Ο Σερρῶν 'Ιάκωβος πιστοποιεῖ ὅτι ἡ 'Ελένη 'Εμμ. Παπᾶ, μητέρα 5 παι- διῶν, βρῖσκεται σὲ μεγάλη ἔνδεια (26 Σεπτεμβρίου 1858)	242

14. Βασιλικὸ δίαταγμα τῆς 21 Σεπτεμβρίου 1861 γιὰ τὴν ἐκκαθάριση τῶν ἀποζημιώσεων τοῦ Ἀγῶνα.	243
15. Εὐυπόληπτοι πολίτες τῶν Σερρῶν μαρτυροῦν γιὰ τὴ μεγάλη περιουσία τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ (18 Μαΐου 1865)	243
16. Ὁ Κωνστ. Ἐμμ. Παπᾶς παρακαλεῖ τὸν ὑποπρόξενο τῆς Ἑλλάδας στίς Σέρρες Γ. Α. Λαγκαδᾶ νὰ πιστοποιήσῃ τὴν καλὴ ὑπόληψη τῶν παραπάνω μαρτύρων (19 Μαΐου 1865)	245
17. Πιστοποίηση τοῦ Γ. Α. Λαγκαδᾶ (20 Μαΐου 1865)	245
18. Ἀναφορὰ τοῦ Κωνστ. Ἐμμ. Παπᾶ πρὸς τὴν «ἐν Ἀθήναις Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἀγῶνος» (8 Ἰουνίου 1865)	246
ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ	249
SUMMARY and CONTENTS (in English)	261

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Δέν νομίζω πώς υπάρχουν πιό συνταρακτικά τεκμήρια, πού ν' αποκαλύπτουν τούς πόθους τών Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας γιά τήν ἀπελευθέρωση καί τήν ἀποκατάστασή τους, ἀπό τά διασκορπισμένα σέ διάφορα ἀρχεῖα ἔγγραφα, ἐκδεδομένα καί ἀνέκδοτα, δηλωτικά τών ἀγώνων τοῦ «Ἀρχηγοῦ καί Ὑπερασπιστοῦ τῆς Μακεδονίας» Ἐμμ. Παπᾶ ἀπό τή Δοβίστα τών Σερρών, καθῶς καί τών γιῶν του. Μέσα ἀπ' αὐτά διαγράφονται ἀδρές καί ἀρρενωπές οἱ μορφές τών μελῶν μιᾶς εὐτυχημένης οἰκογένειας, ἡ ὁποία, ἐνῶ μπορούσε νά ζήσει ἡσυχά καί εὐδαιμονικά, τά θυσιάσε ὅλα, ἄνεση καί πλοῦτη, γιά τήν πατρίδα καί ἐγινε ὀλοκαύτωμα στόν βωμό τῆς ἐλευθερίας.

Κατά τή διάρκεια τών μακροχρόνιων ἐρευνῶν μου στόν τομέα τῆς ἱστορίας τῆς Μακεδονίας ἀναζήτησα μέ ἐπιμονή τά ἔγγραφα τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, τά ὁποῖα ἄλλωστε θά ἔπρεπε νά χρησιμοποιήσω, ἂν ἤθελα νά ἐξιστορήσω μέ συμπληρωματικά θετικά στοιχεῖα τά δύσκολα χρόνια τῆς κατὰ τήν ἐποχή τοῦ ἔθνικοῦ ξεσηκωμοῦ¹.

Μιά σημαντική κιόλας προσφορά νέων στοιχείων εἶχε κάνει ὁ καθηγητής Ἰ. Μαμαλάκης δημοσιεύοντας στό *Δελτίο τῆς Ἱστορικῆς καί Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας* τά ἀποτελέσματα τών πολύμηνων ἐρευνῶν του στίς μονές τοῦ Ἀγ. Ὁρους. Ἀποσπασμένος γιά τόν σκοπό αὐτόν στήν Ἀθωνιάδα Σχολή εἶχε τήν εὐκαιρία νά μελετήσει τά ἀρχεῖα διαφόρων μονῶν, Βατοπεδίου, Ἐσφιγιμένου κ.λ., καί ἰδίως τοῦ Χιλανδαρίου, ὅπου βρῆκε ὀλόκληρο τὸ ἀρχεῖο τῆς, πού περιεῖχε ἔγγραφα ἀπό τήν 1 Ἰουνίου 1821 - 31 Μαΐου 1822, ἀνάμεσα σ' αὐτά 11 ἐπιστολές τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ καί διάφορα ἄλλα σχετικά μέ τήν ἐπανάσταση ἔγγραφα. Προσπάθειά του νά χρησιμοποιήσει τά ἔγγραφα πού εἶχε πάρει μαζί του ὁ Παπᾶς κατεβαίνοντας στήν Ἑλλάδα καί τά ὁποῖα ἦταν κατατεθειμένα στήν Ἱστορικῆ καί Ἐθνολογική Ἑταιρεία, δέν εὐδοκίμησε, γιὰ αὐτά βρίσκονταν, ὅπως λέγει, «ἐναποτεθειμένα εἰς τά Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους», ἴσως ἐγκιβωτισμένα ἐκεῖ. Χρησιμοποίησε λοιπόν μόνο λίγα ἀπό τά ἀποκείμενα στόν φάκελο τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ στό Ἀρχεῖο τών Ἀγωνιστῶν, Τμῆμα Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης². Τά

1. Βλ. Ἀπ. Βακαλοπούλου, *Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833*, Θεσσαλονίκη 1969. Βλ. καί ἀγγλική ἐκδοση ἀπό τὸ Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἵμου στά 1973.

2. Βλ. Ἰ. Μαμαλάκη, «Νέα στοιχεῖα σχετικά μέ τήν ἐπανάστασιν τῆς Χαλκιδικῆς στά 1821», *ΔΙΕΕ* 14 (1960) 407-549. Μὲ βάση ἐπίσης ἔγγραφα τών μονῶν τοῦ Ἀγ.

έγγραφα λοιπόν αυτά, πού βρίσκονταν στα δύο χωριστά επιστημονικά ιδρύματα και τὰ ὅποια ἀποτελοῦσαν, τὸ πρῶτο, τὸ προσωπικὸ ἀρχεῖο τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, και τὸ δεῦτερο, τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειάς του, ἰδίως τῶν ἀγοριῶν του και ἀγωνιστῶν τοῦ 21, θέλησα νὰ χρησιμοποιήσω και νὰ τὰ ἀξιοποιήσω σ' ἓναν ἰδιαιτέρο τόμο.

Στὴν ἀναζήτησή μου λοιπὸν αὐτῆ τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀρχείου τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ μοῦ συμπαραστάθηκαν, πρὶν ἀπὸ 15 περίπου χρόνια, μὲ προθυμία ὁ ἀλησμόνητος Ἰωάννης Μελετόπουλος, ἔφορος τότε τοῦ Μουσείου και γενικὸς γραμματέας τῆς Ἱστορικῆς και Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας, ὁ τότε ὑφηγητῆς και τώρα καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθήνας κ. Βασ. Σφυρόερας, και πρὶν ἀπὸ 4 χρόνια ὁ κ. Παναγ. Νικολόπουλος, διευθυντῆς τοῦ Τμήματος Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, οἱ ὅποιοι και φρόντισαν νὰ μικροφωτογραφηθοῦν και νὰ μοῦ ἀποσταλοῦν τὰ ἀποκείμενα στα δύο παραπάνω Ἰδρύματα ἔγγραφα τῆς οἰκογένειας Ἐμμ. Παπᾶ. Καὶ ἀπὸ τίς δύο αὐτὲς πηγές προέρχονται τὰ δημοσιεύμενα στὸ βιβλίο μου ἔγγραφα, πού μαζί μὲ τὰ ἄλλα ὅσα βρῆκα ἐκδομένα σὲ διάφορα δημοσιευμένα στὴ Νότια Ἑλλάδα σχετικὰ ἔργα τὰ παρουσιάζω σ' ἓνα ἐνιαῖο σῶμα (corpus), ὥστε εὐκολα νὰ μπορεῖ νὰ προστρέχει σ' αὐτὰ και νὰ τὰ χρησιμοποιεῖ ὁ ἀναγνώστης ἢ ὁ ἐρευνητῆς.

Ὅταν τὸν Νοέμβριο τοῦ 1978 μελέτησα ἐπὶ τόπου τὸν φάκελο τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ στὴν Ἱστορικὴ και Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία, γιὰ νὰ ἔχω ἄμεση ἀντίληψη τῶν κειμένων τῶν ἐγγράφων και νὰ μετρήσω τίς διαστάσεις τους, διαπίστωσα ὅτι ὀρισμένα, κυρίως ἀγιορειτικά, ἔλειπαν, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν, ὅπως μοῦ εἶπαν οἱ ἀρμόδιοι ὑπάλληλοι, σὲ ὀρισμένη ἔκθεση σφραγίδων τῶν ἀγιορειτικῶν μονῶν. Ἐπομένως δὲν μπόρεσα νὰ κάνω τὴν ἀντιπαραβολὴ τῶν φωτογραφιῶν μου μὲ τὰ ἴδια τὰ ἔγγραφα. Τὴν ἴδια ἐργασία ἔκανα και στὸ Τμήμα Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τὴν ἀξία τῶν ἀνέκδοτων στοιχείων τῶν ἀρχείων εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκτιμήσω και νὰ χρησιμοποιήσω, ὅταν συνέγραφα τὴν *Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833*, και εἰδικὰ τὸ τμήμα πού ἀφοροῦσε τοὺς κοινούς μὲ τοὺς Νότιους Ἑλληνες ἀγῶνες τῶν Βορείων κατὰ τὸ 1821. Μὲ αὐτὸν ὅμως τὸν τρόπο μοῦ ἔγινε ἀκόμη πιὸ συνειδητὴ και ζωηρὴ ἡ σημασία τῶν ἐγγράφων, τὰ ὅποια τώρα, ὕστερ' ἀπὸ πολλὰ χρόνια, παραδίδω μὲ αἰσθήματα ἱκανοποιήσεως και ἀνακουφίσεως στοὺς μελετητὲς και ἐρευνητὲς τῆς ἱστορίας τῆς

Ὅρους ὁ Μαμαλάκης ἔγραψε και τὴ μελέτη «Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀγιορειτῶν ἐπὶ Μεχμέτ Ἐμὶν Ἀβδουλάχ πασᾶ 1822-1823», *ΔΙΕΕ* 17 (1963-1964) 39-153. Φωτοτυπίες και κείμενα μερικῶν ἐγγράφων τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀρχείου Ἐμμ. Παπᾶ δημοσιεύει στὴν ἐκλαϊκευτικὴ του μελέτῃ ὁ Βασ. Στεφ. Παπαστεφάνου, *Ὁ Ἐμμανουὴλ Παπᾶς και ἡ ἐπανάστασις ἐν Χαλκιδικῇ κατὰ τὸ 1821*, Ἀθῆναι 1970.

πολύπαθης αὐτῆς ἑλληνικῆς γῆς, τῆς πατρίδας τοῦ Φιλίππου, τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη.

4. Μὲ τὴ βοήθεια τῶν κειμένων καὶ τῶν δύο φορέων τους προσπάθησα στὸ Α' μέρος τῆς ἐργασίας, κεφ. Α', 1, νὰ ἐξιχνιάσω τὴν ἱστορία τῶν χωριστῶν ἀποθεμάτων ἐγγράφων (depôts), πῶς συγκροτήθηκαν, ποιὲς ἦταν οἱ περιπέτειές τους καὶ τελικὰ πῶς κατέληξαν στὰ ἀρχεῖα τῶν παραπάνω μνημονευόμενων δύο ἰδρυμάτων. Μὲ τὴν ἀνίχνευσὴ μου αὐτὴ ἀναγκαστικὰ ὀδηγήθηκα καὶ στὴν ἀναζήτησι στοιχείων γιὰ τὴν πολιτικὴν, ἐκπαιδευτικὴν καὶ γενικὰ πολιτιστικὴν κατάστασιν στὴ Σέρρες, μεγάλη πατρίδα τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας Ἑμμ. Παπᾶ καὶ γενικὰ ἀκρόπολι τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τουρκοκρατίας. Καὶ ἡ ἔρευνα αὐτὴ, ποὺ ἦταν ἀρκετὰ ἐπίπονη, ἀπέδωσε τοὺς καρπούς της καὶ ἔδωσε σαφεῖς ἀπαντήσεις σὲ ὀρισμένα σκοτεινὰ ἐρωτήματα.

Κατόπιν στὸ Α', 2 κεφάλαιον, μὲ ὀρισμένες σύντομα δοσμένες πληροφορίες, ἐξαίρω τὰ προσφερόμενα πολυτίμα στοιχεῖα γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴ δράσιν τοῦ Ἑμμ. Παπᾶ.

Στὸ Β' μέρος τοῦ βιβλίου, τὸ ἀναφερόμενον στὴν οἰκογένειαν Ἑμμ. Παπᾶ κεφ. Α', καὶ μάλιστα σὲ τρία ἀλλεπάλληλα ὑποκεφάλαια, διερευνῶ τὴ ζωὴν καὶ τὴ δράσιν τῶν τεσσάρων γιῶν του (ἀπὸ τοὺς ὀκτώ) ποὺ κατέβηκαν καὶ ἀγωνίστηκαν στὴν Ἑλλάδα, τοῦ Ἀναστασίου, Ἀθανασίου, Νικολάου, Γιαννάκη, καὶ προσπαθῶ νὰ ξεκαθαρίσω τὸ ἔδαφος ἀπὸ ἀρκετὰς ἀνακρίβειες ποὺ εἶχαν παρεισφρήσει. Ἀπὸ τοὺς τέσσερις αὐτοὺς γιούς οἱ τρεῖς τελευταῖοι βρῖσκουν τὸν θάνατον στὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ὁ μόνος ποὺ ἐπιζεῖ εἶναι ὁ Ἀναστάσιος, μιὰ ἐνδιαφέρουσα προσωπικότητα, κοσμοπολίτης μὲ πολλὰ ἐνδιαφέροντα, ἐπιστημονικὰ, λογοτεχνικὰ κ.λ., καὶ ὁ ὁποῖος διασώζει στὸ ἀρχεῖο του, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πολλὰ ἑλληνικά, καὶ πολλὰ γραπτὰ ἐνθῦμα τῶν γνωριμιῶν του στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπῃ, σὲ γερμανικὴ γοτθικὴ γραφὴ, τὰ ὁποῖα εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ τὰ μεταγράψῃ στὴ συνηθισμένη ἀπλὴ γραφὴ ἢ καθηγητρία κ. Dr. G. von der Trenck, στὴν ὁποία καὶ ἐκφράζω τὴν θερμὴν μου εὐχαριστίαν. Τέλος ἐξετάζω τὴν ἀργοπορημένη, ὕστερ' ἀπὸ μισὸ αἰῶνα, δικαίωσι τῶν θυσιῶν τῆς μεγάλης οἰκογένειας Ἑμμ. Παπᾶ.

Μετὰ τὴ δημοσίευσιν τοῦ βιβλίου, νομίζω ὅτι παραμένει ἐπεῖγον αἴτημα τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἢ στροφὴ τῆς προσοχῆς μας πρὸς τὰ ἀποθέματα ἐγγράφων, ποὺ ἀναφέρονται στὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ τὰ ὁποῖα σώζονται στὰ ἀρχεῖα τῶν μονῶν τοῦ Ἀγ. Ὁρους καὶ πρὸ πάντων στὴ μονὴ Χιλιανδαρίου, ὅπου ἐργάστηκε ὁ καθηγητὴς Ἰ. Μαμαλάκης. Πρέπει τώρα νὰ ἐπιδιωχθῆ νὰ γίνῃ ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτὴ ἔρευνα γιὰ τὴν ἀνεύρεσιν, ταξινόμησιν, σχολιασμὸν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔκδοσιν σὲ χωριστὸ τόμον ὄλων τῶν ἐγγράφων ποὺ θὰ βρεθοῦν καὶ τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς βοηθήσουν ν' ἀναστήσουμε τὴν πλήρη εἰκόνα τῆς Ἐπαναστάσεως στὴ Μακεδονία.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ο ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

Α'. ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

1. Τὰ σωζόμενα λοιπὸν ὡς τώρα ἀνέκδοτα στοιχεῖα τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀρχείου Ἐμμ. Παπᾶ προέρχονται κυρίως, ὅπως εἶπαμε, ἀπὸ δύο πηγές (ἀν ἐξαιρέσουμε ὅσα ἔχουν δημοσιευτεῖ σὲ ἱστορίες τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἀπομνημονεύματα, ἀρχεῖα κ.λ.), ἀπὸ τὰ διαφυλασσόμενα 1) στὴν Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία καὶ 2) στὸ Τμῆμα Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἡ προέλευση τῶν ἐγγράφων τῆς δεύτερης πηγῆς δὲν παρουσιάζει προβλήματα: εἶναι στοιχεῖα ποὺ κατὰ καιροὺς εἶχε συλλέξει καὶ ὑποβάλλει ὁ τελευταῖος γιὸς τοῦ Ἐμμανουήλ Παπᾶ, ὁ Κωνσταντῖνος, στὶς ἀρμόδιες στρατιωτικὲς ἐπιτροπὲς κατὰ τὶς ἀκαταπόνητες προσπάθειες καὶ ἐνέργειές του νὰ δικαιωθοῦν οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ θυσίες τοῦ πατέρα καὶ τῶν ἀδελφῶν του.

Τὸ Ἀρχεῖο τῆς πρώτης πηγῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τμήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μόνον τὸ πρῶτο περιλαμβάνει ἐγγραφα τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ ἢ ἐγγραφα ποὺ ἔχουν ἄμεση ἢ ἔμμεση σχέση μὲ αὐτόν, ἐνῶ τὸ δεύτερο ἀπαρτίζεται ἀπὸ γερμανικὰ ἢ ἑλληνικὰ ἐγγραφα, κυρίως ἐνθύμια γνωριμιῶν καὶ φιλίας τοῦ Ἀναστασίου (1796-1858), δευτερότοκου γιοῦ τοῦ Ἐμμανουήλ, μὲ διάφορα πρόσωπα κατὰ τὴ διάρκεια τῶν σπουδῶν του ἢ καὶ τῶν ἐμπορικῶν του ὑποθέσεων σὲ διάφορες γερμανικὲς πόλεις καὶ στὴ Βιέννη.

Ἡ ἱστορία τῆς πρώτης αὐτῆς πηγῆς τοῦ ἀρχείου κατὰ τὰ ἐπαναστατικὰ καὶ μετεπαναστατικὰ χρόνια πρέπει νὰ ἦταν περίπου ἢ ἐξῆς. Τὰ ἑλληνικὰ ἐγγραφα τοῦ πρώτου τμήματος, ποὺ ἀναφέρονται στὴ δράση τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ κατὰ τὸ πρῶτο ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως, ἦταν τὸ πρῶτο ἀπόθεμα ἐγγράφων, τὸ ὁποῖο θὰ τὸ παρέλαβε μετὰ τὸν θάνατο τοῦ πατέρα του, ὁ τρίτος γιὸς του, ὁ Γιαννάκης ποὺ τὸν ἀκολούθησε στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα. Κατόπιν σ' αὐτὸ τὸ ἀπόθεμα προστέθηκαν καὶ τὰ λίγα ἐγγραφα τοῦ Γιαννάκη καὶ τῶν ἄλλων τριῶν ἀδελφῶν, τοῦ πρωτότοκου Ἀθανασίου καὶ τοῦ τέταρτου κατὰ σειρὰ ἡλικίας Νικολάου, καθὼς καὶ τοῦ δευτερότοκου Ἀναστασίου, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζεται στὴν Ὑδρα στὶς ἀρχές τοῦ 1824 κουβαλών-

τας μαζί του τις γλυκιές αναμνήσεις της νιότης του στο εξωτερικό, δηλαδή τα μνημόνια των γνωριμιών του στη Γερμανία, καθώς και στις άλλες χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Τα μνημόνια αυτά, λυτά δελτία ενός σύγχρονου λευκόματος, που ρίχνουν φως στη νεανική του ζωή και εκφράζουν τις πνευματικές του ανησυχίες, τα εκδίδω χωριστά στο δεύτερο μέρος του βιβλίου. Στα χέρια αυτού, του 'Αναστασίου, μένει το οικογενειακό αρχείο, όταν αργότερα ο Γιαννάκης σκοτώνεται στο Μανιάκι, ο μεγαλύτερος αδελφός του 'Αθανασάκης, που είχε αιχμαλωτιστεί σε αποβατική ενέργεια των 'Ελλήνων στην περιοχή της 'Αταλάντης, αποκεφαλίζεται στη Χαλκίδα (1827), και ο Νικόλαος βρίσκει επίσης τον θάνατο στο Καματερό (1827). Τελικά από όλα τα αδέρφια επιζεί ο μικρότερος, ο Κωνσταντίνος, που αποσπᾶ όρισμένα έγγραφα από το οικογενειακό του αρχείο και μαζί με άλλα δικά του ή αντίγραφα παλιών άτομικων ή οικογενειακών εγγράφων τα υποβάλλει στην «'Επιτροπή του 'Αγώνος», για να πετύχει τη δικαίωση των θυσιών της οικογένειάς του. 'Ετσι σχηματίζεται ο σχετικός φάκελος που βρίσκεται τώρα κατατεθειμένος στο «'Αρχείο 'Αγωνιστών» στο Τμήμα Χειρογράφων της 'Εθνικής Βιβλιοθήκης και ο όποιος αποτελεί τη δεύτερη θετική πηγή ειδήσεων για τη μαρτυρική αυτή οικογένεια της Μακεδονίας.

Τί απέγινε όμως το κύριο σῶμα του οικογενειακού αρχείου, που κατόπιν, στις αρχές του αιώνα μας βρέθηκε κατατεθειμένο στην 'Ιστορική και 'Εθνολογική 'Εταιρεία; Ποιά είναι ή ιστορία του μετά τον θάνατο του τελευταίου γιού του, του Κωνσταντίνου; Τήν ιστορία αυτή θα προσπαθήσω να τη διαλευκάνω άμέσως παρακάτω.

2. 'Ανοίγοντας ο έρευνητής τον σχετικό φάκελο της 'Ιστορικής και 'Εθνολογικής 'Εταιρείας βρίσκει ένα χαρτάκι, διαστάσεων 0,14×0,10, από παλιό φύλλο άναφοράς με τα γνωστά του όρθογώνια τετραγωνάκια, επάνω στο όποιο είναι γραμμένο με το χέρι ο έξῆς τίτλος: «ΑΡΧΕΙΟΝ ΕΜΜ. ΠΑ-ΠΑ / όλα τα εις / 'Εμμ. Παπᾶ / άφορῶντα / είναι δωρεά / 'Ιωάννη Μ. Θεο / δωρίδη».

Με την ανάγνωση κιόλας του τίτλου, αλλά και των εγγράφων αργότερα, αναπηδούν συνεχῶς πάμπολλα και ποικίλα προβλήματα, μερικά από τα όποια είναι βασανιστικά και ίσως παραμείνουν για πάντα άλυτα. Και πρώτα-πρώτα: Ποιός είναι αυτός ο 'Ιωάννης Μ. Θεοδωρίδης και πότε δώρισε το 'Αρχείο στην 'Ιστορική και 'Εθνολογική 'Εταιρεία; Δυστυχῶς δέν υπάρχει κανένα στοιχείο στο Μουσείο ούτε και ήταν κανείς σε θέση να με διαφωτίσει, παρά τις εύγενικές προσπάθειες των άρμόδιων υπαλλήλων, τους όποιους και εύχαριστῶ θερμότατα για την προθυμία τους να με έξυπηρετήσουν, ιδίως την κ. Μαρία Μινώτου. Τη μόνη ένδειξη της δωρεᾶς τη βρήκα στα Πρακτικά του έβδομου τόμου (1910) του Δελτίου της 'Ιστορικής και 'Εθνολογικής 'Εταιρείας, στην έκθεση του τότε 'Εφόρου του 'Αρχείου και

τῆς Βιβλιοθήκης στὴ σ. 11, ὅπου, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, ἀναφέρονται καὶ τὰ ἐξῆς: «Ἐγγραφα δ' εἰς τὸ Ἀρχεῖον ἐδωρήθησαν ἑκατὸν μὲν ὑπὸ τοῦ Ι. Μ. Θεοδωρίδου...». Ἐπομένως τὰ ἔγγραφα αὐτὰ κατατέθηκαν στὸ Μουσεῖο τὸ 1910¹, ἢ λίγο πρὶν ἀπ' αὐτό, πιθανὸν πρὸς τὸ τέλος τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνα, ὅποτε ὁ κάτοχος τοῦ Ἀρχείου, συγγενῆς ἴσως ἀπὸ ἐπιγαμία ἢ γνωστὸς τῆς οἰκογένειας Ἐμμ. Παπᾶ, συγγινημένος ἀπὸ τὸ δράμα τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας, χάρισε στὴν Ἐταιρεία τὸν πολυτίμὸ τοῦ ἱστορικὸ θησαυρὸ μὲ τὴ σκέψη ὅτι θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ σὰν ἓνα τρανὸ καὶ θαυμάσιο ἀποδεικτικὸ τεκμήριον γιὰ τοὺς ἐπὶ αἰῶνες ἀγῶνες καὶ θυσίες τῆς ὑπόδουλης Μακεδονίας γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της. Οἱ πόθοι ὅμως τοῦ δωρητῆ δὲν ἐκπληρώθηκαν ἐπὶ μισὸν αἰῶνα καὶ πλέον, ὡς τὰ 1960 περίπου, ὅποτε μελετώντας τὴν ἱστορία τῆς τουρκοκρατούμενης Μακεδονίας στράφηκα πρὸς τὴν ἀξιοποίηση τῶν ἱστορικῶν εἰδήσεων ποὺ ἔκρυβε τὸ Ἀρχεῖο Παπᾶ.

Μὲ τὴν εὐκαιρία μάλιστα τῆς τωρινῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐγγράφων, σκέφθηκα νὰ μὴ περιοριστῶ σὲ μιὰ ἀπλή, τυπικὴ, εἰσαγωγὴ καὶ στὸν ἐπὶ μέρους ὑπομνηματισμὸ καὶ στὰ ἀναγκαῖα διασαφητικὰ σημειώματα, ἀλλὰ νὰ ἐκθέσω, ὅσο τὸ δυνατόν συστηματικὰ, τὴν ἱστορία τῆς οἰκογένειας Ἐμμ. Παπᾶ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 18ου ὡς τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰ., στρηιζόμενος κυρίως στὰ δημοσιεύμενα ἔγγραφα, ὥστε νὰ διαλευκανθοῦν τὰ περισσότερα σκοτεινὰ σημεῖα καὶ νὰ ἐξοβελιστοῦν οἱ παρατηρούμενες ἀνακρίβειες. Ἀποφεύγω βέβαια νὰ ἐξιστορήσω διεξοδικὰ τὴ δράση τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, κατὰ τὴν Ἐπανάσταση, γιὰτὶ αὐτὴ τὴν ἔχω ἐκθέσει στὸ ἔργο μου *Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833*, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 546-556, 559-574.

Στοιχεῖα γιὰ τὴν ταυτότητα τοῦ δωρητῆ Ι. Μ. Θεοδωρίδη μάταια ἀναζήτησα καὶ στὸ Λευκώμα *Σερραϊκὴ προσωπογραφία*, ἔκδοση τῆς «Σερραϊκῆς Πολιτιστικῆς Ἐταιρείας» στὰ 1971. Δὲν βρῆκα νὰ συμπεριλαμβάνεται ἓνα τέτοιο πρόσωπο ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ἐπιφανή. Νομίζω ὅτι ἦταν μιὰ παράλειψη τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ Λευκώματος, γιὰτὶ οἱ βιογραφικὲς ἐνδείξεις, ποὺ τελικὰ βρῆκα στὴν *Ἱστορία τῶν Σερρῶν* τοῦ Πέτρου Θ. Πέννα, ἔκδ. Β', Ἀθῆναι 1966, σ. 176 κ.έ., ἀποδείχνουν ὅτι ὁ Ἰωάννης Μ. Θεοδωρίδης ὑπῆρξε μιὰ προσωπικότητα τῶν Σερρῶν κατὰ τὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνα ἀπὸ ὄνομαστὴ οἰκογένεια τῆς πόλης. Ὁ ὁμώνυμος θεῖος του, Ἰωάννης Θεοδώρου Θεοδωρίδης, γεννημένος στὴν Τσαρίτσανη, συγγενῆς τοῦ Οἰκονόμου τῶν ἐξ Οἰκονόμων, καὶ μεγαλωμένος στὶς Σέρρες, εἶχε σπουδάσει στὴν Ἱατρικὴ Σχολὴ τῆς Πίζας, ἀπ' ὅπου πῆρε τὸ πτυχίον του². Μνημονεύ-

1. Βλ. «Ἑλλης Ἀγγέλου-Βλάχου, *Ἡ παιδεία εἰς τὰς τουρκοκρατούμενας Σέρρας*, Ἀθῆναι 1935, σ. 18 ὑπ.

2. Γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἰωάν. Θεοδ. Θεοδωρίδη βλ. «Ἑλλης Ἀγγέλου-Βλάχου, ἔ.ἀ. σ. 30 κ.έ. Πέτρου Θ. Πέννα, *Ἱστορία τῶν Σερρῶν*, ἔκδ. Β', Ἀθῆναι 1966, σ. 401 ὑπ. 2.

εται ως "Έλληνας ύπηκοος, δεύτερος κατά σειρά, άμέσως μετά τόν Κωνσταντίνο Δούμπα, σέ κατάλογο «Έλλήνων και άλλοδοπαῶν περιφερείας Προξενείου Σερρών (1860)»³. Ός τίμιος, μορφωμένος, εὐγενής και φιλόανθρωπος γιατρός ξεχωρίζει γρήγορα μέσα στην κοινωνία τῶν Σερρών, όπου εἶχε σημειωθεί αξιόλογη εκπαιδευτική κίνηση. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὰ μέσα κιόλας τοῦ 19ου αἰ., ὁ μητροπολίτης Γρηγόριος, καθώς και πλούσιοι ἔμποροι, ὅπως ὁ Κωστάκης Σπανδωνίδης, ὁ Γεώργιος Σκάμπαλης, ὁ Νικόλαος Μιχαήλ και ὁ Νικόλαος Δούμπας, ἐργάζονται γιὰ τὴ βελτίωση τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου και γιὰ τὴν πληρέστερη μόρφωση τῶν μαθητῶν σὲ γνώσεις και ἦθος⁴, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ σὲ δημοσιευμένη σὲ φυλλάδιο ἐπιστολή του ὁ ὑπὸ τὰ ἀρχικά Ε. Φ. κρυπτόμενος σοφὸς διδάσκαλος τῶν Σερρών Έμμ. Φωτιάδης, πού τότε ἔκανε ἀνώτερες σπουδές στο Μόναχο και ὁ ὁποῖος ἀργότερα, στὰ 1843-1844, σχολάρχης τοῦ σχολείου Σερρών, μπλέκεται στίς συνηθισμένες ὀξεῖς τοπικές κομματικές διαμάχες με ἀποτέλεσμα νὰ προκαλέσει τὴν ἐχθρότητα τοῦ μητροπολίτη Ἀθανασίου. Αὐτὸς τὸν συκοφάντησε ὡς ἄθεο και ἐπαναστάτη — συνηθισμένες κι αὐτὲς στὸν τόπο μας κατηγορίες —, ἔσπειρε τὴν ἀναστάτωση στο σχολεῖο και τὸν ἐξανόγκασε σὲ παραίτηση. Ὁ Φωτιάδης ὅμως, πού ὑπῆρξε και δάσκαλος τοῦ Ἰωάννη Θεοδώρου Θεοδωρίδη, ἀγαπήθηκε πολὺ ἀπὸ τοὺς μαθητές του και ἀπὸ τὸν λαὸ τῶν Σερρών, ὅπως θὰ ἰδοῦμε παρακάτω. Ὁ Φωτιάδης, ἐξόριστος γιὰ ἓνα χρόνο στήν Κομοτινή, πεθαίνει λίγα χρόνια ἀργότερα, τὸ 1849, στή Θεσσαλονίκη, ὅπου εἶχε κληθεῖ και διεύθυνε τὸ ἐκεῖ ἑλληνικὸ σχολεῖο μεταξύ 1845-1849⁵.

3. Πάντως ἡ μακριὰ παιδευτικὴ παράδοση τῶν Σερρών εἶχε δημιουργήσει πρόσφορο ἔδαφος, γιὰ νὰ ἰδρυθεῖ στήν πόλη αὐτὴ στίς 3 Μαΐου 1870 παράρτημα τοῦ «Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου» τῆς Ἀθήνας. Τοῦ Συλλόγου ἀκριβῶς αὐτοῦ ἀναδεικνύεται πρόεδρος ὁ μαθητὴς τοῦ Φωτιάδη, ὁ Ἰωάννης

3. Βλ. Καλλιόπης Παπαθανάση-Μουσιοπούλου, «Ἡ ζωὴ στίς Σέρρες τὸ 1860 ἀπὸ ἀνέκδοτα ἐπίσημα στοιχεία», *Σερραϊκὰ Χρονικά* 7 (1976) 189. Γιὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευση στίς Σέρρες τὴν ἐποχὴ αὐτὴ βλ. Ἰωάν. Βασδραβέλλη, «Χειρόγραφον Ἰωάννου Καλοσύπη, γυμνασιάρχου Σερρών, Ἐπερὶ Μακεδονίας», *Σερραϊκὰ Χρονικά* 5 (1969) 243, 247. Βλ. Ἀγγέλου-Βλάχου, ἔ.ἀ., σ. 31-33, ὅπου εἰδήσεις γιὰ τὴν οικονομικὴ και ἐκπαιδευτικὴ κατάσταση στίς Σέρρες κατὰ τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 19ου αἰ. Γιὰ τὴν πολυμερὴ και πλούσια δράση τοῦ Συλλόγου Σερρών βλ. Στεφάνου Παπαδοπούλου, *Ἐκπαιδευτικὴ και κοινωνικὴ δραστηριότητα τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα τῆς τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 54-57. Γιὰ τοὺς δεσμοὺς τοῦ Συλλόγου Σερρών με «τὸν ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» βλ. τὸ δημοσίευμα, *Ἡ δράσις τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν ἑκατονταετία 1869-1969*, Ἀθήναι 1970, σ. 22.

4. Βλ. Ε.Φ., «Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἐν Σέρραις κ. Θ. Φιλοπατρίδην περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου Σερρών», ἔ.τ. (Μόναχο) 1835.

5. Γιὰ τὴ ζωὴ και τὴ δράση του βλ. Ἐλλῆ Ἀγγέλου-Βλάχου, ἔ.ἀ., σ. 23-27.

Θεοδώρου Θεοδωρίδης, ὁ ὁποῖος ἀναπτύσσει εὐρύτατη δράση ὡς τὸν θάνατό του στὰ 1881, δράση κοινωνική, πολιτιστική, ἀλλὰ καὶ ἐθνική γιὰ τὴν υπεράσπιση τῶν δικαιῶν τοῦ ἑλληνισμοῦ στὴ Μακεδονία⁶.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, πού τὸν ἐγνώρισε ἀπὸ κοντὰ καὶ ἀναμίχθηκε στὴν πνευματικὴ κίνηση τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὁ Ἰωάννης Δέλλιος, τὸν περιγράφει μὲ τὰ ἐξῆς στίς «Ἀναμνήσεις» του: «Ὁ Θεοδωρίδης πρὸς τῇ ἰατρικῇ εἶχε καὶ μεγάλην ἐγκυκλοπαιδικὴν παιδείου, μειλίχιος δὲ τοὺς τρό-

ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον 4(1911)75

6. Πέννα, ξ.ἀ., σ. 401.

πους και αγαθος και κατ' ἐξοχὴν φιλόανθρωπος ἐν τῇ ἐνασχῆσει τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ ἀπέλαυε μεγάλης ὑπολήψεως και ἀγάπης ἐν τῇ Κοινοτήτι Σερρών. Ἐνθουσιώδης και θερμουργὸς κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ περὶ τὴν πατριωτικὴν τοῦ Συλλόγου ἰδέαν πλείστους ἐπιλέκτους πολίτας τῶν Σερρών. Ἦτο δὲ ὁ σκοπὸς τοῦ Συλλόγου τούτου ἡ ὑποστήριξις τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἐν ἐπικαίροις Κοινοτήσι τῆς ὑπαίθρου χώρας και ἡ δι' αὐτῆς ἐνίσχυσις τοῦ ἔθνικοῦ φρονήματος τῶν κατοίκων. Νυχθημερὸν δραστηριώτατα ὑπὲρ αὐτοῦ ἐργαζόμενος μέχρι παραμελήσεως τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἐπαγγέλματος κατώρθωσεν ἐν βραχεῖ χρόνῳ νὰ ἀνυψώσῃ εἰς περιωπὴν μεγάλην τὸ ἔθνικὸν τοῦτο σωματεῖον και νὰ αὐξήσῃ τοὺς πόρους αὐτοῦ οὕτως, ὥστε νὰ ἐπαρκῆ εἰς τὰς καθ' ἡμέραν αὐξανόμενας ἀνάγκας. Ἐφρόντιζε περὶ τῆς τοποθετήσεως ἱκανῶν διδασκάλων, παρεῖχε χρηματικὰ βοηθήματα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πόρων εἰς Κοινοτήτας οὐ μόνον τῆς περιφερείας Σερρών, ἀλλὰ και τῆς ἄλλης Μακεδονίας, και διένεμε διδακτικὰ βιβλία και γραφικὴν ὕλην χάριν τῶν ἀπόρων μαθητῶν, παρακολουθῶν ἅμα και μετ' ἀγρύπνου ὄμματος τὰς τότε ἐν ἀρχῇ ἀκόμη οὐσας ἐνεργείας τῶν Βουλγάρων»⁷.

Ὁ ἐμπνευστὴς τῆς ἰδρύσεως τῶν κατὰ τόπους Συλλόγων τοῦ ἀλύτρωτου ἑλληνισμοῦ και γενικὸς γραμματέας τοῦ κεντρικοῦ τῆς Ἀθήνας, ὁ Γρηγόριος Παπαδόπουλος, εἶναι τόσον ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τῆς ζηλευτῆς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου Σερρών, ὥστε γράφει πρὸς τὴ γυναῖκα του: «Ὅσον μελετῶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ ζητήματα, πείθομαι ὅτι αἱ Σέρραι δύνανται νὰ ὀργανωθῶσιν εἰς σπουδαιότατον προπύργιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἶναι σημεῖον ἐπικαιρότατον διὰ τοῦτο σκέπτομαι, ὅτι βραδύτερον θὰ χρειασθῆ ν' ἀφήσω τὴν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ (Ἐξωτερικῶν) θέσιν μου και νὰ ἐγκατασταθῶμεν ὅλοι ἐδῶ οἰκογενειακῶς. Ἀλλὰ ἐδῶ ὡς ἀπλοῦς πρόξενος πρέπει νὰ διευθύνω τὰς ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν ἔθνικὰς ἐργασίας»⁸.

Στὶς Σέρρες ὁ Σύλλογος τῆς Ἀθήνας ἱδρυσεν «ἡμιδιδασκαλεῖον» και οἰκοτροφεῖο⁹. Ὁ Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Σερρών τὸ 1872 μὲ πρότασιν τοῦ Ἰωάννη Θεοδώρου Θεοδορίδη, ποὺ ἦταν γεμάτος ἀπὸ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Ἐμμ. Φωτιάδη, τὸν ἀμέγαν τῆς Μακεδονίας γόνον και διδάσκαλον, τὸν Σωκρατικῶς βιώσαντα και Σωκρατικῶς τελευτήσαντα, ψηφίζει νὰ τοῦ ἀνεγερθεῖ τὸ κατάλληλον μνημεῖο στὴν αὐλὴ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου και νὰ ἐξευρεθοῦν τὰ μέσα γιὰ τὴν ἀγορὰ τῆς βιβλιοθήκης του. Τὰ ἄρθρα ὅμως αὐτοῦ τοῦ ψηφίσματος ἔμειναν ἀνεκτέλεστα ὡς σήμερα.

Διευθυντὴς «τῶν ἐν Σέρραις Διδασκαλεῖων», ὅπως ὀνομάζονται, διορί-

7. Ἰωάννου Δέλλιου, «Ἀναμνήσεις», *Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον* 4 (1911) 74-75.

8. *Ἡ δρᾶσις τοῦ Συλλόγου*, σ. 24-25.

9. *Ἡ δρᾶσις τοῦ Συλλόγου*, σ. 104. Γιὰ τὸν Γρηγ. Παπαδόπουλο βλ. Δ. Στεφάνου, «Γρηγόριος Παπαδόπουλος, 1819-1873», *Μακ. Ἡμερ.* 3 (1910) 283-296.

ζεται ὁ Ἡπειρώτης Δημ. Μαρούλης (1840-1892), σπουδασμένος στή Γερμανία, «ἀναγνώστης, τελειόφοιτος τῆς Θεολογίας καί διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας», ὅπως αὐτοτιτλοφορεῖται. Πράγματι ὁ Μαρούλης εἶχε ἀναγορευθεῖ τὸ 1869 διδάκτορας τῆς Φιλοσοφίας τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης καί εἶχε κατορθώσει νὰ διαφημίσει τὸ ἐκπαιδευτικὸ τοῦ ἴδρυμα στή Γερμανία ἀνάμεσα σὲ φιλέλληνες καί ὀργανώσεις διαμαρτυρομένων¹⁰, καί νὰ ἐπιτύχει τὴν ἀποστολὴ σημαντικῶν χρηματικῶν ποσῶν γιὰ τὴ λειτουργία του. Μειμιάς μάλιστα εἰσέρευσαν στὸ ταμεῖο τοῦ Συλλόγου 800 χρυσὲς λίρες. Ἀνάμεσα στοὺς προστάτες συγκαταλέγονταν ὁ τέως ὑπουργὸς von Bethmann-Hollweg, οἱ καθηγητὲς von der Goltz, Erwin Nasse, ὁ Curtius, ὁ διδάκτορας τῆς θεολογίας Fabri στὸ Barmen, ὁ ἱεροκέρυκας τῶν ἀνακτόρων Frommel στὸ Βερολίνο, ὁ βουλευτὴς τοῦ Reichstag Chevalier στή Στουτγάρδη κ.ἄ. Ἡ γερμανικὴ ἐπιτροπὴ, ποὺ ὑποστήριζε τὸ διδασκαλεῖο τῶν Σερρῶν καί ἡ ὁποία ἔδρευε στή Βόννη, μὲ ἐγκύκλιό της τῆς 30 Ἰουνίου ἔγραφε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά, ποὺ ἐξηγοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Γερμανῶν γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ἐκεῖνο ἑλληνικὸ ἴδρυμα, ἐνδιαφέρον ποὺ ἀποκαλύπτει τὸν ἀνταγωνισμὸ τῶν μεγάλων δυνάμεων γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς ἐπιρροῆς τους στήν Ἀνατολή:

«Στις μορφωτικὲς καί θρησκευτικὲς ἀπόψεις ποὺ συνιστοῦν αὐτὸ τὸ ἴδρυμα, προστίθενται καί ἔθνικὰ ἑλατήρια. Ὅλα τὰ μεγάλα ἔθνη τῆς Εὐρώπης ἀναπτύσσουν δραστηριότητα στήν Ἀνατολή. Ἡ πανσλαβιστικὴ προπαγάνδα ἐργάζεται πάρα πολύ. Ὅχι λιγώτερο ἢ Γαλλία μὲ τὶς ἱεραποστολὰς καί τὰ σχολεῖα ποὺ διευθύνουν οἱ Ἰησοῦτες. Ἡ Ἀγγλία καί ἡ Ἀμερικὴ ἐργάζονται δοκιμαστικὰ μὲ ἀποστολὰς ποὺ σὲ πολλὰ ἔχουν ἀγαθοὺς σκοποὺς, οἱ ὁποῖοι ὥστόσο συχνὰ παρεκτρέπονται, καθὼς καί σὲ μεμονωμένους ἐπιστημονικὲς καί φιλανθρωπικὲς ἐπιχειρήσεις. Ἡ Γερμανία, πρὸς τὴν ὁποία οἱ Ἕλληνες, δηλαδὴ τὸ ἔθνος ἀπ' τὸ ὁποῖο ἐξαρτᾶται κατὰ κύριο λόγο τὸ μέλλον τῆς Ἀνατολῆς, τρέφουν τὴν ἄσκησιν ζωηρὰς συμπάθειας, εἶναι οἱ πιὸ ἐνδεδειγμένοι νὰ δώσουν καί πάλι τὶς βάσεις τοῦ πολιτισμοῦ στὸν τομέα τῆς ἐπιστήμης καί τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καί σὲ ἔργα χριστιανικῆς ἀγάπης, στὸν ἑλληνικὸ λαὸ καί στοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Μαρούλη κινεῖται ἐντελῶς πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτῆ»¹¹.

10. Ὁ Μαρούλης εἶχε ἔλθει σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς κύκλους τῶν διαμαρτυρομένων στή Σμύρνη καί αὐτοὶ ἔπειτα τὸν βοήθησαν νὰ τὸν δεχθεῖ τὸ Barmer Missionhaus καί νὰ σπουδάσει στή Γερμανία. (Γι' αὐτὴ τὴν εἶδηση, καθὼς καί πληροφορίες γιὰ τὸ Barmer Missionhaus βλ. Hans Beyer, «Friedrich Fabri über Nationalstaat und kirchliche Eigenständigkeit, Mission und Imperialismus», *Zeitschrift für bayer. Kirchengeschichte* 30 I (1961) 73.

11. Π. Κ. Ἐνεπεκίδης, *Ἡ Θεσσαλονικὴ στὰ χρόνια 1875-1912*, Θεσσαλονικὴ 1981, σ. 207-208.

4. Φαίνεται όμως ότι ο Ίωάν. Θεοδώρου Θεοδωρίδης κατά τὰ τελευταῖα χρόνια του δοκίμασε πολλές πικρίες. Ἡ λειτουργία τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ αὐτοῦ ἰδρύματος καὶ ἡ διαχείριση τοῦ ταμείου ὑπῆρξαν θέματα πού ἀπασχόλησαν ζωηρὰ τὴν κοινὴ γνώμη τῆς μικρῆς κοινωνίας τῶν Σερρῶν. Ἡ κοινοτική ζωὴ τοῦ τόπου διαταράχθηκε μάλιστα ὕστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια ἀπὸ τοὺς ἔντονους πολιτικούς ἀγῶνες μεταξὺ τῶν δύο κομμάτων πού φιλοδοξοῦσαν νὰ διαχειρίζονται τὰ κοινά, μεταξὺ τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων, τῶν «κοτζαμπάσηδων», καὶ τῶν «τσιπλάκηδων» (ἀπὸ τὸ τουρκ. *çiplak*=γυμνός, φτωχός) — ἔτσι τοὺς ὀνόμαζαν περιφρονητικὰ οἱ κοτζαμπάσηδες, οἱ πρόκριτοι —, δηλαδὴ μεταξὺ τῶν συντηρητικῶν καὶ τῶν προοδευτικῶν, ὅπως θὰ ὀνομάζονταν σήμερα. Στους ἀγῶνες αὐτοὺς ἀναμειγνύεται καὶ ὁ ἴδιος ὁ διευθυντῆς Μαρούλης πρῶτα μὲ τοὺς «τσιπλάκηδες» ἐναντίον τῶν κοτζαμπάσηδων, πού τοῦ φαίνονταν «αὐθαίρετοι καὶ ἀποκλειστικοὶ ἐν τῇ διοικήσει τῶν κοινῶν», καὶ κατόπιν ἐναντίον τῶν «τσιπλάκηδων», γιὰτὶ οἱ «κοτζαμπάσηδες», χολωμένοι, «ἀπέστησαν ἐντελῶς τῶν κοινῶν πραγμάτων μηδὲν πλέον περὶ αὐτῶν μεριμνῶντες καὶ οὕτως ἐστερήθη μὲν ἡ τῶν δημοσίων διευθύνσεις πολλῶν χρησίων πολιτῶν» καὶ γιὰτὶ ὀρισμένοι ἀπὸ τοὺς νέους ἄνδρες, τοὺς «τσιπλάκηδες», ἀπέβλεψαν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους σὲ ἴδια ὀφέλη. Ἔτσι, φαίνεται, ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν προεδρία ὁ Ίωάν. Θεοδώρου Θεοδωρίδης, καὶ μπηγαν νέα πρόσωπα, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα καὶ ὁ Γ. Παπαμαρκίδης, συγγενῆς τοῦ γιαιτροῦ. Πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα γιὰ τοὺς κοινοτικούς αὐτοὺς κοιμματικούς ἀγῶνες μπορεῖ νὰ διαβάσει κανεὶς σ' ἓνα σπανιότατο καὶ πολύτιμο φυλλάδιο, τυπωμένο τὸ 1879 στὶς Σέρρες στὸ ἰδιόκτητο τυπογραφεῖο τοῦ σχολείου ἀπὸ τὸν «γυμνασιάρχην» Μαρούλη μὲ τὸν τίτλο *Τὰ ἔργα τῶν ἐχθρῶν μου καὶ τὸ ἔργον μου ἐνώπιον τοῦ ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος*. Στὸ φυλλάδιο αὐτὸ κατηγορεῖ ὁ Μαρούλης τὸν ἄλλοτε πρόεδρο καὶ γιαιτρὸ Ίωάν. Θεοδώρου Θεοδωρίδη, καθὼς καὶ τὸν ὁμώνυμο ταμία τοῦ Μακεδονικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου Δ. Θεοδωρίδη, ὅχι ὅμως καὶ συγγενῆ τοῦ Ίωάννη, ὅτι προσπάθησαν νὰ δημιουργήσουν μιὰ νέα ἀκόμη, ἀνώτερη, τάξη στὸ ἐκπαιδευτικὸ ἴδρυμα (δαπανώντας γιὰ τὴν ἴδρυσή της 200 λίρες πού τις πήραν ὡς δάνειο ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο τῶν Σερρῶν), γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ συνεχίσουν τις σπουδές τους δυὸ μαθητές, «ἀρχοντόπουλα», ὁ πρῶτος ἀνεψιὸς τοῦ γιαιτροῦ, δηλαδὴ γιὸς τοῦ ἀδελφοῦ του Ἐμμανουήλ, καὶ ὁ δεύτερος γιὸς τοῦ ταμία¹². Φαίνεται ὅτι τὸ σχολεῖο ἦταν ἡμιγυμνάσιο καὶ ὅτι τὰ δύο πα-

12. Γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ Δ. Μαρούλη βλ. πολλές καὶ ἐνδιαφέρουσες λεπτομερειακὲς εἰδήσεις στοῦ Ἰ. Δέλλιου, «Ἀναμνήσεις», *Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον* 4 (1911) 76-80, πρβλ. καὶ Ἀγγέλου-Βλάχου, *ἔ.ἀ.*, σ. 33-35. Βλ. ἰδίως Δ. Μαρούλη, *Τὰ ἔργα τῶν ἐχθρῶν μου καὶ τὸ ἔργον μου ἐνώπιον τοῦ ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος*, Ἐν Σέρραις,

ραπάνω πρόσωπα του Συλλόγου προσπαθοῦσαν νὰ τὸ μετατρέψουν βαθμιαῖα σὲ πλήρες γυμνάσιο, ὅποτε οἱ δύο μαθητὲς θὰ μπορούσαν νὰ συνεχίσουν τὶς σπουδὲς τους. Ἀντέδρασε ὅμως ὁ Μαρούλης καὶ τὸ σχέδιο προσωρινὰ ναυάγησε.

Τί κρυβόταν κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀναταραχὴ καὶ ἀπὸ τοὺς ἐμπαθεῖς αὐτοὺς ἀγῶνες; Νομίζω ὅτι πίσω ἀπὸ τὶς ὤμες καὶ ταπεινὲς καταγγελίες γιὰ εὐνοιοκρατία ὑπῆρχαν ὀρισμένα βαθύτερα κίνητρα. Οἱ νεοσχηματιζόμενοι ἄστοι ζητοῦσαν νὰ προωθήσουν τὴ μὀρφωση τῶν παιδιῶν τους καὶ αὐτὸ θὰ γινόταν μὲ τὴ μετατροπὴ τοῦ ἡμιγυμνασίου σὲ πλήρες γυμνάσιο. Τὸ πρόβλημα μπορούμε νὰ τὸ διαλευκάνουμε κάπως προστρέχοντας στὶς ἀναμνήσεις ἑνὸς μακρόβιου γιατροῦ καὶ καθηγητῆ τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τοῦ Καρόλου Ἀλεξανδρίδου, ὁ ὁποῖος σὲ μιὰ ὀμιλία του στὶς Σέρρες (1-7-1956), ἀφοῦ περιέγραφε τὴν ἐξαιρετικὴ προσωπικότητα τοῦ παιδαγωγοῦ Δημητρίου Μαρούλη καὶ τόνιζε τὴ μεγάλη συμβολὴ του στὴ διάδοση τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἀναφερόμενος κατόπιν στὸν ἐριστικὸ του χαρακτῆρα καὶ στὶς ὀξεῖες κοινοτικὲς διαμάχες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔγραφε τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν εἶναι καὶ ἀπόλυτα διαφωτιστικά: «Διηρέθησαν εἰς συλλογικοὺς, ὀπαδοὺς τοῦ Μακεδονικοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου, καὶ ἀντισυλλογικοὺς. Ὁ Μαρούλης συνετάγη μὲ τοὺς πρώτους καὶ, ὅταν οἱ δεῦτεροι ἀνέλαβον τὴν διοίκησιν τῆς κοινότητος, ἀπελύθη τῆς θέσεώς του. Μαχητικὸς ὅμως, ὅπως ἦτο, ἤρχισε φοβερὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν ἀντισυλλογικῶν ἐπιτιθέμενος κατ' αὐτῶν καὶ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῶν ἐκκλησιῶν ἀκόμη, καὶ ἐπέτυχεν ὄντως νὰ περιέλθῃ ἡ διοίκησις τῶν σχολείων καὶ πάλιν εἰς τοὺς συλλογικοὺς. Τῆ εἰσηγήσει του τότε τὸ μὲν ἡμιγυμνάσιον περιωρίσθη εἰς ἑλληνικὸν σχολεῖον, ὡς ἀνώτερον δὲ ἐκπαιδευτήριον ἰδρύθη διδασκαλεῖον, τοῦ ὁποῖου τὴν διεύθυνσιν ἀνέλαβεν ὁ ἴδιος. Τοῦτο τῆ ἐνεργεία του ἐνισχύθη ὑπὸ τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἱεραποστόλων οἰκονομικῶς καὶ διὰ τῆς ἀποστολῆς καθηγητῶν τῆς γερμανικῆς καὶ τῶν τεχνικῶν μαθημάτων καὶ ἰδρύσεως πλουσιωτάτης βιβλιοθήκης. Τὸ διδασκαλεῖον τοῦτο ἦτο ἄρτιον, οἱ δὲ ἐξ αὐτοῦ ἀποφοιτῶντες διδασκαλοὶ ταχέως ἀπέκτησαν φήμην καὶ ἔγιναν περιζήτητοι εἰς ὅλα τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τοῦ ὑποδοῦλου Ἑλληνισμοῦ μέχρις ἀκόμη καὶ εἰς τὰ βάθη τῆς Μ. Ἀσίας. Δυστυχῶς ὁ ἀδιόρθωτος φίλερις Μαρούλης ἤλθε ταχέως εἰς ρῆξιν τὴν φορὰν αὐτὴν μὲ τοὺς συλλογικοὺς καὶ ἀπελύθη τῆς θέσεώς του, προέβη ὅμως ἀμέσως εἰς τὴν ἴδρυσιν ἰδιωτικοῦ διδασκαλείου. Καὶ οὕτως ὑπῆρχον δύο διδασκαλεῖα, τὰ ὁποῖα, ἀλληλοπολεμούμενα ἀγρίως, ἐκλείσαν ἀμ-

Τύποις Διδασκαλείου, 1879, σ. 19, 23, 27-32, 39, 40, 42-43. Ὁ Ἐμμανουὴλ Θεοδωρίδης μνημονεύεται ὡς τραπεζίτης, Ὁθωμανὸς ὑπῆκοος (Καλλιόπης Παπαθανάση-Μουσιοπούλου, ἔ.ἀ., σ. 191).

φότερα τὸ 1885. Ὁ Μαρούλης ἔκτοτε κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἀπέθανε τὸ 1892. Ἦτο πολὺ φυσικὸν τοιοῦτος μαχητικὸς ἄνθρωπος νὰ ἔχη πολλοὺς ἐχθροὺς, οἱ ὅποιοι τὸν ἐσυκοφάντησαν καὶ τὸν ἐδυσφήμησαν. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Μαρούλης συνετέλεσεν ὅσον ὀλίγοι εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἐλληνικῆς παιδείας εἰς τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὰς Σέρρας. Ἡμεῖς δὲ οἱ παλαιότεροι εἴχομεν τὴν τύχην νὰ ἔχωμεν ὡς διδασκάλους μαρουλιστάς, διακρινομένους διὰ τὴν ἀρτίαν μόρφωσίν των, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ ἀείμνηστοι Σγουρός, Δημοκίδης, Γουρνέλης καὶ ἄλλοι. Τὸ 1884 τὸ ἡμιγυμνάσιον Σερρῶν ἔγινε πλήρες γυμνάσιον, ἀναγνωρισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους¹³. Ὅρισμένα λοιπὸν μέλη τοῦ Συλλόγου, πού εἶχαν παιδιὰ δικὰ τους ἢ συγγενῶν καὶ οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦσαν νὰ τὰ σπουδάσουν, ἤθελαν νὰ γίνῃ τὸ ἡμιγυμνάσιον πλήρες γυμνάσιον, ἐνῶ ὁ Μαρούλης, πού ἀπέβλεπε σὲ ἐθνικοὺς σκοποὺς, τὸ ἤθελε διδασκαλεῖο, δηλαδὴ φυτῶριο διδασκάλων γιὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς δημοτικῆς παιδείας καὶ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας παντοῦ, ὅπου ὑπῆρχε ἑλληνισμός.

Πάντως ὅσα συνέβηκαν τότε στὶς Σέρρες, εἶναι συγκεχυμένα· γι' αὐτό, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παρεχόμενα, κατὰ προφορικὴ παράδοση, στοιχεῖα τῆς Ἀγγέλου-Βλάχου καὶ τοῦ Ἀλεξανδρίδη, μᾶς χρειάζονται σύγχρονα γραπτὰ στοιχεῖα, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ διαλευκάνουμε τὰ γεγονότα αὐτά, πού συντάραζαν πραγματικὰ τὴ μικρὴ κοινωνία τῶν Σερρῶν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Γιὰ τὴν ἀναγκαῖα αὐτὴ συγκριτικὴ μελέτη πρέπει κανεὶς νὰ συμβουλευθεῖ τὶς *Mittheilungen aus Macedonien*, μερικὰ φυλλάδια τοῦ Fabri, προϊσταμένου τῆς ἱεραποστολικῆς ἐταιρείας πού εἶχε ἀναλάβει ὑπὸ τὴν προστασία τῆς τὸν Μαρούλη, καθὼς καὶ τὶς «Ἀναμνήσεις» τοῦ Ἰωάννη Δέλλιου, ἀλλὰ τὸ θέμα αὐτό, πού βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς ἐργασίας μου, μένει γιὰ τοὺς νέους ἱστορικοὺς ὡς πρόβλημα πρὸς διερεύνηση.

5. Μολαταῦτα ὁ γιὸς τοῦ Ἐμμανουὴλ Θεοδωρίδη, ὁ Ἰωάννης, κατόρθωσε νὰ συνεχίσει τὶς σπουδὲς του, ἴσως στὴν Ἀθήνα, καὶ νὰ σπουδάσῃ ἐπίσης ἰατρικὴ, ὅπως καὶ ὁ θεῖος του, ὄχι ὁμως στὴν Πίζα, ἀλλὰ στὸ Παρίσι. Ὁ Ἰωάννης Μ. Θεοδωρίδης, ὅταν ἤλθε πίσω στὶς Σέρρες τὸ 1887, ἀνέπτυξε καὶ αὐτός, ἰδίως μετὰ τὴν ὑπογραφή τῆς συνθήκης τοῦ Ἀγ. Στεφάνου καὶ κατόπιν τοῦ Βερολίνου (1878), ζωηρὴ ἐθνικὴ δράση ἀντιδρώντας στὰ ἐπεκτατικὰ σχέδια τῶν Βουλγάρων, οἱ ὅποιοι μετὰ τὴν προσάρτηση τῆς Ἀνατολικῆς Ρουμελίας, ὅπου ζοῦσαν ἑκατοντάδες χιλιάδες Ἑλληνας, ἔστρε-

13. Βλ. Καρόλου Ἀλεξανδρίδου, *Ὀμιλίες*, Θεσσαλονίκη 1956, σ. 42-43. Πρβλ. καὶ μνηεῖα τῶν κομματικῶν ἐρίδων καὶ στῆς Ἀγγέλου-Βλάχου, ἔ.ἀ., σ. 34-38, καθὼς καὶ στοῦ Πέτρου Θ. Πέννα, «Κοινοτικὴ ὀργάνωση τῆς πόλεως Σερρῶν», *Σερραϊκὰ Χρονικά* 2 (1957) 6-7, ὅπου καὶ ἐπιμέρους βιβλιογραφία.

ψαν την προσοχή τους πρὸς τὴ γειτονικὴ Μακεδονία. Ὁ Ἰωάννης Μ. Θεοδωρίδης, παράλληλα πρὸς τὸ ἱατρικὸ του ἐπάγγελμα, ἀσκοῦσε καὶ καθήκοντα ὑποπροξένου τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Ἀργότερα, ὅταν ἡ κατάσταση ἐγινε δύσκολη στὴ Μακεδονία καὶ πληροφορήθηκε ὅτι οἱ Βούλγαροι κομιτατζῆδες τὸν εἶχαν προγράψει καὶ κινδύνευε ἡ ζωὴ του, κατέφυγε καὶ ἐγκαταστάθηκε μόνιμα στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ ἔγραψε καὶ δημοσίευσε πολλὲς μελέτες σὲ διάφορα ξένα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ ἐγινε πρόεδρος τοῦ ἱατρικοῦ συλλόγου¹⁴. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ ἀναζητούμενος δωρητὴς τοῦ Ἀρχείου Ἐμμ. Παπᾶ στὴν Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία.

Πότε ἔφυγε ὁ Ἰωάννης Μ. Θεοδωρίδης ἀπὸ τὴ Σέρρες καὶ ἐγκαταστάθηκε στὴν Ἀθήνα; Ἡ χρονολογία μοῦ εἶναι ἄγνωστη, ἀλλ' ἂν ἀναλογιστοῦμε τὴν κρίση τῶν ἑλληνοβουλγαρικῶν σχέσεων μετὰ τὴν προσάρτηση τῆς Ἀνατολικῆς Ρουμελίας, θὰ πρέπει νὰ τοποθετήσουμε τὴν ἀναχώρησή του μετὰ τὸ 1890 καὶ ἴσως μετὰ τὴν ἑλληνικὴ ἤττα τοῦ 1897, ὅποτε οἱ Βούλγαροι βρῆκαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐντείνουν τὴν προπαγάνδα τους καὶ τὴν τρομοκρατικὴ τους δράση. Θὰ προσπαθῆσω ἀμέσως παρακάτω νὰ πλησιάσω, ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο, πρὸς τὴ χρονολογία τῆς ἀναχωρήσεώς του.

Στὴν οἰκογένεια Ἐμμ. Παπᾶ σωζόταν, φαίνεται, τὸ Ἀρχεῖο του ὀλόκληρο ὡς τὴς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Μιὰ εἰδηση τοῦ 1935, ποὺ βρίσκεται στὸ βιβλίο τῆς Ἑλλης Ἀγγέλου-Βλάχου, *Ἡ παιδεία εἰς τὰς τουρκοκρατούμενας Σέρρας*, σ. 18 ὑποσ., λέγει τὰ ἐξῆς γιὰ τὴν τύχη τοῦ Ἀρχείου: «Μέγα μέρος τοῦ Ἀρχείου τοῦ Παπᾶ κατεστράφη πολὺ μεταγενεστέρως, τῷ 1907, ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἠρεύων τὰς οἰκίας τῶν ἀπογόνων του ἐν Σέρραις πρὸς ἀνακάλυψιν ἀνταρτῶν». Πῶς καταστράφηκε τὸ τμήμα αὐτό; Τὸ κατέστρεψαν οἱ Τοῦρκοι κατὰ τὴς ἔρευνες ἢ οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Παπᾶ, φοβούμενοι μήπως τὰ ἔγγραφα ἀποτελέσουν ἐπιβαρυντικὰ γι' αὐτοὺς στοιχεῖα; Ἄν συνέβηκε τέτοιο πράγμα, ἀποκλίνω πρὸς τὴ δευτέρη ἀποψη λαμβάνοντας ὑπόψη μου παρόμοιες περιπτώσεις ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς πρόσφατης βουλγαροκρατίας στὴ Θάσο (1941-1944). Ἀλλὰ συνέβηκε ἕνα τέτοιο γεγονός; Καταστράφηκε ὅλο τὸ Ἀρχεῖο ἢ μεγάλο μέρος αὐτοῦ; Ἐχοντας ἐμπρός μου τὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου νομίζω ὅτι οὔτε τὸ ἕνα οὔτε τὸ ἄλλο ἐγινε, ὅτι ἐπομένως ἡ εἰδηση αὐτὴ δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀλήθεια καὶ ὅτι τέθηκε σὲ κυκλοφορία ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἀπογόνους τῆς οἰκογένειας Ἐμμ. Παπᾶ μετὰ τὴ φυγάδευση τοῦ ἀρχείου στὴν Ἀθήνα, ὅπως θ' ἀποδείξω, γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ προφανεῖς κινδύνους καταπιέσεων καὶ νὰ ἐνα-

14. Βλ. Ἀγγέλου-Βλάχου, ἔ.ἀ., σ. 32 ὑπ., Πέννα, ἔ.ἀ., σ. 402 ὑποσ. 1. Γιὰ τὴ νέα ἀναταραχὴ μέσα στὴς Σέρρες μετὰ τὸ 1890 βλ. Πέννα, «Ἐριδες...», *Σερραϊκὰ Χρονικά* 2 (1957) 7-66.

ποθέσουν σὲ ἀσφαλὲς μέρος τὶς ἱστορικὲς μαρτυρίες γιὰ τὶς θυσίες τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας καὶ τὴ μεγάλη συμβολή τους στοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Μακεδονίας καὶ γενικότερα τοῦ Γένους.

Πῶς ὅμως βρέθηκε στὶς Σέρρες τὸ Ἀρχεῖο, τὸ ὁποῖο τὸ εἶχε μεταφέρει στὴ Νότια Ἑλλάδα ὁ ἴδιος ὁ Ἐμμ. Παπᾶς μετὰ τὴν καταστολή τῆς ἐπαναστάσεως στὴ Χαλκιδική (τέλη 1821) καὶ κατόπιν τὸ εἶχαν κληρονομήσει, ὅπως εἶδαμε, οἱ μαχόμενοι ἐκεῖ γιοί του; Εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ μικρότερός του γιὸς Κωνσταντῖνος, ἐνεργώντας πολλὰ χρόνια μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Νότιας Ἑλλάδας καὶ συλλέγοντας στὶς Σέρρες (μνημονεύεται νὰ βρίσκεται ἐκεῖ στὶς 15 Μαΐου 1865) τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ τὴ δικαίωση τῶν ἀγῶνων τῆς οἰκογένειάς του, ἔφερε ἐκεῖ μαζί του καὶ τὸ ἀρχεῖο τοῦ πατέρα του καὶ τῶν ἀδελφῶν του, τὸ ὁποῖο μετὰ τὸν θάνατό του περιῆλθε στὰ χέρια τῶν κληρονόμων του.

Μὲ τὴ μεγάλη ὅμως ἀναταραχὴ στὴ Μακεδονία, πρὶν καὶ κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ μακεδονικοῦ ἀγῶνα, φοβισμένοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ φρόντισαν νὰ φυγαδεύσουν τὸ Ἀρχεῖο μὲ τὸν Ἰωάννη Μ. Θεοδωρίδη, ὅταν κατέβηκε στὴν Ἀθήνα. Καὶ ἀφοῦ αὐτὸς τὸ κράτησε σπῆτι του, γιὰ ἓνα ἀπροσδιόριστο χρονικὸ διάστημα, κατόπιν τὸ δώρισε στὴν Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία, γιὰ νὰ γίνουν εὐρύτερα γνωστὲς οἱ θυσίες τῶν Μακεδόνων κατὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν κατάλληλα τὰ στοιχεῖα του γιὰ τὴν υπεράσπιση τῶν δικαιῶν τοῦ ἔθνους. Ὑποθέτω ὅτι ὁ Ἰωάννης Μ. Θεοδωρίδης θὰ εἶχε συγγενικοὺς ἢ στενοὺς φιλικοὺς δεσμοὺς μὲ τὸν μεγαλέμπορο τῶν Σερρῶν Κωνσταντῖνο Ἰωάννη Καπέτη, ὑποπρόξενο καὶ αὐτὸν γιὰ ἓνα διάστημα τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἀνεψιὸ τοῦ Κωνσταντῖνου καὶ ἐγγονὸ τοῦ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ ἀπὸ τὴ γραμμὴ τῆς μητέρας του Ἐλένης (τὸ ὄνομά της θὰ τὸ συναντήσουμε καὶ ἀργότερα). Ὑποθέτω ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Καπέτης, πού ἔδρασε ἐπίσης ἐθνικὰ κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος, καὶ γιὰ τὴ δράση του αὐτὴ τιμήθηκε μάλιστα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνησι μὲ τὸ παράσημο τοῦ Σταυροῦ τῶν Ἱπποτῶν τοῦ Σωτήρος¹⁵, εἶναι αὐτὸς πού παρέδωσε στὸν Ἰωάννη Μ. Θεοδωρίδη, ὅταν κατέβηκε στὴν Ἀθήνα, τὸν φάκελο τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ μὲ τὴν παράκληση νὰ τὸν παραδώσει στὴν Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία, ὅπου ἀπόκειται ὡς σήμερα.

Β'. ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

1. Τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ ἐξεικονίζω ἐδῶ μὲ βάση κυρίως τὰ στοιχεῖα τοῦ οἰκογενειακοῦ του ἀρχείου. Ἀπὸ τὰ ἔγγραφα του θὰ ξε-

15. Πέννα, *Ἱστορία τῶν Σερρῶν*, σ. 168-169.

χωρίσω πρώτα όσα αναφέρονται στη λιγότερο γνωστή προεπαναστατική δράση του. Τό πιό παλιό έγγραφο τής συλλογής τής ΙΕΕ είναι ένα μονόφυλλο, γεμάτο όρθογραφικά λάθη, με ήμερομηνία 1 Μαΐου 1793 (βλ. Μέρος Α' έγγραφο 1), στο όποιο ό 'Εμμ. Παπάς καταγράφει, όπως συνήθιζαν τότε πολλοί 'Ελληνες¹⁶, τά όνόματα τών 11 παιδιών του κατά σειρά γενήσεως: 1) 'Αθνασάκης, 25 Αύγουστου 1794· 2) 'Αναστασάκης, 13 'Ιουνίου 1796· 3) Γιαννάκης, 29 Σεπτεμβρίου 1798· 4) Νερατζή, 13 'Απριλίου 1801· 5) Νικολάκης, 7 Μαρτίου 1803· 6) Μιχαήλος, 24 Μαΐου 1805· 7) Γιώργης, 25 Αύγουστου 1807· 8) 'Ελένη, 19 Μαΐου 1809· 9) 'Αλέξανδρος, 23 'Οκτωβρίου 1811· 10) Εύφροσύνη, 23 'Οκτωβρίου 1813· 11) Κωστάκης, 26 Αύγουστου 1816¹⁷. 'Ετσι λοιπόν ό 'Εμμ. Παπάς μέσα σε 22 χρόνια γίνεται ό άρχηγός μιās πολυμελούς, μιās πατριαρχικής οικογένειας, που άποτελείται από 8 άγόρια και 3 κορίτσια. Σχεδόν σε κάθε 2 χρόνια αναλογεί και ένα παιδί.

'Ανάμεσα στα πρώτα έγγραφα βρίσκεται και ένα πωλητήριο ένός μπακάλικου τής Δοβίστας στα 1800 από δύο άδελφούς, τόν Χατζή Στέργιο και 'Αναστάση, Θεσσαλούς από τήν περιοχή Καλαμπάκας, στόν Γιωργάκη Οικονόμου. Τί σημαίνει τό έγγραφο αυτό; Νομίζω ότι ό φερόμενος ως άγοραστής Γιωργάκης Οικονόμου πρέπει να είναι άδελφός του 'Εμμανουήλ, γιατί τό έπώνυμο Οικονόμου δηλώνει τό εκκλησιαστικό αξίωμα του ιερέα πατέρα τους, του Παπα. Τό έγγραφο άκόμη μάς βεβαιώνει για έγκατάσταση 'Ελλήνων από τή Θεσσαλία στην περιοχή Σερρών, οι όποιοι έχουν καταφύγει εκεί, για να άποφύγουν, όπως πολλοί άλλοι¹⁸, τις καταπιέσεις και τήν τρομοκρατία του 'Αλή Πασά τών 'Ιωαννίνων. 'Η πιθανότητα τής ύποθέσεώς μου αυτής ενισχύεται και από τήν καταγωγή του παραπάνω μνημονεύμενου 'Ιωάννη Θεοδώρου Θεοδωρίδη από τήν Τσαρίτσανη.

'Ο 'Εμμ. Παπάς (1772-1821) ξεκίνησε από τή Δοβίστα με πολύ λίγες

16. Βλ. τό παρόμοιο σύγχρονο οικογενειακό σημείωμα του 'Αθαν. Ψαλίδα στού Κωνστ. 'Αθ. Διαμάντη, 15β, *Τό περιεχόμενο τών Γενικών 'Αρχείων του Κράτους* (τ. 5ος, τμήμα Β'), 'Αθήναι 1976, σ. 1020.

17. Στην *Ιστορία τών Σερρών*, του Πέτρου Θ. Πέννα, έκδ. Β', 'Αθήνα 1966, σ. 162, αναφέρονται και άνύπαρκτα όνόματα παιδιών, άγοριών και κοριτσιών του 'Εμμ. Παπα, καθώς και μερικές άλλες άνακρίβειες, σχετικές με τις περιπέτειες τών μελών τής οικογένειας (βλ. σ. 12), όφειλόμενες άσφαλώς στη μυθοπλαστική επίδραση τής προφορικής παραδόσεως. Οι ίδιες άνακρίβειες πέρασαν και στο έργο του Βασ. Στεφ. Παπαστεφάνου, *'Ο 'Εμμανουήλ Παπάς και ή επανάσταση εν Χαλκιδική κατά τό 1821*, 'Αθήναι 1970, σ. 129, 130-135, καθώς και στη «Σερρατική προσωπογραφία» στο έργο α'Εμμ. Παπα.».

18. Βλ. και άλλες ειδήσεις στού 'Απ. Ε. Βακαλοπούλου, *Ιστορία τής Μακεδονίας*, σ. 477-478.

γραμματικές γνώσεις, όπως φαίνεται από τις ιδιόχειρες σημειώσεις του, δηλαδή τις χρονολογίες του γάμου και της γεννήσεως των παιδιών του, καθώς και με λίγα χρηματικά μέσα, όπως όλοι γενικά οι "Έλληνες της εποχής" Ίσως η πρώτη άρχη να ήταν το μπακάλικο της Δοβίστας που είχε αγοράσει ο αδελφός του Γιωργάκης Οικονόμου (Α', έγγρ. 2). Εύφυης όμως και τολμηρός δεν άργησε αρχίζοντας από μικρέμπορος να εξελιχθεί σε μεγαλέμπορο των Σερρών, με καταστήματα στην Κωνσταντινούπολη και στη Βιέννη, ν' αποκτήσει σημαντική περιουσία, κινητή και ακίνητη, επάνω από 300.000 τάλιρα (Μέρος Β', έγγρ. 15), να γίνει δανειστής των Τούρκων αγάδων και μπέηδων της περιοχής, να συνάψει στενές σχέσεις μαζί τους και να τους επηρεάζει πολύ, προ πάντων τον πανίσχυρο τοπάρχη Ίσμαήλ μπέη, που ήταν στη Μακεδονία ο αντίποδας του Άλη πασά της Ήπειρου. Με τη θερμή υποστήριξη και προστασία του Παπᾶ πολλά ώφελήθηκε η ελληνική κοινότητα των Σερρών. Μετά τον θάνατο όμως του Ίσμαήλ (1814), ο σπάταλος και άσωτος γιός του, αλλά γενναίος πολεμιστής, Γιουσούφ μπέης δημούργησε τόσο μεγάλα χρέη, 40.000 μαχμουτιέδες (ένα περίπου εκατομμύριο χρυσές δραχμές), ώστε ήταν αδύνατο να τα ξεπληρώσει¹⁹. Ο Πέννας, έχοντας προφανώς υπόψη του τη μονογραφία του Ευάγγ. Στράτη, Έμμ. Παπᾶς, που δεν μπόρεσα να βρω και να χρησιμοποιήσω, γράφει ότι εκείνος που τον απείλησε ήταν ο Κιαζίμ μπέης των Σερρών²⁰, άλλ' αυτό δεν είναι ακριβές, αφού στο «άφιερωτικόν» του Έμμ. Παπᾶ προς τον μητροπολίτη Σερρών Χρυσάνθο, όταν μευείται στη Φιλική Έταιρεία, μνημονεύεται ρητά ως διώκτης του ο «αισχροκερδής διοικητής»²¹. Εκεί αναφέρεται ακόμη ότι όταν ο Παπᾶς ζήτησε με επίμονη να του εξοφλήσει μέρος τουλάχιστο του δανείου, ο Γιουσούφ του έδωσε μόνο το μισό του χρέους και τον απείλησε ότι θα τον σκοτώσει. Τότε ο Παπᾶς αναγκάστηκε, τον Οκτώβριο του 1817, να φύγει κρυφά στην Κωνσταντινούπολη, όπως αφηγείται στον Χρυσάνθο, τον οποίο παρακαλεί να προστατεύει την οικογένειά του, κατά την διάρκεια της απουσίας του, από τις επιβουλές του Γιουσούφ, ο οποίος είχεβάλει ανθρώπους να του κάψουν το σπίτι. Έννοει λοιπόν κανείς εύκολα το μίσος που έτρεφε ο Έμμανουήλ Παπᾶς έναντίον του τυράννου. Φοβᾶται όμως ο Παπᾶς να μεταφέρει την οικογένειά του στην Πόλη, μήπως ο Γιουσούφ, κατά την μεταφορά της,βάλει ανθρώπους και σκοτώσουν τα παιδιά του. Λυπᾶται επίσης που άφησε τους

19. Βλ. Μέρος Β', έγγρ. 15. Πρβλ. και Φιλήμονος, Δοκίμιον 3, σ. 430-431 και Ί. Μαμαλάκη, «Η επανάσταση στη Χαλκιδική το 1821. Η συμμετοχή των Άγιορειτών και ο ρόλος του Έμμ. Παπᾶ», Χρονικά Χαλκιδικής 1 (1961) 45-46.

20. Πέννα, Ίστορία των Σερρών, σ. 68-70.

21. Φιλήμονος, Δοκίμιον 1, σ. 335-336. Για τον Γιουσούφ μπέη βλ. E. M. Cousinéry, Voyage dans la Macédoine, Paris 1831, τ. 1, σ. 146, 153-154.

συμπολίτες του χωρίς τήν προστασία του «και ὁ αἰσχροκερδῆς διοικητῆς τώρα θέλει εὑρει τὸν καιρὸν νὰ τοὺς τυρανῆ καὶ νὰ τοὺς γυμνῶνῃ, ἐπειδὴ μόνῃ ἢ νοθεσίᾳ καὶ ἢ σκέψις μου ἐμπόδιζε τὰς σκευωρίας καὶ ἐνεδρεύματά του»²². Στὴν Κωνσταντινούπολη γνωρίζεται καὶ συνδέεται μὲ τὸν φιλικὸ Κωνστ. Παπαδάτο, ὁ ὁποῖος τοῦ κάνει τὶς προκαταρκτικὰς κρούσεις γιὰ ἐνδεχόμενῃ μύησίν του στὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία, στὶς ὁποῖες ἀνταποκρίνεται μὲ ἐνθουσιασμὸ ὁ Σερραῖος πατριώτης (βλ. Α', ἔγγρ. 3). Ἐκεῖ, ὕστερα ἀπὸ δύο χρόνια, στὶς 21 Δεκεμβρίου 1819, σὲ ἡλικία 47 χρόνων, μυεῖται σ' αὐτὴν καὶ μὲ τὸ «ἀφιερωτικόν» του πρὸς τὸν ἐπίσκοπο Σερρῶν Χρῦσανθο ὑπόσχε-ται νὰ καταθέσει στὸ ταμεῖο τῆς 1.000 γρόσια «ὡς προοφειλομένην συνδρομὴν βοηθητικὴν» γιὰ «τὴν δημιουργουμένην καὶ μᾶλλον ἤδη ἐνεργουμένην Σχολὴν τῆς πατρίδος» (ὅπως συνήθως γινόταν λόγος στὰ σχετικά ἔγγραφα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας), ἢ ὁποία σχολὴ λίγες γραμμὲς παρακάτω ἀναφέρεται χαρακτηριστικὰ ὡς «Σχολὴ τοῦ Πανελληνίου». Ὁ Παπᾶς ὑπόσχε-ται στὸ τέλος ὅτι, ὅταν βεβαιωθεῖ ὅτι ἡ σχολὴ προκόβει, θὰ συνεισφέρει καὶ ἄλλα, «τὸ κατὰ δύναμιν ὄλην ... πρὸς καταρτισμὸν καὶ βελτίωσιν αὐτῆς»²³. Ἡ μύηση τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ σημειώνεται μὲ τὸν ἐξῆς ἀριθμὸ καὶ χαρακτηρι-στικὰ: «Ἐμμανουὴλ Παπᾶς, Σέρραλης. Χρόνων 47. Διὰ Κωνσταντίνου Παπαδάτου. 1819 Δεκεμβρίου 21, Κωνσταντινούπολις. Τῷ Ἁγίῳ Σερρῶν Χρυσάνθῳ εἰς Σέρρας Γρ. 1.000».

221

²⁴

Στὴν Κωνσταντινούπολη κατορθώνει ὁ Παπᾶς νὰ εἰσπράξει τὸ χρέος τοῦ Γιουσούφ μέσῳ τῆς Πύλης (Β', ἔγγρ. 15). Καὶ εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι μαζί μὲ τὸν Κ. Κουμπάρη καὶ τὸν Γ. Σταματὰ προχώρησε πολὺ στὴ μύηση καὶ ἄλλων μελῶν στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὴν εἰσπραξὴ τῶν ἀντίστοι-χων ποσῶν, μὲ τὰ ὁποῖα ἐσκόπευε ὁ Ὑψηλάντης νὰ ὀργανώσει «Κάσα» γιὰ τὴ χρηματοδότηση τοῦ Ἀγῶνα (Α', ἔγγρ. 4).

Τὸν Ἐμμανουὴλ Παπᾶ, ἀπομακρυσμένο ἀπὸ τὶς Σέρρες, τὸν ἀντικαθι-στᾶ στὶς ἐργασίες του ὁ μεγαλύτερος γιός του, ὁ Ἀθανάσιος, ὁ ὁποῖος στὶς 12 Δεκεμβρίου 1820, δηλαδὴ σὲ ἡλικία 26 ἐτῶν, δανεῖζει ἄτοκα στοὺς κατοί-

22. Ἄπ. Βακαλοπούλου, *Ἱστορία τῆς Μακεδονίας*, σ. 546-547, ἀγγλ. μετ., σ. 591-593.

23. Φιλῆμονος, *Δοκίμιον* 1, σ. 335-336, τ. 3 σ. 431. Πρβλ. καὶ Ἱ. Π. Μαμαλάκη, «Ἡ ἐπανάσταση στὴ Χαλκιδικὴ τὸ 1821. Ἡ συμμετοχὴ τῶν Ἀγιορειτῶν καὶ ὁ ρόλος τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ», *Χρονικὰ Χαλκιδικῆς* 1 (1961) 46-47.

24. Ἰωάν. Μελετοπούλου, *Φιλικὴ Ἑταιρεία*, Ἀθῆναι 1967, σ. 127. Πρβλ. καὶ Βαλ. Μέξα, *Οἱ Φιλικοί*, Ἀθῆναι 1937, σ. 66.

κους τοῦ πατρικοῦ χωριοῦ Δοβίστα τὸ μεγάλο ποσὸ τῶν 9.843 γρ. καὶ 14 παράδων μὲ τὸν ὄρο νὰ τοῦ τὰ ξεπληρώσουν ὕστερ' ἀπὸ 4 περίπου μῆνες, δηλαδὴ τὴν ἡμέρα τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ὅπως συνήθιζαν τότε. Μετὰ τὴν ἐκπνοὴ τῆς προθεσμίας αὐτῆς θὰ πλήρωναν 20% τόκο τὸν χρόνο (βλ. Α', ἔγγρ. ὑπ' ἀρ. 6). Οἱ Δοβιστινοὶ δανείστηκαν τὰ χρήματα αὐτὰ γιὰ ὀρισμένες ἀνάγκες τοῦ χωριοῦ, οἱ ὁποῖες ὅμως δὲν κατονομάζονται. Ἴσως μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ σκόπευαν νὰ ἐξοφλήσουν κοινοτικά χρέη, δηλαδὴ τὰ λεγόμενα μπόρτζια. Πάντως ἐντύπωση κάνει τὸ γεγονός ὅτι γιὰ τὸ διάστημα τῶν 4 μηνῶν τὸ ποσὸ τὸ δίνει ὁ Ἀθανάσιος ἄτοκα καὶ ὅτι μόνο μετὰ τὴν 23 Ἀπριλίου τοῦ 1821, ἂν οἱ Δοβιστινοὶ ἦταν ἀσυνεπεῖς, θὰ πλήρωναν 20% τόκο, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ μέτρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κατὰ τὴν ὁποία ὀργιάζε ἡ τοκογλυφία, θεωρεῖται μᾶλλον χαμηλός. Ἔτσι ἴσως μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἐκτίμηση τῶν Δοβιστινῶν πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπὰ καὶ τὴν οἰκογένειά του. Φαίνεται ὅτι τὰ χρήματα αὐτὰ δὲν τὰ πῆρε πίσω ὁ Ἀθανάσιος, γιὰτι ἀπὸ τὰ μέσα Μαρτίου 1821 ἄρχισαν οἱ πράξεις ἀνταρσίας στὴν Πελοπόννησο. Ἐπειτα πῶς νὰ ἐξηγηθεῖ ὅτι τὸ ἔγγραφο τοῦ δανεισμοῦ ἔμεινε στὰ χέρια τῆς οἰκογένειας Παπᾶ;

Ὁ Ἐμμ. Παπὰς εἶχε μέτριο ἀνάστημα. Τὸ πρόσωπό του, στηριγμένο σ' ἓνα μακρὸν λαιμό, ἦταν πρᾶο, ἀλλὰ γεμάτο ζωὴ καὶ δραστηριότητα. Ἦταν λιγόλογος, μιλοῦσε μὲ μειλιχιότητα καὶ πρόφερε τὶς λέξεις ἀργὰ καὶ καθαρά. Ἐπαιρνε τὸν λόγο πάντοτε τελευταῖος καὶ ἐπιβαλλόταν μὲ τὴ λογικὴ διατύπωση τῶν γνωμῶν του²⁵. Ὁ ζῆλος του γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας ἦταν μεγάλος²⁶ καὶ ἡ φιλοτιμία του ἀπέραντη²⁷.

2. Ὁ Παπὰς, ἐνεργώντας σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντη νὰ προετοιμάσει τὸ ἔδαφος καὶ νὰ ξεσηκώσει τοὺς κατοίκους τῆς Μακεδονίας σὲ ἐπανάσταση, ἀγοράζει στὴν Κωνσταντινούπολη μὲ τὰ χρήματα τοῦ χρέους τοῦ Γιουσοῦφ, μὲ τοὺς 20.000 μαχμουτιέδες, δηλαδὴ μὲ τὶς 500.000 ἀργυρῆς δρχ. (Β', ἔγγρ. 15), ὅπλα καὶ πολεμοφόδια καὶ στίς 23 Μαρτίου τοῦ 1821, ἀφοῦ τὰ φόρτωσε στὸ καράβι τοῦ Αἰνίτη Χατζῆ Βισβίζη, μὲ πλοίαρχο τὸν καπετὰν Νικ. Λυκιαρδόπουλο (βλ. Α', ἔγγρ. ἀρ. 7) ἀναχώρησε γιὰ τὸν Ἅγιον Ὄρος, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν ὑπασπιστὴ του Ἰωάννη Χατζῆ Πέτρου καὶ τὸν γραμματικὸ του Δημ. Οἰκονόμου.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος θεωροῦνταν — κακῶς βέβαια — ὡς τὸ καταλληλότερο ὄρμητήριο γιὰ τὴν ἐξέγερση τῆς Μακεδονίας, ὄχι μόνο γιὰτι ἡ χερσόνησος εἶναι φυσικὰ ὀχυρὴ, ἀλλ' ἀκόμη γιὰτι οἱ 3.000 περίπου ἄνδρες, ποὺ μόναζαν

25. Πέννα, Ἱστορία τῶν Σερρῶν, σ. 68-69.

26. Φιλήμονος, ἔ.ἀ., 3 σ. 431.

27. Φιλήμονος, ἔ.ἀ., 3 σ. 142.

στά 20 μοναστήρια και στά 300 περίπου κελιά, σκήττες, καθίσματα και ήσυχαστήρια, θά μπορούσαν ν' αποτελέσουν αξιόλογη στρατιά. Τό έδαφος παρουσιαζόταν ώριμο για την εξέγερση, γιατί δυό χρόνια τώρα οί μοναχοί είχαν ύποφέρει πολλά από τις αυθαιρεσίες και άργυρολογίες του Τούρκου διοικητή²⁸. Έπειτα όρισμένοι φαίνεται ότι είχαν μνηθεϊ στη Φιλική Έταιρεία. Στην πραγματικότητα όμως ούτε ή κατάλληλη προετοιμασία είχε γίνει ούτε και οί επαναστατικές ιδέες συμβιβάζονταν με τον ιδεολογικό κόσμο των μοναχών και με τό άγιορειτικό καθεστώς²⁹. Έπειτα ή οικονομική κατάσταση των περισσότερων μονών είχε άρχίσει νά χειροτερεύει από τις άρχές του 19ου αϊ., ιδίως από τό 1810, ένώ από τό άλλο μέρος οί έριδές τους για κτηματικές διαφορές τις έφερναν σέ συνεχείς προστριβές μεταξύ τους με αποτέλεσμα νά χαλαρώνεται ή συνοχή της μελών της κοινοτικής πολιτείας³⁰.

Ό Παπάς άποβιβάζεται στη μονή Έσφιγμένου, της όποιας ό ήγούμενος ήταν φιλικός. Άπ' εκεί δίνει τό ένουσμα για την επανάσταση στη Μακεδονία και αϊσιοδοξώντας για την έκβαση του άγώνα γράφει στις 7 Μαΐου στην κοινότητα της Ύδρας νά στείλουν μοίρα στόλου, για νά προσβάλουν τη Θεσσαλονίκη από ξηρά και θάλασσα (βλ. Α', έγγρ. 8). Πρώτα ξεσηκώνονται τά χωριά της Κασσάνδρας και την Πέμπτη, 29 Μαΐου, τά χωριά Παρθενώνας, Όρμούλια και Νικήτη της Σιθωνίας (Α', έγγρ. 11). Η επανάσταση κατόπιν γενικεύεται σέ όλα τά άλλα χωριά της Σιθωνίας, ιδίως όταν μαθαίνουν ότι οί Πολυγυρινοί άντέκρουσαν τον άρχηγό της πολιτοφυλακής (τσερίμπαση) της Παζαρούδας (Α', έγγρ. 13). Ό Έπισκοπός μάλιστα και Άγ. Όρους Ίγνάτιος, καθώς και ό Μαρωνεϊάς, με ιδιαίτερο γράμμα της 1 Ίουνίου, επιβεβαιώνουν τη γενναιότητα του Έμμ. Παπά έναντι των Τούρκων και τη φιλόθρονη στάση του άπέναντι των κατοίκων της Χαλκιδικής (Α', έγγρ. 17). Έπαναστατούν βέβαια και όλα τά μοναστήρια, αλλά ζητούν πολεμοφόδια από τά ναυτικά νησιά και τη βοήθεια του έλληνικού στόλου για νά υπερασπιστούν τό Άγιον Όρος (Α', έγγρ. 14, 15, 16)³¹.

Ταυτόχρονα σχεδόν, στις 2 Ίουνίου, οί κάτοικοι της δυτικής Χαλκιδικής, δηλαδή της Καλαμαρίας, κυριεύουν τά περισσότερα τουρκικά χωριά της και προχωρούν προς την κατεύθυνση της Θεσσαλονίκης, αλλά ζητούν

28. Βλ. Γ. Σμυρνάκη, *Τό Άγιον Όρος*, Αθήναι 1903, σ. 173.

29. Βλ. Μαμαλάκη, «Η επανάσταση στη Χαλκιδική τό 1821», *ΧΧ 1* (1961) 41-42.

30. Μαμαλάκη, έ.ά., σ. 43-45. Πρβλ. του αυτού, «Διήγησις περί Άγίου Όρους έν καιρώ της Έπαναστάσεως του 1821», *ΕΕΦΣΠΘ 7* (1957) 226-227.

31. Για την κατάσταση στο Άγ. Όρος από την ύποταγή του στους Τούρκους ως τό τέλος της επαναστάσεως ένδιαφέρουσες και πολλές άγνωστες πληροφορίες μάς δίνει ό άρχιμανδρίτης Προκόπιος Δενδρινός (Α', έγγρ. 76), αλλά πρέπει νά ύποστούν την άναγκασία βάσανο.

καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὸν Παπᾶ πολεμοφόδια, ἀφοῦ οἱ περισσότεροὶ δὲν ἔχουν παρὰ ξύλα στὰ χέρια τους (Α', ἔγγρ. 18). Ἡ προέλαση τῶν ἐλληνικῶν αὐτῶν δυνάμεων ὡς κοντὰ στὴ Θεσσαλονίκη, ὡς τρεῖς ὄρες μακριά, ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦ Ἀγγέλου Βασιλικοῦ, ὁ ὁποῖος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἐκεῖ σταμάτησαν περιμένοντας «τὸν καλὸν ἐρχομὸν» τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, ἀλλὰ καὶ καταγγέλλει τὶς αὐθαίρετες πράξεις τοῦ Κασσανδρινοῦ κὺρ Γιαννιοῦ (Α', ἔγγρ. 20).

Ἡ ἀνταρσία ξαπλώνεται καὶ στὰ Μαντεμοχώρια μὲ συμπλοκὲς μὲ τοὺς Τούρκους καὶ μὲ τὴ λεηλασία τῶν περιουσιῶν τους. Οἱ κάτοικοι καὶ ἐδῶ ζητοῦν ἐπίσης τὴν παρουσία τοῦ ἀρχηγοῦ μὲ ὅλο τὸ ἀγιορείτικο στράτευμα καὶ τῶν καραβιῶν τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου (Α', ἔγγρ. 19).

Οἱ ἐπαναστάτες, πού προχωροῦσαν ἀπὸ τὴν Καλαμαριά πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη, μετὰ τὶς πρῶτες ἐπιτυχίες τους στὶς 5-6 συγκρούσεις, «πολέμους», ὅπως τοὺς ὀνομάζουν ὑπερβολικὰ οἱ ἀρχηγοὶ τους, διαπιστώνουν ὅτι δὲν ἔχουν καμιὰ προετοιμασία καὶ τάξη, ζητοῦν ἀπὸ τὸν Παπᾶ νὰ τοὺς στείλει ἕνα «εὐγενικὸν γράμμα νὰ παρηγορήσωμεν καὶ τὸ ἀσκέρι» καὶ στὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς τὸν παρακαλοῦν νὰ στείλει ἕνα δικό του ἄνθρωπο, «διὰ νὰ κάμῃ ἕνα κουμάντο ἀπάνω εἰς τὸ ἀσκέρι, ἐπειδὴ σὲ ῥέπελο εὐρισκόμασθε» (Α', ἔγγρ. 23, 9 Ἰουνίου), ἐνῶ οἱ προϊστάμενοι τῶν 20 μονῶν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια, ζητοῦν καὶ τὴν παρουσία τοῦ ἴδιου τοῦ Παπᾶ (Α', ἔγγρ. 24). Τὰ πλοῖα ὅμως πού ζητοῦν ὅλοι δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ σταλοῦν, γιὰτὶ ὑπάρχει ὁ φόβος ν' ἀποδυναμωθεῖ ὁ στόλος, ὅπως γράφει στὸν Ἐμμ. Παπᾶ ὁ Δημ. Ὑψηλάντης, μὲτὰ τὴν φθάνει στὴν Ὑδρα (Α', ἔγγρ. 27. Πρβλ. καὶ ἔγγρ. 28). Μολταταῦτα ὀρισμένα καράβια φθάνουν στὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ὁ Παπᾶς καλεῖ τοὺς πλοίαρχους νὰ κινήσουν κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης, γιὰ νὰ «κατατροπώσουν» τοὺς ἐχθροὺς πού ὑπὸ τὸν Ἀχμέτ μπέη τῶν Γενιτσῶν προχωροῦν πρὸς τὴ Χαλκιδικὴ καὶ νὰ σώσουν τοὺς κατοίκους ἀπὸ τὴ σφαγὴ καὶ τὴ λεηλασία καὶ καταστροφὴ τῶν χωριῶν τους (Α', ἔγγρ. 29).

Ἀλλὰ καὶ ἡ κατάσταση στὸ στράτευμα στὴν Ἀνατολικὴ Χαλκιδικὴ κατὰ τὸ τρίτο δεκαήμερο τοῦ Ἰουνίου δὲν εἶναι καθόλου εὐχάριστη. Οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τὸν Χατζὴ Μεχμέτ Μπαϊράμ πασά καίοντες καὶ λεηλατώντας τὰ ἐλληνικὰ χωριά εἶχαν φθάσει ὡς τὴν Κομίτζα, ἔξω ἀπὸ τὴ χερσόνησο τοῦ Ἄθω, ἐνῶ ἔντρομοι οἱ κάτοικοι μὲ τὰ γυναικόπαιδα εἶχαν βρεῖ καταφύγιο μέσα στὸ ἄβατο ἔδαφος τοῦ Ἀγ. Ὀρους (Α', ἔγγρ. 32, 33, Β', ἔγγρ. 18), καὶ μέσα στὴ χερσόνησο τῆς Κασσάνδρας, μὲ τὴν προστασία τοῦ ἴδιου τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, ὁ ὁποῖος φθάνει ἐκεῖ μὲ τὰ ἀπαραίτητα πολεμικὰ ἐφόδια καὶ ὀχυρώνεται στὸν ἰσθμὸ μὲ χαράκωμα (Β', ἔγγρ. 18). Ἡ ἔλλειψη σιταριοῦ γίνεταὶ αἰσθητὴ (Α', ἔγγρ. 37, 41).

Καὶ στὰ δύο ἐλληνικὰ στρατόπεδα αἰσθητὴ ἦταν ἡ ἔλλειψη ἰσχυρῆς ἡγεσίας. Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες ὁ Παπᾶς βρισκόταν στὸν Πολύγυρο. Ἀπὸ ἐ-

δῶ καὶ πέρα ἀρχίζουσι οἱ συνεχεῖς αἰτήσεις στρατιωτικῶν ἐνισχύσεων, πολεμοφοδίων καὶ σιταριοῦ, οἱ δυσαρέσκεις, οἱ φόβοι καὶ οἱ δυστροπίες τῶν μοναχῶν (Α', ἔγγρ. 30, 31, 36, 37), ἐνῶ ἔρχονται τὰ δυσάρεστα νέα ὅτι οἱ ἀρματολοὶ τοῦ Βερμίου δὲν κινοῦνται, μολοντί ὁ ἀρματολὸς τοῦ Ὀλύμπου Διαμαντῆς Νικολάου εἶναι πρόθυμος καὶ στέλνει στὴν Κασσάνδρα σῶμα ἀνδρῶν του (Α', ἔγγρ. 34).

3. Ἡ ἐπανάσταση στὴ Χαλκιδικὴ περιορίζεται στὶς χερσονήσους Ἀγ. Ὅρους καὶ Κασσάνδρας καὶ ἡ ἄμυνα τῶν Ἑλλήνων ἐντοπίζεται πίσω ἀπὸ τοὺς λεπτοὺς ἰσθμούς των. Ἐκεῖ ἔχουν σταθεροποιηθεῖ πιά τὰ νέα μέτωπα κατὰ τὰ μέσα Ἰουλίου³². Τοὺς ἐπόμενους 4 1/2 μῆνες, ἀπὸ τὰ μέσα Ἰουνίου ὡς τὰ τέλη Ὀκτωβρίου, τοὺς περνοῦν οἱ ἐπαναστάτες ἀποκλεισμένοι στὶς δύο χερσονήσους μὲ προσπάθειες γιὰ τὴ συναγωγή σιταριοῦ καὶ πολεμοφοδίων, γιὰ τὴ μίσθωση 2 ὑδραϊκῶν καραβιῶν μὲ 12.000 γρόσια τὸν μῆνα γιὰ νὰ περιπολοῦν ἔξω ἀπὸ τὰ παράλια τῶν χερσονήσων, γιὰ τὴν ἐξεύρεση χρημάτων κ.λ., ἐνῶ οἱ ἔχθροὶ προετοιμάζονται καὶ αὐτοὶ μὲ συγκεντρώσεις στρατευμάτων καὶ ἐφοδίων (Α', ἔγγρ. 43, 44, 47, 48, 49, 54). Πάρα πολλὰ βέβαια δαπανᾷ ὁ Ἐμμ. Παπὰς ἀπὸ τὴν περιουσία του (Β', ἔγγρ. 18).

Στὸ ἔγγραφο Α', ὑπ' ἀρ. 48 ἀναφέρεται ἀπόβαση Θεσσιτῶν στὴν Ἰμβρο καὶ διαρπαγὴ σιταριοῦ, ἡ ὁποία ἀναγκάζει τοὺς Τούρκους νὰ στείλουν ἐκεῖ φρουρὰ 700 ἀνδρῶν. Καὶ ὁ Δημ. Ὑψηλάντης στὶς στιγμὲς αὐτὲς τῆς κρίσης, γιὰ νὰ προσδώσει στὸν Ἐμμ. Παπὰ ἐπισημότητα καὶ κύρος, τὸν ὀνομάζει «πληρεξούσιον ἀρχηγὸν καὶ διοικητὴν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ Ἀγίου Ὁρους, τῆς Κασσάνδρας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης» (Α', ἔγγρ. 57 καὶ 58). Ἀξιόπιστες καὶ ἐνδιαφέρουσες εἶναι οἱ εἰδήσεις τοῦ μοναχοῦ Νικηφόρου, ποὺ κατόρθωσε νὰ τὶς ἀντλήσει ἀπὸ ἕναν ἐξασθενημένο φυγάδα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη γιὰ τὴν κατάσταση μέσα στὴν πόλη, γιὰ τὴ θανάτωση τοῦ Κίτρου Μελετίου, διαφόρων ἀρχόντων, Μενεξέ, Μπαλάνου, γιὰ τὴ φυλάκιση ἄλλων, γιὰ τὸν ἐγκλεισμὸ πολλῶν χριστιανῶν στὴ μητρόπολη τοῦ Ἀγ. Δημητρίου κοντὰ στὰ παραθαλάσσια τεῖχη, δηλαδὴ στὸν σημερινὸ Γρηγόριο τὸν Παλαμά· ἐπίσης γίνεται λόγος γιὰ τὴ διάνοιξη τοῦ Πρόβλακα (χαντακιοῦ), γιὰ τὴν κοπὴ τουρκικῶν νομισμάτων ἀπὸ ἐπιδέξιο παραχαράκτη κ.ἄ. (Α', ἔγγρ. 59). Ταυτόχρονα ὁ Ἐμμ. Παπὰς δὲν παύει νὰ ἐνεργεῖ γιὰ νὰ ξεσηκώσει σὲ ἀνταρσία καὶ τοὺς Ἑλλήνες τῆς Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας. Φαίνεται μάλιστα ὅτι πετάχθηκε ὡς τὴ Σκόλα Λιτοχώρου καὶ εἶχε συνάντηση μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους των, ὅπως ἀφήνει νὰ ὑπονοηθεῖ τὸ ἔγγραφο 53, ἀλλὰ οἱ κλεφταρματολοὶ τοῦ Ὀλύμπου Διαμαντῆς Νικολάου καὶ Γούλας Ντράσκου συζητοῦν μὲ τοὺς Ψαριανούς καὶ μένουν σύμφωνοι νὰ ἐφο-

32. Ἀπ. Ε. Βακαλοπούλου, *Ἱστορία τῆς Μακεδονίας*, σ. 565-568.

διαστούν πρώτα με τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια καὶ γι' αὐτὸ στέλνουν στὴ Νότια Ἑλλάδα τὸν Κοζανίτη Νικόλαο Κασσομούλη (Α', ἔγγρ. 60), ὁ ὁποῖος πράγματι συναντᾷ τὸν Ὑψηλάντη καὶ συζητεῖ μαζί του τὰ προβλήματα τῆς Μακεδονίας. Τόσον αὐτὸς, ὅσο καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, ὁ μοναχὸς Παρθένιος ὁ Ξενοφωντινός, γράφουν στὸν Μακεδόνα ἀρχηγὸ τὶς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὶς συνομιλίες τους μετὰ τὸν Δημ. Ὑψηλάντη καὶ ἀπὸ τὴν κατάσταση στὴν Πελοπόννησο (Α', ἔγγρ. 64, 69. Γιὰ τὴν ἄφιξη τοῦ Παρθενίου στὴ μονὴ του βλ. Α', ἔγγρ. 68, μετὰ τὸ ὅποιο οἱ μοναχοὶ ζητοῦν σιτάρι). Ὁ Διαμαντῆς Νικολάου, ἀνταποκρινόμενος στὶς ἐπικλήσεις ὄλων, ἐτοιμάζεται νὰ συμπράξει μετὰ τὸν Ἐμμ. Παπᾶ (Α', ἔγγρ. 70), τὸν ὁποῖον ὅμως ἀντιπολιτεύονται «κακοήθεις τινὲς καὶ ἀχρεῖοι ἄνθρωποι» ποὺ ἔρχονται σὲ προστριβὲς καὶ φιλονικιοῦν μαζί του. Εἶναι οἱ παραμονὲς τῆς καταρρεύσεως. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ οἱ πιστοὶ ὄπαδοί του καὶ πρόσφυγες ποὺ τοῦ ἐκδηλώνουν τὴν ἀφοσίωσή τους μετὰ εὐχαριστήριο ἔγγραφο ποὺ τὸ ἐπικυρώνει ὁ Κασσανδρείας Ἰγνάτιος στὶς 24 Ὀκτωβρίου (Α', ἔγγρ. 71), δηλαδὴ 6 ἡμέρες προτοῦ ὁ Μεχμέτ Ἐμὶν πασὰς τῆς Θεσσαλονίκης διασπάσει τὴν ἄμυνα τοῦ ἰσθοῦ καὶ εἰσβάλλει ἔπειτα ἀκάθεκτος στὴν Κασσάνδρα³³. Ποιοὶ εἶναι οἱ «κακοήθεις»; Ἀσφαλῶς ὀρισμένοι μοναχοί, πρόκριτοι καὶ ἄλλοι κάτοικοι, ποὺ εἶχαν καταπονηθεῖ ἀπὸ τὴν προσφυγιά καὶ τὴν ἀγωνία γιὰ τὸ αὔριο καὶ εἶχαν χάσει κάθε ἐλπίδα γιὰ τὴ βελτίωση τῶν πραγμάτων.

Μετὰ τὴν πτώση τῆς Κασσάνδρας ἡ ἐπανάσταση τῆς Χαλκιδικῆς ἔχει οὐσιαστικὰ κριθεῖ. Ἡ ἀντιδραστικὴ στάση τῶν μοναχῶν φαίνεται καὶ ἀπὸ σωζόμενο ἔγγραφο τοῦ ἀρχιμανδρίτη Ἰακώβου Βατοπεδινοῦ τῆς 8 Νοεμβρίου, ὁ ὁποῖος προβάλλοντας λόγους ὑγείας δὲν ἔρχεται στὶς Καρυές, ὅπου βρισκόταν τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη ὁ Ἐμμ. Παπᾶς (Α', ἔγγρ. 72), καθὼς καὶ ἀπὸ ἄλλο ἔγγραφο, τῆς 10 Νοεμβρίου, τῆς μονῆς Ξενοφώντος, μετὰ τὸ ὅποιο ὁ ἠγούμενός της ἀρνεῖται νὰ παραδώσει τὸ ἀποθηκευμένο στὴ μονὴ σιτάρι, ποὺ τοῦ ζητοῦσε μετὰ γράμμα του ὁ Ἐμμ. Παπᾶς (Α', ἔγγρ. 74). Μιὰ μέρα κιόλας νωρίτερα, στὶς 9 τοῦ μηνός, οἱ προϊστάμενοι τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως ἀπελευθερώνουν τὸν φυλακισμένο ὡς τότε στὶς Καρυές Τοῦρκο διοικητὴ τοῦ Ἀγ. Ὁρους Χασεκὴ Χαλίλ μπέη, καὶ αὐτὸς τὴν ἴδια μέρα μετὰ *μουρασελέ* (δικαστικὴ ἀπόφαση) πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς ἐπαναστατικῆς ἐστίας, τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου, τοὺς καλεῖ νὰ πιάσουν τὸν Ἐμμ. Παπᾶ καὶ τὸν πιστόν του Νικηφόρο Ἰβηρίτη ποὺ εἶχαν καταφύγει ἐκεῖ (Α', ἔγγρ. 73). Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ τὸ συνοδεύει καὶ ἄλλο τῶν ἐκπροσώπων τῶν 19 μονῶν (ἐκτὸς ἀπὸ τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου) μετὰ τὸ ἴδιο περιεχόμενο (Α', ἔγγρ. 75). Τὸ ὅτι τὰ δύο αὐτὰ ἔγγραφα χρησιμοποιήθηκαν καὶ δημοσιεύτηκαν ἀπὸ τὸν Φιλήμονα, Δοκίμιον 4, σ. 489-490, σημαίνει ὅτι οἱ γραμματοκομιστὲς ὄχι μόνον ἔφεραν

33. Βλ. Ἄπ. Ε. Βακαλοπούλου, *Ἱστορία τῆς Μακεδονίας 1354-1833*, σ. 572.

σὲ πέρασ τὴν ἀποστολή τους, ἀλλὰ καὶ ὅτι οἱ μοναχοὶ δὲν θέλησαν νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὰ ἐντελλόμενα καὶ ἔτσι τὰ σχετικὰ ἔγγραφα ἔπεσαν στὰ χέρια τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ. Πάντως ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως, κινδυνεύοντας νὰ συλληφθεῖ, φεύγει ἀπὸ τὴ μονὴ Ἐσφιγμένου μὲ ἄλλους κοσμικοὺς καὶ μοναχοὺς πρὸς τὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα μαζί μὲ τὸ ἀρχεῖο του καὶ τὸν γιό του Γιαννάκη (Β', ἔγγρ. 18), ἀλλὰ στὸ καράβι παθαίνει καρδιακὴ προσβολὴ καὶ φθάνει νεκρὸς στὴν Ὑδρα, ὅπου καὶ θάβεται στίς 5 Δεκεμβρίου 1821³⁴.

Εἴκοσι μέρες ἀργότερα, τὴν πρώτη ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων, ὁ Δημ. Ὑψηλάντης δίνει στοὺς γιούς τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ ἀποδεικτικὸ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν εὐεργεσιῶν του πρὸς τὸ ἔθνος (Α', ἔγγρ. 71). Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ εἶναι ὁ ἐπίλογος τῆς ἱστορίας τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, ποὺ θυσιάσε τὰ πάντα, οἰκογένεια, πλούτη, γαλήνη καὶ τέλος τὴν ἴδια του τὴ ζωὴ στὸν βωμὸ τῆς ἐλευθερίας.

4. Ἀπὸ τὰ ἔγγραφα τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ ὀρισμένα ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ καὶ δημοσιευθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀναστ. Χ' Ἀναργύρου στὰ *Σπεταισιωτικά* του³⁵, παρμένα ἀπὸ ἀντίγραφα κατατεθειμένα στὰ ἀρχεῖα τοῦ νησιοῦ του, καθὼς καὶ ἄλλα ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Φιλήμονα στὸ *Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως*³⁶ κατὰ παραχώρηση, ὅπως νομίζω, τοῦ Κωνσταντίνου Παπᾶ. Τὰ ἔγγραφα αὐτά, καθὼς καὶ ἄλλα δημοσιευμένα ἀπὸ τὸν Ἀντόνιο Λιγνὸ στὸ *Ἀρχεῖον Ὑδρας*, ἢ ἀπὸ τὸν Βασίλ. Παπαστεφάνου στὸ βιβλίον του *Ὁ Ἐμμανουὴλ Παπᾶς καὶ ἡ ἐπανάστασις ἐν Χαλκιδικῇ κατὰ τὸ 1821*, Ἀθῆναι 1970, ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ λείψουν ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἀρχείου Παπᾶ, τὰ ἀναδημοσιεύω, ἐφόσον μάλιστα αὐτὰ δὲν σώζονται σήμερα, καὶ ἄλλα παρουσιάζουν παραλείψεις ἢ παραναγνώσεις, τίς ὁποῖες καὶ σημειώνω στὰ πρῶτα κυρίως μεγάλα ἔγγραφα, γιὰ νὰ σχηματίσει ὁ μελετητὴς μιὰ ἰδέα τοῦ προβλήματος. Στὰ τελευταῖα ὅμως καὶ μικρὰ ἔγγραφα, στὰ ὁποῖα σπάνιες καὶ ἀσήμαντες εἶναι οἱ διαφορὲς γραφῆς, κρίνω ἄσκοπο νὰ συνεχίσω τὸν κριτικὸ ὑπομνηματισμὸ. Ἄλλωστε εἶναι εὐκόλο νὰ τὸν ἔχει κανεὶς ἀντιπαραβάλλοντας τὰ κείμενα τῶν ἐγγράφων πρὸς τὰ δημοσιεύμενα ἀπὸ τὸν Φιλήμονα καὶ τὸν Χ' Ἀναργύρου. Συνολικά, ἂν ἐξαιρέσω τὰ 23 ἰδιωτικὰ μνημόνια τοῦ Ἀναστασίου Παπᾶ, τὰ ἄλλα περιλαμβανόμενα στὸ «Ἀρχεῖο» μου ἱστορικὰ ἔγγραφα εἶναι 95. Σὲ ὀρισμένα

34. Βλ. ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων στοῦ Ἀπ. Ε. Βακαλοπούλου, ἔ.δ., σ. 574. Τὸ ἐπιτύμβιο ἐπίγραμμα ποὺ χαράχτηκε ἐπάνω στὸν τάφο του βλ. στοῦ Ἀντ. Λιγνοῦ, *Ἱστορία τῆς Ὑδρας*, Ἀθῆναι 1953, τ. 2 σ. 183-184.

35. Ἀναστ. Χ' Ἀναργύρου, *Τὰ Σπεταισιωτικά*, Ἀθῆναι 1861, τ. 1, σ. 365-368, 368-370, 372-377, 379-380.

36. Ἰωάν. Φιλήμονος, *Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως*, Ἀθῆναι 1860, τ. 3 σ. 431-432, 435-436, τ. 4 σ. 487-488.

έγγραφα, κυρίως στά ανέκδοτα και δυσανάγνωστα ή στά σπουδαιότερα από ιστορική άποψη, αντίπαραθέτω και τή φωτογραφία τους.

Άπό τά άδημοσίευτα έγγραφα πρέπει νά έξαρθοῦν ιδίως εκείνα όσα, γραμμένα από Ιερωμένους, προκρίτους και καπετάνιους τής Χαλκιδικής, μάς δείχνουν τήν ψυχολογική τους κατάσταση, τήν προέλαση τών Έλλήνων πρός τή Θεσσαλονίκη, τίς πρώτες έλπίδες και χαρές από τά αίσθήματα έλευθερίας πού τούς συγκλονίζαν, τήν άπογοήτευσή τους κατόπιν από τίς ήττες τους κ.λ.

Άνάμεσα στά έγγραφα βρίσκεται και ένα δίφυλλο, 0,25×0,182, πού περιέχει τήν έκφώνηση τών διπτύχων, όταν λειτουργεί άρχιερέας, τó μέρος δηλαδή τής θείας λειτουργίας, κατά τó όποίο άπαγγέλλεται τó «Έν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε, τού άρχιεπισκόπου ήμῶν δεΐνος, όν χάρισαι ταΐς άγίαις σου έκκλησίαις σῶον, έντιμον, ύγιᾶ, μακροημερεύοντα και όρθοτομοῦντα τόν λόγον τής άληθείας». Μνημονεύονται ό οΐκουμενικός πατριάρχης Άνθιμος Γ' (1822-1824), τής Άλεξανδρείας Έρόθεος Α' (1825-1845), τής Άντιοχείας Μεθόδιος (1823-1850), και τών Έροσολύμων Κύριλλος Β' (1845-1872). Τó έγγραφο αυτό, ως άσήμαντο και άσχετο πρός τó «Άρχεΐο» μου, τó παραλείπω.

Έπίσης στόν φάκελο Έμμ. Παπαΐ βρίσκονται και δύο άχρονολόγητα έγγραφα, ένα σημείωμα γραμμένο στην Κωνσταντινούπολη από κάποιον Κ.Β., προφανώς τόν καπετάν Βισβίτζη, με καταγραφή πολεμοφοδίων πού θα έπρεπε ό καπετάνιος Ν. Λυκιαρδόπουλος νά τά παραδώσει στόν Μ.Π. (Μανουήλ Παπά), και μιᾶ δραματική έκκληση τών κατοίκων τού Πολυγύρου και άλλων χωριῶν τής Χαλκιδικής πρός τόν Έμμ. Παπά, για νά σπεύσει νά τούς σώσει από τήν άπειλή τής σφαγής από τούς Τούρκους πού προελαύνουν. Η χρονολόγησή τους μου φαίνεται πώς είναι εύκολη: τó πρώτο πρέπει ν' άναχθεΐ στους πριν από τίς 23 Μαρτίου τού 1821 μήνες, όταν γινόταν ή προετοιμασία τής επανάστασεως στη Μακεδονία — και στη χρονολογική αυτή τάξη τó τοποθέτησα — και τó δεύτερο κατά τά μέσα Ίουνίου, επειδή αναφέρεται προέλαση τών Τούρκων πρός τά Βασιλικά, έμπρός στά όποια βρέθηκαν υπό τόν Άχμέτ μπέη τών Γενιτσῶν στις 9 Ίουνίου.

Άνάμεσα στά έγγραφα ύπάρχει ακόμη και μιᾶ αναφορά από 25 Μαΐου 1821 τού κυβερνήτη τής ύδραϊκής γολέτας «Άθηνᾶ», πιθανόν ιδιοκτησίας Γ. και Α. Κουντουριώτη,³⁷ πρός τή δημογεροντία Ψαρῶν, με τήν όποια τήν παρακαλεΐ νά βοηθήσουν, ώστε νά τραβήξει τó πλοΐο του από μιᾶ ξέρα, όπου

37. Με τó όνομα «Άθηνᾶ» αναφέρονται 4 καράβια τής Ύδρας: ένα τού Φραντζέσκου Βούλγαρη, δύο τών Α. και Γ. Κουντουριωτῶν, καθώς και ένα τών Σπετσῶν, τού Δημ. Ι. Όρλώφ (βλ. Ίωάν. Α. Μελετοπούλου, *Τό ναυτικό τού 21*, έκδ. Τραπεζης Έμπορικῆς Πίστεως, Άθήναι 1971, σ. 18, 20).

τὴν εἶχε ρίξει σφοδρὸς ἄνεμος. Τὸ ἔγγραφο αὐτό, ποῦ ἴσως παρέπεσε στὸν φάκελο Παπᾶ, δὲν τὸ μεταγράψω, γιατί, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι ἀσήμαντο ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο καὶ ἀκατανόητο ὡς πρὸς τὴ σύνδεση τῶν φράσεων, εἶναι καὶ φοβερὰ δυσανάγνωστο. Ἐπίσης ἀπέφυγα νὰ μεταγράψω τὸ πεντασέλιδο κείμενο λογαριασμοῦ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 39 ἔγγραφου, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀναφέρω ἐκεῖ, ἀλλὰ δίνω μόνο μερικὲς σχετικὲς πληροφορίες καὶ τίς φωτογραφίες.

Ὡς πρὸς τὴν ἔκδοση τῶν ἔγγράφων σημειῶνω τὰ ἑξῆς: Κατατάσσω τὰ ἔγγραφα κατὰ χρονολογικὴ σειρά, διατηρῶ τὴν ὀρθογραφία τοῦ κειμένου, εἴτε ἔχουν σωθεῖ στὸ πρωτότυπο εἴτε καὶ σὲ ἀντίγραφα ἀκόμη (εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδίδουν κάπως πιστὰ τὰ πρωτότυπα), γιὰ νὰ φανοῦν οἱ γραμματικὲς γνώσεις τῶν Βόρειων Ἑλλήνων. Διορθῶνω μόνο τὴ στίξη. Χωρίζω τὰ κείμενα κατὰ στίχο, μολονότι δὲν νομίζω ὅτι ἡ πράξη αὐτὴ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὰ μετὰ τὸ 1821 ἔγγραφα. Ἡ γραφὴ ὀρισμένων ἔγγράφων εἶναι πολὺ δυσανάγνωστη καὶ αὐτῶν κυρίως, ἀλλὰ καὶ τῶν πιὸ σπουδαίων, παραθέτω τίς φωτογραφίες, ὅπως ἀνέφερα, γιὰ νὰ λάβει ὁ ἀναγνώστης μιὰ ἰδέα τῶν δυσκολιῶν τῶν κειμένων. Γιὰ ὅσα προέρχονται ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τὰ σημειῶνω μὲ τὰ ἀρχικὰ κεφαλαῖα ΙΕΕ καὶ γιὰ ὅσα ἀπὸ τὸ Τμῆμα Χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης μὲ τὰ κεφαλαῖα ΤΧΕΒ. Τὰ ἀντίγραφα σημειῶνονται μὲ τὴ συγκεκριμένη λέξη ἀντίγρ(αφο).

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

I

1 Μαΐου 1793

Ὁ Ἐμμ. Παπὰς σημειώνει τὰ σπουδαιότερα περιστατικὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ του βίου, τὴν ἡμερομηνία τοῦ γάμου του καὶ τῆς γεννήσεως τῶν παιδιῶν του.

Μονόφυλλο, διαστάσεων 0,29 × 0,14 μ., μὲ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα (IEE).

1793. Μαΐου αἱ Ντοβίστα.

Σημείωσις. πρὸς ἐνθήμεοισιν τὸν κατοτέρω.—

Σήμερον, τῆ αἱ μαΐου ἐπανδρέφθικα ἐγὼ ὁ ἐμμανουήλ παπᾶς.

1794.— ἀγούστου 25. ἡμέρα παρασκευῆ τὸ βράδι. εἰς τὰς πέντε ὥρας.
ἐγενεΐθικεν ὁ ἀθανασάκης.

1796. Ἰουνίου 13.— Ἡμέρα, παρασκευῆ τὸ μισιμέροι. εἰς τὰς ἕξι ὥρας.
ἐγενεΐθικεν ὁ ἀναστασάκης μου.

1798. Σεπτεμβρίου 29.— Ἡμέρα Τρίτη τὸ ἑσπέρας εἰς τὰς τρεῖς ὥρας
ἐγενεΐθη ὁ γιαν'άκης μου.

1801. ἀπριλίου 13.— Ἡμέρα σαβᾶτω. εἰς τὰς δέκα ὥρας ἐγενεΐθη ἡ
νιόαντζή μου.

1803. μαρτίου 7.— Ἡμέρα σαβᾶτω. τὰ ξιμοιρόμματα εἰς τὰς ὀκτὼ ὥρας
ἐγενεΐθη ὁ Νικολάκοις μου.

1805. Μαΐου 24.— εἰς τὰς 12. ὥρας 6 ἐγενεΐθη ὁ μιχαηλος μου.- ἡμέ-
ρα τρίτη. τῷ προῆ.

1807. ἀγούστου 25.— ἡμέρα κυριακῆ τῷ βράδι εἰς τὰς ὥρας τροῖς
τω βράδι ὁ Γεώργης.

1809. Μαΐου 19.— ἡμέρα τετράδι εἰς τὰς ὀκτὼ ὥρες τῆς ἡμερὸς ἐγε-
νεΐθη οἱ ἐλένημου.

1811. ὀκτωβρίου 23.— ἡμέρα δευτέρα, τὸ βράδι ὥρα τρίτη ἐγενήθη ὁ
ἀλέξανδρός μου.-

1813. ὀκτωβρίου 23.— ἡμέρα πέμπτη ὥρα πέντε τῆς ἡμερὸς ἐγενήθη οἱ
ἐφροσύνημου.

1816. ἀγούστου 26.— ἡμέρα κυριακῆ, τὸ βράδι εἰς τὰς ὥρας δύο ἐ-
γενήθη ὁ κωστάκης μου.

1791. mai 20. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1792. aprèl 20. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1796. nov. 13. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1798. juil. 29. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1800. nov. 13. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1803. sept. 7. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1805. mai 20. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1807. aprèl 23. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1809. mai 19. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1811. nov. 23. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1813. oct. 23. M. pica. de la rivièrè de la ...
 1816. sept. 20. M. pica. de la rivièrè de la ...

23 Ὀκτωβρίου 1800

Πωλητήριο τοῦ μισοῦ παντοπωλείου τῆς Δοβίστας, τῶν ἀδελφῶν Χατζῆ Στέργιου καὶ Ἀναστασίου, στὸν Γιωργάκη Οἰκονόμου. Φαίνεται ὅτι τὸ παντοπωλεῖο τὸ κατέχουν τώρα συνεταιρικά.

Δίφυλλο, διαστάσεων 0,23 × 0,175 μ., (IEE). Κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Στὸ ἀριστερὸ περιθώριο τουρκικὰ γράμματα μὲ τίς ὑπογραφές τῶν Τούρκων μαρτύρων:

Οἱ μάρτυρες

Hoca-oğlu Osman ağa,

Küfün-oğlu Ahmed ağa,

Sinan-oğlu Hüseyin

Salih beşe Sucukçi-zade,

Malla Ibuş,

Ibuğ (;) Alemdar,

Ahmed Ağa molla Ali-oğlu,

Aşerçi-oğlu Hasan Ağa¹

† Ὁ Σερρών Κωνστάντιος² ἐπιβεβαιοῖ

Ἐμπροσθεν τῆς ἡμῶν ταπεινότητος παραστάντες οἱ ἀδελφοί ὅ,τε Χατζῆ στέργιος | καὶ Ἀναστάσιος ἐκ τῆς ἐπαρχίας τοῦ ἁγίου Σταγῶν, ὠμολόγησαν ἰδίους | αὐτῶν χεῖλεσιν, ὅτι τὸ εἰς τοβίσταν μπακαλικὸν ἐργαστήριον κείμενον | πλησίον τοῦ γεφυρίου, τὸ μισὸν γετίκιον³ τοῦ ῥηθέντος ἐργαστηρίου, ὅπου ὁρίζουσι οἱ διάληφθέντες δύο ἀδελφοί τὸ ἐπώλησαν τελεία | πωλήσει διὰ γρόσια: τὸν ἀριθμὸν πεντακόσια πενήντα εἰς τὸν γεωργάκην οἰκονόμον τῆς αὐτῆς χώρας, καὶ δὲν ἔχουσι εἰς τὸ ἐξῆς κἀμμίαν | μετοχὴν ἐκ τούτου τοῦ γετικίου τοῦ μπακαλικοῦ ἐργαστηρίου, τόσον αὐτοὶ | οἱ ῥηθέντες ἀδελφοί, ὅσον καὶ ἄλλος τινὰς τῶν οἰκείων καὶ | κληρονόμων αὐτῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἶναι καὶ | λέγεται κτῆμα καὶ μούλκι τοῦ ἄνωθεν εἰρημένον γεωργάκην οἰκονόμου. Τούτου ἕνεκεν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἀδλικὸν ἐμμάρτυρον καὶ | ἐπιβεβαιωτήριο τῆς πωλήσεως γράμμα ἐπιβεβαιώσῃ ἡμετέρα | καὶ μαρτυρία ἀξιοπίστων μαρτύρων, καὶ κατασφαιλισθὲν τῇ ἰδιοχείρῳ | ἀδ-

1. Τίς ὑπογραφές τῶν μαρτύρων εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ τίς διαβάσει ὁ Διευθυντῆς τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Μακεδονίας κ. Βασ. Δημητριάδης, τὸν ὁποῖο καὶ εὐχαριστῶ θερμά.

2 Ὁ Σερρών Κωνστάντιος ὑπῆρξε μητροπολίτης Σερρών μεταξὺ 1791-1811.

3. Γετίκιον (τουρκ. yedik) = ἄδεια χρησιμοποίησεως ἐργαλείων, ἄδεια ἀσκήσεως ἐπαγγέλματος.

Ἐπιτομή τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησίας
ἡμετέρας

Ἐπιτομή
ἡμετέρας
ἱστορίας
ἐκκλησίας

Ἐπιτομή τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησίας
ἡμετέρας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕως
τῆς ἐκδόσεως τῆς παρούσης
ἐκδόσεως. Ἡ ἐκκλησία ἡμετέρα
ἔχει ἕξι αἰῶνες ἱστορίας. Ἡ
ἐκκλησία ἡμετέρα ἔχει ἕξι
αἰῶνες ἱστορίας. Ἡ ἐκκλησία
ἡμετέρα ἔχει ἕξι αἰῶνες
ἱστορίας. Ἡ ἐκκλησία ἡμετέρα
ἔχει ἕξι αἰῶνες ἱστορίας.

Ἡ ἐκκλησία ἡμετέρα ἔχει ἕξι
αἰῶνες ἱστορίας. Ἡ ἐκκλησία
ἡμετέρα ἔχει ἕξι αἰῶνες
ἱστορίας. Ἡ ἐκκλησία ἡμετέρα
ἔχει ἕξι αἰῶνες ἱστορίας.

τῶν ὑπογραφή, ἐδόθη εἰς χεῖρας τῷ διαληφθέντι γεωρ/γίῳ οἰκονόμου,
καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν: ,αω ὀκτωβρίου κγ'
»καγὸ Χατζῆ στέργιος δημητρήου βεβεδ
»τὰ ἀνοθεν:
ἀναστάσιος δημητρήου βεβεδόνου
τὰ ἀνοθεν
στηλν(;)⁴ μαρτηρο γυανη μαρτηρο διμητρο μαρτηρο

4. Στυλιανός;

3

21 Δεκεμβρίου 1819;

Ἐπισημειωτικὸ Ἐμμ. Παπαῦ.

Ἐπισημειωτικὸ Ἐμμανουὴλ Παπαῦ ἀπευθυνόμενον στὸν Χρῦσανθο Σερρών, στὸν ὁποῖο ἀφηγεῖται τὶς περιπέτειές του μετὰ τὴ φυγὴ του ἀπὸ τὴν πατρίδα του. Μετὰ τὴν ἐπιστολὴν αὐτῆ, ποὺ πρέπει νὰ γράφτηκε στὶς 21 Δεκεμβρίου 1819, ἂν τὴ συνδυάσουμε μετὰ τὴν ἐπομένη, ὁ Παπαῦ ἀναφέρει ὅτι μέσω τοῦ Κωνσταντίνου Παπαδάτου προσφέρει 1.000 γρ. γιὰ τὴ βελτίωση τῆς Σχολῆς, δηλαδὴ γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν οἰκονομικῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἐπιφυλασσόμενος καὶ γιὰ ἄλλες γενναιοδικίες του στὸ μέλλον (Ἰωάν. Φιλίμωνος, *Δοκίμιον περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως*, Ἀθῆναι 1859, τ. 1 σ. 335-336).

Τὴν Πανειροτότητά της μετὰ πόθου ἀπλέτου καὶ εὐλαβείας προσκυνῶ.

Γνωρίζω, Πανειρώτατε, ὅτι ἡ φυγὴ μου αὐτόθεν ἐπροξένησε μεγάλην λύπην εἰς τοὺς συμπολίτας μου, καθότι ὑστερήθησαν διόλου τὴν ὁδηγίαν καὶ προστασίαν μου, καὶ ὁ αἰσχροκερδὴς διοικητὴς τώρα θέλει εἶρει τὸν καιρὸν νὰ τοὺς τυρανῆ καὶ νὰ τοὺς γυμῶνῃ, ἐπειδὴ μόνῃ ἡ νοθεσία καὶ ἡ σκέψις μου ἐμπόδιζε τὰς σκευωρίας καὶ ἐνεδρεύματά του. Ἐκατατήκετο ἡ ψυχὴ μου προβλέπουσα τὰ δεινά, ὅπου μέλλει νὰ δοκιμάσῃ ἡ πατρίς μου μετὰ τὴν ἀπουσίαν μου· πλὴν φοβούμενος καὶ τὴν δολοφονίαν, δὲν ἠμποροῦσα νὰ κάμω ἄλλῶς παρὰ νὰ φύγω κρυφίως, καὶ νὰ ἔλθω εἰς Κωνσταντινούπολιν, κινῶντας ἀγωγὴν κατ' αὐτοῦ, διὰ νὰ λάβω τὸ δίκαιόν μου, (τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινε). Ἀλλὰ μ' ὄλον ὅπου δὲν τὸν κατέτρεξα εἰς τὰς καταχρήσεις του, παρὰ μόνον βιασμένος ἔλαβα τὸ ἥμισυ τοῦ δικαίου μου, καί, εὐκολίας τυχοῦσης, νὰ ζητήσω ἄλλοτε καὶ τὰ μένοντα, αὐτὸς πάλιν, ὡς ἀγνώμων καὶ κακοποιός, ἔβαλε κρυφίως καὶ μοῦ ἔκανσαν τὴν οἰκίαν μου, καὶ ἐπομένως καιροφυλακτεῖ νὰ δολοφονήσῃ καὶ τὰ τέκνα μου. Προβλέπω τοὺς σκοπούς του, πλὴν δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐφεύρω τρόπον, διὰ νὰ μετοικήσω αὐτόθεν τὴν φαιμηλίαν μου, διότι

είναι ικανός, προτοῦ νὰ εὔγη ἔξω τῶν συνόρων του, νὰ στείλῃ εἰς τὸν δρόμον νὰ τὴν δολοφονήσῃ. Ὅθεν ἀπηλπισμένος ἀπὸ αὐτόν, προσμένω τὴν Θείαν πρόνοιαν νὰ κάμῃ ἐκδίκησιν περὶ τούτου. Μῆνας 26 ἄχρι τοῦδε ὑστεροῦμαι τὴν φαιηλίαν καὶ πατρίδα μου. καί, Κύριος γινώσκει, πότε θέλει ἀξιωθῶ τὴν ἀπόλαυσίν τους. Διὸ παρακαλῶ τὴν Πανιερότητά της νὰ προστατεύῃ τὴν φαιηλίαν μου μὲ ὄλην τὴν προθυμίαν καὶ ὀδηγίαν της, ἕως ὅπου νὰ λάβωμεν τὴν ἐξ Ὑψους θεραπείαν καί, εἰ δυνατόν, ἄς ἀξιωθῶ παρ' αὐτῆς ἐρμηλείαν διὰ τὴν διάσωσιν αὐτόθεν τῆς φαιηλίας μου. Ποτὲ δὲν ἤλπιζα εἰς τοιαύτην ἡλικίαν ἐτῶν τεσσαράκοντα ἐπτὰ νὰ ὑστερηθῶ καὶ πατρίδα καὶ φαιηλίαν. Περιπλέον ὁ πατριωτισμὸς μὲ ὑπαγορεύει νὰ ἐνθυμηθῶ καὶ τὴν δημιουργημένην καὶ μᾶλλον ἤδη ἐνεργουμένην Σ χ ο λ ῆ ν τῆς πατρίδος διὸ καὶ προσφέρω κατὰ τὸ παρὸν διὰ χειρὸς τοῦ Κωνσταντίνου Παππαδάτου γρόσια χίλια Ν. 1000, ὡς προσφειλουμένην συνδρομὴν βοηθητικὴν πρὸς αὐτήν, καί, ὅτε, τύχη ἀγαθῆ, βεβαιωθῶ τὴν εἰς τὰ μείζονα ἀποκατάστασιν καὶ ἐκτέλεσιν αὐτῆς τῆς Σ χ ο λ ῆ ς τοῦ Πανελληνίου, ὑπόσχομαι, τὸ κατὰ δύναμιν ὄλην, νὰ συνεισφέρω πρὸς καταρτισμὸν καὶ βελτίωσιν αὐτῆς.

Τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος ὄλος ἐκκρεμῆς
εἰς τὰ νεύματά της καὶ πρόθυμος δοῦλος

ΕΜ. ΠΑΠΑΣ

Τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ Θεοπροβλήτῳ ἀγίῳ Σερρῶν κω'. κω'. Χρυσάνθῳ,
τῷ σεβασμιωτάτῳ μοι.

4

Ἀχρονολόγητο (ἀρχὲς 1820;)

Ὁ Ἐμμ. Παπᾶς γίνεται δεκτὸς στοὺς κόλπους τῆς Φιλικῆς
Ἑταιρείας.

Ἡ Ἀρχὴ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας μὲ τὸ παρακάτω, σωζόμενο σὲ ἀντίγραφο, ἔγγραφο δέχεται στοὺς κόλπους της τὸν Ἐμμ. Παπᾶ. Ἄσπρο μονόφυλλο (ΤΧΕΒ, ἀντίγραφο). Δεύτερο ἀντίγραφο μὲ ἄλλη γραφὴ βρῆκε στὴν Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία, ὁ Βασ. Στεφ. Παπαστεφάνου, Ὁ Ἐμμανουὴλ Παπᾶς καὶ ἡ ἐπανάστασις ἐν Χαλκιδικῇ κατὰ τὸ 1821, Ἀθῆναι 1970, σ. 61, τοῦ ὁποίου παραθέτει καὶ φωτοτυπία. Πάντως τὸ ἀντίγραφο αὐτὸ δὲν τὸ βοήθα μέσα στὸν φάκελο τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ στὴν ΙΕΕ. Ἴσως νὰ λανθάνει σὲ ἄλλον φάκελο.

(Τ.Σ.)

Τιμιώτατε Κύριε Μανουὴλ Παπᾶ

Γράμμα τῆς τιμιότητός της ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου τοῦ 1819 ἔτους ἐλάβομεν,
παρ' οὗ εἰδοποιηθέντες τὰ τῆς ὑγείας της ὑπερήσθημεν, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῷ

ἐνθέρμω ζήλω της καὶ προθυμίᾳ πρὸς τὰ κοινοφελῆ, διὰ τὰ ὁποῖα ἀπέλαυσα τοὺς ἐπαίνους ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ, τὸ ὁποῖον ἐτοιμάζει τοὺς στεφάνους διὰ νὰ στέψη ἐν καιρῷ πρόποντι τοὺς εὐεργέτας της. Εἰδοποιούμεν δὲ καὶ τὴν τιμιότητά της ὅτι εἰς εὐκολωτέραν καὶ ταχύτεραν κίνησιν τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους ἐνεκρίθη νὰ συστηθῆ μία ἐθνικὴ Κάσσα ἐφορευομένη ἀπὸ τοὺς ἐγκριτοτέρους καὶ φιλογενεστέρους τῶν ἐμπόρων, οἵτινες ὄντες μέλη τῆς ἐταιρείας νὰ προφθάνωσι μὲ τὰ ἐκαποταμιευόμενα χρήματα εἰς τὰς χρείας της· ἐγένετο λοιπὸν καὶ τὸ σχέδιον ταύτης τῆς Κάσσας τὸ ὁποῖον θέλει τῇ ἐμφανισθῆ ἐκ τῶν αὐτόθι ὁμογενῶν. Κατὰ τοῦτο οὖν τὸ σχέδιον συνελθόντες ἢ τε Τιμιότης της ὁ Κ. Γεώργιος Σταματᾶς, τὸν ὁποῖον καὶ ἀδελφικῶς ἀσπαζόμεθα, καὶ ὁ Κ. Κουμπάρης συσκεφθῆτε, καταβάλλοντες κάθε φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν εἰς τὴν ἀπαιτουμένην τῶν συνδρομητῶν καταγραφήν.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ Τιμιότης της, καθὼ γνήσιον τέκνον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ζηλωτῆς τῆς δόξης της, εἰς τοιαύτην δεξιᾶν περίστασιν θέλει φιλοτιμηθῆ, ἀμιλλωμένη νὰ ὑπερερεθίσῃ τοὺς ὁμοίους της· πρὸς τούτοις τὸ γράμμα της ἐλάβομεν ἄνευ χρημάτων· λοιπὸν φροντίσατε περὶ αὐτῶν νὰ μᾶς ἰδεάσετε. Τὸ ἐσώκλειστον ἀσφαλῶς ἀποστείλατε πρὸς τὸν Ἅγιον Σεργῶν.

Ἔτι δηλοποιούμεν αὐτῇ, ὅτι διωρίσθη παρ' ἡμῶν Γενικὸς Ἐφορος τῶν πραγμάτων τῆς φιλικῆς ἡμῶν ἐταιρείας ὁ σεβαστὸς ἀνὴρ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, εἰς τοῦ ὁποῖου τὰς διαταγὰς προτρέπομεν ὅλα τὰ μέλη νὰ ὑπακούουν ἀναφερόμενα πρὸς τὴν ἐκλαμπρότητά του. Ἐρρωσο.

5

8 Ὀκτωβρίου 1820

Ὁ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης χαίρει γιὰ τὴ μύηση τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ στὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία.

Ὁ Ἀλέξ. Ὑψηλάντης ἐκδηλώνοντας τὴ χαρὰ του γιὰ τὴ μύηση τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ στὴ Φιλ. Ἐταιρεία ἐλπίζει ὅτι θ' ἀνταποκριθεῖ, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ καὶ τὸν συμβουλεύει ν' ἀκολουθεῖ τὶς συμβουλὲς τοῦ Κωνστ. Παπαδάτου (Φιλήμωνος, Δοκίμιον περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τ. 3 σ. 431). Τὸ ἐγγράφον τὸ δημοσιεύει καὶ ὁ Παπαστεφάνου (Ὁ Ἐμμ. Παπᾶς, σ. 61) ἀπὸ ἀντίγραφο σωζόμενον στὴν ΙΕΕ μὲ διαφορετικὴ γραφὴ ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ βρῆκα ἐγὼ στὸ ΤΧΕΒ. Τὰ ἀντίγραφα δὲν παρυσιάζουν γενικὰ καμιά διαφορὰ ἀπὸ τὸ πρωτότυπον ποῦ ἴσως εἶχε ὑπόψη του ὁ Φιλήμων. Τὸ ἀντίγραφο τοῦ ΤΧΕΒ εἶναι σὲ ἄσπρο μονόφυλλον.

Φιλογενέστατε κύριε Ἐμμανοὴλ Παπᾶ!

Πληροφορηθεὶς παρὰ πολλῶν καὶ μάλιστα παρὰ τοῦ κυρίου Κωνσταντίνου Παπαδάτου, πόσον ἡ εὐαίσθητος ψυχὴ σας καταφλέγεται ἀπὸ τὸν πρὸς τὴν

πατρίδα ἔνθεον ἔρωτα, δὲν ἐλπίζω, ὅτι θέλετε δείξει ἀδιαφορίαν νωθρὰν τώρα, ὅτε ὅλων τῶν τάξεων τοῦ ἑλληνικοῦ γένους τὰ μέλη ἀγωνίζονται ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος μας· ἀλλ' ὅτι θέλετε φιλοτιμηθῆναι νὰ συνεργήσητε εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν καὶ νὰ συγκαταλεχθῆτε εἰς τὸν χορὸν τῶν Σωτῆρων τῆς Ἑλλάδος. Ἀκούσατε λοιπὸν τὰς συμβουλὰς τοῦ κυρίου Παπαδάτου, ὅστις εἶναι διωρισμένος νὰ σᾶς δείξῃ, εἰς τί πρέπει νὰ ἐνεργήσητε, καὶ στεφάνους ἀειθαλεῖς τῆς εὐκλείας θέλει ἐτοιμάσει ἢ Πατρίς διὰ τὴν ἀξιοσέβαστον κεφαλὴν σας. Ὑγιαίνετε.

Ὁ φίλος καὶ ἀδελφὸς

Ἰσμαῖλ τὴν 8 ὀκτωβρίου 1820.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ

6

12 Δεκεμβρίου 1820

Ὁμολόγο δανείου πὺ πῆραν οἱ Δοβιστινοὶ ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιο Ἐμμ. Παπά.

Συνυποσχετικὸν, σὲ μονόφυλλο διαστάσεων 0,315 × 0,21 μ., 12 κατοίκων τῆς Δοβίστας μὲ τὸ ὅποιο δανείζονται ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιο Ἐμμανουὴλ Παπά 9.843 γρόσια καὶ 12 παράδες, τὰ ὅποια ὑπόσχονται νὰ ἐπιστρέψουν μετὰ 4 μῆνες. Τὸ κείμενον πιάνει δλόκληρη τὴν πρώτη σελίδα (IEE).

Διὰ τῆς παρουσίας ἡμῶν ὁμολογίας καὶ καθολικῆς ἀποδείξεως δηλοποιοῦμεν | ἡμεῖς οἱ ὑποκάτωθεν ὑπογεγραμμένοι ῥαγιαδες τοῦ χωρίου Δοβίστας μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, ὅτι ἐλάβομεν διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην τοῦ χωρίου μας | παρὰ τοῦ τιμιωτάτου κυρίου Ἀθανασίου Ἐμμανουὴλ παππᾶ δανεικῶς | Γρόσια 9843: παράδες 14 — ἦτοι Γρόσια ἑννέα χιλιάδες ὀκτακόσια | σαράντα τρεῖς καὶ παράδες δεκατέσσαρες — τὰ ὅποια ὑποσχόμεθα πληρῶσαι τοῦ ἐρχομένου ἁγίου Γεωργίου, χωρὶς τινὸς προφάσεως | καὶ ἀντιλογίας καὶ εἴμεθα ὅλοι ἕνας ὑπὲρ τοῦ ἄλλου μικροὶ τε καὶ | μεγάλοι ἐγγνηταὶ καὶ πληρωταὶ μαλοννὰ κεφίλιδες¹. εἰς τὸ ἐναντίον ὁμως καὶ δὲν τοῦ τὰ δώσωμεν εἰς τὴν ἀνωτέρω εἰρημένην διορίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου νὰ τρέχουν μὲ τὸ διάφορον πρὸς εἴκοσι τὰ | ἑκατὸν τὸν χρόνον δι' ὅσος καιρὸς ἤθελεν ἀπεράσει. διὸ ἐδώσαμεν τὸ παρὸν μας εἰς χεῖρας τοῦ ἄνω εἰρημένου κυρίου Ἀθανασίου Ἐμμανουὴλ παππᾶ ὑπογεγραμμένον καὶ ἐμμαρτυρημένον παρὰ | τῶν κάτωθεν ἀξιοπίστων μαρτύρων. Ἴνα ἔχει τὸ κῦρος καὶ τὴν | ἰσχὸν ἐν παντὶ

1. Τουρκικὴ ἔκφρασις = ἐγγνητὲς στὴν περιουσίαν τους.

τόπω καὶ κριτηρίῳ δικαιοσύνης. Εἰς ἔνδειξιν καὶ / ἀσφάλλειαν καὶ ὑποφαι-
νόμεθα. Σέξθρας τῆ 12: Δεκεμβρίου 1820.

κοστατινος οικονομου υποσχομε τα ανοθεν
αντριανός Κόστας υποσχομεν τα ανοθεν
αποστωλι κιργιάκο υπογραφω τα ανοθεν
κηριακος του μηταλά απογραμα τα ανοθεν
χρονης του κίρκου υπόσχομεν τα ανοθεν
κηριαζις· υποσχομεν τα ανοθεν
κουστατιν υποσχομεν τα ανοθεν
αληθωρι υποσχομεν τα ανοθεν
αργηρη υποσχομεν τα ανοθεν
χατζις υποσχομεν τα ανοθεν
κουνομους υποσχομεν τα ανοθεν
αποστολη υποσχομεν τα ανοθεν

Ἡ ἔναντι τυπικὴ φράση «υπο-
σχομεν τα ανοθεν» εἶναι γραμ-
μένη μὲ τὸ ἴδιο χέρι.

Ἀχρονολόγητο (ἴσως ἀνοιξή 1821)

Πίνακας πολεμοφοδίων.

Δίφυλλο σημείωμα, διαστάσεων 0,29 × 0,182 μ., ἐνός Κ. Β. ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη
μὲ τὴν ἀναγραφὴ ποσοτήτων διαφόρων πολεμοφοδίων, τὰ ὅποια πρέπει νὰ παραλάβει
ὁ Ἐμμανουὴλ Παπᾶς ἀπὸ τὸν καπετάνιο Ν. Λυκιαρδόπουλο, στὰ παράλια ἀσφαλῶς τῆς
Χαλκιδικῆς. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Στὴν τελευταία σελίδα: Τῷ Κῶ ἔμμανουὴλ
παπᾶ (ΙΕΕ).

Τζελεπή Μ. Π.¹

17	»ζάμπλ ²
85	»τουφῆκια
1	»ὄμοιον σαλμά ³
2	»ζεύγη πιστόλες
36	»φόρμες
2000	»πέτρες-
1	»σέλα μὲ τὰ χρειαζώμενα.-
4	»τρομπόνηια.-

1. Τὰ ἀρχικὰ κεφαλαῖα σημαίνουν ἀσφαλῶς: Μανουὴλ Παπᾶ.

2. Δυσανάγνωστη λέξη.

3. Σαλμά (τουρκ. salma) = ὄπλο στρατιώτη περιπόλου;

341: 3/4: οκάδες μπαρούτη

1 ντόπη μολίβη

Ταῦτα ὄλα θέλετε τὰ λάβη παρὰ τοῦ καπ. Ν. Λυκιαρδοπούλου.-
Κωνστ(αντινούπολις) 1821. K.B.¹

1. Τὰ ἀρχικά δηλώνουν, νομίζω, Καπετὰν Βισβίτζης.

8

7 Μαΐου 1821

Αἴτηση Ἐμμ. Παπᾶ γιὰ ναυτικὴ βοήθεια.

Ὁ Ἐμμανουὴλ Παπάς μὲ ἔγγραφο, δίφυλλο, διαστάσεων 0,265 × 0,20, ζητεῖ ναυτικὴ βοήθεια ἀπὸ τὴν Ὑδρα, γιὰ νὰ κτυπήσουν τὴ Θεσσαλονικὴ καὶ ν' ἀποκλείσουν τὰ παράλια τῆς Καβάλας. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Στὴν τελευταία σελίδα ἡ διεύθυνση: Τοῖς Φιλογενεστάτοις ἀδελφοῖς καὶ βουλευταῖς / τῆς νήσου Ὑδρας / Προσκυνητῶς / Ὑδρα. Καὶ στὴν ἄκρη δεξιὰ σημειώνεται ἡ ἡμερομηνία τῆς λήψεως τῆς ἐπιστολῆς: 29 Μαΐου 1821 / Ἐκ τῆς Μακεδονίας / Ἐμμανουὴλ Παπᾶ / ὑπερασπιστῆς τῆς Μακεδονίας / κατεχωρήθη ὑπ' Ἄρ. 97 τῶν / εἰσερχομένων. Σελ. 20 (IEE).

Φιλογενέστατοι ἀδελφοὶ καὶ βουλευταὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἑλληνικοῦ γένους /

7¹ Μαΐου τοῦ ἡμετέρου ἔτους¹ εἰς Ὑδραν

»διορισθεῖς παρὰ τοῦ γενικοῦ ἐφόρου τῆς ἡμετέρας ἐταιρίας τοῦ ἐκλαμροτάτου κυρίου κυρίου / ἀλεξάνδρου ὑψηλάντου ἀρχηγός καὶ ἔφορος τοῦτον τὸν μερὸν τῆς μακεδονίας δὲν ἔλειψα / ἀπὸ τὸ νὰ ἐρευνήσω εἰς τὰ πέριξ αὐτῶν ἂν ἐδιορίσθη ἀμεράλης μὲ τὰ ἀναγκαῖα ἄρμαμέντον / διὰ θεσσαλονίκης καὶ διὰ τὴν περιφέρειαν ὅλον τοῦτον τὸν μερὸν. ἀπέτυχα ὁμως τοῦ σκοποῦ / ἄχρι τῆς παρούσης ὥρας μὲ ἄκραν θλίψιν τῆς ψυχῆς μου. ἐπειδὴ λοιπὸν φιλογενέστατοι ἀδελφοὶ καὶ μέλι τῆς ἐτερορίας μας ἐταιρίας, παρακινήθέντες παρ' ἐμοῦ ὅλοι ἐτοῦτον / τὸν μερὸν μακεδονίας ὑψωσαν τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ λαβόντες καὶ τὰ ἄρματα ἀνὰ χεῖρας / ἐκοινήθησαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀνάγκη πάσα λοιπὸν, φιλογενέστατοι ἀδελφοὶ καὶ βουλευταὶ / τῆς νήσου Ὑδρας, νὰ λάβηται σπλάγγνα οἰκτιρόν, νὰ διορίσεται δώδεκα ἄρματομένα καλὰ καράβια ἀνάλογα εἰς τοὺς βαρβάρους καὶ τυράνους τοῦτον τὸν μερὸν. ἐξ αὐτῶν τὰ μὲν / ὅκτω δυνατότερα νὰ διορισθοῦν νὰ κτιπίσων συνχρόνος μεθ' ἡμῶν τὸ κάστρον / τῆς Θεσσαλονίκης, τὰ δὲ τέσσαρα, ἂν εἶναι καὶ ἀδυνατότερα δὲν πειράζει, νὰ διορισθοῦν / ἀπὸ καβάλαν εἰς τὸ ἅγιον ὄρος, δίδοντες ὀρδινίας πρὸς αὐτοῦς

1. Μονοκονδυλιὰ δυσανάγνωστη ἢ σημεῖο διακοσμητικό.

νά ἔλθουν εἰς ἀντάμοσὴν / μου, καὶ συνομιλοῦντες νὰ λάβουν τὰς ὀδιγίας μου.
μὴ ἀμφιβάλων λοιπὸν εἰς τὴν φιλογενε/στάτην συνδρομὴν καὶ βοῦθειάνσας,
ἐπιτάχνοντες τὴν ἀνοτέρον ποσότητα τῶν / ἀρμαμέντονας, λοιπὸν μένω μὲ
τὸ ζῆτο ἢ πατρίς, ζῆτο ἢ ἐλευθερία τὸ γένος.

Ἄμέσως παρακάτω σημειώνεται μὲ τὸ χέρι τοῦ Ἐμμ. Παπαῖ:

ἢ παροῦσα μου σας συντροφεύεται μέσον τις /	φίλος καὶ ἀδελφὸς καὶ
κοινότητος τοῦ ἁγίου ὄρους, οἴτινες σας	ὑπερασπιστῆς τῆς Μακε-
στέλνουν ἐ/παντὸ τοῦτον ἄνθρωπὸν τους·	δοσίας
διὸ ἐπιταχίνεται τὴν / βοῦθειανσας, ἐπειδὴ	Ἐμμ.: παππᾶς
ἄλλα τὰ πέριξ ἔλαβον τὰ ὄπλα καὶ / ἀνυπομόνως	
προσμενὸν μόνον τὴν ἀπὸ μέρος σας / βοῦθειαν.	
κάνετε λειπὸν τὸ ἀδελφικὸν χρέο σας ἐν τάχει .	

9

18 Μαΐου 1821

Ὁ караβοκύρης Ἄθαν. Μαργαρίτης ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπηρετήσῃ
ὑπὸ τὸν Ἐμμ. Παπαῖ.

Δίφυλλο γράμμα, διαστάσεων 0,20 × 0,295 μ., τοῦ ἀρχιμανδρίτη Ἰωακείμ πρὸς τὸν Ἐμ-
μανουὴλ Παπαῖ, μὲ τὸ ὅποιο τοῦ συστήνει τὸν καπετάνιο Ἄθανάσιο Μαργαρίτη, ποῦ θέλει
νὰ μπεῖ κάτω ἀπὸ τὶς διαταγές του καὶ ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται νὰ βρεῖ καὶ ἄλλα καράβια, ἐκτὸς
ἀπὸ τὸ δικό του. Τὸ κείμενο πιάνει λιγότερο ἀπὸ τὴ μισὴ σελίδα (IEE).

Ἔχει δημοσιευθεῖ μὲ διορθωμένη τὴν ὀρθογραφία, στίξη καὶ μὲ ὀρισμένες παραναγνώσεις-
παραλείψεις (σημειώνονται στὸ κριτικὸ ὑπόμνημά μου) ἀπὸ τὸν Ἰ. Φιλήμονα, *Δοκίμιον*
ἱστορικὸν περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, Ἀθῆναι 1860, τ. 3 σ. 432.

Τὴν ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς.

† Ἄρχοντα, λαμβάνοντας¹ τὸ παρὸν ἀδελφικὸν γράμμα μετὰ τοῦ κα-
πετὰν / ἀθανασίου μαργαρίτη², ὁ ὁποῖος ἀπεφάσχησε³ νὰ δουλεύσῃ⁴ διὰ τὸ
γένος μὲ τὸ καράβι του, πλὴν μὲ τὸ νὰ μὴν εἶναι πούβετας ἐπακουμβισμένος
καὶ ἀκούοντας τὸ ὄνομά / τῆς⁵ παρὰ τοῦ Χατζῆ καπετανάκη⁶ μας, θέλει εἰς
τὸ νὰ εἶναι⁷ ὑπὸ⁸ τὴν ὀρδιάν τῆς καὶ / σκέτην. Ὁμοίως ὑπόσχεται ὁποῦ
νὰ εὔρει⁹ καὶ ἄλλα ἀρμαμένα ἀπὸ ἄλλα μέρι¹⁰. / Ἔχουν καὶ κάτι¹¹ πράγ-

Τοῦ Φιλήμονος οἱ γραφές εἶναι οἱ ἐξῆς: 1 λαμβάνοντας, 2 Ἄθανασίου Μαργαρίτη,
3 ἀπεφάσισε, 4 δουλείση, 5 ὄνομά σας, 6 Καπετανάκη, 7 ἦναι, 8 εἰς, 9 ὑπόσχεται νὰ
εὔρη, 10 μέρη, 11 κῆτι.

12571

Handwritten title or header text in a cursive script, possibly containing a date or reference number.

Main body of handwritten text in a cursive script, consisting of several lines of dense, flowing handwriting.

Handwritten text block at the bottom left, appearing as a list or series of notes.

Handwritten text block at the bottom right, possibly a signature or a specific note.

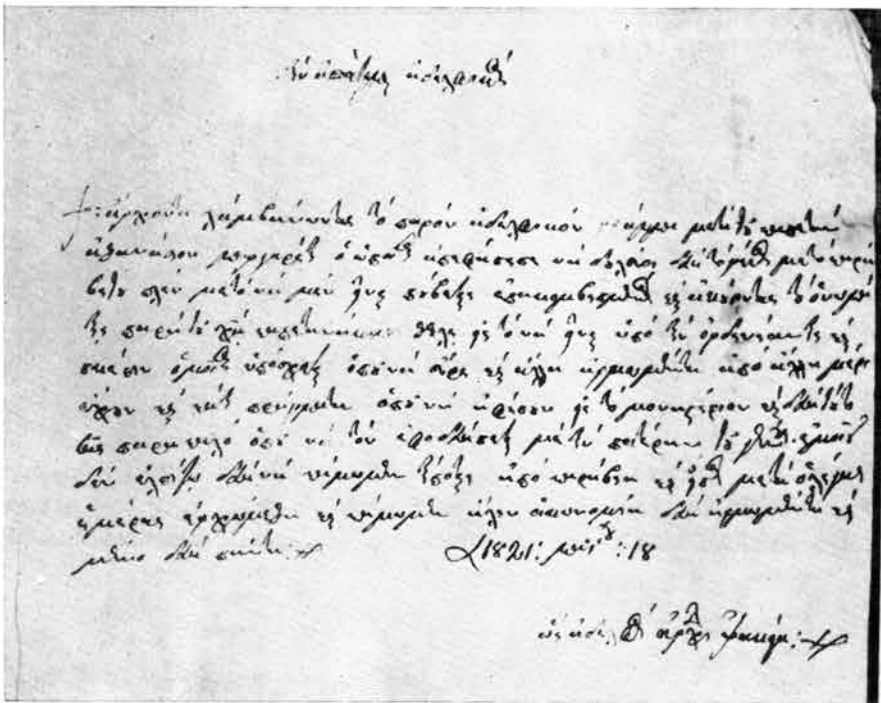
ματα, ὁποῦ νὰ ἀφήσουν εἰς τὸ μοναστήριον. Καὶ διὰ τοῦτο¹² σᾶς παρακαλό¹³, ὁποῦ νὰ τὸν ἐφοδιάσετε¹⁴ μὲ τὴν πατιέραν τοῦ Γένους¹⁵. Ἐμεῖς¹⁶ δὲν ἐλπίζω διὰ¹⁷ νὰ κάμωμεν τίποτε ἀπὸ καράβια, καὶ ἴσως μετὰ ὀλίγας¹⁸ ἡμέρας ἐρχόμεθα καὶ κάμωμεν¹⁹ ἄλλην οἰκονομίαν²⁰ διὰ ἀρμαμέντα καὶ / μένω διὰ πάντα²¹.

1821 μαῖου 18.

ὧς ἀδελφός²²

ἀρχιμανδρίτης Ἰωακείμ

12 τοῦτο, 13 παρακαλῶ, 14 ἐφοδιάσετε, 15 τοῦ Γένους, 16 Ἐμεῖς δὲν ἐλπίζω, 17 νὰ, 18 ὀλίγας, 19 ἐρχόμεθα καὶ κάμωμεν, 20 οἰκονομίαν, 21 καὶ μένω, διὰ πάντα λείπει στὸ κείμενο τοῦ Φιλήμονος, 22 ὧς.

10

25 Μαΐου 1821

Παράκληση νὰ τραβηχτεῖ ἡ γολέτα «'Αθηνᾶ» ἀπὸ τὴν ξέρα, ὅπου ἔχει καθήσει.

Ὁ κυβερνήτης καὶ ἰδιοκτῆτης τῆς γολέτας «'Αθηνᾶ», πού βρίσκεται στὰ Ψαρὰ προερχόμενος ἀπὸ τὸ "Αγ. Ὅρος, ζητεῖ ἀπὸ τὴ δημογεροντία Ψαρῶν νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ τραβήξει τὸ καράβι του ἀπὸ τὴν ξέρα. Μονόφυλλο, διαστάσεων 0,325 × 0,22. Τὸ κείμενο καὶ στίς δύο σελίδες (ΙΕΕ).

Δὲν παραθέτω τὸ κείμενο τοῦ ἐγγράφου γιατί, ξέχωρα ἀπὸ τὴ φοβερὴ κακογραφία, ἀσυνταξία καὶ ἀσυναρτησία του, δὲν ἔχει καμιὰ ἄλλη πληροφορία, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνη πού δίνω στὴν περίληψη. Ἐπειτα δὲν βρίσκω κανένα οὐσιαστικὸ σύνδεσμο μὲ τὰ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου Παπᾶ. Ἡ γολέτα αὐτὴ ἀνήκει σὲ μονάδα τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου, πιθανότατα τῆς "Υδρας¹.

1. Γιὰ τὰ καράβια μὲ τὸ ὄνομα «'Αθηνᾶ» βλ. σ. 42 τοῦ βιβλίου μου.

11

29 Μαΐου 1821

Οἱ κάτοικοι τῆς Κασσάνδρας ἐπαναστατοῦν καὶ προτρέπουν τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὁρους νὰ κάνουν τὸ ἴδιο.

Γράμμα δίφυλλο, διαστάσεων 0,32 × 0,225, τῶν κατοίκων τῆς Κασσάνδρας ἀπὸ 29ης Μαΐου 1821, πρὸς τοὺς Ἐπιτρόπους τοῦ Κοινοῦ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, μὲ τὸ ὅποιο τοὺς πληροφοροῦν ὅτι ξεσηκώθηκαν ἐναντίον τοῦ τυράννου καὶ τοὺς προτρέπουν νὰ ἐπαναστατήσουν καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ προχωρήσουν πρὸς τὰ Μαντέμια. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα.

Στὴν τέταρτη σελίδα: τοῖς πανοσιωτάτοις ἀγίοις Ἐπιτρόποις τοῦ κοινοῦ τοῦ Ἁγίου Ὁρους σὺν τοῖς λοιποῖς ἀγίοις πατρᾶσι / προσκυνητῶς / Εἰς Ἁγιον Ὅρος (ΙΕΕ). Τὸ γράμμα ἔχει δημοσιευθεῖ μὲ ὀρισμένες παραλείψεις καὶ διορθώσεις ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Φιλήμονα, *Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως*, Ἀθῆναι 1860, τ. 3 σ. 431-432, πού τις παραθέτω στὸ ὑπόμνημα*.

»Τὴν ὑμετέραν πανοσιότητα, ἄγιοι ἐπίτροποι τοῦ κοινοῦ τοῦ ἀγίου Ὁρους¹ εὐλαβῶς προσκυνοῦ|μεν καὶ κατασπαζόμεθα τὴν δεξιάν σας | καὶ μετὰ τὰς προσκυνήσεις ἡμῶν πρὸς τὴν πανοσιότητά σας, σᾶς φανερόνομεν² διὰ τοῦ ἀνὰ χειρός | σας, ὅτι ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ χερσονήσῳ Κασσάνδρα ἐσηκώσαμεν τὰ ἄρματα κατὰ τοῦ τυράν|νου μας. Τὴν πέμπτην, σήμερον, ἐσηκώθησαν

*. Οἱ γραφὲς τοῦ Φιλήμονος ἔχουν ὡς ἐξῆς: 1 τοῦ ἀγίου Ὁρους, λείπει ἀπὸ τὸ κείμενο, 2 φανερόνομεν.

καὶ τὰ ἀντίκρου³ χωρία παρθενιώνας, ὀρμή/λια καὶ νικήτη⁴. Μᾶς ἦλθον καὶ δύο ἄρμαμένα μεγάλα μὲ σημαίαν ἐλευθερίας καὶ μὲ ἄρκετους ἀνθρώπους⁵. Εἶναι καὶ δύο ὅμοια μικρά, καὶ αὐτὰ ἄρματωμένα⁶. Ἐτοι/μασθήτε λοιπὸν στρατιῶται τοῦ ἐπουρανοῦ Χριστοῦ, καὶ ὀπλίσατε ὅλους τοὺς ἐδικούς σας κατὰ / τοῦ τυράννου. Ἡ πανοσιότης σας ἀπὸ τὸ μέρος σας κτυπῶντας⁷ νὰ φθάσητε ὁμοῦ μὲ τοὺς / εἰς τὰ μαντέμια⁸ εὐρισκομένους, καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὸ ἐδικὸν μας ὁμοίως νὰ ἀνταμωθῶμεν / εἰς τοὺς μαχαλάδες⁹, καὶ νὰ ὀρμήσωμεν κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Κατὰ τὴν παρασκευὴν / ἀπέρασαν πέντε καράβια διὰ Θεσσαλονίκη¹⁰, καὶ προσμένομεν κατ' αὐτὰς καὶ ἄλλα / δεκαπέντε. Μὴ ἀμελήσετε, ἅγιοι πατέρες, ἀλλ' ὀπλισθήτε, καὶ ταχύνατε πρὸς / ἀφανισμόν τοῦ ἀσεβοῦς τυράννου μας διὰ ἀγάπην τοῦ γένους καὶ τῆς πίστεως ἡμῶν/.

Στείλατε εἰδησιν καὶ εἰς τὰ μαντέμια¹⁰ καὶ ταχύνατε, διὰ νὰ λάβωμεν καὶ παρὰ Θεοῦ / καὶ παρὰ τοῦ γένους τὸν στέφανον. Ταῦτα καὶ μένομεν./

Τῆ 29: μαῖον 1821.

Ἰωάννης Χατζῆ χρηστοδοῦλου
ἀναγνώστης γεωργίου
Δημήτριος Ἰωάννου
καπετὰν μανόλης Ἰωάννου
καπετὰν γεώργης καμποῦρης
καπετὰν Ἰω(άννης) γεωργίου¹¹

3 ἄντικρυ, 4 Παρθενιώνας, Ὀρμίλια καὶ Νικήτη, 5 καὶ μὲ ἄρκετους ἀνθρώπους, ἡ φράση αὐτὴ λείπει, 6 ἄρματωμένα, 7 Μαδέμια, 8 Μαχαλάδες, 9 διὰ τὴν Θεσσαλονίκη, 10 Μαντέμια, 11 Οἱ ὑπογραφεῖς τῶν ὀνομάτων μὲ κεφαλαῖα στὸ κείμενο τοῦ Φιλῆμονος.

12

30 Μαΐου 1821

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ζητοῦν τὴ βοήθεια τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου.

Ἄντ. Λιγνοῦ, Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος Ὑδρας, Πειραιεὺς 1900, τόμ. 7 σ. 157.

† Πρὸς τὸν ἐντιμότατον κύριον καπετάνον τῶν ἄρμαμένων τῆς Ἐλευθερίας, καὶ τοὺς αὐτῷ συμμάχους ἀδελφούς ἡμῶν χριστιανούς, ἅπαντας ὁμᾶς πατρικῶς καὶ ὀλοφύχως εὐχόμεθα.

† Παρακαλοῦμεν τὴν ἔφορον ἡμῶν Κυρίαν Θεοτόκον καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς ἀσπόρως τεχθέντα Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ νὰ σᾶς ἐνσχύουν, νικοῦντες τὸν κοινὸν ἡμῶν ἐχθρὸν τύραννον καὶ ἀσεβῆ Ἀγαρηνόν, ἀμήν.

Ἐπειδὴ καθ' ὃ κοινὰ εἰς ὄλους καὶ γνωστὰ τὰ πράγματα, δὲν συμφέρει, οὔτε ὁ καιρὸς μᾶς συγχωρεῖ διὰ τὰ νὰ σᾶς γράφωμεν πολλά· τοσοῦτον δὲ μόνον σᾶς δίδομεν τὴν εἶδησιν, ὅτι ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἦλθε στράτευμα τουρκικὸν τὴν ἕξω τοῦ Ἁγίου Ὄρους, καὶ βούλονται μὲ σκοπὸν πονηρὸν διὰ τὰ εἰσελθόντων μέσα εἰς τὸ Ὄρος. Ὅθεν παρακαλοῦμεν ἅπαντας πατρικῶς διὰ τὰ σταθῆτε γενναίως ἀπὸ θαλάσσης, καὶ ἡμεῖς πάλιν διὰ ξηρᾶς, τὰ μὴν τοὺς ἀφήσωμεν τοὺς ἀσεβεῖς καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ Ὄρος καὶ ἀφανίσουν τὰ ἱερὰ καταγῶγια καὶ ἡμᾶς ἅπαντας. Ὅττω παρακαλοῦμεν ἐκζητοῦντες, ὡς εἶπομεν, τὴν διὰ θαλάσσης βοήθειάν σας καὶ μένομεν.

1821 Μαΐου 30.

† Ἄπαντες οἱ τῶν εἴκοσιν ἱερῶν μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους προεστῶτες καὶ λοιποὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί.

13

31 Μαΐου 1821

Νίκη τῶν Πολυγυρινῶν ἐναντίον 300 Τούρκων τῆς Θεσσαλονίκης.

Γράμμα μονόφυλλο, διαστάσεων 0,218 × 0,162, τῶν κατοίκων τῆς Συκιᾶς Μανολάκη, Θεοδόση καὶ Ἀναστάση πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπά, στὸ ὅποιο ἀναφέρουν νικηφόρα σύγκρουση τῶν Πολυγυρινῶν μὲ 300 Τούρκους τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ζητοῦν ἐνισχύσεις γιὰ τοὺς Πολυγυρινούς, πρὸς τοὺς ὁποίους σπεύδουν καὶ οἱ ἴδιοι γιὰ τὰ τοὺς βοηθήσουν. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα (IEE).

»τὴν σωφωτάτην εὐγένειαν ταπεινῶς προσκυνῶμεν, ἥδιστα προσαγορεύομεν.

† καὶ τῇ εἰδοποιῶ τὸν ἐρχό(μο)ν μου, ὅτι τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τῆς | νυκτὸς τῆς τριτῆς ἦλθον ἐδῶ εἰς τὴν σικιάν, καὶ τῆς τέ|σaris ὥρᾳς τῆς ἡμερῆς, ἦλθεν εἰδισις ἀπὸ Πολύ|γερον, ὅτι ἦλθον τριακόσιοι ἄνθρωποι ἀπὸ Θεσσα|λονί- κην, λέγω ἕνας τζερίμπασις, καὶ ἐκούρτισαν τὸν πόλεμον οἱ πολυγυρινοί, καὶ τοὺς ἐπάστρεψαν | ὄλους μὲ φοικτὸν πόλεμον. Διὸ καὶ ἀμέσως σᾶς | πληροφορῶμεν, ὅσον τάχως. Ὅπου λάμβοντες τὸ | παρὸν μου ἀμέσως τὰ εὐγγὴ τὸ ἀσκέρη ἕξω. | διὰ τὰ ἔλθη τὰ μᾶς προφθάση. καὶ τὴν εἶναι καιρὸς | ὅπου τὰ φανῶμεν ἄξιοι μακεδόνας. Ὅθεν τὸ | ὀγληγορότερον τὰ προφθάσητε, ἐπειδὴ καιρὸς δὲν ἀ|πόμενε τὰ μᾶς προσμένη. καὶ ἡμεῖς σήμερον | σὺν θεῷ ἀγίῳ ἐκηγήσαμεν διὰ τὰ τοὺς προφθάσωμεν | καὶ ὁ ἅγιος θεὸς καὶ ἡ κυρία θεοτόκος, τὰ μᾶς | δίδη ῥῶσιν καὶ δύναμην. καὶ ἡ εὐγένειά σου ὡς βοῦθός | καὶ ἀντι-

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ζητοῦν βοήθεια ἀπὸ τὸν ναύαρχο τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Τὸ ἔγγραφο αὐτό, ποῦ φέρεται μὲ ἀριθμὸ 10930 τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας καὶ δημοσιεύτηκε ἀπὸ τὸν Λιγνὸ, Ἀρχεῖον Ὑδρας 7, σ. 161-162, δὲν βρέθηκε στὸν φάκελο τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ.

Θεοσεβέστατοι, φιλογενέστατοι ὑπερασπισταὶ τῶν ὁμογενῶν, ὃ τε πανυπέριτος ἀλμιράντης τοῦ Θεσσαλικοῦ καὶ Μακεδονικοῦ κόλπου, καὶ οἱ λοιποὶ ἐντιμότατοι καπεταναῖοι καὶ ἀρχηγοὶ τῶν θεοφυλάκτων καραβίων τοῦ χριστιανικοῦ γένους καὶ ὀρθοδόξου ἑταιρίας·

Μετὰ τὰς ταπεινὰς πάντων ἡμῶν ἐγκαρδίους καὶ ὀλοφύχους εὐχὰς καὶ εὐλογίας, ἐμφανιζόμενοι διὰ τοῦ παρόντος πρὸς τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν, δηλοποιοῦμεν ὅτι ἐν ᾧ καιρῷ ἠτοιμάσθημεν νὰ ἐξαποστειλωμεν ἀδελφούς ἡμῶν μοναστηριακοὺς ἐπίτηδες διὰ τὴν θεοφύλακτον νῆσον τῆς Ὑδρας, πρὸς τὴν ἐκεῖ φιλογένειαν καὶ βουλὴν τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, διὰ νὰ ταχύνωσι τὴν πρὸς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ πρὸς τὸν ἱερὸν τοῦτον τόπον ἀντίληψιν συναρωγὴν καὶ βοήθειαν μὲ τὰ ἀνήκοντα καὶ χρειώδη εἰς ἀντιπαράταξιν ἐχθρῶν ἀσπόνδων καὶ ἀλλογενῶν, ὅπου περιεκύκλωσαν τὸν ἅγιον τοῦτον τόπον καὶ τοὺς περὶ ἡμᾶς ὁμογενεῖς ἀδελφοὺς χριστιανοὺς (καθὼς θέλετε πληροφορηθῆ ἕκ τοῦ πρὸς τὴν θεοσύλλεκτον καὶ θεοφύλακτον καντσελλαριὰν τῆς θεοσώστου νῆσου Ὑδρας, εὐγενοῦς φίλου καὶ ἀδελφοῦ ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν, κυρίου Ἐμμανουὴλ Παπᾶ, ὑπερασπιστοῦ τῆς Μακεδονίας, γραμματος), ἐμάθομεν τὴν αἰσίαν θεόπεμπτον παρουσίαν σας... ἐχάρημεν ἀπὸ ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ μετὰ θερμῶν δακρῶν κοινὴν παράκλησιν ἐτελέσαμεν πρὸς τὴν πανάχραντον Δέσποιαν καὶ κοινὴν πάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν κυρίαν Θεοτόκον, ἀντίληψιν θερμὴν καὶ βοήθειαν εὐχηθέντες διὰ πᾶσαν τὴν ἀδελφικὴν ὑμῶν ἀγάπην· καὶ ἐξαποστέλλομεν ἐπίτηδες τὸν παρόντα ἀδελφὸν ὑμῶν, τὸν ἐπιφέροντα, διὰ νὰ σᾶς ἀναγγείλῃ καὶ πληροφορήσῃ πᾶσαν τὴν αἴτησιν ἡμῶν καὶ ἀνάγκην διὰ ζώσης αὐτοῦ φωνῆς. Περιμένομεν λοιπὸν τὸν ἀδελφικὸν ὑμῶν ζῆλον καὶ τὴν πρὸς τὰ θεῖα καὶ σεβαστὰ ἱερὰ μοναστήρια τοῦ ἁγιωνύμου τούτου Ὄρους ἀντίληψιν, βοήθειαν καὶ συμμαχίαν τῆς ἀδελφικῆς ὑμῶν ἀγάπης καὶ τὴν ἀπάντησιν τῶν ὡς λεόντων ὠρομένων κατὰ τοῦ ἁγίου Ὄρους βαρβαρικῶν καὶ ἀλλοφύλων ἐχθρῶν καὶ γενῶν· ἡμεῖς δὲ μένομεν διὰ παντός πρὸς Θεὸν ἰκέται ἐκτενεῖς καὶ πρὸς τὴν κυρίαν ἡμῶν Θεοτόκον ὑπὲρ τῆς στερεώσεως, ἐνισχύσεως τῆς ἱερᾶς βουλῆς καὶ χριστιανικῆς ἐλευθερίας τοῦ ἑλληνικοῦ γένους.

1821 Ἰουνίου 1.

Τῆς ὑμετέρας φιλογενοῦς καὶ χριστωνύμου ἐταιρίας
πρὸς τὸν Ὑψιστον Θεὸν ἰκέται

† Ἄπαντες οἱ τῶν εἴκοσι ἱερῶν, σεβασμίων, βασιλικῶν καὶ πατριαρχικῶν μοναστηρίων καὶ παντὸς τοῦ ἁγιωνύμου τούτου ὄρους κάτοικοι, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες.

Υ. Γ. Διὰ μαροῦτι παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς προφθάσετε.

15

1 Ἰουνίου 1821

Γράμμα τῶν προϊσταμένων τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Γράμμα τῶν προϊσταμένων τῶν 20 μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, πρὸς τοὺς προκρίτους τῶν Σπετσῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ζητοῦν χίλιες ὀκτάδες μαροῦτη γιὰ τουφέκια καὶ κανόνια, μολύβι, τουφέκια κ.ἄ. γιὰ νὰ ὑπερασπιστοῦν τὸ Ἅγιον Ὄρος (ΙΕΕ). Ἔχει δημοσιευθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀνάργυρο Χ''Ἀναργύρου, *Τὰ Σπετσιοτικά*, Ἀθῆναι 1861, τ. 1 σ. 365-368.

† Τὴν ὑμετέραν θεοσεβεστάτην, φιλόχριστον καὶ φιλογενεστάτην ἀντίληψιν | ἀπλέτω καὶ ζέοντι πόθῳ ψυχῆς καὶ καρδίας ταπεινῶς ἐν Χριστῷ τῷ | Θεῷ ἐνχόμεθα καὶ προσαγορευόμεν.

† Οὐδὲν τῷ ὄντι ἀπρονόητον παρὰ τῆς παντοκρατορικῆς¹ κρυφιομύστου σοφίας καὶ ἀπειρου | δυνάμεως τοῦ Ὑψίστου μένει, ἀλλ' ὡς σοφὸς δημιουργὸς τῶν ἀπάντων μόνος θεὸς πάσης | γνώσεως ἐπέκεινα ὢν, τῇ ἀρῆτῳ καὶ ἀνεξιχνιάστῳ αὐτοῦ βουλῇ πρὸς τὸ τοῦ πλάσματος | συμφέρον πάντα οἰκονομῶν, τῇ τοῦ παναγίου πνεύματος χάριτι ἐνέπνευσεν ἐν | τοῖς ἐσχάτοις τούτοις χρόνοις εἰς τὰς θεοφιλεῖς καὶ φιλοχρίστους ὑμῶν ψυχὰς καὶ καρδίας τὸν ἔνθεον αὐτοῦ ζῆλον, καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἀμωμῆτου πίστεως ἡμῶν καὶ τοῦ ὀρθο|δόξου γένους κραταίωσιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, οἱ τὴν ἐσχατιὰν τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους τοῦ | ἄθω οἰκοῦντες καὶ ἐν χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν ἐνασκούμενοι ἀδελφοί, οἱ πολλαχῶς καὶ | πολυτρόπως καταδυναστευόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, καὶ ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ | τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἐχθρῶν τῆς ἀληθοῦς καὶ ἀμωμῆτου ἡμῶν πίστεως ὡς μᾶλλον γει|τνιαζόντων καὶ πῆριξ ἡμῶν κατοικούντων, καὶ ἐξαιρέτως ἤδη περιορισάντων ἀ|πανταχόθεν τὸν Ἱερὸν τοῦτον τόπον, καὶ ὡς λέοντες ὠρῶμενοι καθ' ἡμῶν ἐφορ|μησάντων καὶ τὸν παντελῆ ἀπα-

1. Οἱ γραφῆς τοῦ Χ''Ἀναργύρου: 1 Τὸ ἀρχικὸ τοῦ ἐπιθέτου, καθὼς καὶ ἄλλων παρακάτω βαπτιστικῶν ὀνομάτων γράφονται ἀπὸ τὸν Χ''Ἀναργύρου μὲ κεφαλαῖα.

νισμόν ἐπαπειλούντων καθὼς θέλει πληροφορηθῆ | καὶ ἡ ὑμετέρα ἀγάπη
 παρὰ τοῦ Γράμματος¹ τοῦ εὐγενοῦς ἄρχοντος Κυρίου Μανουήλ² Παπᾶ, | τοῦ
 κατὰ τὴν θείαν νεῦσιν ἐνταῦθα εὐρεθέντος, καὶ αὐτοφει βλέποντος καὶ οἰκτεί-
 ροντος τὴν ἀθλιεστάτην ἔνδειαν τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ἀπαντήσεως,
 τῶν ἀπὸ μέρους τῆς Θεσσαλονίκης βαρβαρικῶν ἀσεβῶν λαῶν, καὶ τῶν πέριξ
 ταύτης, ὡς | ἄοπλοι ὄντες ἡμεῖς προσοπισμένους³ καὶ ὡς κώνωψ λέοντι
 παραβαλλόμενοι⁴ ἐν δὴ τῇ τοιαύτῃ ἐποχῇ ἐν ὑστερήσει τῶν τοιούτων εὐρι-
 σκόμενοι, δεόμεθα θερμῶς καὶ καθ' | ἱκετεύομεν⁵ τὴν μετὰ Θεὸν χριστια-
 νικωτάτην καὶ φιλευσεβεστάτην ὁμογενῆ καὶ ἀδελφικὴν ὑπεράσπισιν, ἵνα
 ἐνδείξητε τὴν ὀφειλομένην ἀβραμαϊαὶαν ἡμῶν ἀντίληψιν, ἣν ποτε⁶ καὶ ὁ μα-
 καριώτατος ἐκεῖνος πατριάρχης ἀβραάμ, τοὺς ἰδίους οἰκογενεῖς | ἐφοπλίσας
 ὑπὲρ τοῦ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ λώτ, καὶ ἐξαποστείλητε ἡμῖν ὅσον τάχος μπα-
 ροῦ/τι, ἕως ὁκάδι 1000, ἑξακοσίας ὁκάδι ψιλό, διὰ τουφέκια καὶ 400 ὁκάδι
 διὰ κα/ρόνια· μολύβι καντάρια 40, ὁμοίως καὶ πέτρας, τουφέκια, καὶ σπαθία
 μὲ τεσ/σάρων ἀρμαμένων⁷ δυνατῶν, μετὰ⁸ ἀναγκαῖα τῆς ζωοτροφίας των·
 ἵνα δυ/νηθῶμεν, τῇ θεῖᾳ ἀντιλήψει ἀντιστηριζόμενοι, καὶ τῇ ὑπερμάχῳ πρε-
 σβεῖᾳ τῆς πανυπε/ρευλογημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου
 μαρίας, καὶ τῇ ὑμετέρᾳ | συνδρομῇ, διαφυλάξαι τὸν ἀγιώνυμον τοῦτον χῶρον,
 τὸ μέγα κλέος τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν | πίστεως, τὸν σωτήριον λιμένα τῶν χρι-
 στιανῶν, τὸ καύχημα τοῦ ὀρθοδόξου γένους ἡμῶν, τὰ Ἱερά | ταῦτα καὶ εὐαγγῆ
 Μοναστήρια, τῶν αἰοδιήμων ἐκείνων Ὁρθοδόξων Βασιλέων κτήματα, ἐν | οἷς
 τὸ ὑπερῶνυτον καὶ ὑπερδοξασμένον ὄνομα τῆς παναγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ
 ἀδιαιρέτου | τριάδος, τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου θεοῦ δοξολογεῖται ἀεννάως τε καὶ
 ἀδιαλείπτως ὑπὲρ εὐσταθείας | τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ παντὸς
 τοῦ χριστωνύμου πληρώματος ἐνισχύσεως, καὶ | ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν πά-
 σης ψυχῆς χριστιανῶν Ὁρθοδόξων, ἐκτελουμένης καθ' ἐκάστην | ἀναιμάκτου
 θυσίας ἐν πάσαις ταῖς καθ' ἡμᾶς ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις. Ναί, δεόμεθα |
 αὐθις, θεοσεβέστατον Σύνταγμα, μὴ ἐγκαταλείψητε τὰ Ἱερά ταῦτα σκηνώματα
 γενέσθαι | τῶν ἀσεβῶν παρανάλωμα καὶ ἐξουθένημα, καὶ ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς
 ὑστερημένους τῆς μετὰ Θεὸν | χριστιανικῆς, καὶ ταχείας ὑμῶν βοηθείας ὑπὲρ
 ὧν ἀπάντων καὶ ἡμεῖς οἱ ταπεινοί, ἔτι μᾶλ/λον τὴν πρὸς τὸν φιλόανθρωπον
 καὶ πανάγαθον θεόν, καὶ πρὸς τὴν κυρίαν ἡμῶν θεοτό/κον, τὴν κοινὴν ἀπάντων

1. X'' Ἀναργύρου: γράμματος.

2. Ἐμμανουήλ.

3. πρὸς ὀπισθισμένους.

4. Οἱ φράσεις ἀπὸ τὸ καθὼς θέλει... παραβαλλόμενος βρίσκονται μέσα σὲ παρένθεση.

5. καθικετεύομεν.

6. ποτε

7. ἀρμαμένων.

8. μὲ τά.

τῶν χριστιανῶν θερμὴν ἀντίληψιν, καὶ πρὸς τοὺς παρ' ἡμῶν δοξαζο/μένους ἐν ἐκάστῳ Μοναστηρίῳ ἁγίους ποιοῦμεν καὶ ποιήσομεν ἰκέσιον δέησιν, ὅπως ἡ παντοδύνα/μος καὶ ἀπροσμάχητος δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου ποιήσῃ δύναμιν, καὶ ἐνισχύσῃ, ἐνδυναμώσῃ καὶ /κρατύνῃ πᾶσαν τὴν τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν ὑπὲρ τῆς τοῦ χριστοῦ ἀγάπης ἐγ/κάρδιον ἀναζυπύρωσιν, καὶ παρέξῃ τῷ χριστεπωνύμῳ αὐτοῦ κλήρῳ⁹ τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν /καὶ ἐχθρῶν τῆς ἀμωμήτου πίστεως ἡμῶν τῶν χριστιανῶν τελείαν νίκην, καὶ τὴν ποθουμένην /ἀναστήλωσιν τῆς Ἐλευθερίας, τὰ τῆς νίκης σύμβολα. Καὶ οὕτω μὲν εὐχετικῶς καὶ Ἰκε/τικῶς, τὰ δὲ ἔτη ὑμῶν θεόθεν εἶεν ὡς πλεῖστα, ὑγιεινά, εὐδαίμονα, καὶ θεοφιλή.

αωκα': Ἰουνίου ἀ.

τῆς ὑμετέρας θεοσεβεστάτης καὶ θεοστηρίκτου βουλῆς
εὐχέται πρὸς θεὸν διάπυροι

† Ἄπαντες οἱ τῶν εἰκόσιν εὐαγῶν, Βασιλικῶν καὶ Πατριαρχικῶν Μοναστηρίων τοῦ ἁγιωνόμου Ὁρους Προϊστάμενοι, καὶ λοιποὶ ἐν Χριστῷ ὑμῶν ἀδελφοί.

9. Πληρώματι.

16

1 Ἰουνίου 1821

Νέες ἐκκλήσεις τῶν μοναχῶν γιὰ βοήθεια πρὸς τὸν ναύαρχο τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Γράμμα τῶν μοναχῶν τῶν 20 μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀπὸ 1ης Ἰουνίου 1821 πρὸς τὸν ναύαρχο καὶ τοὺς καπετάνιους τῶν караβιῶν γιὰ βοήθεια. Στὸ ἀριστερὸ περιθώριο τῆς πρώτης σελίδας, κάθετα, ὑπάρχει ἡ συμπληρωματικὴ φράση: διὰ παροῦτι παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς προφθάσετε (ΙΕΕ).

Ἔχει δημοσιευθεῖ μὲ μικρὰς παραλείψεις ἀπὸ τὸν Ἀναργύρο Χ'' Ἀναργύρου, Τὰ Σπετσιωτικά, Ἀθῆναι 1861, τ. 1, σ. 368-370.

† Θεοσεβέστατοι, φιλογενέστατοι ὑπερασπισταὶ τῶν ὁμογενῶν, /ὃ τε πανυπέριμος ἀλμυράντης τοῦ θεσσαλικοῦ καὶ¹ μακεδο/νικοῦ κόλπου, καὶ οἱ λοιποὶ ἐντιμότατοι² καπεταναῖοι καὶ ἀρχη/γοὶ τῶν θεοφυλάκτων караβίων τοῦ χριστιανικοῦ γένους /καὶ ὀρθοδόξου ἐταιρείας³.

1. Οἱ γραφῆς τοῦ Χ'' Ἀναργύρου: τοῦ.

2. ἐντιμότατοι.

3. ἐταιρίας.

Μετὰ τὰς ταπεινάς πάντων ἡμῶν, ἐγκαρδίους καὶ ὀλοφύχους εὐχάς, εὐλογίας, | ἐμφανιζόμενοι διὰ τοῦ παρόντος πρὸς τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν, δη/λοποιοῦμεν ὅτι ἐν ᾧ καιρῷ ἐτοιμάσθημεν¹ διὰ² ἑξαποστειλλωμεν³ ἀδελ/φούς ἡμῶν μοναστηριακούς ἐπίτηδες διὰ τὴν θεοφύλακτον νῆσον⁴ τῆς | ὕδρας, πρὸς τὴν ἐκεῖ φιλογένειαν καὶ βουλὴν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἑλληνικοῦ γέ/νους⁵, διὰ⁶ νὰ ταχύνωσι τὴν πρὸς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς, καὶ πρὸς τὸν ἱερὸν τοῦ/τον τόπον ἀντίληψιν, συναρξώγην καὶ βοήθειαν μὲ τὰ ἀνήκοντα καὶ | χρειώδη εἰς ἀντιπαράταξιν ἐχθρῶν ἀσπόνδων καὶ ἀλλογενῶν, ὅπου | περιεκύκλωσαν τὸν ἅγιον τοῦτον τόπον καὶ τοὺς περὶ ἡμᾶς ὁμογε/νεῖς ἀδελφούς χριστιανούς, καθὼς θέλετε πληροφρηθῆ ἔκ τοῦ πρὸς τὴν θεοσύλλεκτον καὶ θεοφύλακτον καντζελαριαν τῆς θεοσώστου | νήσου ὕδρας, εὐγενοῦς φίλου καὶ ἀδελφοῦ ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν, κυρίου | Μανουήλ⁷ παπᾶ, ὑπερασπιστοῦ τῆς μακεδονίας, γραμματος. Ὁθεν⁸ μα/θόντες τὴν αἰσίαν θεόπεμπτον παρουσίαν σας τῆς ὥρας⁹, ἐχάρημεν | ἀπὸ ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ μετὰ θερμῶν δακρῶν κοινήν παράκλη-|σιν ἐκτελέσαντες¹⁰ πρὸς τὴν πανάχραντον δέσποιναν καὶ κοινήν πάν/των τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, κυρίαν Θεοτόκον | καὶ¹¹ ἀντίληψιν θερμῆν καὶ βοήθειαν εὐχηθέντες διὰ πᾶσαν τὴν ἀδελφικὴν | ὑμῶν ἀγάπην. Καὶ ἑξα-ποστέλλωμεν¹² ἐπίτηδες τὸν παρόντα ἀδελ/φὸν ἡμῶν τὸν ἐπιφέροντα, διὰ νὰ σᾶς ἀναγγείλῃ καὶ πληροφρηθῆ | πᾶσαν τὴν αἴτησιν ἡμῶν καὶ ἀνάγκην διὰ ζωῆς αὐτοῦ¹³ φωνῆς. | περιμένομεν λοιπὸν ἀπὸ τὸν ἀδελφικὸν ὑμῶν ζῆλον καὶ τὴν πρὸς τὰ θεῖα | καὶ σεβαστὰ ἱερὰ μοναστήρια τοῦ ἁγιωνύμου τούτου ὄρους ἀντίληψιν¹⁴ || βοήθειαν καὶ συμμαχίαν τῆς ἀδελφικῆς ὑμῶν ἀγάπης, καὶ τὴν¹⁵ ἀπάντησιν τῶν ὡς λεόντων ὠρομένων κατὰ τοῦ ἁγίου Ὁρους βαρβαρικῶν καὶ ἀλ/λοφύλων ἐχθρῶν καὶ γενῶν. ἡμεῖς δὲ μένομεν διὰ παντός πρὸς θεὸν ἰκέ/ται ἐκτενεῖς καὶ πρὸς τὴν κυρίαν ἡμῶν θεοτόκον ὑπὲρ τῆς στερεώσεως | ἐνισχύσεως τῆς ἱερᾶς βουλῆς καὶ χριστιανικῆς ἐλευθερίας τοῦ ἑλληνικοῦ γένους.

1 ἡτοιμάσθημεν

2 διὰ νά.

3 ἑξαποστειλωμεν.

4 νῆσον.

5 Γένους.

6 δὲν ὑπάρχει ἢ πρόθεσις διὰ.

7 Ἐμμανουήλ.

8 Ὁθεν: δὲν ὑπάρχει.

9 Ἀντὶ τῶν δύο λέξεων: περὶ τὸ Ὁρος.

10 ἐξετελέσαμεν.

11 Δὲν ὑπάρχει.

12 Ἦδη ἑξαποστέλλομεν.

13 αὐτοῦ.

14 εὐλάβειαν, ἀντίληψιν.

15 πρὸς.

ἀ' ὠκὰ Ἰουνίου ἀ'

Τῆς ὑμετέρας φιλογενοῦς καὶ χριστωνύμου ἑταιρείας¹

πρὸς τὸν ὑψιστον Θεὸν ἰκέται

† ἅπαντες οἱ τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν, σεβασμίων, βασιλικῶν καὶ πατρι/αρχικῶν μοναστηρίων καὶ παντὸς τοῦ ἀγιωνύμου τούτου ὄρους κάτοικοι ἀδελφοὶ πατέρες.

1. ἑταιρίας.

17

1 Ἰουνίου 1821

Ἐκφραση εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπά.

Γράμμα δίφυλλο, διαστάσεων 0,265 × 0,20, δηλωτικὸ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους Ἰγνάτιου πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπά στὴ μονὴ Ἐσφιγμένου, γιὰ ἐσωσε τοὺς χριστιανοὺς ποὺ εἶχαν καταφύγει στὰ βουνά, καὶ ἀπελευθέρωσε τὴν ἐπαρχία του. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Στὴν τελευταία σελίδα τοῦ γράμματος: τῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι κυρίῳ κυρίῳ ἐμμανουήλ παπᾶ / τῷ εὐεργέτῃ ἡμῶν καὶ ὑπερασπιστῇ / προσκυνητῶς / Εἰς τὸ Ἐσφιγμένου (ΙΕΕ καὶ μεταγενέστερο ἀντίγραφο στὸ ΤΧΕΒ).

Τὸ ἀπόσπασμα «... εὐρισκόμενοι ... στρατεύματά του» τὸ ἔχει δημοσιεύσει ὁ Φιλῆμων στὸ *Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασης*, Ἀθῆναι 1860, τ. 3 σ. 431. Τὸ ἴδιο ἔγγραφο ἀναδημοσιεύει ὀλόκληρο ἀπὸ τὸ ἀντίγραφο τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης ὁ Ἰωάννης Μαμαλάκης, «Ἡ ἐπανάσταση στὴ Χαλκιδικὴ τὸ 1821», XX 2 (1961) 151-152.

† Δηλοποιῶ διὰ τοῦ παρόντος μου ταπεινοῦ, ὅτι εὐρισκόμενοι / εἰς τὸν κίνδυνον ὅπου οἱ Τούρκοι πέρνοντες τὰ ἄρματα, εἶχον νὰ μᾶς / κόψουν ὄλους καὶ νὰ μᾶς σκλαβώσουν, καὶ ἐκ τούτου ἐφύγαμεν εἰς τὰ βουνά, / οὕτω κινδυνεύοντες, ἠλεήθημεν μετὰ θεὸν παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου καὶ ὀρθο / δοξοτάτου ἀρχιστρατήγου κυρίου κυρίου Ἐμμανουήλ παπᾶ, προφθάσαντος μὲ / τὰ χριστιανικὰ στρατεύματά του, ὅπου εὐθὺς ἐκνείυσε τὸν τόπον μας, τὴν / ἐπαρχίαν μου Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους, καὶ ἀφάνισε τοὺς Τούρκους καὶ μᾶς ἐλευθέρω/σεν ὄλους ἀπὸ τὸ στόμα τῆς μαχαίρας, χωρὶς νὰ βλαφθῇ κἀνένας μας, ὁ θεὸς / νὰ τὸν στερεώνη, νὰ τὸν δυναμώνη, νὰ πηγαίνη, νικῶντας τοὺς ἐχθρούς, καθὼς / καὶ νικῶντας πηγαίνει ἕως τῆς Θεσσαλονίκης. ὄλοι μας ὑπερευχαριστοῦμε μὴ/κροί, καὶ μεγάλοι, ὅπου μετὰ θεὸν οἱ τρόποι του εἶναι μὲ σύνεσιν, μὲ χρι/στιανοσύνην, μὲ γλυκότητα καὶ μὲ πόνον, καὶ μὲ ζῆλον θεῖον νὰ ἐλευθερω/θῇ τὸ γένος· δὲν ἠμποροῦ νὰ κάμω τοὺς πρέποντας ἐπαίνους, μόνον μὲ θάμ/βος παρακαλοῦμεν τὸν θεὸν νὰ τὸν δυναμώνη, οὕτως εὐμορφα

να νικᾷ τοὺς / ἐχθροὺς μας, καὶ ἅς μαρτυρῇ ὡς ἀρχιερεὺς καὶ ὁ ἅγιος Μαρωνείας κύριος Κωνσταν/τιος¹ τοὺς πρόποντας ἐπαίνους τῆς εὐγενείας, ὁποῦ εὐρέθη μαζί, χωρὶς βέβαια νὰ κρύπτεται τὸ ἀνδραγάθημα τοῦ εὐεργέτου μας μετὰ θεὸν κυρίου κυρίου ἔμμανονήλ / παπᾶ τοῦ ἐδλογημένου ἀρχιστρατήγου μας, ὃν ὁ κύριος διαφυλάττει, ὡς κόρην / ὀφθαλμοῦ, θριαμβεύοντα καὶ νικῶντα τοὺς ἐχθροὺς, ἀμήν. ,αωκά': Ἰουνίου ἀ'.

Ἄγιος Ἰωαννῆς καὶ Ἄγιος Ὁρος Ἰγνάτιος¹
ὑποβεβαίω

Στὸ ἀριστερὸ περιθώριο κάθετα:

Ἄγιος Μαρωνείας Κωνσταντίνος συμμαρτυροῦ.

1. Ἀρχιεράτευσε μεταξὺ 1810-1821. Ἀναφέρεται καὶ στὰ 1804.

18

2 Ἰουνίου 1821

Ἐκθεση προκρίτων Καλαμαρίας γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις στὴν περιοχὴ τους.

Γράμμα τοῦ Παύλου Κώνστα καὶ ἄλλων «τσορμπαζήδων» (προκρίτων) τῆς δυτικῆς περιοχῆς τῆς Χαλκιδικῆς πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπᾶ στὴ μονὴ Ἐσφιγμένου, στὸν ὁποῖο ἀναφέρονται γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις στὴν περιοχὴ τῆς Καλαμαρίας καὶ τοῦ ζητοῦν πολεμοφόδια. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Στὴν τελευταία σελίδα: Τῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι Κυρίῳ Κυρίῳ μανολέας παπᾶ δοθῆτω προσκυνητῶς ἅγιον ὄρος Εἰσφεγμέν(ου) (ΙΕΕ).

»τὴν εὐγενήαν της δουλικῶς προσκυνουῦμεν

† Ἐρχόμεθα εἰς προσκύνῃσιν πρότα, καὶ δεύτερον νὰ σᾶς δόσομεν ἱδουσίαν πὸς καὶ τί, ἐχθὲς μὲ τὴν δύναμιν τοῦ τημίου καὶ ζοοποιοῦ σταυροῦ ἐκινήσαμεν μία κολόνα / ἀπὸ τὴν καλαμαρία λέγο εἰς τὰ ἀγαρινῶν¹ χορία. καὶ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἑσταυρομένου ἕως εἰς τὴν ὄρα ὁποῦ σᾶς γράφομεν τὰ στρατεύματα τὴν περισσότερην καλαμα / ρίαν τὴν ἔκαναν ζᾶπ τόλμῳ ὑπὸ τὴν ὀρδινῆσας. ὅμως παρακαλούμεν νὰ ἔχομεν τὸ σημπάθιον ὁποῦ εὐγῆκαμε ἕξο ἀπὸ τὴν ὀρδινῆσας. ὅμως προτοῦ ἔρθῃ ἡ ὀρδινῆ σας / ἑστενεύθημεν διὰ τοὺς χριστιανούς ὁποῦ εἶχεν ἐκῆνος ὀτόπος καὶ μάλυστα ἔκαψαν καὶ / πολλὰ χορία τῶν ἀγαρινῶν οἱ ἔδηκῆμας. ὅμως παρακαλοῦμε θερμὸς καὶ ἐκβά / θος καρδίας, ὡς καθὼς θέλει σᾶς πληροφοροῦσιν καὶ ὁ ὑγούμενος ἀναστασήτις, οἱ

1. Ἀγαρινὸν = Τούρκων.

ἀνάγκη / ἡπερισσότερη εἶναι ἀπὸ τὸ φέκια καὶ τζεπχανέ¹. καὶ εἰς ἐτοῦτο ἐκ δευτέρων παρακαλοῦμεν διὰ ὄνομα / θεοῦ νὰ μᾶς ἔρθον τὸ φέκια καὶ τζεπχανέ ἐπιηδὶ τὸ περισσότερον στράτευμα εἶναι δίχως / τοφέκια μόνον μὲ ταξύλα εἰς τὸ χέρι. ὁ κῦρ ἄγγελος δὲν εὐρέθη ἐδὸ ἐκατεὴ ἕως / κάτο, εἰς τῆς πόρτες, νὰ σινομηλίση μὲ τὸν κῦρ Ἰωάνη κασανδριανόν. καὶ ἀπὸ / ἰς ἔρχετε καὶ πάλιν, αὔριον σᾶς φανερόνομεν τὰ γενόμενα. ὁμως ἀπὸ τὸ ἄλλο / μέρος. λέγο ἀπὸ παζαρούδι, σήμερον ἢ αὔριον κινουῦμεν μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου / θεοῦ. λαμβάνοντας τὴν Ἰδισιν ἀπὸ ματένια² καὶ ἡμεθα ἐτιμη μεμερικὸν στράτευμα. καὶ / εἰς ἐτοῦτο πάλιν νὰ ἔχομεν γνόμησας. ὁμως νὰ μὴν μᾶς λυπίσετε ἀπὸ κάθε ἄρμα / τῆς πολεμικῆς· διὰ ὄνομα θεοῦ. ταῦτα καὶ προσκνητῶς. 1821 Ἰουνίου 2 /

Κάτω ἀριστερὰ:

εἰς αὐτὴ τὴν ὄρα ἐμάθαμε ὅτι ἓνα δίο χωρία
κατὰ τὸ παζαρούδι / τὰ ἐσκλάβοσαν ἢ ἀγαρινῆ
καὶ ἐσκότοσαν καὶ πολλοῖ χριστιανοῖ / ἄνδρες
καὶ γυνέκες καὶ ἀνήλικα πεδία

πέμπτη ὄρα σ' /
παῦλος Κῶνστα
καὶ ἐπίλυ/ποι τζορπατζίδες

1. Τζεπχανέ = πολεμοφοδία.

2. Ματένια = Μαντεμοχώρια.

19

3 Ἰουνίου 1821

Ἐνταρσία στὰ Μαντεμοχώρια.

Γράμμα τῶν «προκρίτων καὶ προϊσταμένων τῶν Μαντεμοχωρίων» πρὸς τὸν Ἐμμανουὴλ Παπά, μὲ τὸ ὅποιο τὸν πληροφοροῦν ὅτι ὅλα τὰ χωριά ξεσηκώθηκαν ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ τὸν παρακαλοῦν νὰ σπεύσει μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις του πρὸς βοήθειά τους.

Δίφυλλο, διαστάσεων 0,322 × 0,22. Τὸ κείμενο στίς δύο πρῶτες σελίδες. Στὴν τέταρτη σελίδα: Τῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι κῶ ἐμμανοὴλ παπᾶ τῷ εὐεργέτῃ ἡμῶν καὶ ὑπερασπιστῇ προσκνητῶς. Εἰς τὸ ἐσφιγμένον (ΙΕΕ).

Τὴν ὑμετέραν θεοσυντήρητον εὐγένειαν ὡς εἰκὸς μετὰ /
πόθου προσκνηοῦμεν. 1821 Ἰουνίου γ'.

† Ἐμφανιζόμεθα εἰς τὴν εὐγένειάντης ἐμφανῶς, καὶ εἰδοποιοῦμεν / αὐτῇ, ὅτι ἐνδυνάμει τοῦ σταυροῦ κραταιᾶ, ὅλα τὰ χωρία μας / εὐρίσκονται εἰς τὰ ὄπλα, καὶ κινουῦνται ἐναντίον τοῦ κοινοῦ / ἐχθροῦ τοῦ γένους καὶ τῆς πίστεως μὲ μεγάλην θαρραλαιότητα / καὶ ὁρμῆν, ὥστε ὅπου οἱ μουσουλμάνοι κυριεύονται ἀπὸ / ἄκραν δειλίαν, ἀναχωροῦν ἀγγελιδὸν ἀπὸ τὰ χωριάτων / καὶ

δραπετεύουν με φόβον μέγαν. τὰ ῥαννά¹, τὸ ἐργὶ | ποτζιάκι² ἐκενώθησαν
καὶ ἔφυγαν πέραν ἀπὸ τὸ ζακλιβέρι³· καὶ ὅσοι προεφθάσθησαν ἢ συναπαν-
τήθησαν | ὀθωμανοὶ μὲ τὸν ἐδικὸν μας εἰς διάφορα μέρη ἕως εἰς | ῥαννά,
πάντες ἐν μαχαίρᾳ ἀπέθανον. Ὅμοίως καὶ | ὁ Ματέμ ἀγάς δραπετεύσας ἐν-
τεῦθεν διὰ νυκτὸς μὲ | ὄλους τοὺς ἀνθρώπους του ἕως πεντήκοντα διὰ φόβον
καὶ | δειλίαν ὅπου ἔλαβε μετὸ νὰ ἐτουφεκίσθησαν ἀπὸ τοὺς | ἐδικὸν μας εἰς
Ἐρισσὸν⁴ οἱ ἀνθρωποῖτον, ἀπόλετο ὁ δυστυχὴς μὲ ὄλους τοὺς ῥηθέντας ἀν-
θρώπους του πλὴν δύο πλησίον | εἰς τὸ χωρίον μας στανόν⁵, ἐν δὲ τῇ συμ-
πλοκῇ καὶ εἰς ἐκ τῶν | ἡμετέρων ἀπέθανε. ἐκνριεύθησαν δὲ ἀπὸ τοὺς | ἐδι-
κὸν μας καὶ γιδοπρόβατα ἀρκετὰ καὶ ἀμπάρια καρ | πῶν ὀθωμανικά, καὶ
ἐν ἐνὶ λόγῳ τρέχουν θεοῦ συναί | ρομένου τὰ πράγματα αἰσίως καὶ κατὰ ροῦν
λείπει μόνον ἡ παρουσία τῆς εὐγενείας του, τὸ ἐφετώτατον εἰς πάντας | ἡ-
μᾶς, καὶ ἡ ἄκρα δύναμις εἰς τὸ στράτευμα. ὅθεν κατὰ ἀνάγ | κην πρέπει νὰ
ἐμφανίσθη εἰς ἡμᾶς ἡ παρουσία τῆς | μὲ ὄλας τῆς τὰς δυνάμεις ὅσον τάχι-
στα, καὶ παρακαλοῦμεν | νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἔλευσίν τῆς ὅτι ἡ παρουσία τῆς
εἶναι ἀναγκαϊότατον, | τὰ πράγματα δὲν ἀποδέχονται καιρὸν ὀλοτελῶς, διατὶ
καὶ ὁ ἐχ | θρὸς δὲν κοιμᾶται. καὶ ἄμποτες νὰ κινήσῃ ἀμέσως διὰ ἐδῶ || ἡ θεο-
συντήρητος εὐγενεία τῆς, εἰς τὸ νὰ λαμβάνωμεν ἀμέσως καὶ τὰς | παρ' αὐτῆς
συμβουλὰς κατὰ τοὺς τρόπους ὅπου γινώσκει. Τὴν εἶδησιν | τῶν ἐδῶ τρε-
χόντων ἄς τὴν ἀναφέρῃ ὅπου συμφέρει ὡς οἶδε, καὶ | ἄς ἰδεάσῃ τὰ καρᾶβια,
ἂν φαίνονται, (καὶ ἂν δὲν φαίνονται νὰ | πέμψῃ μαξούς, ἂν τὸ κρίνη εὐλο-
γον) νὰ πλησιάσῃ εἰς ταῖς ἐδῶ | στεργιές, τόσον εἰς τὸν ἐδῶ στρουμονικὸν
κόλπον κατὰ τὸν | σταυρὸν καὶ τὴν παραθαλασσίαν ἕως Τζιαζαγκίκι ὅσον
καὶ | εἰς τὸν ἄλλον κόλπον τῆς θεσσαλονίκης, ἕως καὶ εἰς τὸ πόρ | τον αὐτῆς,
εἰς τὸ νὰ δοθῇ ἀφεύκτως ἐκεῖ ἀπὸ θαλάσσης | ἐνόχλησις δραστική. Οὕτω
δεόμεθα καὶ μένομεν | τῆς θεοσυντηρήτου εὐγενείας τῆς.

Ὅλος πρόθυμοι εἰς τοὺς ὀρισμοὺς | ἅπαντες οἱ πρόκριτοι καὶ προϊστά-
μενοι τῶν Μαδεμοχω | ρίων μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, οὕτως καθ' ὀπλισμένοι
κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Κάτω πλάγια δεξιά:

Ἐτζη παρακαλεῖ ὄλος ὁ κόσμος καὶ ἔτζη πρέπει νὰ κάμῃ καὶ ἡ εὐγενεία
σου ἀμέσως χωρὶς ἀργοπορίαν, παρακαλοῦμεν θεομῶς καὶ ἡμεῖς οἱ δοῦλοι σας.

Γεδεὼν μοναχὸς
καὶ δημήτριος
νικολάου

1. Τὸ χωριὸ Ραβνά.
2. Τὸ χωριὸ Ἐργὶ Μπουτζάκ.
3. Τὸ Ζαγκλιβέρι.
4. Ἐρισσός.
5. Τὸ χωριὸ Στανός.

Στὸ δεξιὸ περιθώριο τῆς δεύτερης σελίδας:

»διὰ τὰ κανόνια ἔστειλα μέτρον διὰ γκιουλέδες τὸν γεροδημήτριον νὰ τοὺς φροντίσῃ καὶ ἡμεῖς ἐδῶ καταγινόμεθα τοὺς ἀραπάδες¹

Κάτω πλάγια ἀριστερά:

»καὶ ἡ ἐμὴ ταπεινότης ὀλοφύχως εὐχομαι τὴν εὐγενίαν σας, κατασπαζόμενος χριστιανικῶς, καὶ παρακαλῶ τὸν κύριον νὰ σᾶς δυναμώσῃ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους μας ἐλεῶν πάντας ἡμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς, μαχομένους ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. τὰ ἐν τῷ παρόντι εἶναι ἀπὸ ὄλους γεγραμμένα, καὶ κατὰ τὰ γραφόμενα νὰ προφθάσῃ ἡ εὐγενία της μὲ ὄλας τὰς δυνάμεις της, ὄντων καὶ τῶν ἐδῶ ὄλων εἰς τὰ ἄρματα, καὶ ὄλω νικῶντων θείῳ ἐλέει, πλὴν νὰ μὴ ἀργοπορήσῃ καὶ ἡ εὐγενία της, πέρνοντας καὶ ὄλον τὸ ἀγιορειτικὸν στράτευμα, διότι ἀπ' ἐδῶ δυναμούμενοι καὶ οἱ ἀγιορεῖται, θέλει φυλαχθοῦν, καὶ θέλει φυλαχθοῦμεν σὺν θεῷ, ἀδελφὸς γὰρ ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὄχυρά. Λοιπὸν σὺν ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει. ταῦτα χριστιανικῶς καὶ μένω ἐν κ(υρί)ῳ ταπεινὸς εὐχέτης της.

Ἱερισσοῦ καὶ Ἁγίου Ὁρους
Ἱγνάτιος

Στὸ ἀριστερὸ περιθώριο τῆς πρώτης σελίδας:

Προσκυνῶ δουλοπρεπῶς τὴν εὐγενίαν της καὶ ἐγὼ ὁ δοῦλος της Δημήτριος Χριστοδούλου καὶ δοξάζω τὸν θεόν, ὅπου θέλει μᾶς ἀναταμόσῃ τέλος πάντων μετὰ τοσοῦτον θριαμβευτικῶς. ἄμποτες λοιπὸν νὰ τὴν ἀπολαύσωμεν κατὰ τὸν πόθον μας. προσκυνῶ καὶ τὸν σεβασμιώτατόν μοι ἅγιον καθηγούμενον κύριον Εὐθύμιον ἐξαιτούμενος τὰς εὐχὰς του καὶ τὴν εὐνοίαν τῆς εὐγενιάστης.

1, Ἁραπάδες = ἀραμπάδες, κάρο.

20

4 Ἰουνίου 1821

Προέλαση τῶν Ἑλλήνων ὡς τὴν Θεσσαλονίκη.

Γράμμα δίφυλλο, διαστάσεων 0,305 × 0,21, τοῦ Ἀγγέλου Βασιλικοῦ πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπά, μὲ τὸ ὅποιο τὸν πληροφορεῖ γιὰ τὴν ἐπιτυχή προέλαση τῶν δυνάμεών τους ὡς τὰ τεῖχη τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ σπεύσῃ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὶς καταπιέσεις τοῦ καπετάν Γιαννιοῦ. Τὸ κείμενο τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ἐγγράφου πιάνει τὴν πρώτη σελίδα. Στὴν τελευταία σελίδα: Τῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι καὶ ὑπερασπιστῇ / τῆς μακεδονίας κυρίῳ κυρίῳ σὺρ ἐμμανοὴλ παππᾶ. / προσκυνητῶς / ὄθεν τύχοι (ΙΕΕ).

»προσκυνοῦμεν τὴν εὐγενεῖαν τῆς.

† Ἴδοῦ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ / στανροῦ ἐκινίθημεν
εἰς τὴν δουλείαν μὲ πᾶ / σης προθυμίας, ὥστε ἐκοντεύσαμεν ἕως τὰ / τείχη
τῆς Θεσσαλονίκης, ὅμως προμένοντες / τὸν καλὸν ἐρχομόν σας ἐστάθημεν ἕως
ἐκεῖ. / ὅθεν παρακαλοῦμεν νὰ μὴ μᾶς λυπήσητε εἰς τοῦτο, μόνον νὰ μᾶς χα-
ροποιήσητε μὲ τὸν καλὸν ἐρχομόν σας ἐντάχι. ἤξευρε ὅτι μᾶς ἀκολουθῆ καὶ /
ἓνας ξηρὸς πειραζμός, ὁ κὺρ γιανιὸς κασσαν / δριανὸς ἔχει τὰ καϊκιά του κό-
μοῦ καὶ δύο σκοπελήτικα. καὶ / πειράζει τοὺς χριστιανοὺς κατὰ πολλὰ, καὶ
κοντὰ εἰς τὰ / ἄλλα πειράγματα στέκει νὰ μᾶς πάρη τὸσητάρι / ἀπὸ ἄγιον
μᾶμαν ἀλονίζοντας εὐθὺς νὰ τὸ σικό / ση, καὶ εἰς τοῦτο θέλει γείνει κανένα
τράκος εἰς τὸ / ἀναμεταξήμας καὶ δὲν εἶναι καλά, καὶ διὰ τοῦτο σᾶς / δίδο-
μεν τὴν εἰδήσιν καὶ παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς εἰκονομήσητε εἰς τοῦτο. καί παρα-
καλου πάλιν καὶ πο / λλάκις μετὰ θερωῶν δακρῶν νὰ μὴν μᾶς ἄ / κολουθή-
ση τοῦτο. ταῦτα μὲν προσκνητῶς. καὶ μείν / ομεν.
εἰς τοὺς ὀριζμύστης πρόθυμος. Ἰουνίου 4''

ἄγγ'ελος βασιλέκου

21

5 Ἰουνίου 1821

Πολιτικὴ ὀργάνωση τῆς ἀνατολικῆς Χαλκιδικῆς.

Ἐγγραφο, μὲ τὸ ὅποιο ὁ κοτζάπασης Ἀδάμος Δήμου ἀναφέρει στὸν Ἐμμ. Παπὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐπιτροπῆς διοικήσεως τῆς ἀνατολικῆς περιοχῆς τῆς Χαλκιδικῆς μὲ ἐπικε-
φαλῆς τὸν Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγ. Ὅρους Ἰγνάτιο. Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ ἔγγραφο δημοσιεύεται
ἀπὸ τὸν Φιλῆμονα, Δοκίμιον 4, σ. 433-434 καὶ δὲν ὑπάρχει, οὔτε καὶ σὲ ἀντίγραφο, σὲ
κανένα φάκελο οὔτε τῆς ΙΕΕ οὔτε καὶ τοῦ ΤΧΕΒ.

Διὰ τοῦ παρόντος ἀποδεικτικῶ ἡμῶν γράμματος δῆλον γίνεται, ὅτι,
διαλαμψῆς τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους μας εἰς τὴν πατρίδα μας, Θεῶ εὐ-
δοκία, διὰ τῆς στρατηγίας τοῦ ἐκλαμπροτάτου ἀρχηγοῦ καὶ ὑπερασπιστοῦ
τῆς Μακεδονίας κυρίου Ἐμμανουήλ, ἐγένετο φροντίς περὶ τῆς διοικήσεως
αὐτῆς, κατὰ τὸν δυνατὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος τρόπον. Ὅθεν, κατὰ γνώμην τῆς
εὐγενεῖας του, διωρίσθημεν ἀπὸ μέρους τοῦ τόπου μας οἱ ὑπογεγραμμένοι
εἰς αὐτὴν τοῦ τόπου μας διοίκησιν, ἔχοντες συμπράκτορα καὶ τὸν ἀρχιερέα
μας ἄγιον Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὅρους κύριον Ἰγνάτιον, τὸν κυριάρχην τῆς
ἐπαρχίας ταύτης, ὡς ἀναγκαῖον εἰς τὸ περὶ κρίσεων κεφάλαιον μάλιστα, εἰς
τὸ νὰ θεωροῦνται χριστιανικώτερον. Ὑποσχόμεθα λοιπὸν νὰ ἐπιμένωμεν ἀ-
γρόπνως εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς διοικήσεως, καὶ ὡς μὴ δυνηθέντες διὰ τὴν ἡ-

λικίαν νὰ συνεκστρατεύσωμεν, καὶ ἐνταυτῷ ὑποσχόμεθα νὰ εἴμεθα ὑπὸ τὰς ἐπιταγὰς τῆς ἐκλαμπρότητός του· καὶ εἰς παράστασιν τῶν εἰρημένων δίδοται εἰς χεῖρας τῆς εὐγενείας του τὸ παρὸν μας βεβαιωμένον μὲ τὰς ὑπογραφὰς μας, καὶ ἐπιβεβαιωμένον παρὰ τοῦ ῥηθέντος ἀρχιερέως μας.

1821 ἰουνίου 6.

ΑΔΑΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ὑπόσχομαι

22

6 Ἰουνίου 1821

Προέλαση τῶν ἐπαναστατῶν πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη.

Γράμμα δίφυλλο, διαστάσεων 0,315 × 0,22, τοῦ Ἰωάννη Χ' Χρήστου πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπά, μὲ τὸ ὅποιο τοῦ δίνει πληροφορίες γιὰ τὴν πορεία τοῦ ἀγώνα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ γιὰ τὴ διένεξη τῶν ἀγωνιστῶν μὲ δύο καπετάνιους ποὺ εἶχαν κληθεῖ νὰ τοὺς συνδράμουν μὲ τὰ καράβια τους ἔναντι πληρωμῆς.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι κατὰ τοῦτο ἐνδιαφέρον· μᾶς πληροφορεῖ ὅτι προελαύνοντας οἱ ἐπαναστάτες ἔφτασαν ὡς τρεῖς ὥρες ἔξω ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Στὴν τελευταία σελίδα: Τῷ εὐγενεστάτῳ Ἀρχηγῷ καὶ ὑπερασπιστῇ πάσης Μακεδονίας Κυρίῳ κυρίῳ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ προσκυνητῶς (IEE).

Ἐπερασπιστὰ τῆς Μακεδονίας Κύριε κύριε Ἐμμανουὴλ χαῖρε!

† Ἐλάβαμεν τὴν τιμίαν τῆς σήμερον, ὁμοίως καὶ τὴν χθεσινήν, διὰ τὴν ὁποίαν σᾶς ἀποκρίθημεν ἀπὸ Πολύγηρον, ἰδοὺ καὶ τώρα, σᾶς εἰδοποιούμεν διὰ τὴν σημερινήν. ἢ μεις ἄρχοντα! ὀπλίσθημεν πρὸ ἡμερῶν καὶ ἡμέραν παρ' ἡμέραν κτυπῶμεν κατὰ τοῦ τυράννου, μάλιστα χθὲς ἐν μέρος τῶν ἰδικῶν μας πολλὰ ὀλίγοι συνήντησαν εἰς τὸν τζινάρτερος¹ τὸν λόφον ὑπεράνω τῶν διακοσίων, καὶ ἐκεῖ ἐπολέμησαν ἀνδρείως καὶ τοὺς κατετρόπωσαν· σᾶς εἰδοποιούμεν καὶ διὰ τὰ αὐτόθι καράβια, ὅτι χθὲς καὶ ἔφρυγον, καὶ ἡ αἰτία ἦτον αὕτη, ἐπειδὴ κατ' ἀρχὰς στενοχωρηθέντες ἡμεῖς μεγάλως ἀπὸ τοὺς τυράννους κατεφύγομεν εἰς λογγόν²· ἐκεῖ λοιπὸν συλλογιζόμενοι ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐκεῖ σε χωρίων ἀπεφασίσαμεν νὰ φέρωμεν δύο καράβια μισθωτῶς εἰς ὀλίγον διάστημα ἕως νὰ φθάσωσιν τὰ ἀποφασισθέντα· διὸ καὶ μόνος ἐγώ, ἐν ᾧ ὅλοι συμφώνως ἀπεφασίσαν, ἐπλήρωσα τὰ συμφωνηθέντα μετὰ τῶν Καπετανέων ὕστερον· δὲ ὡσαύτως ὠμίλησα καὶ μετὰ τοῦ κυρῶ Ἀγγελῆ διὰ Β' συμφωνίαν τῶν Καπετανέων καὶ δὲν τὸ ἔσπευξε προφασιζόμενος ὅτι χρειαίαν καραβίων δὲν ἔχομε· ἐγὼ λοιπὸν βιαζόμενος πάλιν συνεφώνησα, πά-

1. Ἀδυνατῶ νὰ προσδιορίσω τὸ τοπωνύμιον.

2. Λογγὸς ἢ Λόγγος = ἡ χερσόνησος τῆς Σιθωνίας.

λιν κατέβαλον. ἐξ ἐναντίας ὁμως ἔ | γραψεν ὁ κὺρ Ἀγγελῆς πολ.¹ ἕνα δεσχε-
 ρές² λέγωντάς αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς κουρσάρους, διὸ | καὶ συγχυσθέντες ἀνεχώρη-
 σαν. διὰ τὰ γράμματα λοιπὸν ὁποῦ εἰς Καπετανέους ἐστάλθη | σαν δὲν τὰ
 ἐπροφθάσαμεν. ὅθεν ἀναγνὸς ἐγὼ τὸ ἀνοικτὸν τὸ πρὸς Ἀναγνώστην | καὶ μα-
 θὼν ὅτι πρέπει νὰ εἰδοποιήσωμεν τὸν ἐρχομὸν σας εἰς τὰ εὐρισκόμενα καρά-
 βια | καθὼς ἐγράφατε εἰς τὸν κὺρ Ἀναγνώστην εἰς καράπουρα³, διὸ καὶ
 στέλλω καὶ τοὺς εἰδοποι | ῶ κατὰ τὴν αὔριον καὶ πάλιν σᾶς γράφω ἂν καὶ
 ἀποφασίσουν διὰ νὰ σᾶς ἀνταμῶ | σουν παρακαλοῦμεν λοιπὸν, Αὐθέντα, ὅσον
 τάχιστα νὰ ἐπιταχύνετε τοὺς σκοποὺς σας, ἐ | πειδὴ εἴμεθα γυμνοὶ καθ' ὅλα.
 προχωροῦμεν ὁμως, καίτοι ἀδύνατοι ἀπὸ τζιπχανέ⁴, θρι | ἀμβεντικῶς καὶ ἐλ-
 πίζομεν νὰ μᾶς προφθάσητε· ταῦτα καὶ μένω εἰς τοὺς ὀρισμοὺς τῆς | τῆς εὐ-
 γενείας τῆς

Τῆ Β' α Ἰουνίου 6

Ἰωάννης Χ' χρήστου

Κάτω πλάγια:

Τὸ στρατεύμα μας ἕως αὐτὴν τὴν ὥραν ἐπλησίασεν τριῶν ὥρῶν μακρόθεν
 τῆς Θεσσαλονίκης.

Στὸ περιθώριο ἀριστερά:

Οἱ Καπετανεοὶ γράμμα τελείως δὲν ἔλαβον τῆς εὐγενείας τῆς·

1. Πολ. = Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐπιθέτου, ποὺ δὲν μπορῶ νὰ τὸ συμπληρώσω.
2. Δεσχερές (τουρκ. λέξη *teskere*) = διαταγή.
3. Καράπουρα = Πιθανῶς τὸ Μεγάλο Καραμπουρνὸ ἢ Μεγάλο Ἐμβολο τοῦ κόλ-
 που τῆς Θεσσαλονίκης.
4. Ἐφόδια.

23

9 Ἰουνίου 1821

Παράκληση τῶν ἐπαναστατῶν νὰ τοὺς σταλεῖ ἔμπειρος ἀρ-
 χηγός.

Μὲ τὸ παρακάτω ἔγγραφο, ποὺ ἔχει διασωθεῖ μόνο στὸ ἔργο τοῦ Φιλήμονος, *Δοκίμιον* 4,
 σ. 434, οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Κασσάνδρας καὶ τοῦ Πολυγύρου ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπα νὰ
 τοὺς ἀποστείλει πολεμοφόδια καὶ ἕνα δικό του ἄνθρωπο, γιὰ νὰ τεθεῖ ἐπικεφαλῆς τοῦ στρα-
 τεύματος, τὸ ὁποῖο ὕστερ' ἀπὸ τίς πρῶτες μικρὲς ἐπιτυχίες βρίσκεται σὲ παραλυσία.

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον Ἀρχον καὶ ὑπεραπιστὴν ἡμῶν δουλικῶς
 προσκυνοῦμεν.

Παρακαλοῦμεν τὸν ἅγιον Θεὸν ὑπὲρ τὴν καλὴν σας ὑγίαν, ὅπως περι-

ἐπη καὶ διαφυλάττη σε ἄνοσον, εὐθημον, μακρόβιον, παντὸς λυπηροῦ συναντήματος, ὡσπερ ἐπιποθεῖς καὶ ἐφίεσαι. Καὶ αὐθις σὲ πληροφοροῦμεν, ὅτι ἐλάβαμεν τὸ εὐγενικὸν σας γράμμα καὶ ἔγνωμεν τὰ γραφόμενα. Πλήν, αὐθέντα, πρῶτον ἐρχόμεθα ἐρωτήσωμεν περὶ τὴν ὑγείαν σας εἰς τὸ νὰ μάθωμεν νὰ χαίρομεσθε, καὶ δεύτερον διὰ νὰ σᾶς φανερώσωμεν τὰ ὅσα μᾶς κάμουν χρεῖαν. Λοιπὸν, αὐθέντα, πρώτη ἀνάγκη μας εἶναι ἀπὸ ἔλλειψιν τοῦ τζουπχανέ, καὶ παρακαλοῦμεν ὅπου νὰ μᾶς προφθάσῃς, μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ὅπου στέλνομεν· δεύτερον παρακαλοῦμεν ὅπου νὰ μᾶς πληροφορήσῃς, εἰς τί ὀρδινία θὰ σταθοῦμεν καὶ τί μᾶς διορίζετε νὰ ἡξεύρωμεν, ἐπειδὴ τὸ ἀσκέρι στενοχωρεῖται καὶ σημώσαμεν κοντὰ χέρια καὶ καμμία ὀρδινία δὲν ἔχομεν, καὶ δὲν ἡξεύρωμεν, τὴν διωρισμένην ἡμέραν ὅπου θὲ νὰ γένη τὸ κίνημα, διὰ νὰ γένουν ἡτοιμασίαις, πῶς κάμει χρεῖα, καὶ τί ἀπὸ τζιπχανέ καὶ τί ἀπὸ ἀσκέρι· ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὥραν τὸ ἀσκέρι μας εἶναι πολλὰ ὀλίγον· μάλιστα ἔχομεν ἕως τώρα πέντε ἔξη πολέμους ὅπου κάμαμεν, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ τοὺς καταδαμάσαμεν τοὺς ἐχθρούς. Λοιπὸν παρακαλοῦμεν αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μας θέλετε πληροφορηθῆ κατὰ πλάτος, καὶ παρακαλοῦμεν ὅπου νὰ δώσητε ἀκρόασιν καὶ νὰ μᾶς γράψῃτε ἓνα εὐγενικὸν σας γράμμα νὰ παρηγορήσωμεν καὶ τὸ ἀσκέρι. Πρὸς τούτοις, αὐθέντα, ἂν εἶναι εὐλογον ὅπου νὰ μᾶς στείλῃς ἓναν ἄνθρωπον ἰδικὸν σας, διὰ νὰ κάμῃ ἓνα κουμάντο ἀπάνω εἰς τὸ ἀσκέρι, ἐπειδὴ σὲ ῥέπελο εὐρισκόμασθε. Λοιπὸν ἀνάγκη εἶναι νὰ μᾶς στείλῃς ἄνθρωπον, ὅπου νὰ ἔμβῃ τὸ ἀσκέρι εἰς τάξιν, νὰ μὴ μᾶς τύχῃ ἀσκέρι τοῦ ἐχθροῦ μας περισσό, καὶ ἡμποροῦνε νὰ μᾶς γένη χαλασμός. Ταῦτα καὶ μὲ πρῶτον νὰ ἔχωμεν τὴν ἀπόκρισίν σας.

1821 ἰουνίου 9.

ΙΑΝΟΥΛΑΚΗΣ ΑΓΓΕΛΟΥ εἰς τὴν προσταγὴν σας.
ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ἀπὸ Κασσάνδρα, ὄλος ὄλος δοῦλός σας εἰς τὰς προσταγὰς σας.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ἀπὸ Πολύγερον

24

9 Ἰουνίου 1821

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους ζητοῦν ἀπὸ τὸν Δημ. Ὑψηλάντη τὴν ἀποστολὴν πολεμοφοδίων.

Τὴν ἀποστολὴν πολεμοφοδίων καὶ τὴν παρουσία καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Ἐμμ. Παπαῦ ζητοῦν οἱ προϊστάμενοι τῶν 20 μοναστηριῶν μὲ ἀπόφασή τους στὴν κοινὴ σύναξή τους στὶς Καρυές, ἀνήσυχτοι πιά ἀπὸ τὶς προετοιμασίαις καὶ τὴν ἔναρξιν τῆς ἀντεπιθέσεως τῶν Τούρκων. Στὸ τέλος οἱ σφραγίδες τῶν μονῶν. Τὸ κείμενον τοῦ ἐγγράφου διασώζει ὁ Φιλῆμων, Δοκίμιον 4, σ. 437-438.

Θεοσέβαστε, θεόπεμπτε, εὐλογημένε παρὰ Κυρίου!

Τὴν ὑμετέραν ὑψηλὴν γαληνότητα, ὡς εἰκός, προσκυνοῦμεν, ἐν ὄλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν Θεὸν ἀνατείνοντες αὐτῇ ἐπευχόμεθα.

Ἐφθασε καὶ πρὸς ἡμᾶς ἡ ταχύπτερος, θεόπεμπτος καὶ αἰσία φήμη τῆς πρὸς τὰ ἴδια ἀφίξεως αὐτῆς, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτοὶ χαρμονικῶς ὑπεδεξάμεθα ὡς ἥλιον λαμπρὸν ἡμῖν ἀνατείλασαν, καὶ τὸ μέλαν νέφος τῆς δεινῆς ἀθυμίας διαδῶ-
ρήξασαν, καὶ τὸ λαμπρὸν καὶ γλυκύτατον τῆς ἐρατεινῆς ἐλευθερίας φέγγος τῇ ἰσχύϊ τοῦ ἀηττήτου ὄπλου τοῦ τιμίου Σταυροῦ παντὶ τῷ εὐσεβεῖ παρεστά-
ξουσιν γένει, καὶ τὸ σκότος τῆς δυσσεβείας πόρρω ἀποδιώξουσιν.

Συγχαίρομεν τοιγαροῦν τῷ γένει παντὶ διὰ τὴν εἰς τὰ ἴδια ἔλκεσιν αὐτῆς, ἣν περ πανηγυρίζοντες χαρμονικῶς καὶ χεῖρας κρατοῦντες πανευφροσύνως, τὸν δοτῆρα καὶ ἐξαποστείλαντα Κύριον, ὡς ἄλλον Μωϋσῆν, αὐτὴν ἐν φωναῖς ἀσιγή-
τοις μεγαλύνομεν, «Εὐλογητός, λέγοντες, Κύριος ὁ Θεός, ὅτι ἐπεσκέφατο τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν οἴκῳ Ἑψηλάντου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς ῥίξης τῶν πάλαι βεβασιλευκότων ἡμῶν Κομνηνῶν, ὧν τὸ εὐσεβὲς Κράτος πάλιν ἀναθάλλει, καὶ ἀναθήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν». Γένοιτο!

Ἄλλ' οὖν γε θάρρως ἔτι λαβόντες, προσπίπτομεν ἐνώπιον αὐτῆς καὶ ἐκ-
λιπαροῦντες καθικετεύομεν, ὅπως ἀνάγκη πάσῃ ἐπιταχύνῃ τὴν ταχεῖαν αὐ-
τῆς ἐπικουρίαν καὶ ἐπίσκεψιν ἐπὶ τὸν ἱερὸν τοῦτον τόπον καὶ τὰ πέριξ ἐν
ἐσχάτῳ ὄντα κινδύνῳ καὶ ὀλέθρῳ ὑπὸ τῶν πέριξ γειτνιαζόντων ἐχθρῶν δυσ-
σεβῶν Ἀγαρηνῶν, καθ' ἡμῶν βουλομένων ὅλον τὸν ἰὸν αὐτῶν ἐξεμέσαι, ἡμᾶς
μὲν ἔργον διαπράξασθαι μαχαίρας, τὰ δὲ ἱερὰ τεμένη πυρὸς ποιήσασθαι πα-
ρανάλωμα, καὶ τὸν ἱερὸν τοῦτον περίβολον ἔρημον καὶ ἄβατον ἀποδείξασθαι
πρὸς ὄνειδος τοῦ γένους καὶ τῆς εὐσεβείας. Ὁρέξασα γοῦν ἡμῖν χεῖρα βοη-
θείας, ἐπιχορηγήσῃ καὶ ὄπλα καὶ πυρίτιδα κόνιν καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο ἀρμόδιον
τῷ πολέμῳ, διορίζουσα καὶ πλοῖα εἰς τὸ περιφέρεισθαι εἰς ἐκάτερα τὰ μέρη
τοῦ ἀγιωνύμου τούτου Ὅρους πρὸς ἐμπόδιον πάσης ὁρμῆς καὶ ἐφόδου τῶν
ἀπίστων Ἀγαρηνῶν. Ἐὰν γάρ, Θεοσεβέστατε κύριε, εἰς ἣν εὐρισκόμεθα ἡ-
μεῖς τε καὶ οἱ περὶ ἡμᾶς Χριστιανοὶ μεγίστην ἀνάγκην, οὐ προφθάσῃ ἢ εἰς
τοῦτο ἀρμοδία βοήθεια καὶ ὑπεράσπισις τῆς ὑμετέρας Πανεκλαμπρότητος,
ὁ τόπος οὗτος κινδυνεύει καὶ εἰς παντελῆ πανολεθρίαν ἔρχεται, ἐφοροῦν-
των τῶν Ἀγαρηνῶν πρὸς ἡμᾶς μετὰ μέγαλον θυμοῦ καὶ ἀνειλεότητος ὥσπερ
ἐκ τῶν ἀποστελλομένων παρ' ἡμῶν δύο ἀδελφῶν, τοῦ τε ἀγίου ἀρχιμανδρί-
του κυρίου Θεοφίλου Βατοπεδινοῦ καὶ ἀγίου καθηγουμένου τοῦ Ἱεροῦ κοι-
νοβίου Κωνσταντοῦ κυρίου Χρυσάνθου, σαφῶς μαθήσεται...

αωκα, ἰουνίου 9.

Τῆς ἡμετέρας Γαληνότητος
οἰκέται πρὸς Θεὸν διάπυροι

Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ συνάξει τῶν εἴκοσιν
ἱερῶν μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὅρους Προϊστάμενοι

12 Ἰουνίου 1821

Ὁ Ἐμμ. Παπάς ζητεῖ ν' ἀγοράσει ἀπὸ τοὺς Σπετσιώτες
1.000 ὀκ. μπαρούτη.

Γράμμα δίφυλλο, διαστάσεων 0,365 × 0,245, τοῦ Ἐμμ. Παπά ἀπὸ τὸν Πολύγυρο τῆς Χαλκιδικῆς πρὸς τὴν κοινότητα Σπετσῶν. Ζητεῖ ν' ἀγοράσει χίλιες ὀκάδες μπαρούτη· ζητεῖ ἐπίσης τὴ ναυτικὴ συνδρομὴ τους. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Στὴν τελευταία: Πρὸς τοὺς φιλογενεστάτους τῆς κοινότητος ἀδελφούς / τῆς Σπέτζας ὑγιῶς / Εἰς Σπέτζας (ΙΕΕ). Τὸ γράμμα ἔχει δημοσιευθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀνάργ. Ἀνδ. Χ'' Ἀναργύρου, Σπετσιωτικά, Ἀθῆναι 1861, 1 σ. 379-380, μὲ ἀσήμαντες διορθώσεις στὴν ὀρθογραφία καὶ στίξη. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν τις σημειῶνω καθόλου. Τὸ κείμενο τοῦ ἐγγράφου ἔχει ὡς ἐξῆς:

Φιλογενεστατοὶ Ἑλληνας τῆς κοινότητος Σπέτσας, χαίρετε

Χεὶρὶ Θεοῦ πολλοὺς ἐχθροὺς κατετροπώσαμεν μέχρι τοῦδε, καὶ πολλὰ ἐχ / θρικά χωρία κατεκαύσαμεν ἢ ὀρμὴ τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἀκράτητος· / προὐχώρησεν ἕως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τεῖχη τῆς Θεσσαλονίκης. πλὴν ἂν / καὶ ὀρμὴ εἶναι τοσαύτη, καὶ προὐχώρησε τόσον, ἢ ἔλλειψις τῆς μπαρού / τος ὅμως εἶναι τὸ μόνον μέσον νὰ ἐμποδίσῃ καὶ τὴν ὀρμὴν ταύτην / καὶ τὴν προ-
θυμίαν, καὶ πᾶν ἄλλο συμφέρον εἰς τοὺς ὁμογενεῖς χριστιανούς, ἐπειδὴ καὶ ὅσον ἂν εἴχωμεν μέχρι τοῦδε διὰ τὰς πολλὰς μας / ἐκστρατείας, καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐδῶ εἰς πάντας τοὺς ὁμογενεῖς ἀδελφούς / καὶ ὡς περιορισμένοι παν-
ταχόθεν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, τὸ κατεξοδεύσαμεν σχεδόν. | Ὅθεν καὶ στέλλο-
μεν τὸν ἐπιφέροντα τὸ παρὸν μας κύριον Ἰωάννην / Γκοντζιᾶν, τὸν Κασαν-
δρινὸν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, κάμνοντες κάθε τρόπον / ἢ ἐξ ἰδίων σας ἢ ἀπ' ἄλλο
μέρος νὰ μᾶς στείλητε δι' αὐτοῦ χιλίας / ὀκάδας μπαρούτη τοῦ τουφεκίου,
παρ' οὗ θέλετε λάβει καὶ τὴν τιμὴν. | Τοῦτο, φίλοι τοῦ γένους Ἑλληνας, ὡς
φιλάδελφοι, συνδράμετε ὅσον τάχιστα μὲ τὸν προειρημένον, διὰ νὰ μὴ μᾶς
προξενηθῇ ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως / ταύτης ἀνέλπιστός τις δειλία, καὶ ἐπομέ-
νως μείνῃ τὸ πρᾶγμα, δ μὴ γένοιτο, / ὀπίσω, καὶ ἀντὶ ὠφελείας προξενήσω-
μεν εἰς τοὺς ἀδελφούς μας βλάβην. | διὰ τοῦτο καὶ μὴν παραβλέψητε τὴν
αἰτησίαν μας, ὡς τὸ μόνον μέσον / βοηθητικὸν τοῦ ἀφανισμοῦ τοῦ ἐχθροῦ,
καὶ τῆς δυνάμεως ἡμῶν, ἀλλὰ τὸ ὄγλι / γορώτερον προβλέφατέ μας μ' αὐ-
τήν, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ προχωρήσωμεν / καὶ περαιτέρω εἰς καταδρο-
μὴν τοῦ ἐχθροῦ. μένομεν.

1821. Ἰουνίου ἱβ. Πολυγ.

Ὁ Ἀρχηγὸς καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς Μακεδονίας
Ἐμμ. παπᾶ

Κάτω πλάγια ἀριστερά:

Ἰδεάσατέ μας ὅ,τι νέον καὶ ἂν ἔχητε τῶν / ἑλληνικῶν κατορθωμάτων.
Καὶ λίγο παρακάτω πάλι πλάγια:

πολλάκις ἐγράψαμεν τῷ κυρίῳ Γιακουμάκη, τῷ ἀρχηγῷ τοῦ ἑλληνικοῦ / στόλου, καὶ εἰς τοὺς ἐδικούς σας περὶ τῶν ἀναγκαίων καρabiών / εἰς καταδρομὴν τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ μᾶς ἀπεκρίθησαν / ὅτι εἶναι ἀδύνατον, ἕως οὗ νὰ κατανικήσουν τὸν ἐχθρικὸν / στόλον· πλὴν καὶ περὶ τούτου παρακαλοῦμεν νὰ φροντίση / τε ἢ φιλογενεῖά σας, διὰ νὰ μᾶς προφθάσητε ὅσον / τάχιστα· διότι ἡμεῖς φθάσαντες σχεδὸν καὶ ἕως / εἰς αὐτὰ τῆς Θεσσαλονίκης, δὲν εἴμεθα / μήτε διὰ τὰ ἔμπροσθεν, μήτε διὰ τὰ ὀπισθεν. Ὅθεν εἶναι ἀναγκαῖα ἢ θαλάσσιος δύναμις, / καὶ περὶ αὐτῆς φροντίσατε, / διὰ νὰ ἐλευθερώσωμεν τοὺς ἀδελφούς / μας, ὅπου κατασφάτ / τονται καθ' / ἐκάστην / ἀσπλάγγως. Μένομεν.

26

14 Ἰουνίου 1821

Γράμμα τῶν προῖσταμένων τῆς κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Γράμμα δίφυλλο, διαστάσεων 0,355 × 0,235, τῶν προῖσταμένων τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τῆς κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους πρὸς τοὺς προκρίτους τῶν Σπετσῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ζητοῦν βοήθεια σὲ καράβια, μπαρούτη, βόλια κ.ἄ., ἀπαραίτητα γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ ἀγώνα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων στὴ Χαλκιδική. Δίνονται ἐπίσης πληροφορίες γιὰ τὴν πορεία τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὸ κείμενο στὶς δύο πρῶτες σελίδες. Ἡ γραφὴ εὐανάγνωστη. Στὸ περιθώριο τῆς πρώτης σελίδας κάθετα: θέλει σᾶς ἐμφανισθῆ καὶ ἐν κοινοσφράγιστον καὶ ὑπογεγραμμένον Μπεάζιον ἀντὶ μετρητῶν τῆς κατεπειγούσης ἡμῶν ἀνάγκης καὶ χρείας (ΙΕΕ). Στὴν τελευταία σελίδα: Τοῖς εὐγενεστάτοις προῦχουσι καὶ βουλευταῖς τῆς καντζελαρίας τῶν θεοφρουρητῶν Σπετζιῶν, καὶ Ἐλευθερωτῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, / εὐχετικῶς / Εἰς Σπέτζιας.

Τὸ γράμμα ἔχει δημοσιευθεῖ ἀπὸ τὸν Χ' Ἀναργύρου στὰ Σπετσιοτικά 1, σ. 372-377, μὲ μικρὲς παραλείψεις καὶ διορθωμένη ὀρθογραφία καὶ στίξη. Καλύτερα τὸ ἔχει διαβάσει καὶ ἐκδώσει τὸ ἔγγραφο ὁ Ἄντ. Λιγνός, Ἀρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου 1821-1832, τ. 1 (1821-1827), Ἀθῆναι 1900, σ. 7-10. Τὸ ἴδιο ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον ἔγγραφο πρὸς τοὺς Ὑδραῖους μὲ μερικὲς μόνο φραστικὲς ἀλλαγές, καὶ στοῦ αὐτοῦ, Ἀρχεῖον Ὑδρας, 7 σ. 223-226.

Εὐγενεστάτοι καὶ χρησιμώτατοι, οἱ τῷ ὄντι φιλογενεῖς καὶ τῆς κοινῆς / ἐλευθερίας ὑπερασπισταὶ καὶ ἀντιλήπτορες προῦχοντες καὶ ἅπας ὁ χριστε- / πώνυμος λαὸς τῶν Σπετσῶν, τὴν ὑμετέραν φιλογενῆ καὶ φιλεὺσπλαγγων / ἐγγένειαν ταπεινῶς ἐν κυρίῳ ἐπενχόμενοι προσαγορευόμεν.

† Ἡ ὑπὲρ τῆς κοινῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἐλευθερίας θέοθεν ἐμπνευ-

σθεῖσα ὑμῖν ἀφορμή, καὶ ὁ ὑπὲρ τῆς ἀπο | λυτρώσεως τῆς δυστυχοῦς ἡμῶν πα-
 τριδος ἔνθερος ζῆλος, καὶ ἡ πρὸς πάντας κοινῶς κοινὴ ὑμῶν πρόβλεψις | καὶ
 τῶν ἀναγκαίων ἐλευθέρως χορηγία, παρακινούσιν ἡμᾶς τοὺς πρὸς θεὸν ταπει-
 νοὺς ὑμῶν εὐ | χέτας εἰς τὸ νὰ προσδράμωμεν μὲ χρηστὰς ἐλπίδας πρὸς τὴν φι-
 λογενῆ καὶ φιλοπάτριδα ὑμῶν εὐγέ | ρειαν, ἀναφέροντες δεινοπαθῶς τὸν ἐ-
 παπειλοῦντα ἡμῖν κίνδυνον καὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων πρὸς πολε | μικρὴν παρά-
 ταξιν ἐπιτηδείων ἔλλειψιν, ὅπως χεῖρα βοηθείας ἡμῖν ὀρέξαντες, οἴκτω φερό-
 μενοι, | διαφυλάξωμεν τὸν ἱερὸν τοῦτον τόπον ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐχ-
 θρῶν, καὶ συναγωνισθῶμεν μὲ μεγαλοψυ | χίαν καὶ γενναιότητα ὑπὲρ τῆς
 ἀπολυτρώσεως καὶ ἐλευθερίας τῶν ἀδελφῶν μας χριστιανῶν. "Α | παντα ἡ-
 μεῖς τὰ ἐνταῦθα εἴκοσιν ἱερὰ Μοναστήρια, ἀφ' ἧς ὥρας ἠκούσαμεν τὰ χαρο-
 ποῖα τῆς κοινῆς ἐλευθερίας μηνύματα, καὶ εἶδομεν τὰ κατ' ἀρχὰς φανέντα
 εἰς τὰ ἐνταῦθα περιπλεγμένα ὑμέτερα τῆς ἐλευθερίας καρᾶβια, ἅπαντες ὡς
 φιλογενεῖς Ἐλληγες ἐνεπλήσθημεν ἀπὸ ἔνθεον ἐνθουσιασμόν, καὶ | κοντὰ εἰς
 τὰς πρὸς θεόν, τὸν παιδεύοντα καὶ πάλιν ἰώμενον, ὀφειλομένας εὐχαριστηρί-
 οὺς ἡμῶν φωνὰς καὶ | κοινὰς δεήσεις καὶ ὀλονυκτίους ἀγρυπνίας, ἐκινήσα-
 μεν σώματα καὶ ὄπλα διὰ νὰ φυλάξωμεν τὸν ἱε | ρὸν τοῦτον τόπον ἀπὸ τὰς
 ἐπιδρομὰς τῶν ἐναντίων· πρὸς τούτοις νὰ βοηθήσωμεν, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς
 πέ | ριξ ἐγχωρίους χριστιανοὺς ἀδελφούς μας, ἀφανιζομένους ὑπὸ τῶν Ἀ-
 γαρηνῶν, καὶ ζητήσαντας βοήθειαν, | καὶ μ' ὄλον ὅτι δὲν εἶχομεν τὰ πρὸς
 πόλεμον ἀρκοῦντα, ἀπερῆψαμεν¹ ὁμως ἑαυτοὺς εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν. Ὁ
 ἐνταῦθα παρὰ τῆς κοινότητος τῆς ἐλευθερίας ἀποσταλεῖς εὐγενέστατος Κύ-
 ριος Μανου | ἦλ ὄχι ὀλίγονθάξος καὶ μεγαλοψυχίαν ἐνέπνευσεν εἰς τὰς καρ-
 δίας ἡμῶν, πληροφοροῦν ἡμῖν τὴν | φιλελεύθερον τῶν γενναίων Σπετσιωτῶν διά-
 θεσιν καὶ τὴν πρὸς πάντας μεγαλόδωρον χορηγίαν | αὐτῶν καὶ βοήθειαν, καὶ ὅτι
 εἰκοσιτέσσαρα αὐτῶν² καρᾶβια εἶχον ἔτοιμα, τὰ μὲν εἴκοσι κατὰ τῆς Θε | σσα-
 λονίκης νὰ πέμψωσι, τὰ δὲ τέσσαρα πρὸς φύλαξιν τοῦ ἀγωνίου Ὄρους καὶ
 τῶν πέριξ χριστια | νῶν· καὶ οὕτω συναθροίσας τοὺς ἐνταῦθα καὶ τοὺς πέριξ
 ἐγχωρίους χριστιανοὺς ἐκίνησε μὲ μεγαλο | ψυχίαν καὶ γενναιότητα κατὰ τῶν
 ἐχθρῶν, εἰς τὸ στράτευμα τοῦ ὁποίου ἐδόθησαν παρ' ἡμῖν ὄπ | λα, μπαροῦτι
 καὶ ἄλλα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ εὐγένειά του προχωρεῖ κατὰ τῶν ἐναντίων ἐπὶ τὸ
 κρεῖττον, | τοῦ ἁγίου Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ ὁ τόπος ἔμεινεν ἐνταῦθα εἰς με-
 γαλωτάτην ἔνδειαν ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα, | ἀνθρώπους, δηλονότι, μπαροῦτι, βό-
 λια καὶ ἄλλα, κοντὰ εἰς τὰ ὁποῖα ὀλιγοστεύει καὶ ἡ ζωοτροφία μας, | ἤδη ἐδ-
 ρισκόμεθα εἰς μεγαλωτάτον καὶ προφανῆ κίνδυνον ἀπὸ τοὺς ἐν Καββάλα,
 Δράμμαν³ καὶ | τοὺς πέριξ κατοικοῦντας ἀθέους Ἀγαρηνοὺς, οἵτινες βλέπον-

1. Γραφὸς X'' Ἀναργύρου: 1. Ἐπερῆψαμεν.

2. Αὐτῶν.

3. Δράμαν.

τες ἡμᾶς πάντοτε μὲ ἐχθρικὸν ὄμμα, καὶ / τρέφοντες καθ' ἡμῶν ὀλεθριωτά-
τους σκοπούς, πάσχουσι παντοιοτρόπως νὰ ὀρμήσωσιν ἐδῶ, καὶ νὰ ἀφα / νί-
σωσι τὰ ἱερὰ Μοναστήρια· μάλιστα ἤδη ἐπληροφορήθημεν, ὅτι ἐτοιμάζουσι
καθ' ἡμῶν δύο¹ καράβια / καὶ ἄλλα πλοῖα, τὸ ὁποῖον ὄχι ὀλίγον φόβον καὶ ἀ-
πορίαν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ πλέον διὰ τὴν / τῶν ἀναγκαίων ὑστέρησιν
καὶ ἔλλειψιν, διὰ τὰ ὁποῖα προβλέψαντες, ἀπεστείλαμεν πρὸς ἡμερῶν εἰς / τὰ
αὐτόθι τὸν πανοσιολογιώτατον κύριον Γρηγόριον Γρηγοριάδην, διὰ νὰ διη-
γηθῇ ὑμῖν τὰ καθ' ἣ / μῶν, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν ὑμετέραν βοήθειαν καὶ προστα-
σίαν διὰ τὴν ἀναγκαίαν φύλαξιν τοῦ τόπου. / Μὴ λαβόντες ὁμως μέχρι τοῦδε
πληροφορίαν τινὰ τῆς εἰς τὰ αὐτόθι ἀφίξεώς του, καὶ ὑπὸ τῆς ἀπαραι / τή-
του ἀνάγκης, ὡς μὴ συγχωροῦντος τοῦ καιροῦ πλείονα ἀργοπορίαν, / πέμπομεν
ἐπιτή / δες καὶ τοὺς παρόντας ἐν κυρίῳ ἀδελφοὺς ἡμῶν, τὸν τε πανοσιώτατον
ἐκ τῆς μεγίστης Λαύρας κύριον / Θεόκλητον ὡς συμπατριώτην ὑμῶν², καὶ τὸν³
᾽Οσιεχοτάτον ἐκ τῆς σεβασμίας Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου / κύριον Κοσμᾶν,
διὰ νὰ ἀναγγείλωσιν ὑμῖν τὸν ἐπαπειλοῦντα ἡμᾶς κίνδυνον, καὶ νὰ κινήσωσι
τὴν / πρὸς ἡμᾶς εὐσπλαγχτίαν ὑμῶν καὶ δυνατὴν βοήθειαν, οὗς καὶ συνιστῶν-
τες τῇ φιλογενεῖ ὑμῶν / προστασία, παρακαλοῦμεν θερμῶς καὶ δεόμεθα, καὶ
ἀπὸ κατωδύνου ψυχῆς καθικετεύομεν, ὅπως / ὑποδεξάμενοι αὐτοὺς εὐμενῶς,
δώσῃτε ἡμῖν χεῖρα βοηθείας, ἐπιλαμβανόμενοι ὡς φιλογενεῖς Ἐλ / ληνης τῆς
ἡμετέρας ἀσθενείας καὶ ἀνάγκης, τόσο ἀπὸ⁴ καράβια, ὅσον καὶ ἀπὸ μαροῦτι,
βόλια καὶ ἄλλα, / ἵνα⁵ διὰ ζώσης φωνῆς ἀναφέρωσιν ἱκετικῶς οἱ εἰρημένοι
συναδελφοί μας, ὅπως καὶ τὸν ἱερὸν τοῦτον τόπον νὰ / διαφυλάξωμεν, καὶ
τοὺς ἔξω πολεμοῦντας ἀδελφούς μας, ζητοῦντας παρ' ἡμῶν τὰ πρὸς πόλεμον
ἀναγκαῖα, / νὰ προφθάσωμεν.

Οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου Κασσάνδρας καὶ οἱ τῆς Σκιᾶς, ἢ τῆς Συ-
κιᾶς, καθοπλι / σθέντες προχωροῦσιν εἰς τὸ μέρος τῆς Θεσσαλονίκης νικη-
ταί, ὡς ἐμάθομεν. Οἱ ἡμέτεροι ἐκίνησαν μὲ ὄρ / μὴν καὶ ἀνδρίαν πρὸς τὸ μέ-
ρος τοῦ Σταυροῦ λεγομένου χωρίου, καὶ πολεμοῦσι μὲ τοὺς ἐκεῖ συναχθέν-
τας / Ἀγαρηνοὺς· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔμαθον ὅτι ἔρχεται
πασσιᾶς μὲ πλῆθος ὀχθρῶν, ἀπέ / στείλαν ζητοῦντες παρ' ἡμῶν καὶ ἄλλο
μαροῦτι καὶ βόλια, καὶ ἄλλα πρὸς πολεμικὴν παράταξιν ἐπιτή / δεῖα· ἡμεῖς
δὲ ὑστερούμενοι τούτων, ὡς εἶπομεν, ἐπιρῶντομεν ἑαυτοὺς εἰς τὴν δυνατὴν
ὑμῶν προστασίαν / καὶ ἀντίληψιν, καὶ δεόμεθα εἰς τὸ νὰ εἰσαχθῶμεν, ὅπου
καὶ αὐτοὺς νὰ προφθάσωμεν εἰς τὸ νὰ ἀποδιώξουν ἐκεῖθεν τοὺς ἐχθροὺς μὲ
τὴν δύναμιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ, καὶ τὰ ἱερὰ Μοναστήρια νὰ διαφυ / λάξω-

1. δύο.

2. Παραλείπονται οἱ τρεῖς λέξεις.

3. παραλείπεται τὸ ἄρθρον.

4. πρὸς.

5. ὅσοι.

μεν, καθότι κοντά εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ γενναιότητα εἶναι καὶ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιτή | δεῖα ἀναγκαιότατα· καὶ σχεδὸν χωρὶς τούτων οὐδὲν κατορθοῦται. Βοηθήσατε τοίνυν ἡμῖν καὶ τῷ ἱε | ρῷ τούτῳ τόπῳ ὃ φιλευσεβέστατοι ἀδελφοὶ καὶ τῷ ὄντι φιλογενεῖς Ἕλληνες, καὶ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθε | ρίας ἕνα σκοπὸν ἔχοντες, δείξατε σπλάγγνα οἰκτιρῶν, ὅτι κινδυνεύομεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἢ | μῶν χριστιανοί· φανῆτε προστάται καὶ ἀντιλήπτορες τῶν ἱερῶν καταγωγίων, ὡς ἕξαρχοὶ τῆς ἐ | λευθερίας καὶ λυτρωταὶ τοῦ γένους καὶ τῆς δυστυχοῦς πατρίδος· μὴ παρίδητε ἡμᾶς κινδυνεύοντας | καὶ τὰ ἱερὰ Μοναστήρια ἐπειγόμενα εἰς ἀφανισμόν· προφθάσατε μὲ τὴν μεγαλόδωρον καὶ δραστὴ | κωτάτην ὑμῶν βοήθειαν, ἵνα μὴ τὰ ἱερὰ καὶ ἅγια ὑπὸ τῶν ἐναγῶν καὶ βεβήλων καταπατη | θῶσι καὶ ὑβρισθῶσι· μὴ παραβλέψητε, δι' ἀγάπην Θεοῦ, τὴν θερμωτάτην ἡμῶν δέησιν, καθότι | εἰς τὸ ἔλεος ὑμῶν μετὰ Θεὸν ἐλπίζομεν, εἰς τὴν εὐσπλαγγίαν ὑμῶν ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτομεν, ἀπὸ | ὑμᾶς μόνον τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν ἱερῶν τούτων Μοναστηρίων περιμένομεν, καὶ τῶν ἀδελφῶν | μας χριστιανῶν καὶ τῆς γλυκντάτης πατρίδος. Ὁφείλουσι γὰρ οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδύ | νάτων βαστάζειν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Καὶ πάντως διὰ τὸν ἔνθεον ζῆλον, τὸν ὁποῖον ὑπὲρ τῆς | ἐλευθερίας τοῦ γένους καὶ τῆς πατρίδος ὡς φιλοπάτριδες ἐδείξατε, καὶ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ταύτην εὐεργεσίαν καὶ εὐμενῆ ὑμῶν διάθεσιν, χαρίσοι ὑμῖν ὁ κύριος πάντα τὰ σωτηριώδη ἀγαθὰ καὶ | ἐφετὰ καταθύμια, τὴν νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν, τὸν τέλειον ἀφανισμόν τοῦ τυρρανικοῦ κράτους, τὴν | ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, καὶ δι' ὑμῶν νὰ λάμπῃ τὸ κλέος καὶ ἡ δόξα τῶν εὐσεβῶν, διὰ πρεσβειῶν | τῆς κοινῆς ἡμῶν προστάτιδος κυρίας Θεοτόκου, καὶ τῶν Ὁσίων πατέρων ἡμῶν, τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ | τούτῳ ὄρει λαμπάντων. Ἀμήν. Ταῦτα μὲν εὐχετικῶς ἅμα καὶ ἱκετικῶς, τὰ δὲ θεοδώρητα | ὑμῶν καὶ εὐγενῆ ἔτη εἴψαν ὅτι· πλεῖστα, πανευδαίμονα καὶ σωτηριωδέστατα. ,αφκα Ἰουνίου ιδ'

Τῆς πανευγενεστάτης καὶ φιλοπάτριδος ὑμῶν ἀδελφότητος | ταπεινοὶ καὶ διάπτωροι πρὸς θεὸν εὐχέται |

Ἀπαντες οἱ τῆς ἱερᾶς Συνάξεως τῆς τοῦ
Ἁγίου Ὁρους Κοινότητος Προϊστάμενοι.

Κάτω πλάγια ἀριστερά:

Ἐπειδὴ ἐξαίφνης παρ' ἐλπίδα ἠκολούθησε μία ἀσθένεια φυσικὴ εἰς τὸν | Ὁσιεχοχώτατον κύριον Κοσμᾶν Βατοπαιδινόν, ἀντ' αὐτοῦ ἐψηφίσθη | ὁ πανοσιολογιώτατος προηγούμενος τῆς σεβασμίας Μονῆς Ξηροποτάμου κύριος Ἰωσήφ.

15 Ἰουνίου 1821

Συγχαρητήριο γράμμα Δημ. Ὑψηλάντη πρὸς Ἐμμ. Παπά.

Γράμμα δίφυλλο, διαστάσεων 0,30 × 0,21, τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντη πρὸς τὸν Ἐμμανουήλ Παπά, μὲ τὸ ὁποῖο τὸν συγχαίρει γιὰ τὸν ζῆλο του τὸν πατριωτικὸ καὶ τὸν προτρέπει νὰ συνεχίσει τὸν ἀγῶνα. Τὸ κείμενο στίς δύο πρῶτες σελίδες. Στὴν τελευταία σελίδα: Τῷ φιλογενεστάτῳ Κυρίῳ Μανόλῃ Παππᾶ. Μὲ ἄλλο χέρι: ἀπόκρισις τῇ 7 Αὐγούστου (ΙΕΕ). Ἔχει δημοσιευθεῖ ὁλόκληρο τὸ κείμενο ἀπὸ τὸν Ἰωάν. Φιλήμονα, *Δοκίμιον περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως*, Ἀθῆναι 1861, τ. 4 σ. 435, μὲ διόρθωση τῆς ὀρθογραφίας καὶ τῆς στίξεως.

τῷ Φιλογενεστάτῳ Κυρίῳ Καπετᾶν Μανόλῃ Παππᾶ.

Φιλογενέστατε καπετᾶν Μανόλῃ Παππᾶ¹ Χαῖρε!

Ὁ ζῆλος καὶ ὁ ὑπὲρ πατρίδος ἕρος σου μοὶ ἔγνων γνωστὰ παρὰ | πολλων, μάλιστα δὲ παρὰ τοῦ Ἡγουμένου κυρίου Ἀθανασίου Σιναΐτου | Ἡ καλυτέρα σύστασις ἐνὸς πατριώτου εἶναι, τοῦ νὰ εὐρίσκηται² μὲ | τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας κατὰ τῶν τυράννων ἐχθρῶν ὡς ἡ | φιλογενεΐα σου. τὰ κατορθώματά σου θέλουσιν γίνῃ γνωστὰ εἰς τὸν Ἀρχηστράτηγον τοῦ Ἔθνους διὰ νὰ στεφανώσῃ ἡ πατρίς ἐν | καιρῷ τῷ προσήκοντι τὴν νικηφόρον σου κεφαλὴν.

Ὅμιλῃσα περὶ τῆς βοηθείας τῶν πλοίων εἰς τὸν φιλογενῆ | Λάζαρον Κουντουριώτην, πρόεδρον τῆς ἐν Ὑδρα Ἐφορίας. μοὶ ὑπεσχέθη, πλὴν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στόλου.

Γνωρίζετε τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος, ὅθεν ἀνάγκη πᾶσα νὰ κα | ταβάλλῃ ἕκαστος τὸ κατὰ δύναμιν διὰ νὰ μὴν εἶναι εἰς βάρος | τῶν Νήσων τὰ πρὸς βοήθειανσας ἐρχόμενα πλοῖα: τόσον | διὰ τὴν τροφήν, καθὼς καὶ διὰ τὰ πολεμικὰ ἐφόδια.

Ἀὔριον ἀναχωρῶ διὰ τὸ ἐν πελοποννήσῳ στρατόπαιδον καὶ | σπεύδω νὰ ἔλθω καὶ εἰς βοήθειάν σας, ἀφ' οὗ μὲ τὴν θεῖαν βοήθειαν | κατατροπώσω τὸν ἐχθρὸν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη. |

Ἐν τοσοῦτῳ, πατριώτα, μεῖνε ἀκλόνητος καὶ προσεκτικός, μάχου | ἀνδρείως καὶ ματαίωσον ὄλας τὰς ἐλπίδας τοῦ ἐχθροῦ. ||

Σεῖς δέ, ὧ ἀνδρεῖοι στρατιῶται, πρέπει νὰ ὑποτάσεστε | εἰς τὸν στρατηγόν σας ὅστις βοηθούμενος ἀπὸ τὴν γενναιοφυχί | αν σας καὶ ἀπὸ τὴν πολεμικὴν φρόνησίν του καὶ πείραν | θέλει πάντοτε σᾶς ὀδηγήσει ἀπὸ Νίκην εἰς Νίκην.

1. Γραφὲς Φιλήμονος: Παπᾶ.

2. τὸ νὰ εὐρίσκηται.

Ἐγίαινε, πατριώτα, καὶ πολέμα μὲ καρτεροφυχίαν / ὑπὲρ πίστεως καὶ
Πατριδος.

Ἔδρα τῆ 15 Ἰουνίου
1821

ὁ Πατριώτης
Δημήτριος Ἐψηλάντης
Πληρεξούσιος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου

28

Μέσα Ἰουνίου 1821;

Οἱ Πολυγυρινοὶ ζητοῦν τὴ βοήθεια τοῦ Ἐμμ. Παπαῶ.

Δραματικὴ ἐκκλήση τῶν κατοίκων τοῦ Πολυγύρου καὶ ἄλλων χωριῶν πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπαῶ νὰ στείλει στρατεύματα πρὸς βοήθεια τῶν ἀπελπισμένων καὶ πανικόβλητων κατοίκων καὶ πρόσφυγων. Τὸ γράμμα εἶναι ἀχρονολόγητο, ἀλλὰ πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ στὰ μέσα Ἰουνίου 1821, γιὰτι μιλεῖ γιὰ τοὺς πρόσφυγες τῶν ἐλληνικῶν χωριῶν ἐμπρὸς ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, οἱ ὅποιοι πανικόβλητοι φεύγουν πρὸς τὸν Πολύγυρο. Ἐπίσης σὲ ἄλλο σημεῖο οἱ Πολυγυρινοὶ γράφουν ὅτι ἀπὸ τὰ Βασιλικά ἤλθαν συμπατριῶτες τους. Ἐμπρὸς στὴν κωμόπολη αὐτὴ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων Ἀχμέτ μπέτης βρισκόταν στίς 9 Ἰουνίου. (Ἄπ. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, σ. 564).

Μονόφυλλο, διαστάσεων $0,315 \times 0,217$, τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Στὴν πίσω σελίδα: Τῷ εὐγενεστάτῳ καὶ εὐεργετικωτάτῳ μοι Κυρίῳ Κ(υρί)ῳ ἄρχοντι μανουήλῳ παπαῶ δοθῆτω (ΙΕΕ).

»Τὴν εὐγενεῖαν σας δουλικῶς προσκυνοῦμεν.

† ἄρχοντα καὶ ἐπιστάτα καὶ ἐλεήμον τῶν πτοχῶν χριστιανῶν καὶ καύχημα τοῦ γένος μας, / ἐρχόμεθα μὲ τὰ δακρυῖον ἄλλοι οἱ δούλησον καὶ προσπῆτομεν πρότον εἰς τὸν ἐσταυρομένον(;) / τὸ θάρος καὶ ἔπιτα πρὸς τὴν εὐγενεῖαντῆς. ἐχθὲς ὅς καθὼς ἐγινεν ἐκίηρον τὸ κακὸν / καὶ μέ / γάλος θρίνος εἰς ἐκίθεν θεσσαλονικία χορία ὅς ἐξῆς βέβαιοι. σήμερον τὸ / προοῖ λυπὸν ἄλλα τὰ χαλασμένα τὰ ἐκίθεν χορία καὶ ἐχάλεστε ἐξεμπροθίσαν μὲ/σα ὡς τὴν χόρανμας μὲ τὰ θερμὸν δακρυῖον πεναζμένοι τετραχηλησμένοι ὁποῦ ὁ θεὸς νὰ / φυλάγη παριγορίαν δὲν ἔχον. μάλυστα ἤρθαν καὶ μερικοῖ ἐδικίμας ἔως πενήντα ἂν / θροποι ὁποῦ εὐρέθησαν μέσα εἰς βασιλικά. λυπὸν σκέψη γινομένοι μικροῖτε καὶ μεγάλοι / ἄνδρες τε καὶ γυνέκες πρὸς / τρέχομε πρότον εἰς τὸ ἔλεος τοῦ ἁγίου θεοῦ καὶ δεύτερον πρὸς τὴν / εὐγενεῖανσας νὰ γένη καμία διόρθοσις διὰ νὰ σκλητήσομε τὴν / κάτο κολόνα μὲ δύναμιν / ἐθελείσαμε νὰ στείλομε μερικά τοφέκια τόσον ἐδικάμας τόσον καὶ ἀπὸ ἄλλα χορία. / ὅμως τρόπος δὲν ἐστάθη νὰ ἔβγον νὰ πηγένον. ὡς φοβισμένοι ὁποῦ εἶναι διὰ τοῦτο παρα / καλοῦμε διὰ ὄνομα θεοῦ νὰ κάμετε τὸν κόπον νὰ ἐρθῆτε εἰς παριγορίαν

μας και να / διορίσετε στρατεύματα ναφθάσον εις τὸ ἀκάτο μέρος τῆς
καλαμαρίας να μὴν γένηι κανέ / να τζάκισμα και ὁ θεὸς να φυλάγει· δὲν μένον
χριστιανοὶ ἐδὼ πλέον. διὰ τι ἄλλον τὸ πλί / θος ἐδὼ ἐσινάχθη. ταῦτα μὲν
προσκηνητός.

τῆς εὐγενιάσας

πρόθυμος εις τὰς προσταγὰς ἄλλοι οἱ χριστια-
νοὶ τοῦ πολυγέρον και ἐπίλυποι τῶν ἄλλων χοριών.

Κάτω ἀριστερὰ στὰ πλάγια:

μάθετε ἀκόμη ἐφάνηκαν καράβια ἔξι ὀμπρὸς εις κασάνδρια και ἔως τὴν ὄρα
αὐτοῖ τὸ ἕνα ἐφάνηκε εις καλαμαρία.

29

16 Ἰουνίου 1821

Ἐκκλήση τοῦ Ἐμμ. Παπαῖ πρὸς τοὺς Ἑλληνας πλοίαρχους
τῆς μοίρας Χαλκιδικῆς να πλεύσουν πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη.

Ὁ Ἐμμ. Παπὰς καλεῖ τοὺς καπετάνιους τῶν караβιῶν ποὺ ἐφθασαν στὰ παράλια τῆς
Χαλκιδικῆς να ξεκινήσουν ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης, γιὰ ν' ἀνακόψουν τὴν ὀρμὴ τῶν
Τούρκων, ποὺ κατέστρεψαν τὰ ἑλληνικὰ χωριά και ἔσφαξαν τοὺς κατοίκους. Μονόφυλλο,
διαστάσεων 0,245 × 0,18. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Ἡ γραφὴ εὐανέγνωστη (IEE).

φιλογενέστατοι καπετανεοὶ τῶν караβίων, χαίρετε!

»χθὲς ἀκόμη ἐμάθομεν τὸν καλὸν σας ἐνταῦθα ἐρχομόν. ὄθεν / και σὰς
περιεμένομεν μέχρι τῆς ὄρας να ἔλθῃ κἀνεὶς ἐξ ὑ / μῶν εις ἀντάμωσίν μας,
ἐπειδὴ και εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι εἶναι / ἀπὸ ταῦτα τὰ καράβια, τὰ ὁποῖα ἐλπί-
ζοντο ὄρα τῆ ὄρα να / ἔλθωσι κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης· ἀλλ' ἐπειδὴ και μέ-
χρι τούτου δὲν / εἶδομεν τινά, ἐβιάσθημεν να στείλωμεν πρὸς ὑμᾶς τὸν υἱόν μου /
Ἰωάννην μετὰ τοῦ ὀσιολογιωτάτου κυρίου Νικηφόρου και πρῶτον / να ἐρω-
τήσωμεν τὰ περὶ ὑμᾶς, δεύτερον να σὰς ἀναγγείλωμεν / δι' αὐτοῦ, ὅτι ἂν
ἦναι τὰ καράβια, τὰ ὁποῖα ἠλπίζομεν να ἔλ / θωσι πρὸς ὀρδινίαν μας κατὰ
τῆς Θεσσαλονίκης, καθὼς και προεῖ / πομεν, ἀμέσως, ἀδελφοὶ και χωρὶς
τινὸς ἀργοπορίας να κινή / σητε κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς κατατρόπωσιν
τῶν ἐκεῖ ἐχ / θρῶν, και ἴσως μὲ τοῦτο καταπαύσομεν τῶν ἐχθρῶν τὴν ὀρμὴν /
και τὴν ἔξω και τὴν ἔσω. διότι, ἀδελφοί, ὄλα τὰ πὲριξ χωρὶ / α τὰ κατεφά-
νησαν οἱ ἐχθροί, και πολλοὺς ἀδελφούς μας χριστιανοὺς κατέσφαξαν, καθὼς
θέλετε βεβαιωθῆ περὶ αὐτοῦ σαφέστερον / παρὰ τοῦ υἱοῦ μου, και τοῦ λογιωτά-
του Νικηφόρου. ὄθεν κάμετε / τὸ γρηγορώτερον ὅ,τι ἀπαιτεῖ ἡ φιλογενεῖά

σας, και εξακολουθήσατε / εις ο,τι σās ειποῦν οί ειρημένοι πρὸς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν μας.

ὕγιαίνετε.

1821. Ἰουνίου 16: Πολύγερος

ὁ ἀρχηγὸς και ὑπερασπιστῆς τῆς Μακεδονίας.

ἐμμ. παπᾶ¹

Σφραγίδα τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ

1. Μόνον ὁ τίτλος τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ και ἡ ὑπογραφή του εἶναι γραμμένα με τὸ χέρι του.

30

24 Ἰουνίου 1821

Ἐκκληση τῶν μοναχῶν τοῦ Ἀγ. Ὁρους πρὸς Ἐμμ. Παπᾶ γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἐνισχύσεων.

Οἱ προϊστάμενοι τῶν 20 μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους ἐκθέτουν πρὸς τὸν Ἐμμανουὴλ Παπᾶ τὴν ἀπελπιστικὴ κατάσταση τῆς περιοχῆς και τὴν ἀνάγκη ἀποστολῆς πυρίτιδας. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,355 × 0,24. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Ἡ γραφή εὐανάγνωστη. Στὴν τελευταία σελίδα τοῦ γράμματος: Τῷ ἐνδόξῳ στρατηγῷ και ὑπερασπιστῇ / τῆς Μακεδονίας, κυρίῳ κυρίῳ Μακροῦλ πα / πᾶ, τῷ κατὰ πνεῦμα ἡμῶν ἀγαπητῷ / υἱῷ. Εὐχρητικῶς / Εἰς Κασάνδρα (ΙΕΕ).

Σφραγίδα τῆς Κοινῆς Συνάξεως τοῦ Ἀγ. Ὁρους.

Ἐνδοξε στρατηγὲ και ὑπερασπιστὰ τῆς Μακε / δονίας, εἶη τὸ ἐλληνικὸν κράτος θριαμ / βεῦον και ἐκ σοῦ δι' ἐσχῶν και τῆς / ὑμῶν ταπεινότητος.

† Και μετὰ τὴν ἔρευναν τῆς περιποθήτου ἡμῶν ὑγείας της δηλοποιοῦμεν αὐτῇ, ὅτι ἀφ' ἧς / ὥρας ἀνεχώρησεν ἀπὸ πολύγυρον: και κατῆλθεν εἰς τὰ τῆς Κασάνδρας ὄρια, γυμνω / θέντα τὰ χωρία πάσης βοήθειας και ἐλπίδος, και ἀντιστάσεως κατὰ τῶν ἀντικειμένων / βαρβάρων, ὅλα κατέφυγον ἔνδον τοῦ Ἀγίου Ὁρους σὺν γυναιξὶ και τέκνοις φθάσαντες εἰς / ἀμυχανίαν μεγάλην και τρόμον ἀπροσδόκητον, ἐπειδὴ και εἶδον πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν / ἐπιχείμενον κίνδυνον, ὑστερημένοι ὄντες τροφῆς, ὄπλων τε και Μπαρουτίου ἡμεῖς δὲ μὴ / ἀμελήσαντες, κατὰ τὸ δυνατόν ὠχυρώσαμεν τὰς βίγλας με ἐτοιμασίαν ἀνθρώπων με / ἐτοιμασίαν ἀνθρώπων μοναστηριακῶν τε και κοσμικῶν, με τὸ ἀνὰ χεῖρας ἐκεῖνο εὐ / ρεθὲν μπαροῦτι, τὸ ὁποῖον εἶναι πολλὰ σπάνιον, και σχεδὸν ἐλλειπὲς δῖόλου, και λοι / πὸν ἀμυχανήσαντες ἀπεφασίσαμεν νὰ προστρέξωμεν εἰς τὴν βοήθειαν ὑμῶν, ἐκλέ / ξαντες τοὺς ἐπιφέροντας, πρὸς τὴν ὑμετέραν

ἀντίληψιν καὶ ἀγάπην, παρακαλοῦντες θεοῦ | μῶς αὐτὴν τε καὶ τὸν περὶ τὰ
θεῖα εὐλαβέστατον καὶ εὐσπλαχνικώτατον κύριον Ἰωάννην Χρῖ | στοδοῦλον,
ὅπως συμπονέσαντες ὁμοῦ εἰς τὴν ἐλευνότητα καὶ ἀξιοδάκρυτον ταύτην δυ-
στυχίαν | καὶ ἀπώλειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέπεσαν ὁ Ἁγιώνυμος οὗτος τόπος,
καὶ τῆς ἡσυχίας τὸ καύ | χημα, καὶ καταφύγιον ἀπάντων τῶν τῆς πρακτικῆς
ἀρετῆς ἐραστῶν ὀρθοδόξων, συμ | πασχίσητε κατὰ χρέος χριστιανικόν, διὰ
να μᾶς προφθάσητε ἀμέσως χεῖρα βοηθείας | μὲ ὅσον ἠμπορέσητε μαπαροῦτι,
διὰ να ἀντιπαραταχθῶμεν κατὰ τῶν ἀσεβῶν τῶν ἐλθόν | των μέχρι Κωμίτζης
καὶ καθ' ἐκάστην μὲ μέγα θράσος καὶ ἀφοβίαν ἐφορμούντων ἀ | σεβῶν· ἐπειδὴ
κατέκανσαν ὅλα τὰ χωρία καὶ μετόχια ὁμοῦ μὲ τοὺς καρπούς, ἐκτὸς τοῦ ἐν |
Κωμίτζῃ μετοχίου, καὶ τὰ μέγιστα ἀπελπισθέντες ἤρξαντο κατὰ μέρος δρα-
πετεῦειν ἔκ τε τῶν | Μοναστηρίων καὶ ἐξ ἄλλων κελλείων τε καὶ σκήσεων
μὲ τρόπον κρυπτόν συμφωνοῦντες | τὰ τυχόντα καΐκια Νοτείου καὶ Βορείου
Μέρους, ἀποβλέποντες μόνον τὴν ποθουμένην των | σωτηρίαν· τὰ δὲ καράβια,
μὲ τὰ ὁποῖα ἐπαρηγόρησεν ἡμᾶς γράψας διὰ να μᾶς φθά | σουν, εἰσέτι περι-
μένοντας κατὰ στιγμήν, καθὼς μᾶς ἔδωκε χρηστὰς ἐλπίδας· μ' ὅλον τοῦτο |
καὶ πάλιν προστρέχομεν, καὶ πάλιν παρακαλοῦμεν, οἱ ἀδύνατοι καὶ τὸν δυ-
νατὸν καὶ | τοὺς δυνατούς, να μᾶς ἐπισκεφθῆτε ὡς προεἶπομεν, μὲ ὅσον ἠ-
μπορέσητε μαπαροῦτι· ἅμα | δὲ να μεσολαβήση ὡς ἔνθερμος ζηλωτῆς· πρὸς
τὸν εἰρημένον τιμωτάτον κ. Ἰωάννην | διὰ να συγκατανεύση ὁποῦ να μᾶς
δωθῆ ἡ ἄδεια, καθὼς καὶ πρὸς τὴν τιμότητά του ἰδιαιτέ | ρως γράφομεν,
διὰ να συντρέξουν τὰ Μοναστηριακά μας καΐκια, καὶ να σηκώσουν ἀπὸ | τὰ
ἐν τῇ Κασάνδρα μετόχιά μας τοὺς καρπούς καὶ ὄχι ὀλίγη παρηγορία θέλει
γένῃ τοῦτο εἰς ὅλους ἡ | μᾶς· παρακαλοῦμεν δὲ θερμῶς να μᾶς δηλοποιήση.
ὁποῖα φροντῖς ἔγινε καὶ πρόνοια ἀπὸ | μέρος της πρὸς ἐπικουρίαν καὶ ἀντί-
ληψιν τοῦ Ἁγιωνύμου τούτου τόπου εἰς πληροφορίαν καὶ | κοινήν παρηγορίαν
μας· εἰς ταῦτα μὲν ἐν τοσοῦτῳ ἰκετικῶς τε καὶ παρακλητικῶς, μένο | μεν δέ.
περιμένοντες ὅσον τάχος, τὴν ἀποστολήν, πρὸ πάντων τοῦ παροῦτιου.

αὐκά Ἰουνίου κδ'

τῆς περιποθήτου ἡμῖν Εὐγενίας τῆς

οἱ πρὸς θεὸν διάπυροι Εὐχέται.

Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ συνάξει ἱερῶν Μοναστηρίων προϋστάμενοι.

Νέα ἔκκληση τῶν ἴδιων πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπά.

Οἱ προϊστάμενοι τῶν 20 μοναστηριῶν τοῦ Ἁγ. Ὁρους ζητοῦν στρατιωτικὴ βοήθεια καὶ πυρίτιδα ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπά. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,355 × 0,24. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Ἡ γραφὴ εὐανάγνωστη (ΙΕΕ). Ἔχει δημοσιευθεῖ μὲ ἀσήμαντες ἀλλαγές ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Φιλήμονα, *Δοκίμιον περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως*, Ἀθήναι 1861, τ. 4 σ. 435-436.

Σφραγίδα τῆς Κοινῆς Συνάξεως τοῦ Ἁγ. Ὁρους.

εὐγενέστατε ἀρχηγὲ καὶ ὑπερασπιστὰ τῆς Μακεδονίας, κύριε | κύριε ἔμμανουήλ. Τὴν ὑμετέραν αὐτῆς θεοφρούρητον εὐγέ | νειαν, ἀπὸ ψυχῆς εὐχόμενοι, ἐν κυρίῳ προσαγορεύομεν.

διαφυλάττοι αὐτὴν Κύριος ὁ Θεός, ἄνοσον ὕγιᾶ, καὶ ἀνωτέραν πάσης καιρικῆς περιστάσεως. ἡμεῖς καὶ προλαβόντες, εὐγενέστατε Ἄρχον, τὴν ἐγράψαμεν ἐξιστορήσαντες ἅ | παντὰ τὰ διατρέξαντα δυστιχίματα, καὶ¹ τῶν πέριξ χωρίων, καὶ τούτου τοῦ ἁγιονύμου τόπου | ἥδη ἐξακολουθοῦντα δεινὰ καὶ ἐπικίνδυνα, τὰ ὁποῖα (δὲ μὴ γένοιτο) ἐπατηλοῦσιν τὴν πα | ντελῆ ἐρίμωσιν τούτου ἡμῶν τοῦ ἁγίου τόπου. διὰ τοῦτο καὶ ἐπίτηδες ἀπεστείλαμεν προη | μερῶν δύο πατέρας ἐκ τῶν ἐνταῦθα, πρὸς τε τὴν εὐγενεῖαν σας, μὲ γράμματα τῆς κοι | νότητος, καὶ πρὸς τὸν τιμιώτατον κύριον Ἰωάννην Χριστοδοῦλον, (ὃν καὶ ὀλοφύχως | εὐχόμεθα) εἰδεάσαντες καὶ τὸν πανοσιολογιώτατον, κύριον χαρτοφύλακα, κὺρ Νι | κηφόρον, Ἰβηρήτην, διὰ τὰ συνδράμη εἰς τὰς ἐξετήσης μας. ἥδη δὲ καὶ ἀδθις τυχόντες | ὀκαζιῶν τὸν ἐπίτηδες παρὰ τοῦ καπετὰν ρήγα ἀποστελλόμενον, καπετὰν στέριον | λεγόμενον, μὲ γράμματα πρὸς τὴν εὐγενεῖαν του, διὰ τὰ ἀποκομήσῃ ἱμιάτη², εἰς | τὰς Βίγλας τοῦ ἁγίου Ὁρους, τὸ ἀπὸ ἄντικρι τοῦ Ὀλύμπου ἐλθόν, καὶ ἀριθμοῦ | μενον ἕως ἀνθρώπους πεντακοσίους, μὲ συμφωνίαν λεφένων³, διὸ καὶ ἡμεῖς παρα | καλοῦμεν ὅσον τάχιστα τὰ προφθάσῃ αὐτῇ ἡ δύναμις διὰ τὰ ἐξωστρακίσωμεν τῇ | βοηθία τῆς Κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου, τοὺς ἐχθροὺς μας βαρβάρους, ὅπου μᾶς φοβε | ρίζουσιν⁴ καθημερινῶς μὲ τὴν αὐξισίαν των καὶ μελλετώσι τὸν τέλειον ἀφανισμόν καὶ | ἐξολόθρευσιν ὄλων τῶν καλογέρων ἐκάστης τάξεως, καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ ὄρη εὐρι | σκομένων ὀρθοδόξων, μὲ θάνατον φρικωδέστατον. καὶ ἂν αὐτὸ τὸ ἱμιάτη δὲν ἦθε | λε εὐρεθῆ αὐτοῦ⁵ εἰς κασάνδραν, θέλετε προσπαθήσῃ τὰ

1. Φιλήμων: λείπει ἡ λέξις καί.
2. Ἰμιάτι (τουρκ. imdat) = βοήθεια.
3. Λομφένων.
4. Φοβερίζουν.
5. ἐδῶ.

ειδοποιήσητε ἄντικρι καὶ τὸν Ὁ / λυμπον διὰ νὰ μᾶς προφθάσωσι μὲ τοὺς ἰ-
δίους αὐτοὺς σταλέντας, ἢ μὲ ἄλλους, ἂν / αὐτοὶ ἐμίσεισαν ὁποῦ ἠθέλετε διω-
ρήση ἐκ τῆς Νήσου, διὰ νὰ μὴ γίνῃ τις ἄργο / πορία καὶ ὑποπέσωμεν εἰς κιν-
δύνους ἀνιάτους. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοσοῦτω, εὐχετι / κῶστε, καὶ ἱκετικῶς,
εἶησαν δὲ τὰ ἔτη αὐτῆς ὕγινα καὶ σωτήρια.

Τῆς ὑμετέρας περιποθήτου ἡμῖν εὐγενείας. αὐκα' Ἰουνίου κατ'
πρὸς κύριον διάπυροι εὐχέτε.

Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ Συνάξει τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μονα / στηρίων τοῦ
Ἁγίου Ὁρους προϊστάμενοι.

Κάθετα στὸ ἀριστερὸ περιθώριο:

μούτλακ¹ τὴν² παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς παρηγορίση μὲ τζεπχανέ, διὰ νὰ προ-
φθάσωμεν καὶ τοὺς πεντακοσίους ὁποῦ / περιμένομεν ἐκ τῶν αὐτόθι, καὶ ἄλ-
λους πολλοὺς μας ἀρματωλοὺς, ὁποῦ στέκονται ἄργοι μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχουν
φυσήκια.

Κάτω ἀριστερά:

ἀπὸ ὄλυμπον παρακαλοῦμεν μὲ οἶον τρόπον / δυνηθῆτε, νὰ μᾶς προφθάσητε
μπαροῦτι, καὶ / μένομεν χρεόσται διὰ τὴν τιμὴν τούτου / ἀποκρινόμενοι πρὸς
τὸν διακομήσαντα / ἐνταῦθα πρὸς ἡμᾶς τὸ εἰρημένον / παροῦτι.

Κάτω δεξιὰ πλάγια:

περιμένομεν εἰς ἔτι τὸ καῖκι ὁποῦ / ἐστείλαμεν διὰ εὐρεσιν μπαροντίου / καὶ
καταντὰς ἐρχόμενον ὁποῦ / σήμερον αὔριον τὸ προσμένομεν θέλω / μεν σᾶς
προφθάση καὶ ἡμεῖς, ἀμέσως / καθὼς θέλετε μᾶς εἰδοποιήση.

Στὴν τελευταία σελίδα:

Τῷ εὐγενεστάτῳ Ἀρχοντι, Ἀρχηγῷ, καὶ ὑπερασπιστῇ / πᾶσης Μακεδο-
νίας, / κυρίῳ, κυρίῳ / Ἐμμανουήλ Παπᾶ / τῷ τῶν Ἱερῶν ὑπερμάχῳ βοηθῷ
καὶ ἀντιλήπτοροι εὐχέται

Εἰς τὴν Κασάνδραν

Παρακαλοῦμεν δὲ νὰ μᾶς ἀποστείλλῃ τοὺς δύο πεϊλίτικους / ζεϊμένιδες τοῦ
κοινοῦ μας, ὁποῦ πρὸς τὴν εὐγενείαν τους ἀπεστεί / λαμεν καὶ τὸν τζέπχα-
νεν εἰς Πολύγηρον, τοὺς ὁποίους περιμένομεν ὅσον τά / χος νὰ μᾶς τοὺς ἀπο-
στείλλετε: τοὺς ὁποίους ὀνομάζουσι Δημήτριον / καὶ δημήτριον:-

1. Μούτλακ (τουρκ. mutlak) = ἀπόλυτα, ἐξάπαντος.

2. Φιλήμων: Σᾶς.

29 Ἰουνίου 1821

Ἐπιστολὴ προΐσταμένων τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Οἱ προΐστάμενοι τῶν μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὁρους ἰκετεύουσι τοὺς προκρίτους Ὑδρας νὰ στείλουν τὸ ταχύτερον 2 μεγάλα καράβια μὲ ὅλες τὶς ἀναγκαῖες τροφὰς καὶ πολεμοφόδια, γιὰ νὰ προστατέψουν τὴν ἱερὴ χερσόνησο καὶ τοὺς πρόσφυγες πού τὴν κατέκλυσαν νηστικοὶ καὶ ἀπελπισμένοι. Τὸ σπουδαῖο αὐτὸ ἔγγραφο δημοσιεῦθηκε στοῦ Λιγνοῦ, Ἀρχεῖον Ὑδρας, 7 σ. 270-271.

Εὐγενέστατοι καὶ χρησιμώτατοι, οἱ τῶ ὄντι φιλογενεῖς καὶ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας ὑπερασπισταὶ καὶ ἀντιλήπτορες, προύχοντες τῆς καντζηλλαρίας καὶ λοιποὶ ἄρχοντες, τὴν ὑμετέραν εὐγένειαν ταπεινῶς ἐν Κυρίῳ ἐπενχόμενοι προσαγορεύομεν.

Πληροφορηθέντες ἔκ τε τοῦ ὑμετέρου γράμματος, καὶ τοῦ ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος κυρίου Δημητρίου, καὶ τοῦ πανοσιωτάτου συναδελφοῦ μας κ. Θεοκλήτου, τὰ διατρέχοντα, καὶ βλέποντες τὴν ἄκραν σας προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ἐκδουλεύσητε τὸ γένος μὲ τὴν ταχεῖαν πρὸς τοὺς χρεῖαν ἔχοντας, ὅσον τὸ δυνατόν, ἀντίληψιν καὶ βοήθειάν σας, καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης βιαζόμενοι, ἐξαποστέλλομεν αὐθις τὸν πρὸ ὀλίγου πρὸς ὑμᾶς ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς κοινότητος ἀποσταλέντα πανοσιολογιώτατον προηγούμενον τῆς ἱερᾶς μονῆς Ξηροποτάμου κύριον Ἰωσήφ τὸν¹ τοὺς ὁποίους παρρησιάζομεν πρὸς ὑμᾶς μὲ τοῦτό μας τὸ ἰκετικὸν καὶ ὀλοσφράγιστον γράμμα, διὰ νὰ προμηθεύσητε πρὸς φύλαξιν τοῦ ἁγιωνύμου τούτου Ὁρους δύο μεγάλα καράβια, ἀρματωμένα μὲ ὅλα τὰ πολεμικὰ ἀναγκαῖα καὶ τὰ πρὸς τροφήν αὐτῶν ἐπιτήδεια (ἐπειδὴ ὑστερεῖται ὁ τόπος ἀπὸ αὐτὰ διὰ τὸν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὰ ἕξω χωρία καὶ μετόχιά μας προξενηθέντα ἀφανισμόν, καὶ διότι κατέφυγον ἐνταυθοῖ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδία ὑπομάζια, καὶ ἔφθασαν ἕως εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ κυρίου καὶ δυσβάτου Ἀθωνος, ζητοῦντες μὲ παθητικὰς φωνὰς καὶ ἐλεεινοτάτην κατάστασιν ἄρτον), καὶ μὲ ἀνθρώπους γνωστοὺς εἰς τὴν ὑμετέραν φιλογένειαν, ἐνθουσιασμένους καὶ γνησίους ὑπερασπιστὰς τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας. Αὐτὰ λοιπὸν ἀφ' οὗ συμφωνήσητε, ὧ φιλογενέστατοι κύριοι, μὲ ῥητὸν μισθόν, καὶ ἐπικυρώσητε τὰ κοντράτα μὲ τὴν σφραγίδα τῆς θεοφρονητοῦ ὑμῶν καντζηλλαρίας πρὸς ἀσφάλειαν ἐκατέρων τῶν μερῶν, νὰ τὰ προφθάσητε τὸ ὀγληγορώτερον. Ταῦτα μὲν συνοπτικῶς ἄμα καὶ ἰκετικῶς τὰ δὲ ἔτη τῆς πανευγενείας σας εἶησαν ὅτι πλεῖστα καὶ εὐδαιμονέστατα.

αωκα^ο Ἰουνίου κθ^η.

Τῆς ἡμετέρας φιλογενεστάτης εὐγενείας
ἐνθερμοὶ πρὸς Θεὸν εὐχέται

1. Δυσανάγνωστες λέξεις.

Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ συνάξει τῶν εἴκοσι Ἱ. Μ. προϊστάμενοι.
 (Σ) Χιλανταρίου. (Σ) Βατοπαιδίου. Λαύρας. (Σ) Ἰβήρων.
 (..) Διονυσίου (Σ) Κουτλουμουσίου. (Σ) Ξηροποτάμου.
 (Σ) Δοχειαρίου. (Σ) Φιλοθέου (Σ) Σίμωνος Πέτρας.
 (Σ) Ἐσφιγμένου. (Σ) Γρηγορίου. (Σ) Ρωσσικοῦ.
 (Σ) Κωνσταμονίτου. (Σ) Σταυρονικήτα. (Σ) Ξενοφώντος.
 (Σ) Ἁγίου Παύλου. (Σ) Καρακάλλου. (Σ) Ζωγράφου.
 (Σ) Παντοκράτορος.

33

5 Ἰουλίου 1821

Συμφωνητικὸ μεταξὺ τοῦ προηγουμένου τῆς μονῆς Ξηροποτάμου Ἰωσήφ, ἀπεσταλμένου τῶν μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὄρους στὴν Ὑδρα, καὶ καπετὰν Θεοφάνη Βόκου, πλοιάρχου τῆς γολέτας «Ἀλκιβιάδης», γιὰ νὰ ἐπαγρυπνεῖ στίς ἀκτὲς τοῦ Ὄρους γιὰ τὴ διάσωση τῶν χριστιανῶν.

Τὸ ἔγγραφο δημοσιεύεται στοῦ Λιγνοῦ, Ἀρχεῖον Ὑδρας, 7 σ. 279-280.

ΕΙΣ ΔΟΞΑΝ ΧΡΙΣΤΟΥ (Ἀντίγραφον)

Συνεφώνησε σήμερον ὁ ἀπεσταλμένος ἀπὸ τῶν μοναστηρίων τοῦ Ὄρους Ἰωσήφ προηγούμενος Ξηροποταμίτης μετὸν καπ. Θεοφάνη Βόκου, Ὑδραῖον, διοικητὴν τῆς ἑλληνικῆς καθωπλισμένης γολέτας ὀνόματι ὁ Ἀλκιβιάδης, μετὰ τὰς ἀκολούθους συνθήκας.

1. Ὁ καπ. Θεοφάνης ὑπόσχεται τὴν γολέταν του καλὰ ἀρματομένην μετὰ κανόνια καὶ λοιπὰ λιανὰ ἄρματα, καὶ μετὰ νάυτας στρατιώτας πενήτηκοντα, καὶ νὰ μισέσῃ ἐντεῦθεν εἰς τὰς 7, ἡμέραν Πέμπτην, ἀφεύκτως κατ' ἐθθεῖαν διὰ τὸ Ὄρος τοῦ Ἄθωνος, ὅπου φθάνοντας εἶναι εἰς χρέος νὰ ἀκούσῃ τὰς ὁρδινίας ὅπου ἤθελε δοθῶσιν αὐτῷ, δηλαδὴ ἢ δυτικὰ ἢ ἀνατολικὰ νὰ περιφέρεται μετὰ τὴν γολέταν, χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀντίστασιν καὶ ἀργοπορίαν.

2. Ὁ καπ. Θεοφάνης ὑπόσχεται καθὼς καὶ εἰς χρέος ἀφευκτον εἶναι νὰ ἐπαγρυπνῇ νύκτα τε καὶ ἡμέραν μετὰ τὴν γολέταν του διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ὁμογενῶν μας Χριστιανῶν ἐκεῖσε, πολιορκῶν τοὺς Ἀγαρηνοὺς εἰς ἄκρον στενότητα, καὶ κατατρέχων αὐτοὺς θανάτῳ καὶ πνυρὶ ὡς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας.

3. Ὁ καπ. Θεοφάνης θέλει ἀκούσει πάντοτε τὰς παραγγελίας τῶν πα-

τέρων, δρμῶν καὶ πολεμῶν πανταχόθεν μὲ τὴν γολέταν του καὶ στρατιώτας του ναύτας ὅθεν διορισθῆ παρ' αὐτῶν, πρὸς σωτηρίαν τῶν Χριστιανῶν καὶ πρὸς βλάβην καὶ ἀφανισμόν τῶν ἐχθρῶν τοῦ χριστιανικοῦ γένους, τῶν Ἄγαρηῶν.

4. Ἡ ζωοτροφία τῶν ναυτῶν καὶ στρατιωτῶν τοῦ καπ. Θεοφάνους, καθὼς καὶ ἡ μπαρούτη, μπάλες καὶ λοιπὰ ἐφόδια πολέμου, θέλει εἶναι εἰς βάρος τοῦ καπ. Θεοφάνους.

5. Συνεφωνήθη ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἡ πληρωμὴ τῶν κόπων τοῦ καπ. Θεοφάνους, γολέτας του δηλαδή καὶ ναυτῶν, γρόσια δώδεκα χιλιάδες Νο 12000, τὰ ὅποια νὰ πληρωθῶσιν εἰς τὸν κάθε μῆνα παρὰ τῶν ρηθέντων πατέρων καὶ καθολικῶς ἀπὸ τὸν ναυλωτὴν ἤδη προηγούμενον Ἰωσήφ χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἐναντιότητα καὶ ἀναβολήν.

6. Ἀφοῦ πληρωθῆ ὁ πρῶτος μῆν, ὅστις λαμβάνει τὴν ἀρχὴν εἰς τὰς ὀκτῶ Ἰουλίου καὶ παύει εἰς τὰς ὀκτῶ Ἀγούστου 1821, καὶ λάβῃ τὸν συμφωνηθέντα κόπον ὁ καπ. Θεοφάνης τὰ γρόσια 12000, τότε τὰ μέρη μένουσιν ἐλεύθερα.

7. Ὁ ναυλωτὴς προηγούμενος Ἰωσήφ θέλει πληρώσει ἤδη τῷ καπ. Θεοφάνει ἂ κόντο τοῦ εἰρημένου ναύλου γρόσια . . . τὰ δὲ ἀπολειφθέντα ἀμέσως μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς διορίας τοῦ ἐνὸς μηνός, εἰς μονέδα παστρίκην καὶ σωστὴν εἰς τὸ ζύγιον.

8. Οὔτω συνεφώνησαν εὐχαρίστως τὰ μέρη, ὑποσχόμενα νὰ διαφυλάξωσιν ἐνυπογράφως ἀπαράβατον τὴν κατ' ἄρθρον ὡδε ὑπόσχεσίν των.

9. Ὁ ρηθεὶς προηγούμενος Ἰωσήφ μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῆς παρουσίας ἐκδουλεύσεως τοῦ καπ. Θεοφάνους μὲ τὴν γολέταν του, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι εἰς χρέος νὰ προσφερθῆ μὲ ὅλον τὸν χριστιανικὸν ζήλον καὶ τὴν προθυμίαν, ὡς ὑπὲρ πίστεως οὔσαν, νὰ δώσῃ αὐτῷ τῷ καπ. Θεοφάνει ἐν ἀποδεικτικὸν τοῦ ζήλου καὶ τῆς προθυμίας του.

*Ἐγιναν δύο παρόμοια διὰ μίαν καὶ μόνην ἐνέργειαν.

*Υδρα 5 Ἰουλίου 1821.

Ἰωσήφ προηγούμενος
Δημήτριος Θεοφάνους Βόκου

7 'Ιουλίου 1821

Ἐπιστολὴ ἐπικουριῶν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο στὸν Ἐμμ. Παπά.

Ὁ ὄπλαρχηγὸς τοῦ Ὀλύμπου, Διαμαντῆς Νικολάου, γράφει στὸν Ἐμμ. Παπά, ὅτι τοῦ στέλνει τοὺς δύο κολιτζήδες (= ἀρχηγοὺς τοπικῶν ἀποσπασμάτων τοῦ ἀρματολικιοῦ) τὸν Λιάκο καὶ Μπίνο καὶ τοῦ δηλώνει τὴ συμπαράστασή του. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,245 × 0,182, μὲ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα (IEE). Δημοσιεύεται ἀπὸ τὸν Φιλήμονα, *Δοκίμιον*, 4 σ. 437, μὲ διορθωμένη τὴν ὀρθογραφία καὶ μὲ λαυθασμένη τὴ μνεία τοῦ μήνα: Ἰουνίου ἀντὶ Ἰουλίου.

τὴν εὐγενίαν σας ἀδελφικῶς προσκυνῶ

ἐλαβα τὸ ἀδελφικόν σας γράμμα καὶ καλῶς ἐκατάλαβα. Ἀντὸν ἀδελφὶ σήμερον / στέλνο τωγράμμα εἰςτον καπετὰν τάσιον. Ὅμοις αὐτῆ εἰ καπετανέει δὲν / εἶνι καθὼς ἐστοχάζεσθε καὶ ταφερσιματά τους εἶνι τούρκικα. Λιπὸν / σας στέλνο τοὺς ἀδελφούς μου κολιτζήδες μου λιάκουν καὶ μπίνουν τοὺς οπίους / τους στέλνο ναεῖνι κεφάλιά εἰς ἐκεινοὺς ὅπου σας ἔστιλα τοπρότον καὶ οσοὺς κα / μου τρόπουν να στίλου. Ὅμοις θελιτι πληροφορηθὶ ἐκστόματος τουλιάκον καὶ μπι / νου δια ταπάντα. Κυρ γιανιὸ ἀδελφικῶς προσκυνῶ. Τοῦ γράμμα τέστιλα, / εἰς τον γούλα, καὶ μαντζαρι καὶ δὲν μαποκριθικαν οὔτι καλον οὔτι κακόν. Δὲν / εθημίθικαν τοκαλο οπου τους ἐχιτι κάμι. Ὅμοις ας εἶνι καλά. Εγὼλιπὸν δια χριστὸν / καὶ ἐδικόσας κουσσούρη δὲν ἀφίνου καὶ ἐγὼ ὄλου προζόμενον διανατοὺς σικόσον καὶ / ἐδὸ· εἶδε καὶ δὲν εἰμπορέσον, να ξιευριτι σι εἶμι μαζίσας. δὲν σας γραφον / περισότιρον βεβεόνισι αποτουλιάκον καὶ μπίνου. ουτο καὶ μένο τις εὐγενία / σας ἀδελφόσας

Διαμαντῆ
νικολάου

1821
Ἰουλίου 7

Πανοσιώτατοι καθηγούμενοι, προηγούμενοι, ιερείς και πάντες οἱ ὁσιώτατοι μοναχοὶ τῶν ἱερῶν μοναστηριῶν τοῦ ἁγίου Ὑδρου.

Ἐδεξάμεθα παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἀδελφῶν τὸ ὑμέτερον γράμμα και ἠσπασάμεθα τοῦτο, εὐχαριστούμενοι και εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ ὑπερμάχου στρατηγοῦ, ὑπέριμον τρώντι και διὰ τὴν σεβαστὴν ἀρχαιότητά της.

Κάνεις δὲν ἀμφιβάλλει πλέον περὶ τοῦ ἐθνικοῦ πολέμου, ὅτι τὸ γένος ὄλον ὠπλίσθη μὲ ἀπόφασιν σταθερὰν τοῦ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Ὁ πόλεμος οὗτος ἦτον ἀφενκτος συνέπεια τῶν περιστάσεων, καθὼς και χρέος ἱερώτατον τῆς ὑμετέρας φιλελευθερίας νὰ ἐξοπλισθῆτε κατὰ τῶν τυράννων. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ μικροψυχῆσητε ποσῶς, ἀλλ' ἀνήκει και πρέπει ν' ἀποδείξητε εἰς ὄλον τὸν κόσμον, ὅτι μάχεσθε εἰλικρινῶς και ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἱερῶν μοναστηρίων και ὑπὲρ τῶν ὁμογενῶν Χριστιανῶν.

Τὸ ἔθνος ἐκινήθη κατὰ τοῦ τυράννου ὄχι μὲ βασιλικὸς θησαυροὺς, ἀλλὰ μὲ συνεισφορὰς ἰδιαιτέρας. Διὰ τοῦτο καθεὶς δυνάμενος τόπος πρέπει νὰ συνεισφέρει οἴκοθεν, ὀπλιζόμενος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του. Καί, ἂν μάλιστα πλεονάζῃ εἰς τὰ μέσα, ἀνάγκη και ἄλλους νὰ βοηθῆ, καθὼς ἀπαιτεῖ ἡ χριστιανικὴ ἀδελφότης και αὐτὸ τὸ συμφέρον, ὄντα ὅλα συνδεδεμένα ἀναμεταξύ των. Ἡ σωτηρία τοῦ ἐνὸς τόπου συντρέχει εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἄλλου και ἐξ ἐναντίας ὁ ὄλεθρος τοῦ ἐνὸς συνεπιφέρει τὸν ἀφανισμόν και εἰς τὸν ἄλλον.

Τοῦτο ἐπιθυμοῦμεν και εὐχόμεθα, ὥστε και τὸ ἁγιώνυμον Ὑδρος νὰ ἀγωνισθῆ γενναίως και μὲ σώματα και μὲ χρήματα ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀτομικὴν του σωτηρίαν, ἀλλὰ και, εἰ δυνατόν, δι' ἄλλην τὴν ἐλευθερίαν τοῦ γένους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὴν ὑπαρξίν του και τὴν δόξαν του, και χωρὶς τούτου δὲν ἠμπορεῖ νὰ σωθῆ. Ὅσα λοιπὸν προσφέρει διὰ τὴν ἀνόρθωσίν του, ὄχι μόνον θέλετε τὰ λάβῃ μέχρι λεπτοῦ, ἀλλὰ και ἰδιαιτέρας πλουσίας ἀνταμοιβὰς και προνόμια.

Ἐπὶ τούτῳ πέμπομεν πρὸς ὑμᾶς μὲ πληρεξουσιότητα τὸν φιλογενέστατον κύριον Νικόλαον Σίφνιον και τὸν Ἀπόστολον Στεφανίδην, ἄνδρας σοφοὺς και φρονίμους, διὰ νὰ συστήσωσιν ἐφορίας κατὰ τὰς διαταγὰς τῆς Ἀρχῆς, και οὕτω νὰ ἔχητε σύνδεσμον ἀδιάλυτον μὲ τὸ ἔθνος, βοηθούμενοι και ἀντιβοηθοῦντες εἰς τὸ παρόν, διὰ νὰ ἀνταμειφθῆτε λαμπρῶς μετὰ ταῦτα . . .

Στρατόπεδον Τρικώρφων, 12 ἰουλίου 1821.

Δημήτριος Ὑψηλάντης
Πληρεξούσιος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου

36

13 'Ιουλίου 1821

Γράμμα πλοίαρχου 'Αθαν. Μαργαρίτη πρὸς 'Εμμ. Παπά.

'Ο πλοίαρχος 'Αθανάσιος Μαργαρίτης γνωστοποιεῖ στὸν 'Εμμ. Παπά ὅτι πηγαίνει στὴ Σαμοθράκη, γιὰ ν' ἀνεφοδιαστεῖ, καὶ παραπονεῖται γιὰ τὴν κακὴ ἀπέναντί του συμπεριφορὰ τῶν μοναχῶν τοῦ 'Αγίου 'Ορους. Μονόφυλλο, διαστάσεων 0,35 × 0,24, μὲ κείμενο στὸ μισὸ τῆς πρώτης σελίδας (ΙΕΕ).

Στὴν δεύτερη σελίδα: Τῷ ἐκλαμπροτάτῳ ἄρχοντι Κυρίῳ 'Εμμανουὴλ / ἀρχιστρατήγῳ καὶ ὑπερασπιστῇ τῆς Μακεδονίας / καὶ προσκυνητῷ μοι αὐθέντῃ / προσκυνητῶς / εἰς Κασάνδρα /.

πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον ἄρχον καὶ ὑπερασπιστὴν μακεδονίας
κύριον κύριον / ἐμμανουήλ. δουλικῶς προσκυνῶ.

Τῆ: 13: 'Ιουλλίου. 1821: κομμίτζα

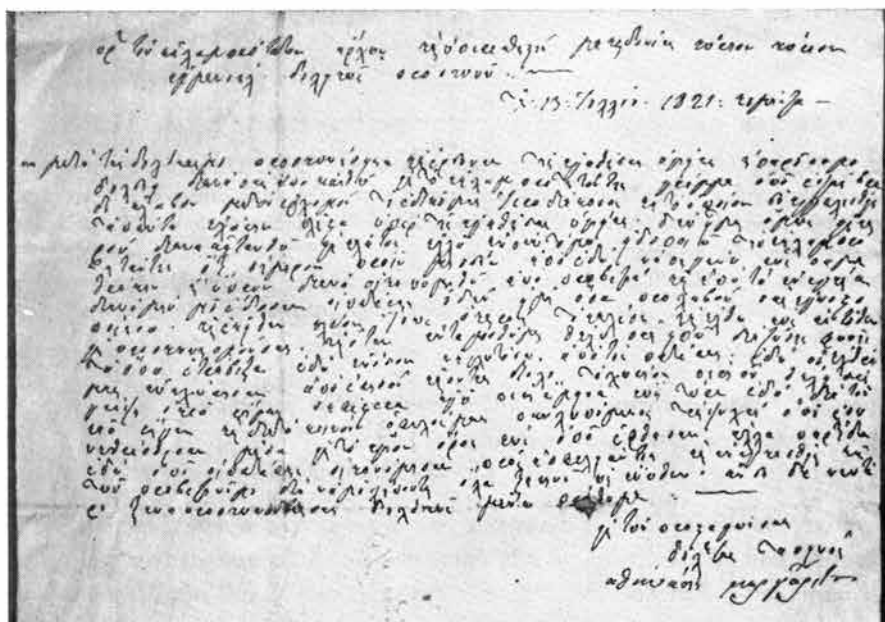
μετὰ τὲς δουλικές μου προσκυνήσεις καὶ ἔρευναν τῆς ἀγαθῆς σας ὑγείας ἢ παροῦσα μου / δουλεύει διὰ νὰ σᾶς ἀποκριθῶ εἰς τὸ ἐκλαμπρότατόν της γράμμα ὅπου ἐχθὲς βρα / δι ἔλαβον μετὸν ἐρχομὸν τοῦ ἐδικοῦ μας 'Ιεροδιάκονος καὶ τὸ ὅποιον εὐαγγελισθεῖς / τὰ πάντα ἐχάρην πλεῖστα ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς σας ὑγείας· δὲν εἶμαι ὁμως εἰς και / ρὸν διανα ἐκτανθῶ εἰς πλάτος ἀλλὰ ἐν συντόμῳ εἰδοποιῶ τὴν ἐκλαμπρό / τητάν της ὅτι σήμερον προῖν μισεύω ἀπὸ ἐδῶ νὰ πηγαίνω εἰς σαμο / θράκιν καὶ ὑπρον¹ διὰ νὰ οικονομηθῶ ἀπὸ προβεζιά καὶ ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα. / διανάγκη μου ἔδοσαν οἱ πατέρες οὐδὲν εἰ μὴ ὅσα προλαβὸν σᾶς ἐγνωστο / ποίησα. καὶ ἐκεῖθεν πλέον ἴσως ὁ καιρὸς τὸ καλέση καὶ ἔλθω ἔως αὐτόθεν / εἰς προσκυνησμόν σας. καὶ ὅταν ἀνταμοθοῦμε θέλω σᾶς εἰπῶ διὰ ζωσῆς φωνῆς / τὰ ὅσα ἐτράβιξα ἐδῶ εωσπου νὰ γλυτώσω ἀπὸ τοῦ πατέρες: ἐδῶ οἱ ἐχθροὶ / μας ἀνέχωρησαν ἀπὸ ἐρισόν² καιόντες διόλου τὸ χωρίον περὶ οὗ θέλει περὶ / γράφει ὁ κύριος ῥίγας σαφέστερα. ἐγὼ περὶ ἔμεινα ἔως τώρα ἐδῶ διὰ τὸν / κύριον ῥίγαν καὶ διὰ τὸν κεινὸν ὄφελόν μας σηνλυπούμενος τὰς ψυχὰς ὅπου ἔσιν / ναθηρηθησαν μέσα εἰς τὸ ἅγιον ὄρος ἔως ὅπου ἔφθασαν ἄλλα παρτίδα / ἐδῶ καὶ ὅπου οἱ πατέρες οἰκονόμησαν πρὸς ἀσφάλειάν τους καὶ ἀναγκασθεῖς ἐκ / τῶν προβεζιῶν μου διὰ νὰ μὴ λείπονται ὅλα ξεκινῶ ὡς ἄνωθεν. ἄνευ δὲ νεωτέ / ρου ξαναπροσκυνοῦντες σας δουλικῶς μένω πρόθυμος.

εἰς τοὺς προσταγμούς σας
δοῦλος σας ταπεινὸς
αθανάσις μαργαρίτης³

1. 'Γπρον = 'Ιμβρον.

2. 'Ιερισόν.

3. Μόνον ἡ ὑπογραφή τοῦ Μαργαρίτη εἶναι ἰδιόχειρη.

37

15 Ἰουλίου 1821

Αἴτηση μονῆς Κουτλουμουσίου πρὸς Ἐμμ. Παπὰ γιὰ ἀποστολὴ σιταριοῦ.

Οἱ ἐπίτροποι τῆς μονῆς Κουτλουμουσίου παρακαλοῦν τὸν Ἐμμ. Παπὰ νὰ φροντίσει νὰ τοὺς προμηθεύσει 100-150 μουζούρια σιτάρι. Δίφυλλο, σχηματισμένο ἀπὸ μονόφυλλο, διαστάσεων 0,35 × 0,235, διπλωμένο στὴ μέση. Στὴν τελευταία σελίδα: Τῷ ἐκλαμπροτάτῳ ἄρχοντι Κυρίῳ Ἐμμανουὴλ / ἀρχιστρατήγῳ καὶ ὑπερασπιστῇ τῆς μακεδονίας / καὶ προσκυνιτῷ μοι αὐθέντῃ / προσκυνητῶς / εἰς Κασάνδραν.

Στὸ ἀριστερὸ περιθώριον κάθετα: τὸν πανιερότατον καὶ σεβασμιώτατον ἅγιον Μαρωनीαν / εὐλαβῶς προσκυνοῦμεν χειρασπαζόμενοι (IEE).

Σφραγίδα Μονῆς

καὶ αἵθις προσκυνοῦμεν

Ἐπειδὴ καὶ πλέον ἐλπίς ἀλλαγῆθεν δὲν / μᾶς ἔμεινε διὰ ὀλίγον σιτάρι ὁποῦ μᾶς / εἶναι πολλὰ ἀναγκασιότατον μετὸ νὰ ἐπυρπο / λήθῃ καὶ τὸ ἐδικόν μας Μετόχι εἰς ἔρισσόν / καθὼς καὶ τὰ ἄλλα, θάθῃ φιλικῶ καὶ ἱκετικῶ παρακαλοῦμεν τὴν πανευγενία τῆς / διὰ νὰ μᾶς προβλέψῃ ἕως ἑκατὸν πεντή / κοντα, ἢ

καὶ ἑκατὸν τοῦλάχιστον μου / ζούρια¹ σιτάρι. Καὶ ἂν μὲν καὶ εἶναι τρόπος, /
 νὰ μᾶς γράψῃ διὰ νὰ ἔλθῃ ἕνας προε / στῶς μὲ τοὺς παράδες νὰ τὸ πάρῃ, γρά-
 / φωντὲς μας καὶ τὴν τιμὴν του, καὶ θέλο / μεν ὑποχρεωθῆ τὰ μέγιστα. οὕτω
 / θερμῶς παρακαλοῦμεν ὁποῦ νὰ προβλέψῃ καὶ ἡμᾶς, καθὼς καὶ ἄλλους. καὶ
 μένομεν. οἱ αὐτοὶ ἰκέται τῆ ἰε' Ἰουλίου
 καὶ δοῦλοι

Οἱ ἐπίτροποι τοῦ Κουτλουμουσίου, ὁ ἀρχιμανδριότης / Γρηγόριος, καὶ γέ-
 ρο Διονύσιος, καὶ οἱ σὺν / ἡμῖν.

1. Μουζούρι (ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ λέξι mensura) = μέτρο χωρητικότητος τοῦ ποικίλλει.

38

15 Ἰουλίου 1821

Οἱ μοναχοὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπὰ σιτάρι.

Οἱ προϊστάμενοι τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀναφέρονται σὲ διάφορες ἀτυχεῖς συγκρού-
 σεις, δικαιολογοῦνται γιὰ ὀρισμένες παραλείψεις τους καὶ ζητοῦν τὴν ἀποστολὴ σταριοῦ.
 Δίφυλλο, 0,35 × 0,242. Τὸ κείμενο στὰ 2/3 τῆς πρώτης σελίδας. Ἡ γραφὴ εὐανάγνω-
 στη. Στὴν τελευταία σελίδα: τῷ Εὐγενεστάτῳ στρατηγῷ καὶ ὑπερασπιστῇ τῆς Μακεδο-
 / νίας κυρίῳ Ἐμμανουὴλ παπᾶ, τῷ ἐν χριστῷ ἡμῖν ἀ / γαπητῷ τέκνῳ, / εὐχετικῶς. / Εἰς
 Κασάνδραν (ΙΕΕ).

Ἐνδοξε στρατηγὲ καὶ ὑπερασπιστὰ τῆς Μακεδονίας εἶη τὸ ἐλληνικὸν κράτος
 θριαμβεῦον / καὶ ἐκ σοῦ δι' εὐχῶν καὶ τῆς ὑμῶν ταπεινότητος.

† διὰ τῶν τριῶν Σου τῶν τιμωτάτων γραμμάτων ἐπληροφορήθημεν,
 ὅσα ἀπὸ ἕκτης ἰουλίου μέχρι ἐνάτης / φιλοφρονῶν προσέφερες εἰς τὸ Ἁγιώ-
 νυμον τοῦτο ὄρος, καὶ ὅσα παρ' ἡμῶν ὀφειλόμενα ἀπήτεις καὶ δὴ / διὰ αὐτὰ
 ταῦτα ἀποκρινόμεθα, ὅτι ὁ μὲν Καπιτὰν Γεώργιος, ἐπειδὴ δὲν μᾶς ἐφάνη ἀ-
 ναγκαῖος, ἤδη / ἐπιστρέφει πρὸς τὴν ὑμετέραν εὐγένειαν. διὰ δὲ τοὺς λεγομέ-
 νους κατασκόπους Θεσσαλονικεῖς μὲ ὄλας / τὰς δυνάμεις ἡμῶν ἀγωνισθέν-
 τες, ἀπετύχομεν, καὶ ἐπίσης μᾶς ἐλύπησε καὶ ἡ ἀποτυχία τῶν κα / τασκόπων,
 καὶ ἡ δυσαρέσκεια, τὴν ὁποίαν ἐλάβετε διὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ δέκα ὀκκάδων
 μαρουτίου. / ἡμεῖς, φιλογενέστατε, ἐνομίσαμεν, ὅτι, ὅστις προσφέρει, ὅ,τι
 δύναται, κάμνει γενναῖον καὶ ἀ / ρεστὸν ἔργον, ἀλλ', ὡς φαίνεται, ἐσφάλαμεν.
 ἔστω. Πρὸς τούτοις διὰ τοὺς τοπιζίδες καὶ τώρα / ἐφροντίσαμεν, πλην δὲν
 ἠῦραμεν κἀνένα. ἐπειδὴ προλαβόντος μετὰ τὴν ἐπιταγὴν σας εὐρόντες / ἀπὸ

αὐτοὺς ἕως δεκαπέντε εἶχαμεν ἔξαποστείλῃ ἔξω εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ὕστερον, ὡς φαίνεται, | διεσκορπίσθησαν, ὅπου ἠμπόρεσαν μετὰ τὴν ἤτταν τῶν μαδεμοχωρίων, τὸ ὁποῖον ἄμποτε νὰ μὴν | ἐγίγνετο, καὶ εἰς ἕξ αὐτῶν μάλιστα, καθὼς ἐβεβαιώθημεν, ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην. διὰ δὲ τὸν | κιοβερτζιλῆ¹, ἐπειδὴ ἡ κατασκευή του, ὡς πρὸς ἡμᾶς, ἐστάθη ἀδύνατον, διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἀνθρώπους | δὲν ἔξαπεστείλαμεν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ γράμματος, ἐπειδὴ ὁ εἰδήμων τῆς ὀθωμανικῆς (ὅστις | μᾶς ἐφαίνετο ὅτι ἦτον ὁ μόνος) εἶχεν ἀναχωρήσῃ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ἔγινεν ἡ ἀντιγραφή ἀπὸ | τὸν ἀγᾶ μας μὲ ἑλληρικὰ ψηφία. ὡς τόσον παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν εὐγένειαν | ἐπιμόνωσ, διὰ νὰ μᾶς ἔξαποστείλῃ, ὅσον τάχος, ἄνευ στιγμιαίας ἀναβολῆς, τὸ διὰ τὴν καθ' ἡμᾶς | κοινότητα ἀναγκαιότατον, καὶ παρὰ τῆς ὑμετέρας φιλογενείας ἀναμφιβόλως ἐλπυζόμενον σιτάρι. | ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ, καὶ ἐπιμόνω παρακαλήσει. μένομεν δὲ ὑπὲρ τῆς καθ' ὑμᾶς εὐδαιμονίας | εὐχόμενοι, καὶ τὸ εἰρημέρον τοῦτο ἀναγκαιότατον προσδοκῶντες

οἱ θερμοὶ εὐχέται σας. αωκα'. ἰουλίου ιε'

"Απαντες οἱ ἐν τῇ κοινῇ Συνάξει τῶν εἰκοσιν ἱερῶν Μοναστηρίων Προϊστάμενοι.

1. Κιοβερτζιλῆ (τουρκ. gühercile) = νίτρο.

39

18 Ἰουλίου 1821

Οἱ πρόκριτοι τῆς Ὑδρας στέλνουν σιτάρι στὸ "Αγ. Ὄρος.

Τὸ ἔγγραφο τοῦ Λιγνοῦ, Ἄρχεῖον Ὑδρας, 7 σ. 298.

Θεῖοι πατέρες

Ὑδρα, 18 Ἰουλίου 1821.

Μ' ὄλον ὁποῦ ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην μεγίστην τῆς ζωοτροφίας καὶ τῶν ἐφοδίων τοῦ πολέμου ὡς προμηθευταὶ οὐ μόνον τοῦ στόλου μας, ἀλλὰ καὶ τῶν περισσοτέρων τοῦ Γένους μας, οἱ ὁποῖοι σωρηδὸν καθεκάστην προσφεύγουν εἰς τὴν νῆσον μας, δὲν παρεβλέψαμεν τὴν ἀπαιτήσιν σας, καὶ ἐδώσαμεν τῶ ἀπεσταλμένῳ σας Κοσμᾷ Βατοπαιδινῶ ποσότητα τινὰ σίτου καὶ ἕνα βαρέλι γεμάτο μπαρούτι καὶ ἐπανακάμπει.

Ἐνισχύσατε, θεῖοι πατέρες, τοὺς πλησίον σας Χριστιανούς· συναγωνισθῆτε οἱ δυνάμενοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πίστεως, οἱ δὲ λοιποὶ παρακαλεῖτε τὸν Κύριον τῶν δυνάμεων ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων εἰς τὸν παρόντα ἱερὸν πόλεμον.

[Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Ὑδρας]

19 Ἰουλίου 1821

Στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ ζητοῦν τροφὲς ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπά.

Ὅρισμένοι Μακεδόνες ὄπλαρχηγοί, ὑπερασπιστὲς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπά τροφὲς καὶ παραπονοῦνται γιὰ τὴν περιφρονητικὴ στάση τῶν μοναχῶν. Μονόφυλλο, διαστάσεων 0,325 × 0,23. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Ἡ γραφὴ σχετικὰ εὐανάγνωστη. Στὴν πίσω σελίδα: Τῷ ἐκλαμπροτάτῳ ἀρχηγῷ καὶ ὑπερασπιστῇ τῆς Μακεδονίας / κ(υρί)ω κ(υρί)ω Ἐμμικνουήλ, τῷ προσκυ / νητῷ ἡμῖν προσκυνητῶς (ΙΒΕ).

*Προσκυνοῦμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἐκλαμπρότητά της
δουλοπιτρεπῶς· 1821: Ἰουλίου 19:*

† Ἐκταθέντες διὰ τῆς τοῦ καπετᾶν ῥήγα ἐπιστολῆς πρὸς τὴν / ἐκλαμπρότητά της, δι' ὀλίγων ἐμφανιζόμεθα πρὸς αὐ / τὴν διὰ τῆς παρούσης μας· λοιπὸν προσφέρομεν / τὰς πρὸς αὐτὴν ὀφειλομένας ἡμῖν προσκυνήσεις, καὶ τὴν / παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἔχη εἰς τὴν εὐνοϊάν της καὶ / νὰ μᾶς προστατεύῃ με τὴν πρόνοιάν της, εἰς τὸ νὰ μᾶς / ἔχη πάντοτε ἐδικούς της, ὡς ἐσμὲν ἐξηρητημένοι / ἀπὸ τὰ νεύματά της. ἅς προβλέψῃ διὰ νὰ μᾶς / παρηγορήσῃ καὶ με ἀποστολὴν ὀλίγων αὐτόθεν / τροφῶν, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ φυλάξωμεν / τὰς τάξεις τῶν στρατευμάτων μας, καὶ τοῦτο με τὸ ἀζή / μιον. Διότι παρὰ τῶν ἁγίων δὲν παραμν / θούμεθα, καθὼς πρέπει, μῶλον ὅπου οἱ πτωχοὶ / στρατιῶται μας, ὄχι με χανδάκια καὶ κανόνια / ἀλλὰ με τὰ στήθη των, καὶ με χαμὸν τῆς ζωῆς / των, ἔσωσαν τὸ ἅγιον ὄρος, ὡς καὶ ὁ καπετᾶν / ῥήγας σᾶς τὸ προέγραψε. Φρόντισον προσέτι / καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ τόπου μας, ὅστις σώζεται / καὶ ζεῖ, καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν καταστάσεων μας. / φρόντισον περὶ τούτου, νὰ φαινόμεθα ὡς ἐσμὲν, διατὶ τὰ ὑψηλὰ φρονήματα τῶν ἁγίων θέλουν τοὺς ἐδικούς / μας, ὡς ὑπεξουσίους καὶ ὄχι ὡς συμμάχους, καὶ δὲν / τὸ καταδέχεται τὸ στρατόπεδόν μας· μάλιστα ἐν ᾧ / οἱ ἁγιοῦται δὲν ἐκτελῶσιν οὐδένα ἔργον στρατιωτικὸν / ἔξω ἀπὸ ὑπηρεσίας τινὰς καὶ αὐτὰς ἀτελεῖς. ταῦτα δι' ὀλίγων προσκυνητῶς, καὶ μένομεν ὄλωσ ἐδικοί σας.

»Δημήτριος Χριστοδούλου Χ(ατζη)στ(ρα)τ:

»Δημήτριος Νικολάου κοκκαλιώτη

»διαμαντῆς δημητρίου караζᾶς

»κωσμάς μίλιου καὶ οἱ λοιποὶ σὺν ἡμῖν

19 Ἰουλίου 1821

Ὁ ὄπλαρχηγὸς Ρήγας Μάνεσης, ὅπως καὶ οἱ τοῦ προηγούμενου ἐγγράφου, καταγγέλλει πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπὰ τὴν ἀδιαφορία τῶν μοναχῶν καὶ ζητεῖ τροφές.

Ὁ καπετὰν Ρήγας Μάνεσης καταφέρεται ἐναντίον τῶν Ἀγιορειτῶν, ὅτι ἐνδιαφέρονται μόνο γιὰ τὰ ἄτομά τους καὶ ζητεῖ τὴν ἀποστολὴ τροφῶν. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,325 × 0,23. Τὸ κείμενο πιάνει τὶς 3 πρῶτες σελίδες (ΙΕΕ). Δύο ἀποσπάσματα τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς ἔχει δημοσιεύσει ὁ Ι. Φιλῆμων, *Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως*, Ἀθῆναι 1861, τ. 4 σ. 439-440, μὲ παραλείψεις λέξεων, παραναγνώσεις καὶ διορθώσεις τῆς ὀρθογραφίας καὶ στίξης. Τὸ πρῶτο ἀπόσπασμα περιέχεται μεταξὺ τῶν λέξεων: «κατὰ τὴν παραίνεσίν της... καὶ ἡ ἀνάλογος ἀκαταστασία» καὶ τὸ δεύτερο μεταξὺ «φοβοῦμαι ὅμως... τὰ δεόντα».

Ἐκλαμπρότατε
αὐθέντα μου

1821: Ἰουλίου 19:

† Ἦτον ἀναγκαῖον, νὰ φθάσῃ ὁ Ἱατρὸς μὲ τὰς πρὸς ἡμᾶς ἀποκρίσεις της· ἔπειτα | νὰ γράψωμεν πρὸς αὐτήν, εἰς τὸ νὰ ἔχωσι τὰ τῆς ὑπογραφῆς τὸ πληρέστε | ρον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. ἐπειδὴ ὅμως ἄχρι τῆς παρούσης δὲν ἐφάνη | νὰ ἐπιστρέψῃ ἢ τράτα, μήτε ὁ Ἱατρὸς νὰ ἐλθῇ, καὶ οἱ αὐτόθεν ἀδελ | φοὶ ὅ τε Μάργαρης καὶ οἱ λοιποὶ διατρέβοντες ἐνταῦθα ἄνευ τινοσ ὕ | πηρεσίας ἀπεκλείσθησαν καὶ ἐν ταῦτῳ ἐλλατῶσι καὶ τὴν ὀλιγίστην κομ | πάνιαν μας, στέλλοντες τους σήμερον μὲ τὴν ἄλλην τράταν, ἐμφανίζο | μεθα καὶ πρὸς τὸν αὐθέντην μας διὰ τῆς παρούσης γραφῆς μας. καὶ | λοιπὸν πρῶτον τῆ εἰδοποιῶ, ὅτι ἔλαβον τὸ πρὸς ἐμὲ γράμμα της, | ὅ μοι ἀπέστειλε διὰ τοῦ Γεδεῶν καὶ τοῦ διάκου (ὁ δὲ γεδεῶν αὐτό | θεν κατ' εὐθείαν ἐπῆγε εἰς τὸ μοναστήριόν του) καὶ κατὰ τὴν παραί | νεσίν της ἐξακολουθῶ φυλάττων τὸν στρατὸν εἰς τὰς τῶν ὀχυρωμά | των, καὶ μεταχειριζόμεθα τινὰ στρατηγήματα ὡς μὲ προε | δηλώθησαν, ἀποστέλλων δηλαδὴ στρατιώτας εἰς τὰ βουνά, τὸ ὀποῖον | ὠφέλησε καὶ ὠφελεῖ. Μὰ τί νὰ κάμῃ κανεὶς τὴν μικρολογίαν | τῶν ἀγίων πατέρων; αὐτὴ ἢ στυγερὰ ἀνελευθεριότης καὶ μικροπρέ | πεια αὐτῶν τῶν ἀγίων ἀνδρῶν, μᾶς ἐμπόδισεν ἀπὸ πολλὰ | ὠφέλημα, καὶ ἀπὸ πολλὰ ἀναγκαῖα. ἄμποτες νὰ μεταβάλῃ ὁ ἀναλλοίωτος θε(ὸς) τὴν διάθεσίν των, νὰ τοὺς ἀποδείξῃ εὐσπλάγγηρον, | κριτικούς, γενναίους καὶ ἐλευθέρους, καὶ μὲ δόκιμον νοῦν, διὰ | νὰ εὐδοκμήσῃ καὶ τοῦ πολέμου τὰ πράγματα, τὰ ὀποῖα | χρειάζονται ἀπαραιτήτως καὶ διὰ τὴν σύστασίν των καὶ διὰ τὴν εὐδωσίαν των | αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ προτερήματα καὶ πλεονεκτήματα. Ἐγὼ εἰ | πορεύθη εἰς ἅγιον ὄρος μετὰ καὶ τοῦ λογιωτάτου Δημητρίου, κατὰ | πρόσκλησιν τῆς ἀγιοσύνης των, πλὴν κἀνέναν γενναῖον δὲν | εἶδον εἰς αὐτούς, παρὰ

μίαν επίπλαστον πολιτικά. ἐπάσχη / σα νὰ τοὺς διαθέσω διαφορετικὰ μὲ τὸν λόγον, ὅμως αὐτοὶ / ἀπὸ τὸν σκοπὸν τοὺς δὲν εὐγαίνουν. Ἔχουν τὰ φρονήματατους, / τὰ ὁποῖα μόνον ἐγκρίνουσιν διὰ καλὰ καὶ τὰ προσκυνοῦν / καὶ τὰ λατρεύουσι καὶ φροντίζουσι μόνον διὰ τὴν συντήρησίν τῶν // ἰδίων των ὑποκειμένων καὶ μόνον διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν αὐτῶν / τῶν ὑποκειμένωντων. Τὰς ὑποθέσεις τοῦ πολέμου, ὅθεν ἔπρε / πε νὰ ἀσφαλίσουν τὰ Ἱερὰ Μοναστήρια καὶ τὸν λαὸν τοῦ / θ(εο)ῦ, δὲν τὰς ἐμψυχώνουσι καθ' ὅσον δύναται, προβλέπουσι δὲ / ὡς παρεικάζεται ἄλλετροπῶς τὴν ἰδίαν των ἀσφάλειαν, ἀπὸ / τὸ ὁποῖον προέρχεται, ἀθένταμον, ἢ μεγίστη ἀδυναμία / εἰς τὰ στρατεύματάμας καὶ ἢ ἀνάλογος ἀκαταστασία. ἔκτου / του βιάζομαι νὰ σᾶς εἰπῶ, ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην διὰ τροφάς, καὶ / διὰ τὰ στρατεύματα, καὶ διὰ τὸν λαόν, καὶ παρακαλῶ / νὰ γένη αὐτόθεν μερικὴ πρόβλεψις, καὶ ἀλλαχόθεν περισσοτέρα διὰ νὰ θρέψωμεν τὸν κόσμον καὶ νὰ / ἔχωμεν πάντοτε εἰς πᾶσαν κίνησιν τὰ στρατεύματα / ἔτοιμα, καὶ τὴν τιμὴν τῶν καρπῶν τὴν συναζόμεν ἀπὸ / τοὺς ἰδίοις. Τοῦτο ἦτον δυνατὸν νὰ τὸ πορισθῶμεν μέχρι / τῆς ἀπὸ τοὺς ἁγίους, πλὴν αὐτοὶ ἐσκληρύνθησαν, καὶ μόνον μὲ / βίαν δύναται νὰ τὸ ἐκτελέσουν, καὶ ὄχι ἀλλέως. καὶ ὅταν / εἶναι τρόπος νὰ κατορθωθῇ ἀλλαχόθεν, εἶναι καλόν. /

Φοβοῦμαι ὅμως μήπως ὁ λαὸς ἀπὸ τὴν πείναν καὶ τὰς λοιπὰς / θλίψεις του ἐφορμήσῃ ἐναντίον των, καὶ δὲν δυνηθῶμεν / νὰ ἀπαντήσωμεν τὴν ὀρμήτων. Ὁ μάργαρης, ὁ μέλιος / ἅς τῇ διηγηθῶσιν ἐμπεριστάτως τὰ διατρέχοντα, καὶ ἅς μᾶς / δώσῃ πάλιν τὰς νοουθεσίας της. Τὰ περὶ τῆς ἀρμάδας της θέλει / τὰ μάθη ἀπὸ τὸν ἴδιον Μάργαρη. Ὁ καπητᾶν ἀθανάσιος / λήμιος ἐπορεύθη καὶ ἐναυλώθη εἰς θάσον, καὶ ἅς τὸ στοχα / σθῇ ἢ ἐκλαμπρότητος ἂν συμφέρῃ, νὰ πηγαίη μὲ τὴν / παντιέραν, ὅπου τὸν ἔδωκε, νὰ ναυλῶνεται πρὸς / ἀπόκτησίντου καὶ πλουτισμόν του, καὶ ἅς τὸν γράψῃ τὰ δέον / τα. καλὸν ἦτον ἂν εὐρίσκετο ἐδὼ ὁ ὄρθεις καπε / τᾶν ἀθανάσιος μὲ δούλευσιν διὰ / τὸ γένος, μὲ μετριάς / πληρωμάς διὰ τοὺς Ναύτας του, καὶ τοῦ καρραβιοῦ τὴν ἀναγκαίαν σύστασιν. Ἐμάθομεν, ὅτι σᾶς ἐστάλη // μίαν νέα παντιέρα, καὶ ἀποροῦμεν, μὴ γινώσκοντες τὸ / σημαίνοντοντης, καὶ τὴν παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἰδεά / ση ἀμέσως εἰς πληροφορίαν μας. Τὸν πατιστὴ μὲ τὸ τουφέκι / της, ὅπου ἔχει τὰ δύο λαμνιά, τὸν στέλνω μὲ τὸν μάργαρη. ὁ κα / πετᾶν μέλιος εἶναι υἱὸς τοῦ γέροντος στέριου ἀρβανίτου, ὅπου προαπέσται / λα εἰς τὴν ἐκλαμπρότητατης. διοικηθῆτω καὶ τὰ κατ' αὐτόν, ὡς / καὶ τὰ τοῦ πατρός του. εἶναι ὅμως ἀρκετὰ νὰ σᾶς διηγηθῇ τὰ ἐν / ταῦθα. Ὁ μάργαρης ἔχει τὸ ἀξιόπιστον καὶ ἅς ἀκουσθῇ / παρὰ τῆς ἐκλαμπρότητοςτης καὶ περὶ αὐτοῦ. Ὁ ἅγιος Ἱερὸς / σοῦ τὴν προσκυνεῖ, συναγωνίζεται καὶ αὐτὸς μεθ' ἡμῶν εἰς τὸ / στρατόπεδον. Διὰ τὴν γυναῖκα τοῦ μάγειρα ἐλάβομεν / φρον-

τίδα καὶ τὴν οἰκονομήσαμεν. διὰ τὸ σιτάρι, ὅπου λέγουν / ὅτι ἔλαβεν ὁ ἅγιος
 Ἱερισσοῦ, δὲν ἔχει ἀσλί¹ ἐκεῖνος ὁ ἀχρεῖος / ὅπου τὸ ἔλαβε τὸ ἐκράτησε. Ὅμοίως
 ἐλάβομεν φροντίδα / καὶ διὰ τὴν γυναῖκα τοῦ Ἱμροχώρη Τάσιου, καὶ ἄς
 μένον ἂ / μέριμνοι. Ὁ συναγωνιστὴς μου λογιώτατος Δημήτριος χρίστων / τὴν
 προσκυνεῖ, ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ διοικηταὶ τῶν στρατευμάτων / μας, ὃ τε
 Δημήτρη : Νηλ : ...²: ὁ κὺρ Διαμαντῆς καραζᾶς καὶ / Κωσμάς καὶ λοιποὶ τὴν
 προσκυνοῦσι. χρεῖαν ἔχομεν / καὶ ἀπὸ παροῦτι, καὶ ἂν τῇ ἦλθεν ὡς ἐμάθομεν,
 νὰ / μᾶς πέμψη, διὰ νὰ ἐτοιμασθῶμεν ὡς δεῖ. διατὶ ἀλλέως / δὲν εἴμεθα διὰ
 τὸν κάμπον. ἄς μᾶς ἰδεάσῃ καὶ ὅτι ἂ / κόμη ἔμαθεν ἀπὸ ὕδρας καὶ ἀλλαχόθεν.
 τὸν γραμματικὸν / χρίστων ἤθελον σᾶς τὸν στείλω κατὰ τὴν ἐπιταγὴν σας,
 ὁ γρηγόριος ὅμως / ὁ ἀρχιμανδριτῆς κοντλονμουσιανὸς εἶπε μετὰ δεήσεως,
 ὅτι ἐγὼ τὸν / φυλάττω εἰς τὸ μοναστήρι μου, καὶ θέλω γράψω τῷ ἀρχοντι,
 καὶ / ἂν ἐπιμείνη, τὸν στέλλομεν. ὅθεν ἐπειδὴ μοὶ ὑπόσχεται νὰ τὸν / φυλάττη,
 ἐνέδωκα καὶ ἐγώ, καὶ σᾶς στέλλω τόγραμμα τῆς πανοσιότητος / του, καίπαλιν,
 ὅπως εἶναι ὀρισμένον, ἔτσι ἄς γενῇ. ταῦτα προσκυ / νητῶς, καὶ μένω ὄλως
 ἐδικός σου.

Ὁ δοῦλος καπετᾶν ῥήγας Μάνεσης

ΡΓΑϸ

σφραγίδα: 1821

1. Ἰσλί (τουρκ. asıl) = βία, πίστη.

2. **ΑΑΑ**: Πιθανῶς: Νικολάου.

4 Αὐγούστου 1821

Ὁ Ἐμμ. Παπάς συσταίνει στὸν Λάζ. Κουντουριώτη τὸν παπα-Παρθένιο νὰ τὸν διευκολύνει νὰ περάσει στὴν Κέρκυρα καὶ τὸν ἐνημερώνει στὰ τελευταῖα νέα τῆς Μακεδονίας.

Τὸ ἔγγραφο στοῦ Λιγνοῦ, Ἀρχεῖον Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου, τ. 1 σ. 14-15.

Φιλογενέστατε κύριε Λάζαρε χαίροις!

Ἡ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῆς εὐγενείας της διασωζομένη φιλικὴ σχέσις τε καὶ ἀγάπη μᾶς ἐνθαρρύνει νὰ τὴν παρενοχλήσωμεν διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν, εἰδοποιούντες αὐτῇ ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν ἡμῶν παπᾶ κὺρ Παρθένιος ἔρχεται εἰς τὰ αὐτόσε ἐπὶ σκοπῶ νὰ ἀπεράσῃ εἰς Κορυφὸς διὰ ὑπόθεσίν του, καὶ ὧν γνωστός καὶ φίλος ἡμῖν μᾶς ἐπαρακάλεσε νὰ τὸν ἐφοδιάσωμεν μὲ τὴν παροῦσάν μας καὶ νὰ τὸν συστήσωμεν πρὸς τὴν εὐγενεῖαν της· ὅθεν καὶ δὲν λείπομεν νὰ τὴν παρακαλέσωμεν θάρρει φιλικῶ νὰ λάβῃ τὴν καλοσύνην καὶ νὰ παρασταθῇ τῇ πανοσιότητί του διὰ νὰ ἐυκολυνθῇ ἢ εἰς Κορυφὸς διάβασίς του οἷω τρόπῳ ἤθελεν ἐγκρίνει εὐλογον καὶ ἀσφαλῆ, διὰ τὸ ὅποιον καὶ ἡμᾶς θέλει ὑποχρεώσει, καὶ μισθὸν θεόθεν ἔξει, καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν συσταίνόμενον ἰκέτην πρὸς Κύριον θερμότατον. Εὐέλπιδες δὲ ἐσμέν, ὅτι θέλει δείξει εἰς αὐτὸν ὄλην τὴν φιλογενεστάτην αὐτῆς διάθεσιν. Καὶ ταῦτα περὶ τούτου ἡμεῖς δὲ καὶ αἰθῆς τὴν ἐνθυμίζομεν περὶ τῆς ἐλεύσεως κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, καὶ τὴν παρακαλοῦμεν κἂν τώρα, καθ' ὃν καιρὸν μαθάνομεν ὅτι ὀλόκληρον σχεδὸν τὸν ἐχθρικὸν στόλον κατηφάνισαν, διὰ τῆς προτροπῆς της καὶ παραστάσεώς της νὰ διορίσῃ, ἂν καὶ ὄχι ὅλα, τοῦλάχιστον δεκαπέντε ἢ καὶ εἴκοσι, νὰ ἔλθωσι πρὸς τὰ ἐνταῦθα κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης· διότι ἄνευ τούτων τὰ πάντα ματαιοῦνται, ἐπειδὴ πολλοὶ ἐκ τῶν ὁμογενῶν μας ἐνταῦθα εὐρίσκονται εἰς ἔσχατον κίνδυνον. Κατὰ τὸ παρὸν καταπολεμοῦμεν τοὺς ἐχθροὺς ἐκ τῶν δύο χειρσονήσων, τῆς τε Κασσάνδρας καὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐρχομένους καθ' ἑκάστην καθ' ἡμῶν μὲ ὠμότητα καὶ θηριωδίαν, περιμένοντες καὶ τὴν χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ ἀπὸ θαλάσσης δύναμιν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου καὶ μένομεν.

1821 Αὐγούστου 4 Ἁγιον Ὄρος

Ὁ ἀρχηγὸς καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς Μακεδονίας

Ἐμμ. Παππᾶς (Σ)

Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι μέχρι τοῦδε νὰ ἔφθασε τὸ ἐπίτηδες ἐκ τῶν αὐτόθι διὰ μονιζιὸν σταλὲν μπακέτον· εἰ δὲ τοῦναντίον, ἂν εἶναι ὁ Σιναιτῆς κύριος Χρῦσανθος αὐτοῦ, θέλετε τὸν βιάσῃ νὰ κάμῃ τρόπον ἀλλαχόθεν καὶ νὰ ἔλθῃ ὅσον τάχιστα, διότι ἡ ἀνάγκη μας εἶναι μεγάλη.

43

12 Αυγούστου 1821

Συμφωνητικό για τή μεταφορά πολεμοφοδίων στη Χαλκιδική.

Συμφωνητικό μεταξύ του πρωτοσυγγέλου Χρυσάνθου Συναίτη και του караβοκύρη Νικόλα Πρισκογεωργοπούλου για τή μεταφορά πυρομαχικῶν στον Έμμ. Παπά στη Χαλκιδική. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,28 × 0,19. Το κείμενο με γραφή ευανάγνωστη στην πρώτη σελίδα. Στην τελευταία σελίδα: συμφωνητικόν / ἀπό ὕδραν ἐλάβομεν. 26 αὐγούστου 1821 (ΙΕΕ).

» ὁ πανοσιότατος ἅγιος πρωτοσύγγελος συναίτης κύριος χρύσανθος συνεφώνησε μετὰ τοῦ караβοκύρη νικόλα πρισκογεωργο / πούλου νιοχωρίτη ἀπὸ τὰ μέρη τῆς ζαγοράς, καὶ ἐναύλωσε τὸ καΐκιον αὐτοῦ τρεχαντήρη, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφόρτωσεν δώδεκα κάσ / σαις μὲ τζεβηρτζελέ¹, δύο κάσσαις θειάφι, καὶ δύο βαρέλια / παροῦτη, νὰ τὸ ὑπάγη εἰς δύο σκάλαις, εἰς ὅποιαν ἀπὸ ταῖς / δύο εὔρει, νὰ παραδώσῃ τὸ ἄνωθεν στὸν κύριον ἔμμα / νοηλ παπᾶ, ἢ εἰς τὴν κασσάνδραν, ἢ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος / παραδίδοντας ὅλον τὸ ἄνωθεν πρᾶγμα ἐν διορία ἡμερῶν / μετὰ τοῦ ἀρίβουτου² πέντε. χρόος ὁ κύριος ἔμμανοηλ νὰ δώ / ση τοῦ ῥηθέντος караβοκύριου διὰ ναῦλον γρόσια τριακόσια / ἐξήντα N 360, προσέτι καὶ τὸ φόντος ὁποῦ ἔλαβεν ἐδῶ ὁ ἅγιος πρω / τοσύγγελος γρόσια πεντακόσια (τῶν ὁποίων τὰ ῥήζηγα³ τῆς θαλάσ / σης ἀκούονται εἰς τὸν ῥηθέντα караβοκύρη) εἰς ὅτι μονέ / θα ἐμετρούθησαν ἐνταῦθα ὡς ἡ νότα διαλαμβάνει. / ἐγράφη τὸ παρὸν διπλοῦν ἐπὶ τῇ κοινῇ καντζελλαρία, / ὕδρα· τῇ 12 αὐγούστου. 1821

ὁ πρωτο Σύγκελλος Χρύσανθος συναίτης, /
νικόλας πρισκογεωργοπούλου μὴν ἰξεύρων γράφειν
βεβαιοῖ καὶ / ὑπόσχεται δι' ἐμοῦ τοῦ γράφαντος κοινοῦ γραματικοῦ· /
»γιάννη Χατζῆ νικόλα

Νικο τζέπηης
ὁ γραμματικὸς

1. Τζεβηρτζελέ (τουρκ. gühercile) = νίτρο.

2. Ἀφίξεώς του.

3. Ρήζηγα ἴσως Ρίζικα = ἀσφάλεια γιὰ κινδύνους ἀπὸ τῆ θάλασσα.

12 Αύγουστου 1821

Οἱ μοναχοὶ τοῦ κοινοβίου τοῦ Ἁγ. Διονυσίου ζητοῦν σιτάρι ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπά.

Ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Διονυσίου παρακαλεῖ τὸν Ἐμμ. Παπά νὰ στείλει πίσω στὴ μονὴ τὴ γολέτα τῆς φορτωμένη με σιτάρι. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,365 × 0,25, με τὸ εὐανάγνωστο κείμενο στὴ μισὴ πρώτη σελίδα. Στὴν τελευταία σελίδα: Τῷ Πανευγενεστάτῳ καὶ θερμουργοτάτῳ κ(υρίῳ) κ(υρίῳ) Ἄρχοντι Ἐμμανου / ἡλ, τῷ σὺν θεῷ κοινῷ ἡμῶν εὐεργέτῃ : - εὐχετικῶς / Εἰς Κασάνδρα (ΙΕΕ).

»Τὴν τῆς εὐγενείας σας ὑπερέχουσαν ἀγάπην καὶ φιλογενείας ὅ | περιμάχησιν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ὀλοφύχως ἐπενχόμεθα καὶ ἐν | Χριστῷ ἀδελφικῶς ἀσπαζόμεθα.

† Πρὸς ἡμερῶν, ὅτε τὸ ἀπὸ ξηροποτάμου πρὸς σᾶς εὐσεβοφροντιστον ῥαβᾶσιον ἡμῶν ἐλάβομεν, ἐν ᾧ | ἐδιόριζεν ἡ γενναιόφρων εὐγενεία τῆς, ἐκεῖ νὰ στείλλωμεν ἐν τάχει πρὸς αὐτὴν τὴν ἡμετέραν Γουλέταν ἀρ | ματομένην ἀναγκαίως, τότε ἀπεκριθήμεν τὸ ἀληθές ὅτι ἐστάλη νὰ φέρῃ ἡμῖν τὰ κατζίκια, καὶ | ἐπιστραφεῖσα ἤδη ἀπὸ λογγὸν εἶτε ἀπὸ Ἀμμολιανὴν ἀμέσως νὰ σταλθῇ παρ' ἡμῶν τῇ εὐγενεία τῆς. | ἰδοὺ λοιπὸν κατὰ τὰ κελευσθέντα καὶ στέλλομεν χρεωστικῶς αὐτὴν τὴν Γουλέταν, καὶ θερμῶς παρακα | λούντες ὑμῶν δεόμεθα, ἵνα μετ' οὐ πολὺν θεία συνεργεία ἐξαποστείλλητε ἡμῖν αὐτὴν, ὡς ἐστὶ κατὰ πάντα, ἐ | πειδὴ καὶ ἡμεῖς ἀληθῶς ἐν ἀνάγκαις καιρικαῖς ἐνρι-σκόμεθα, ὡς εἶδατε κάλιστα· ὅτι καὶ τὸ κρασίμου ἐκεῖνο | ἐκ τοῦ μονοξυλίτου με αὐτὴν κομίζομεν, καὶ ἄλλην παρομοίαν ἀνάγκην με αὐτὴν τὴν γουλέταν ποιοῦμεν. εἴ | θε δὲ ἡ μεγάλη τοῦ θεοῦ φιλανθρωπία καὶ θεία πρόνοια νὰ εὐκολύνῃ τὰ καλῶς καὶ σωτηρωδῶς παρ' ἡμῖν | μελετόμενα καὶ συνεργούμενα. καὶ πάντα δεξιὰ καὶ πάλιν εἴθε γένοιτο ἔτι καὶ τοῦτο εὐελπίστως παρακαλοῦ | μεν, ὅπως με τὴν σύντομον ἐπιστροφὴν τῆς ἡ γουλέτα νὰ κομίσῃ ἡμῖν καὶ τὸ ὀλίγον σιταράκι, ὅπου εἶναι ἀπ' τοῦ εἰς τὸ ἐν Κασάνδρα μετόχιόν μας. ταῦτα μὲν οὕτω, καὶ δυσσῶς ὑγιαίνητε. οἱ δὲ υἱοὶ τῆς ἀσεβείας | εἴθε δαβιτικῶς χοῦν λήξουσιν ὑπὸ τῆς πανσθενοῦς εὐσεβείας. ἀμήν γένοιτο! ἀρκα' αὐγούστον ιβ'

Τῆς ἡμετέρας εὐστοχοτάτης γενναιότητος

Πάντες εὐχέται διάπυροι

ὁ ταπεινὸς στεφανὸς ἀρχιμανδρίτης καὶ ἡγούμενος/
Τοῦ Ἱεροῦ κοινοβίου τοῦ ἁγίου Διονυσίου /
καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ εὐχέται ἄδελφοὶ

45

Λογαριασμός εξόδων αποδημίας αγνώστου, κατά πάσαν πιθανότητα γιού του Έμμ. Παπα, από τις Σέρρες στις 12 Αυγούστου 1821 ως το Ζέμου (πρβλ. και έγγραφο υπ' αρ. 70) και τη Βιέννη, και απ' εκεί επιστροφή του στην ίδια πόλη, καθώς και αναγραφή άλλων εξόδων ως τις 27 Μαρτίου 1823. Στο κείμενο που πιάνει 5 σελίδες, αναγράφονται λεπτομερώς τὰ έξοδα για διόρθωση σέλλας, για αγορά δισακκίου, υποδημάτων, για μπαξίσια, δῶρα, ζωοτροφίες, επίσκεψη σε γιατρό, πληρωμή για μετακινήσεις άμαξας κτλ. ως το Ζέμου (Σεμλίνο), Βελιγράδι, Τεργέστη, Βιέννη και επιστροφή. Τὰ έξοδα όλα ανέρχονται σε 1.740,9 γρ. Σ' αυτά προστίθενται και άλλα 432 που δαπανήθηκαν το 1823 για παραμονή 5 μηνών και επιστροφή μέσω Μονάχου (Μύνχεν).

Μονόφυλλο, μπλε χρώματος, διαστάσεων $0,39 \times 0,245$, διπλωμένο κάθετα, ώστε να γίνει δίφυλλο με το μισό πλάτος του. Το κείμενο βρίσκεται στις δύο πρώτες σελίδες και στο $1/3$ τῆς τρίτης και είναι δυσανάγνωστο (ΙΒΕ). Γι' αυτό και προτιμῶ να παραθέσω τῆ φωτογραφία.

12. *Allegoria de la vida humana* de *Alonso de Ercilla* . . . 20
de la vida humana . . . 10
de la vida humana . . . 12.60
 20. *Allegoria de la vida humana* de *Alonso de Ercilla* . . . 22.57
de la vida humana . . . 12.60
de la vida humana . . . 14.60
de la vida humana . . . 270.
 21. *Allegoria de la vida humana* de *Alonso de Ercilla* . . . 108.45
 23. *Allegoria de la vida humana* de *Alonso de Ercilla* . . . 30.30
de la vida humana . . . 5.
 24. *Allegoria de la vida humana* de *Alonso de Ercilla* . . . 10.
de la vida humana . . . 1.40
de la vida humana . . . 5.
 25. *Allegoria de la vida humana* de *Alonso de Ercilla* . . . 12.30
de la vida humana . . . 15.
de la vida humana . . . 10.
de la vida humana . . . 30.
de la vida humana . . . 2.00
 26. *Allegoria de la vida humana* de *Alonso de Ercilla* . . . 152.30
de la vida humana . . . 61.
de la vida humana . . . 15.
de la vida humana . . . 14.

	20. pagoda ab affogato con l'acqua di sapone	12. 30.
	di ab affogato con l'acqua di sapone	5. --
	di pagoda di pagoda di pagoda	21. 70. 1/2
	Di pagoda di pagoda di pagoda	3. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	1. --
	25. Di pagoda di pagoda di pagoda	10. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	5. --
86 ^o	25. Di pagoda di pagoda di pagoda	15. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	12. --
96 ^o	2/4 Di pagoda di pagoda di pagoda	3. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	6. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	80. --
	25. Di pagoda di pagoda di pagoda	29. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	23. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	4. 0. 1/2
	Di pagoda di pagoda di pagoda	4. --
106 ^o	i. Di pagoda di pagoda di pagoda	28. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	20. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	5. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	23. --
	Di pagoda di pagoda di pagoda	4. 0. 1/2

1065 ^r ad. C. 20. 176.	408. 45.
2. 20. 176.	3. 45.
3. 20. 176.	45.
4. 20. 176.	1.
5. 20. 176.	30.
6. 20. 176.	110.
7. 20. 176.	20.
8. 20. 176.	236.
	94. 24.
9. 20. 176.	
10. 20. 176.	20/2.
11. 20. 176.	45.
12. 20. 176.	1.
13. 20. 176.	30.
14. 20. 176.	4. 15.
15. 20. 176.	85.
16. 20. 176.	8.
	596. 9.
17. 20. 176.	16.
18. 20. 176.	10. 30.
19. 20. 176.	2.
20. 20. 176.	7.
21. 20. 176.	50.
22. 20. 176.	5.

	...	6.
10.	...	6.
10.	...	10.
	...	5.50.
	...	17.
	...	10.
	...	105.
17.	...	28.
	...	23.
	...	847.39
	...	2.
	...	2.
	...	851.39
10.	...	200.
	...	200.
	...	1051.39
17.	...	40.
	...	1091.39
	...	
10.	...	175.
10.	...	135.
10.	...	100.
10.	...	60.
10.	...	150.
10.	...	100.
	...	720.
	...	1091.39

822 ^r	Aug. 17. 1750. 20/ 371.39	
	20/ 437.30	
	80.-	
	100.-	
	20/ 989.9	
Aug. 10. 1750. 10/ 96.-		
	1085.9	
	58.-	
Dec. 17. 1750. 20/ 1143.9		
17. 10	15.-	
	250.-	
	1408.9	
823.	262.-	
Mar. 17. 1751. 10/ 70.-		
	1740.9	
	100.-	
	1840.9	

46

20 Αὐγούστου 1821

Ὁ Ἐμμ. Παπᾶς ἐνδιαφέρεται νὰ μάθει ἀπὸ τὸν Λάζ. Κουντουριώτη, γιατί δὲν ἔφθασε στὴ Χαλκιδικὴ τὸ φορτίο πυρίτιδας ποὺ εἶχε παραγγεῖλει στὴ Μάλτα.

Τὸ κείμενο στοῦ Λιγνοῦ, Ἀρχεῖον Α. καὶ Γ. Κουντουριώτου, τ. 1 σ. 25-26.

Πρὸς τὸν φιλογενέστατον κύριον Λάζαρον τὸν Κουντουριώτην, εὐτυχῶς, εἰς Ὑδραν.

Φιλογενέστατε κύριε Λάζαρε χαίροις.

Πρὸ δύο μηνῶν ἤδη, ὡς τῇ εἶναι γνωστόν, ἐπέμφαμεν εἰς τὰ αὐτόσε πρὸς τὴν φίλην ὑμῶν κορυφὴν ἐπίτηδες πλοῖον μ' ἀνθρώπους καὶ μὲ μετρητὰ οὐκ ὀλίγα εἰς τὸ νὰ φροντίσῃ διὰ τῆς προστασίας τῆς μαροῦτι, καὶ τότε μὴ εὐρὸν ἀνάλογον μὲ τὰ μετρητὰ μας, ὑπέστρεψε μ' ὀλίγον, ἀφήσαν αὐτόσε εἰς τὸν πανοσιώτατον ἄγιον πρωτοσύγκελλον τοῦ Σιναίου Ὅρους κύριον Χρῦσανθον, ὡς γνωστόν ἡμῖν, πέντε χιλιάδας γρόσια 5.000. καὶ ἡ πανοσιότης του ἀμέσως τότε, ὡς μᾶς ἔγραφε, καὶ ὡς μᾶς ἐπληροφόρησε καὶ ὁ παρ' ἡμῶν σταλεῖς ἐπίτηδες Γιαννάκης Κουτζιάς μὲ τὸ πλοῖόν του, μὲ ἀγγλικὸν μπακέτον ἔστειλεν εἰς Μάλταν διὰ νὰ φέρῃ, τὸ ὁποῖον καὶ ἦλθεν, ὡς ἐμάθομεν. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ εἰσέτι δὲν ἐφάνη νὰ μᾶς σταλῇ παρὰ τῆς πανοσιότητός του, φοβούμεθα μήπως ἔπαθε τι ἀπενκαῖον, διότι ἡ ἀσθενεία του κατὰ τὴν εἰς ἡμᾶς ἀγγελίαν τοῦ ἐπιφέροντος τὸ παρόν μας ἀδελφικὸν κυρίου Κοσμᾶ, ὡς οὐσα εἰς μέγαν βαθμόν, τὸν κατήνησεν εἰς θάνατον. Διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν νὰ φροντίσῃ νὰ τὸ περιλάβῃ, ὡς φιλογενής, καὶ νὰ μᾶς τὸ ἐξαποστείλῃ μίαν ὥραν πρότερον, διότι ἔχομεν ἀνάγκην μεγάλην. Καταπολεμοῦμεν καὶ καταπολεμούμεθα μὲ τοὺς ἐχθροὺς ἀκατάπανστα καθ' ἐκάστην ὄθην καὶ ἔχομεν μεγαλωτάτην τούτου τὴν χρεῖαν. Ἄς προσπαθήσῃ λοιπὸν διὰ νὰ μᾶς προφθάσῃ μὲ τὴν ἀποστολὴν του τὸ συντομώτερον μὲ ἰδιαίτερόν της πρὸς ἡμᾶς γράμμα, δηλωτικὸν καὶ τῆς ὑγείας της καὶ τῆς κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου λαμπροῦς ἐξ ὀλοκλήρου νίκης τοῦ ἡμετέρου στόλου. Μενομεν, ἐν βία.

1821 Αὐγούστου 20 Κασσάνδρα

Ὁ ἀρχηγὸς καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς Μακεδονίας

Ἐμμ. Παπᾶς

(Σ)

Τὴν εὐγενεῖαν τῆς προσκυνῶ δουλικώτατα, εὐχόμενος ἐκ βάθους ψυχῆς πᾶν ἀγαθὸν σωτήριον πανοικῶς. Ἐπειδὴ καὶ ἐμποδίσθημεν ἐδῶ εἰς τὰ Παρὰ ἀσθενήσας, διορίζω τὸν κύριον Προκόπιον ἄγιον προηγούμενον τῆς Μεγίστης Λαύρας ἐπίτροπον.

Κοσμᾶς Βατοπαυιδῶς

20 Αύγουστου 1821

Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἀγ. Ὁρους ζητοῦν σιτάρι ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπά.

Οἱ προϊστάμενοι τῶν μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους παρακαλοῦν τὸν Ἐμμ. Παπά νὰ τοὺς στείλει σιτάρι ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν ἰδιοκτησιῶν τους καὶ στὸ περιθώριο δίνουν ὀρισμένες εἰδήσεις γιὰ τὶς κινήσεις τοῦ ἔχθρου. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,35 × 0,245, μὲ τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Ἡ γραφὴ εὐανάγνωστη (ΙΕΕ).

Στὴν τελευταία σελίδα: Τῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι ἀρχηγῷ καὶ ὑπερασπιστῇ τῆς / Μακεδονίας κυρίῳ κ(υρί)ῳ Ἐμμανουήλ παπᾶ ἐν Χ(ριστ)ῷ ἡμῖν / περιποθήτῳ, / εὐχετικῶς καὶ πανευτυχῶς. / Εἰς τὴν Κασάνδραν.

τὴν περιπόθητον ἡμῖν πανευγενίαν τῆς ὀλοφύχως εὐχόμενοι, ἡδέως ἐν κυρίῳ προσαγορεύομεν

† Μετὰ δὲ τὰς προσηκούσας ἡμῶν εὐχολογίας, καὶ τὴν ἐπ' ἀκριβείας ἔρευναν τῆς / ἐφετωτάτης ἡμῖν ἀγαθῆς τῆς ὑγείας, δηλοποιοῦμεν ὅτι ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ ἱβ': αὐ / γούστου ἐκδεδομένον εὐγενὲς Γράμματός, καὶ εἶδομεν τὰ ἐν αὐτῷ σημειούμενα ἢ / μῖν. ἐπομένως εἶδομεν νὰ μᾶς γράφῃ καὶ περὶ τοῦ πανοσιολογιωτάτου ἁγίου χαρτο / φύλακος κυρίου Νικηφόρου Ἰβηρίτου, διωρίζον τὴν πανοσιολογιότητάτου εἰς τὸ νὰ συ / νεπιστατῇ εἰς τὰς κοινὰς ὑποθέσεις. μετὰ τοῦ ὁποίου ἐκτοτε καὶ δὲν ἐλλείψαμεν / ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνεργῶμεν καὶ νὰ σνσκεπτῶμεθα δι' ὅλα τὰ καθήκοντα καὶ λυ / σιτελοῦντα τῇ καθ' ἡμᾶς κοινότητι καὶ τῷ τόπῳ. αὐθέντα! καὶ αὐθις δὲν / λείπομεν νὰ τῇ ἐνθυμίσωμεν παρακαλοῦντές τὴν θεομῶς ἔνεκα σίτου αὐτόθεν / περὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς πεῖλικίου¹, ὅσον ἤθελε σταθῇ δυνατὸν νὰ εὐρεθῇ, καὶ διακόσια / μονζούρια, ἢ τουλάχιστον ἑκατόν. ἀπὸ ὅσα οἱ αὐτόθι ἐγκάτοικοι δίδωσιν εἰς τὰ / κάρβια ἐπὶ λόγῳ λουφέν, ἀντὶ μετρητῶν. καὶ αὐριον ξεκινοῦμεν ἐπίτηδες / ἀδελφούς μας μὲ μετρητὰ ἔνεκα τούτου. διὰ τοῦ παρόντος μας δὲ τῇ εἰδοποιου / μεν τὴν ἀνάγκην ἡμῶν, ὅπου νὰ κρατηθῇ, καὶ νὰμὴ δοθῇ εἰς ἄλλους ὁ σίτος / ἕως νὰ φθάσῃ οἱ ἄνθρωποι μας φέροντες τὰ μετρητὰ καὶ νὰ τὸν παρα / λάβουν. οὕτω παρακαλοῦμεν θεομῶς, καὶ μένομε: ,αωκά': ἀγούστου: κ' τῆς ὑμετέρας εὐγενείας

ἰκέται πρὸς θεὸν
καὶ εἰς τοὺς ὀρισμοὺς

ἅπαντες οἱ τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μοναστηρίων τοῦ ἁγίου Ὁρους Προϊστάμενοι:-

1. Πεῖλικι (τουρκ. beylik) = περιοχὴ.

Κάτω ἀριστερὰ πλάγια:

Ἐλπίζομεν σὺν θεῷ νὰ κατετροπώθησαν οἱ ἐχθροὶ αὐτόθι, καὶ νὰ μὴν ἦναι πλέον ἀναγκαῖον αὐτόθι τὸ καράβιον τοῦ Καπιτᾶν Ἀναστάση καὶ νὰ μᾶς σταλθῇ εἰς τὰ ὧδε πρὸς παρηγορίαν μας, ὅτι ἀκούομεν | συνάθροισιν ἐχθρῶν εἰς Σέβρας, καὶ ἴσως ἡ ὁρμὴ τῶν γίνη|καθ' ἡμῶν. Εἰς τὴν Ἱμπρον ἐστάλησαν ἀπὸ τὰ | Κάστρα «700» Τοῦρκοι. καὶ ἔφυγον ἐκεῖθεν αἱ φαμελῖαι τινές τῶν ὁμογενῶν μας, καὶ ἤλθον εἰς τὰ ὧδε. τὸ πεῖλικι τοῦ Ἰσβόρου ἀφήσαντες οἱ ἐχθροὶ | τὸ ἔκανσαν | οἱ δικοὶ μας.

48

22 Αὐγούστου 1821

Διάφορα προβλήματα τοῦ Ἀγίου Ὁρους.

Ὁ Ἰβηρίτης Νικηφόρος, ὁ πιστὸς σύντροφος τοῦ Ἐμμ. Παπαῦ, κατατοπίζει τὸν ἀρχηγό του στὰ διάφορα προβλήματα τοῦ Ἀγίου Ὁρους καὶ στὶς δυσκολίες ποὺ παρουσιάζονται γιὰ τὴ σύναψη ἐνὸς δανείου ἀπὸ τὶς μονὰς καὶ τὴ μίσθωση δύο ὑδραϊκῶν καραβιῶν. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,36 × 0,245. Τὸ κείμενο μὲ τὶς διαφορὰς προσθήκας καὶ στὶς 4 σελίδες (IEE).

Τὴν ὑμετέραν φιλογενεστάτην εὐγένειαν προσκυνῶ.

† Ἐλαβον τὰ δύο εὐγενῆ αὐτῆς γράμματα πρὸς τε τὸν δοῦλον της, καὶ πρὸς τὴν ἐνταῦ | θα κοινότητα ἀποτεινόμενα, τὰ ὁποῖα ἀμέσως συγκροτήσας κοινὴν σύναξιν τῶν | ἁγίων πατέρων τῶν εἴκοσιν Ἱερῶν Μοναστηρίων ἐνεφάνισα, καὶ ἐπομένως, μὲ ὄλον ὁ | ποῦ ἢ ἀπὸ μέρους της ἐπιτροπῆ πρὸς ἐμὲ εἶναι ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δύναμιν καὶ ἀξιότητα | καὶ ἢ ἐξακολούθησις ταύτης εἶναι διὰ μόνην τὴν εὐπειθειαν τῆς ἐπιταγῆς της, δὲν ἔλειψα | νὰ προτείνω τῇ κοινότητι ὅσα ἔδει ἄπερ καὶ ἢ εὐγενείατης εἶχε προτείνει. τὰ ἐκ | τῶν Μοναστηρίων ζητηθέντα ὑποκείμενα, ὁ ἀπὸ τῆς λαύρας Νεόφυτος καὶ ὁ ἀπὸ Βατοπαιδίου Ἰάκωβος, ἤλθον, τοὺς ὁποίους ζητήσας εἰς τὴν σύναξιν ὁμήλησα ὅσα ἔδει. ἢ | σύναξις, ὡς ἐγνώρισε παροῦσα ἐνταῦθα, δὲν ἐπροθυμοποιήθη εἰς ἐκτέλεσιν τούτου. | ὅθεν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος οὗτοι ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἑαυτῶν Μοναστήρια, καθὼς καὶ | ὁ ἀπὸ χιλανδαρίου Ἡσαΐας ἀσθενήσας. Περὶ μετρητῶν ὁποῦ εἶχεν | ἔλειψιν ἢ Κοινῇ Κάσα, παρεστάτην καὶ ἔγνων αἱ ὁμολογία καὶ τῶν 16: καὶ ἐ | μετρήθησαν ἐκτὸς ἐνὸς δύο δυσκολίαν προτεινόντων ἐλείψεως, πλὴν | καὶ αὐτὰ αἱ 16.000 εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν ὅτι ἀμέσως ἐδώθησαν εἰς κοινὴν χρεῖαν πληρωμῆς Γολέτας γρόσια: 6.000 καὶ εἰς ἄλλα

παρόμοια. / ἀμηχανούντων τῶν προεστώτων περὶ μετρητῶν εἰς τὴν Κοινὴν Κάσαν, τοῖς ἐ / πρότευνα ὅτι τὸ α'. θεμέλιον ἀπασῶν τῶν ἀναγκῶν εἶναι νὰ συνά / ξωσι μετρητὰ καὶ νὰ ἔχουν κοινὴν Κάσαν, ὅχι κενὴν ἀλλὰ γεμάτην.

Δάνεια νὰ εὔρουν, μὲ τὸ νὰ ἐτζάκισαν τὸ κρέτιτον τοῦ κοινοῦ προλα / βόν-
τως, δὲν εὐκολήνονται, δόσιμον νὰ ῥίψουν δὲν ἠμποροῦν εἶπον, / ὅτι προλαβόν-
τως ῥίψαντες γρόσια : 59.600: ἐπὶ τῶν 2980: ὀνομάτων τῶν / 20: Μοναστη-
ριῶν ἀνὰ γρόσια : 20: ἐπὶ κεφαλῆς, τὰ περισσότερα μοναστή / ρια δὲν ἐδυνή-
θησαν νὰ συνάξουν ἀπὸ τοὺς ἔξωθεν ἀνθρώπους των Κελλειώτας / καὶ Σκη-
τιώτας ἀκόμη τίποτε. Ἐγὼ / τοῖς εἶπον ὅτι εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν / δὲν
πρέπει δόσιμον, ὅτι οἱ τοιοῦτοι καὶ κελλειῶται καὶ ἀσκηταὶ ἀφ' οὗ ἐξεύρουν /
τοῦ ἄρτου καὶ καθ' ἐκάστην τρέχουν εἰς τὰς βίγλας μὲ ἄρματα, δὲν / ἠμποροῦν
νὰ δώσουν καὶ δόσιμον κεφαλιότην. ἀλλὰ τὰ Μοναστήρια νὰ ὑποχρεωθῶν νὰ
φέρουν δάνεια μὲ ὀλοσφραγίστους ὁμολογίας νὰ συστηθῆ / κοινὴ Κάσα, καὶ
ἐπειδὴ προαιρετικῶς δὲν φέρουν οὔτε ἀπὸ Κοινοῦ οὔτε καὶ κατὰ μέρος, νὰ
ὑποχρεωθῶσιν ἀναλόγως ἕκαστον μοναστήριον ὅσα ἤθελε δώ / σει λόγῳ δο-
σίματος, νὰ τὰ φέρῃ δάνεια διὰ νὰ συναχθῆ ἐπὶ τοῦ παρόν / τος μία Ποσότης
γροσίων : 59.600 εἰς θεμέλιον ἐπὶ 2.980: ὀνομάτων τῶν / 20 μοναστηριῶν.
καὶ ἕκαστον νὰ κάμῃ τὴν Ποσότητα τῆς ἀναλογίας του ἢ ἀπὸ / κοινῆς του
Κάσας, ἢ ἀπὸ ἀπάντων τῶν συναδελφῶν του προεστώτων, καὶ νὰ λάβῃ ἢ
μῖαν / ὁμολογίαν δι' ὅλην τὴν ποσότητα τῆς ἀναλογίας του ἢ ὅσας ζητήσῃ
μέχρι τῶν / 500: γροσίων πρὸς 10: τὰ % καὶ οὗτοι ἐδέχθησαν τὴν Πρό-
τασιν μου ταύτην / ὁμοφώνως οἱ 19 ἐκτὸς ἑνὸς καὶ μόνου τοῦ α': τοῦ τῆς
Λαύρας: καὶ ἀπεφασί / σθη νὰ φέρουν οἱ 19: τὸ ἀνάλογον των τὰ γρόσια:
46.200 καὶ διὰ τὰ λοιπὰ / ῥέστα τοῦ ἀναλόγου τῆς Λαύρας, κατὰ τὸ περι-
κλειστον σημεῖωμα γρόσια 13.500 νὰ γίνῃ / σκέψις, ὁποῦ ἴσως τὰ φέρουν
μὲ θέλησίν των καὶ αὐτοί, εἰ δὲ μένει εἰς / τὴν ἀπόφασιν βας βουλής καὶ τῆς
ὑμετέρας ἀποφάσεως. /

ἡ κοινότης, ὡς ἠξέουεις, ἔστειλεν εἰς Ὑδραν μὲ γράμματα νὰ στείλῃ / ἡ
Καντζελαρία ἐκεῖθεν δύο καράβια ἀντὶ γρόσια: 12.000 τὸ καθ' ἓν τὸν μῆνα. / μὲ
τὸ νὰ εὐγῆκαν εἰς καταστροφὴν τῆς τῶν ἐχθρῶν ἀρμάδας, γράφει ἡ αὐ / τῇ
Καντζελαρία, στέλλει ἓν καὶ μόνον, τὴν γολέταν, ἢ ὁποία ἐσυμφωνήθη / ἀπὸ
14: Ἰουλίον νὰ τρέχῃ ἢ διορίῃ τῆς ἄργησε καθ' ὁδόν, ἔφθασεν / ἐνταῦθα ἀν-
γούστου: 14: ὅθεν καὶ τὰ Κοντράτα, εἶχε λάβει παρὰ τοῦ ἀ / πεσταλμένου
γρόσια 6000, ἔλαβε καὶ ἐδῶ τὰ ῥέστα καὶ ἐξώφλησε. / Τὰ Κοντράτα γρά-
φουν τὸ ἐλεύθερον μὲ τὴν τῶν 30 ἡμερῶν διορίαν / ἀμφοτέρων τῶν Μερωῶν.
ἀνίσως ἤρχοντο τὰ 2: καράβια, ἢ Κοινότης / ἤθελε πληρῶνει τὸν μῆνα γρόσια
24.000. τώρα δὲν ἠθέλησε νὰ / κρατήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς αὐτὴν τὴν γολέταν διὰ
12.000: οὕσαν μὲ 12: Κανό / νια καλά, μὲ κουμπάνιαν ἐδικὴν τῆς καὶ μὲ
τζεπχανέν τῆς καὶ μὲ / παληκάρια καλὰ 60: πολλὰ ἐπάσχισα, ὁμήλησα ὄλην

τὴν ρητορι / κίην μου, δὲν ἐδυνήθην νὰ τοὺς πείσω νὰ τὴν κρατήσουν ἀκόμη
 ἓνα μῆνα. τινὲς ἐπειθόντο ἄλλοι δ' οὐ. ὅθεν σήμερον ἀναχωρεῖ μὲ θλίψιν μου. /
 τοῖς εἶπον καὶ τοῦτο, ὅτι νὰ συμφωνηθῆ, καὶ ἐπομένως νὰ σταλθῆ εἰς Κα / σάν-
 δραν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς κατατρόπωσιν τῶν ἐχθρῶν συντομωτέραν, / καὶ
 ἐλευθερίαν τῶν ὁμογενῶν, καὶ ἡμῶν τῶν ἐνταῦθα, ὅτι ἂν οἱ ἐχθροὶ / εὐτυχή-
 σουν ἐκεῖ, ὕστερον θέλουν ἔλθῃ ἐδῶ. ἢ ἂν δὲν θέλουν νὰ τὴν στείλουν / αὐτόθι,
 ἄς τὴν γυρίσουν εἰς τὴν Κομίτζαν νὰ φυλάττῃ τὸν Πρόβλακα / ὁποῦ ἀκούονται
 ἐχθροὶ ὅτι συνάζονται εἰς Σέρδρας, καὶ ἔχουν σκοπὸν νὰ κά / μουν ἐκστρατείαν
 κατὰ τοῦ ἁγίου Ὁρους. καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ οὐδὲν ἐκατόρθω / σα. εἶπον ὕστερον
 τῷ Καπετάνω ὅτι νὰ ἀπεράσῃ αὐτόθεν // εἰς ἀντάμωσίν της εἰς τὴν διὰ Ὑδραν
 κατάβασίν του ἂν ἔλθῃ αὐτοῦ, καὶ ἐγ / κρήνῃ ἢ εὐγενεία της νὰ τὴν συμφωνήσῃ
 εἰς τὰ 12000: καὶ τὴν στείλει, / δὲν εἶναι ἔξω τῆς ὀρθότητος, ὅτι εἶναι ἀναγ-
 καῖα ἐνταῦθα, μὴ ὄντος καὶ τοῦ / Καραβιοῦ τοῦ Καπετάν Ἀναστάση, ἐκτὸς
 ἀνίσως αὐτὸ τὸ τοῦ Καπετάν / Ἀναστάση καὶ δὲν εἶναι πλέον αὐτόθι. ἀναγ-
 καῖον νὰ σταλθῆ ὧδε συντό / μως εἰς τὴν ἐδῶ ἀνάγκην. ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλ-
 μένους πρὸς / τὸν ἐκλαμπρότατον πρίγκιπα ὑψηλάντην, ὁ εἰς Κοσμάς Βατο-
 πεδινὸς / ἐπιστρέψας ἔφερεν ἐν βαρέλιον παροῦτι ἕως 100: ὀκάδας τὸ ὀ-
 ποῖον / ἔδωσεν ὁ Κουντουριώτης Λάζαρος ἀπὸ Ὑδρας διὰ τὸ ἅγιον ὄρος κατὰ /
 μῆνησιν τοῦ ὑψηλάντου. αὐτὸς ὁ Κοσμάς φθάσας εἰς σκόπελον ἀντὶ νὰ / φέρῃ
 ἐδῶ, τὸ ἔκαμε νεγότησον καὶ τὸ ἐπώλησεν ἐκεῖ εἰς Καράβια / ὄντα ἔτοιμα νὰ
 ἔλθουν αὐτοῦ μὲ σκοπὸν νὰ συμπλεύσῃ καὶ αὐτὸς / μὲ αὐτὰ ἕως αὐτοῦ νὰ
 λάβῃ τὴν τιμὴν. ἂν ἦλθεν αὐτοῦ, καὶ σώζεται / τὸ Παροῦτι, καλὸν ἦτον νὰ
 παρθῆ καὶ νὰ σταλθῆ ἐδῶ, ὅτι ἐδῶ ἐσώ / θῃ, ὅταν ὁποῦ προχθὲς ἐστάλησαν
 ἀρκετὰ φισέκια εἰς Κομ / ἴτζαν διὰ τοὺς χωριανοὺς ὁποῦ ἦτον νὰ εὐγονν διὰ
 φωμί, τοὺς ὁποί / οὺς ὁ Καπετάν Γεωργάκης διὰ θερμῆς του παραστάσεως
 εὐγαλε μὲ ἄρ / ματωλοὺς καὶ δικούς του ἀθρώπους, καὶ χθὲς ἐφάνῃ φωτῆ / εἰς
 τὸ Κάστρον Ἰσβόρου ὁποῦ ἐκέετο τὸ πεγλίκι, ἢ παρὰ τῶν ἡμε / τέρων, ἢ
 παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἀναχωρούντων. δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη βεβαία εἰδησις χθὲς
 εἰς τὴν Κομίτζαν.

ἄς μᾶς πληροφορήσῃ τὰ τῆς υἰγείας της, καὶ ὅτι ἄλλα σὺν θεῷ χαροποιὰ
 τῶν αὐτόθι, καὶ ἀπὸ ἀρμάδας, ἂν ἐμάθετε.

αὐθέντα, συμβάλλει νὰ μοὶ σταλθῆ ἐν ὧς ἐλεγκτικὸν γράμ / μα της καὶ φο-
 βεριστικόν, ὅτι θὰ φροντίσω μετ' ἐπίστασις ὡς πληρε / ξούσιος καὶ ἐπιμελεία
 παρακινῶν καὶ τοὺς τῆς συνάξεως προῖσταμένους / εἰς τὰ ἐπωφελῆ καὶ ἀ-
 ναγκαῖα, καὶ ὅσοι δὲν στοχάζονται τὴν ἐποχὴν ταύ / την νὰ συντρέχουν προ-
 θύμως. ἂν ἐγὼ χαρίζομαι καὶ δὲν ἀκολουθῶ / τὸ χρέος μου, δὲν ἠμπορῶ νὰ
 δώσω ἀπολογίαν, ὡσαύτως / καὶ ὅσοι τοιοῦτοι ἀνίσως ἤθελον φανῆ, τοὺς ὀ-
 ποίους καὶ σιωπήσω, ἢ δὲ // εὐγενεία σας ὕστερον, μανθάνοντα πάλιν τὸ
 σφάλμα καὶ κατὰ τοῦτο / ἔνεκα ταύτης τῆς περὶ τοιούτων σιωπῆς μου, θέλει

ἀποδοθῆ εἰς ἐμὲ δῆθεν, καὶ ὅσα ἄλλα ἐγκρίνητε ἢ εὐγένειά σας, μοὶ | γράφετε διὰ δυνάμωσιν, λόγῳ περισσοτέρῳ εἰς κατάπεισιν ἔνεκα τῶν ἐπωφελῶν τοῦ τόπου. καὶ μένω: -

821 ἀγούστου: 20: Καρναῖς.

Τῆς ὑμετέρας εὐγενείας

Δουῖλος ταπεινὸς
ὁ Νικηφόρος

Στὸ ἄνω μέρος τῆς τέταρτης σελίδας:

τινὲς θέλοντες τὴν ἀποβολὴν τῆς γολέτας ἔδωσαν μηνιαῖον εἰς αὐτὴν μόνα γρόσια: 6.000: μὴ θέλοντες δοῦναι περισσότερα λέγοντες ὅτι μὲ 12.000 φέρομεν 2 σκοπελίτικα ἀνὰ 6.000. Ἴσως καὶ συμπατριωτικὴν σχέσιν σκοπελίτικην, ἐγὼ τοῖς παρέστησα ὅτι αὐτὸ εἶναι ἰσχυρογνωμοσύνη νὰ δίδετε 12.000: εἰς 2: σκοπελίτικα ὅπου ἔχουν ἀπὸ 2: κανόνια καὶ 12 ἀνθρώπους καὶ τροφήν καὶ τζεπχανέν, καὶ ὅχι τὰ αὐτὰ ἄσπρα εἰς τὴν τοιαύτην Γολέταν οὕσαν μὲ 12 κανόνια καὶ μὲ τοιούτους ἄνδρας: καὶ ἐπομένως πότε θέλουν ἔλθει τὰ Σκοπελίτικα; πλὴν καὶ μὲ αὐτὰ οὐδὲν ἑκατόρθωσα μὴ δυνῆθεις νὰ τοὺς καταπέισω:-

Στὸ κάτω μέρος τῆς ἴδιας σελίδας ἀριστερά:

Ἐκ τοῦ περικλειομένου καταστίχου πληροφορεῖται τὴν κατάστασιν καὶ ἀναλογίαν τῶν 4ων μεγάλων Μοναστηρίων καὶ τῶν λοιπῶν 16: ἢ τῶν 4ων εἶναι 31.000 καὶ ἢ τῶν 16: 28.600: ἐπὶ τῶν 59.600: προχθὲς ἔδωσαν τὰ 4α γρόσια: 12.000 καὶ τὰ 16 γρόσια: 16.000. Διὰ τοῦτο δυσκόλως εὐδοθή, πλὴν διὰ μόνην τὴν διορίαν τῆς εὐγενείας σας ἐπέισθησαν καὶ τὰ 4 καὶ μᾶλλον τὰ 16 ἐξακολούθησαν. Οἱ λαυριῶται πάντοτε θέλουν νὰ φορτῶνουν τοὺς μικροτέρους καὶ γνωμοδοτοῦν νὰ δίδουν τὰ 16: μοναστήρια περισσότερα τῶν 4ων, πλὴν δὲν ἀσυνκῶνουν τὰ 16. ἢ ὅταν δώσουν ἐπίσης τὰ 4 μὲ τὰ 16, θέλουν οἱ Λαυριῶται τὰ 4 νὰ δίδουν ἐξίσου, καθὼς προχθὲς τὰ 4: ἀνὰ 3: χιλιάδες: πλὴν ἢ κατάστασις ἐπὶ ἀναλογίας: τῶν 4: ἀθις δὲν εἶναι ὁμοία, ὅτι τῶν 2: βατοπαιδίου καὶ Ἰβήρων ἢ κατάστασις οὕσα εἰς 650: ὀνόματα δὲν φθάνει εἰς τὴν τῆς λαύρας οὕσαν 675: πόσον μᾶλλον ἢ τοῦ χιλανδαρίου οὕσα εἰς 225:-

Στὸ κάτω μέρος τῆς ἴδιας σελίδας δεξιά:

ἄφ' οὗ ἐπῆγαν οἱ θασίται μὲ καΐκια καὶ ἐπάτησαν τὸ νησίον τῆς Ἰμβρου καὶ ἐπῆραν σιτάρι εἰδοποιηθεὶς ὁ βαλῆς μουχαφίσης τοῦ μπογαζίου ἔστειλεν ἐπιτακοσίους Τούρκους ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ νησίον τῆς Ἰμβρου πρὸς φύλαξιν δῆθεν. Ἴσως ὁμως μὲ σκοπὸν νὰ ἀσυνκώσῃ τοὺς Καρπούς καὶ ἔπειτα νὰ θανατώσῃ τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς. Τοῦτο παρατηροῦντες τινὲς χριστιανοὶ ἐκεῖ-

θεν ανεχώρησαν με τὰς φαμελίας των καὶ ἦλθον με ἐν καϊκιον εἰς τὴν λαύραν, ὡς σχετικὸν ἐχόντων τῶν λαυρωτῶν ἐκεῖ Μετόχια:-

Κάτω ἀπὸ τὴν παραπάνω σημείωση:

Περικλείω καὶ ἐν πρός με γράμμα τοῦ Καπετάνου τῆς Γολέτας. Τὸ μπεϊλίκι τοῦ Κάστρου Ἰσβόρου, ἐμάθομεν σήμερα ὅτι παρὰ τῶν ἡμετέρων ἐκὰν ἀναχωρησάντων τῶν ἐχθρῶν φοβηθέντων τὴν τῶν ἡμετέρων πληθύν:-

49

22 Αὐγούστου 1821

Διάφορα προβλήματα τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Ὁ Ἰβηρίτης Νικηφόρος εἰδοποιεῖ τὸν Ἐμμ. Παπὰ γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν μονῶν σὲ τρόφιμα, σιτάρι, βρώμη, γιὰ τὴ μεταφορὰ διαφόρων ποσοτήτων, γιὰ τὴν προμήθεια μπαρουτιοῦ, γιὰ τὴν ἐκδοση καὶ θεώρηση διαβατηρίων κ.λ. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,283 × 0,195. Τὸ κείμενο στίς δύο πρῶτες σελίδες. Στὴν τελευταία σελίδα: Τῷ εὐγενεστάτῳ καὶ εὐεργικοτάτῳ μοι κυρίῳ κυρίῳ ἄρχοντῃ μανοήλῳ παπᾶ δοθίτῳ προσκυνητῶς / Παζαροῦδα (ΙΕΕ).

Τὴν ἡμετέραν Πανευγένειαν Προσκυνῶ.

† πρὸ δύο ἡμερῶν τῇ ἔγραφα εἰς Πλάτος με τὸν Γέρο Γαλακτίονα ἐσφιγμένιτην, | ὅστις μὴ προφθάσας τὸ διὰ τὰ αὐτόσε Καϊκιον ἔμεινε. Χθὲς ἐσπέραν | ἔλαβον τὸ διὰ τοῦ κυρίου Γεωργίου Μπενάκη Σκιαθίτου ἀπὸ ἰθ' τοῦ παρόντος ἐκδεδομέ | νον εὐγενές της, ἐχάρην διὰ τὴν ἀγγελίαν τῆς ἀγαθῆς της ὑγείας καὶ τῆς Κατὰ τῶν | ἐχθρῶν νίκης. εὐχομαι τὴν τελείαν αὐτῶν ἐξολόθρευσιν. εἶδον τὴν ἀνάγκην | περὶ Παρουτίου, ὁμήλησα ἐδὼ ὅσα ἔδει, καὶ ἰδοὺ ὀκάδες: 70 ἀπὸ τὸ ὅσον χθὲς | ἀγαθῇ τύχῃ ἐλθὼν ἀπὸ τρίκειρι 160 ὀκάδες: ὡς τῇ γράφον καὶ οἱ ἀπὸ Κοινότητος. | καὶ εἶθε νὰ εἶναι ἡ μεταχειρίας εἰς τελείαν ἐξολόθρευσιν τῶν ἐχθρῶν.

Οἱ ἅγιοι Πατέρες τῇ γράφον περὶ σιταρίου διὰ τὸ μπεγλίκι, διὰ τὸ ὅποιον στέλλουν | καὶ μετροῦτά. εἰς τοῦτο παρακαλῶ νὰ γίνῃ ἡ ἐπιταγὴ της μούτλακ¹ νὰ οἰκονομηθῇ | εἰς εὐχαρίστησιν κοινήν περὶ τούτου, καὶ χρεῖαν ἐχόντων, καὶ νὰ μὴ λέγωσιν | ὅτι ἡμεῖς πάντοτε δὲν λείπομεν νὰ προφθάνομεν τὸ κατὰ δύναμιν, | καὶ περὶ σιταρίου δὲν εἶδομεν παρηγορίαν. νὰ ζῆ ὁ ἄρχων ἅς τοῖς γίνῃ αἴτη | ἢ αἴτησις ὅπου στέλλουν καὶ μετροῦτά ἔνεκα τῆς τούτου τιμῆς, ἢ ὅποια ἅς εἶναι | καὶ με συγκατάβασιν τινά, ὅπου καὶ ἂν τοῦ-

1. Μούτλακ (τουρκ. mutlak) = ἀπόλυτα, βέβαια.

το να λάβουν ευχαρίστησιν. Οἱ ἀπεσταλμένοι, ὃ τε Καθηγούμενος τοῦ Ἰε-
 ροῦ Κοινοβίου Καρακάλλον κὺρ Νεκτά | ριος, καὶ ὁ Γέρο Γαλακτίων ἐσφι-
 γμενίτης ἔχουν ὄρδινον νὰ πάρουν καὶ μερικὸν | κριθάρι ἕως 30: Μουζούρα,
 τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ ὡς ἀναγκαῖον, μάλλον διὰ | τὰ ἄλογά της, ἄς φροντισθῇ.
 Ὁ Καρακαλλινὸς ἠγούμενος ἔχει μερικὴν | βρόμην νὰ ἐσκαύσῃ ἀπὸ τὸ Με-
 τόχιόν του τῇ αὐτῆς ἀδείᾳ. διὸ τὸ πλοῖον | ὅπου θέλει φροντισθῇ διὰ τὸ σι-
 τάρι καὶ κριθάρι τοῦ κοινοῦ, μὲ τὴν ἐπιταγὴν της | ἄς εἶναι Μεγαλῆτερον
 νὰ πάρῃ καὶ τὴν τοῦ Καρακαλλινοῦ βρόμην. | Ἰδοὺ περικλείω ἐν πρὸς αὐτὴν
 γράμμα τοῦ ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου καὶ ἐν σημείῳ | μα ρεωτέρων τινῶν.
 ὁ αὐτὸς κὺρ Γρηγόριος ἔμεινεν εἰς τὰ ἐκεῖσε μὲ ἐλπίδα | νὰ προβλέψῃ καὶ
 ἄλλο ἂν σταθῇ τρόπος μαροῦτι. αὐτὸ ὅπου ἔστειλεν ὄλον | εἶναι χοντρον
 τόπ παροῦτι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον καὶ τῇ στέλλονται αἱ 70: ὀκάδες: εἶναι | τρόπος,
 λέγουν, νὰ μετασκευασθῇ εἰς ψιλὸν ἀπὸ εἰδήμονα μαρουταζῆν. | ἔχετε αὐ-
 τοῦ τὸν Μιχάλην, τί ἀπέκαμεν αὐτὸς αὐτοῦ δὲν ἔμαθον. || ἐδὼ οἱ τῶν 20:
 Μοναστηρίων δὲν εὐχαριστοῦνται, ἀπέδειξαν, τὴν τῶν ἐξ | προέδρων διορίαν,
 θέλον ἐμὲ νὰ ἔχουν, πλὴν καὶ ἐγὼ δὲν δύναμαι. ἐπειδὴ τῇ ἀναφέρουν ὅτι ἔ-
 καμαν ἀρχὴν τῆς καταβολῆς περίπου τῶν 60.000:, ἄς ζητήσῃ παρ' αὐτῶν
 τὴν καταγραφὴν διὰ νὰ | τῇ στείλουν εἰς τὸ νὰ ἰδῇ δῆθεν τὴν ἀναλογίαν ἐ-
 κάστου Μοναστηρίου. καὶ ἂν | οὐ σταλθῇ, ἄς τὴν βουλώσῃ μὲ τὴν σφραγιδα
 της καὶ ἐπιβεβαιώσῃ, καὶ | τὴν ἐπιστρέψῃ μὲ ἔντονον ἐπιταγὴν της, ὅτι ἀ-
 μέσως νὰ γίνῃ ἢ τούτου | ἐνέργεια, γράφοντα καὶ πρὸς ἐμὲ ἐντόνως περὶ
 τούτου εἰς τὸ νὰ ἐπιμε | ληθῶ καὶ ὅτι ἀνίσως κἀνενα Μοναστήρον, ὁποῖον
 καὶ ἂν εἶναι, | δὲν προθυμοποιηθῇ καὶ φέρῃ δυσκολίαν, νὰ ζητῇ εἰς τὸ νὰ
 τῇ | γραφῇ Παρ' ἐμοῦ, καὶ Παρὰ τῆς Κοινότητος.

περὶ τοῦ ἐμβαρκαρισματος τῶν ἐντεῦθεν, ἄς γράψῃ ἐντόνως νὰ | διε-
 νεργῆται, καὶ ὅτι τὰ διδόμενα πασαπόρτια, νὰ εἶναι μὲ ἕα | βάσιον τῶν Μο-
 ναστηρίων, τὰ ὁποῖα πασαπόρτια νὰ θεωρῶνται | καὶ παρὰ ἐμοῦ, καὶ νὰ κα-
 ταγράφονται εἰς κώδικα. καὶ ὅσα ἄλλα |.

οἱ τῆς Λαύρας ἂν οὐ δὲν ἔκλιναν εἰς τὴν Καταβολὴν | τῶν ἀπὸ μέρους
 των δανείων, διήγειραν καὶ τοὺς Κουτλουμουσιανοὺς | εἰς τὸ μέρος των. εἴ-
 ναι ἐλπίς ὅμως οἱ Κουτλουμουσιανοὶ νὰ μὴν ἐπι | μείνουν, μὲ τὸ νὰ στέλ-
 λουν αὐτόθι τὸν Προηγούμενόν των κὺρ Κύριλλον. Ἴσως τῇ γράφουν περὶ
 τούτου τίποτε, ἢ ἂν δὲν | τῇ γράφουν, ἄς ἀνοίξῃ τὴν ὑπόθεσιν ἢ εὐγενεία
 της θέλουσα δῆ | θεν νὰ Μάθῃ Παρ' αὐτοῦ τί ἀπέγινε περὶ Κάρρας¹, καὶ ἂν
 οὐ τῇ | διηγηθῇ, ἄς κάμη τὸ ἀρμοδιώτερον ὁμιλοῦσα αὐτῷ ὅτι καὶ αὐτοὶ |
 πρέπει νὰ ἐξακολουθήσουν εἰς τοῦτο, καὶ νὰ μὴν τραβοῦν χωριστά. καὶ | ὅσα
 ἄλλα καὶ μένω.- τῇ κβ'. ἀγούσου: αὐκά' Καρραῖς.

ὁ δοῦλος της Νικηφόρος

1. Δυσανάγνωστη λέξη· ἴσως κάρρας. Μήπως ἐπρόκειτο γιὰ τὴν κλοπὴ κανενὸς λειψάνου;

Σημειώματα στὸ περιθώριο ἐπάνω καὶ ἀριστερά:

Οἱ Καστανάδες καλόγηροι τοῦ Καϊκίου πολλὰ παρακαλοῦν νὰ τοῖς γίνῃ αὐτόθεν πρόβλεψις σίτου δι' ἐπιταγῆς της, ὡς τοῖς ὑπεσχέθημεν διὸ παρακαλῶ νὰ τοῖς γίνῃ, ἀφ' οὗ τοσοῦτον καιρὸν ἐξακολουθοῦν τὴν προσταγὴν της.

Πάλιν ἐθλήβην εἰδὼν νὰ ζητῆ τὴν Γολέταν ὅπου δὲν ἐδουλήθη νὰ κατορθώσω εἰ τὸ νὰ συμφωνηθῆ καὶ νὰ σταλθῆ. εἶθε νὰ ἦλθε μόνη της αὐτόσε νὰ εὔρεθῆ εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην:

διὰ τὸ εὐκόλον εἰς τὸ νὰ παρευρίσκομαι εἰς τὰς συνάξεις ἀνέβην εἰς τὸ Ἰβηρίτικον Κονάκιον, τὰ δὲ ροῦχαμον ἔχω εἰς Κουτλουμουῖσι, καὶ τὰ ἄλογα ἐπὶ τὰ ὅποια ἐγνιάζεται ἀπὸ τροφὴν πείλικίου ὁ σείζης λάτος τοῦ μέλιου.

50

25 Αὐγούστου 1821

Πρόσκληση γιὰ συμμετοχὴ στὴ συνέλευση τῶν Σαλώνων.

Ὁ Κωνστ. Καρατζάς, ὁ Α. Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Θ. Νέγρης καλοῦν τοὺς μοναχοὺς καὶ προκρίτους τοῦ Ἁγ. Ὄρους ν' ἀποστείλουν δύο πληρεξουσίους γιὰ νὰ λάβουν μέρος στὴ γενικὴ συνέλευση τῆς Ἑλλάδος» πού θὰ συνέλθει στὰ Σάλωνα στίς 14 Σεπτεμβρίου. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,285 × 0,195. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Στὴν τελευταία ἡ διεύθυνση: Τοῖς Σεβασμιωτάτοις πατράσι, προκρίτοις καὶ βουλευταῖς τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος (ΙΕΕ).

Φίλτατοι ἡμῶν ζομπατοῦνται καὶ σεβασμιώτατοι πατέρες τοῦ Ἁγίου Ὄρους

»Διάφοροι τῆς ἐλλάδος ἐπαρχίαι ἐγγράφως παρακαλοῦμεν ἡμᾶς, ἤδη νὰ ἀναλάβωμεν | τὴν φροντίδα τῶν ἀναχειρίας πραγμάτων, περισυναγωνιζόμενοι μετ' αὐτάς, νὰ ἐπιμεληθῶμεν | ὅσον δυνάμεθα νὰ ἐξολοθρευσομεν τὸν τύραννον, κατὰ τοῦ ὁποίου διεκήρυξε ἡ Ἑλλὰς | πόλεμον ἄσπονδον καὶ νὰ ἀπολαύσομεν τὴν ἀνεξαρτησίαν, καὶ ὀλομέλειαν τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς τὰ ὅποια καὶ τὸν ἐχθρὸν ἐὰν ἀφανίσωμεν, τίποτε δὲν κατορθώσαμεν βέβαια. μέγα | καὶ βαρύντατον κατ' ἀλήθειαν τότοιον πρόβλημα τῶν ἐπαρχειῶν τούτων ὡς πρὸς ἀνθρώπους, | οἱ ὅποιοι κανχῶνται τὴν εὐσυνειδησίαν καὶ τὴν μετριοφροσύνην καθ' ὅτι δὲν δυνάμεθα | νὰ κρύψωμεν καὶ οὐδὲν συμφέρει ἕσως νὰ σιωπήσωμεν, ὅτι δεινὰ τὴν σήμερον τῆς ἐλλάδος | τὰ πράγματα. καὶ λίαν ἐπισηφαλῆς ἡ εὐτυχία της, ἂν ἡ μετὰ ζήλου ἔνωσις, καὶ ὁ ἄδολος πα | τριωτισμός, τὴν θεραπείαν δὲν προκαταλάβωσι τῶν ἐπικειμένων χρεῶν, πράγματα ἅκα | τέρωτα ἄνευ κοινῆς τῶν ἐλληνικῶν ἐπαρχιῶν συμφωνίας καὶ συνεργείας. δι' αὐτὰ | ταῦτα, προτείνωμεν διὰ τοῦ παρόντος κοινου ἡμῶν γράμ-

ματος τὴν γεγρονείαν πρὸς ἡμᾶς | πρόσκλησιν, καὶ προβάλλωμεν, ἀνκοινῶς
 συγκατατίθεται καὶ ἡ πατρίς σας, ἄνευ τινὸς προ | τροπῆς, ἀλλ' ἔλευθέρως,
 καθὼς ἀνήκει εἰς Ἕλληνας, καὶ παραδεχθῆ ἡμᾶς κατὰ τὸν ὁποῖ | ον τρόπον
 παρεδέχθησαν καὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι τῆς ἐλλάδος, καὶ ἂν θέλῃ τοῦτο, προβάλ-
 λο | μεν νὰ συνέλθῃτε ὁ ἱερός κληρός, οἱ στρατηγοὶ τῆς πατρίδος σας, οἱ
 προχηματίσαντες, καὶ | οἱ παρόντες προεστῶτες, καὶ οἱ γνωστοὶ πεπαιδευ-
 μένοι αὐτῆς, καὶ συσκευθέντες νὰ ἐκλέξητε | διὰ ψήφων (ἂν ἀλλέως δὲν συμ-
 φωνήσετε) δύο μεταξὺ σας ἀνθρώπους τιμίους καὶ εἰδῆ | μονας μῖας ἐσω-
 τερικῆς καταστάσεως τῆς ἐπαρχίας· τοὺς ὁποίους νὰ ἐφοδιάσετε μὲ γράμ-
 μα | τα τῆς πληρεξουσιότητος ἀπὸ τὴν κοινότητα καὶ νὰ διενθύνετε εἰς Σά-
 λωνα, ὅπου καὶ | αἱ λοιπαὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι ἔχουσι νὰ παρέχουσι τοὺς πληρε-
 ξουσίους των διὰ νὰ γίνῃ αὐτοῦ γενικῆ | συνέλευσις τῆς ἐλλάδος, ὅσον αἱ
 περιστάσεις συγχωροῦσι, καὶ νὰ γνωρίσωμεν εἰς αὐτὴν τὰς | χρείας μας,
 συσκεπτόμενοι περὶ θεραπείας, καὶ ἀποφασίζοντες ὅσα κοινῶς ἐγκριθῆ. | Ἐ-
 προτιμήσαμεν τὴν πόλιν Σάλωνα, διὰ τὴν θέσιν της, ἡ ὁποία ἐπίτηδειότερα
 εἰς τοῦτο φαίνε | ται σήμερον, ἡμέραν δὲ κατὰ τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ λάβῃ ἀρ-
 χὴν ἢ συνέλευσις προ | διορίζομεν τὴν δεκάτην τετάρτην τοῦ ἐρχομένου σε-
 πτεμβρίου μηνός· ἀδελφοὶ νὰ σκευθῆ | τε καλῶς παρακαλοῦμεν εἰς τοῦτο, προ
 ὀφθαλμῶν ἔχοντες, ὅτι καμμία ἐπαρχία τῆς ἐλλάδος, καὶ μυριάδας ἂν κα-
 τασφάξετε τυράνων, δὲν δύναται νὰ διασωθῆ | μόνη της. Ὁλόκληρος μόνον
 ἡ Ἑλλάς διασώζεται! περιμένομεν τὰς ἀπαντήσεις ἡμῶν μένοντες. |

οἱ πατριῶται καὶ ἀδελφοὶ

Κωνσταντῖνος Καρατζᾶς Α. Μαυροκορδάτος Θ. Νέγρης

Στὸ ἀριστερὸ περιθώριον κάθετα:

τῆ 25 Αὐγούστου 1821

ἐν Βυτίῃ τῆς Ἀρκαδίας.

51

1 Σεπτεμβρίου 1821

Ἐξόφληση χρέους πρὸς τὸν Χατζηχριστοδούλου.

Οἱ ἐπίτροποι τῆς μονῆς Ἰβήρων ἀποστέλλουν στὸν Ἐμμ. Παπὰ μὲ δύο συναδέλφους τῶν τὰ χρήματα ποῦ χρωστοῦν στὸν Χατζηχριστοδούλου. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,337 × 0,125. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Στὴν πίσω σελίδα: Τοῖς σεβασμιωτάτοις καὶ φιλογενεστάτοις πατράσι τοῦ ἁγίου ὄρους ἄσπασίως (ΙΕΕ).

»Τὴν ἡμετέραν φιλοχριστοτάτην
τε καὶ φιλογενεστάτην πανευγένειαν
ὀλοφύχως ἐν Κυρίῳ εὐχόμενοι
προσαγορεύομεν:

Σφραγίδα τῆς Μονῆς.

† Καὶ μετὰ τὴν ἐρώτησιν τῆς ἐφετοτάτης ἡμῶν ἀγαθῆς | ὕγειας τῆς
δηλοποιοῦμεν ὅτι ἀποστέλλοντες τοὺς πα | ρόντας ἡμετέρους συναδέλφους ὀ-
σιωτάτους γεροχατζῆ | Παρθένιον καὶ γεροβενέδικτον, συναποστέλλομεν | δι'
αὐτόθι καὶ ὅσα ἔμειναν χρωστούμενα πρὸς τὸν | κύριον Χατζηχριστοδού-
λου δι' ὁμολογιῶν, ἀπὸ | λογαριασμὸν τῶν παρὰ τῶν δύο μετοχιῶν μας |
δοθέντων τριακοσίων μουζουριῶν σίτα διὰ τροφήν | τῶν αὐτόθι στρατευμά-
των τῆς: Γρόσια 3713: 3/4:- | παρακαλοῦμεν λοιπὸν εἰς τὸ νὰ δείξῃ τὴν δυ-
νατὴν | τῆς προστασίαν καὶ ὑπεράσπισιν εἰς ὅσας ἤθελον | προβάλλει αὐτοὶ
ὑποθέσεις τῶν αὐτόθι μετο | χίων μας, διὰ νὰ ἔχῃ καὶ ἐν τούτῳ τὰς παρ'
ἡμῶν | κοινὰς εὐχαριστίας καὶ τὰς παρὰ τῆς κυρίας ἡμῶν | Πορταϊτίσσης
Θεοτόκου τὰς κατ' ἀξίαν ἀντιδόσεις. |

Ἐν τούτοις ὅσον χαίρομεν διὰ τὴν ἦν μετὰ ζήλον | ἐνδεικνύει φιλογέ-
νειαν καὶ ἀκραν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν | διαφύλαξιν τῆς χερσονήσου Κασσάνδρας
μὲ ἔρ | γα τῆς ἀξιότητός τῆς μεγαλοπρεπέστατα, τοσοῦτον | εὐχόμεθα νὰ
ἔχῃ ἀπὸ Θεοῦ ἰσχύν, καὶ νίκην κα | τὰ τῶν κοινῶν ἐχθρῶν μας ἀπίστων Ἀ-
γαρηῶν, | διὰ νὰ στήσῃ ἕως τέλους λαμπρότερα τὰ τρόπαια, | καὶ νὰ λάβῃ
ἀπὸ τε Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὰ ἐπάξια | γέρα καὶ βραβεῖα τῶν ἀγώνων τῆς'
καὶ ταῦτα μὲν | εὐχετικῶς, τὰ δὲ ἔτη πλείστα καὶ πανευδαίμονα: |
Τῆς ὑμετέρας φιλοχριστοῦ εὐγενείας ἀποκα: Σεπτεμβρίου: α'

Ἰκέται πρὸς Θεὸν διάπυροι

Οἱ ἐπίτροποι τῆς Ἱερῆς καὶ Σεβασμίας Μονῆς τῶν Ἰβήρων
ἀρχιμανδρίτης: Κύριλλος σκενοφύλαξ | συνέφη
καὶ οἱ σὺν ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοί:

Handwritten text in a cursive script, located in the upper right quadrant of the page.

Main body of handwritten text in a cursive script, starting with a large initial 'F' on the left side.

A second section of handwritten text in a cursive script, continuing the narrative or list.

A short line of handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a specific note.

A final section of handwritten text in a cursive script at the bottom of the page.

3 Σεπτεμβρίου 1821

Ἀναφορὰ Χρυσάνθου Σιναΐτη ἀπὸ τῆ Νότια Ἑλλάδα πρὸς Ἐμμ. Παπά.

Ὁ ἀπεσταλμένος τῶν Μακεδόνων στὴ Νότια Ἑλλάδα Χρυσάνθος Σιναΐτης γράφοντας ἀπὸ τὴν Ὑδρα ἐνημερώνει τὸν Ἐμμ. Παπά γιὰ τὰ ὅσα ἔχει πράξει γιὰ τὴν προμήθεια καὶ τὴν ἀποστολὴ ὑλικῶν πολέμου στὴ Μακεδονία, γιὰ τὶς ἐπιτυχίες τῶν Ἑλλήνων ἔξω ἀπὸ τὴν Τριπολιτσά, καθὼς καὶ γιὰ τὶς διαφορὲς φήμες ποὺ διαδίδονται. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,28 × 0,195. Τὸ κείμενο στὶς δύο πρῶτες σελίδες (ΙΕΕ).

Τὴν ἐγγενεῖαν τῆς ἐν Κυρίῳ ἀσπαζόμενος ἠδέως προσαγορεύω

Δεόμενος τοῦ ἐν Σιναίῳ τῷ Ὁρει ὀφθέντος καὶ Νομοθετήσαντος, ἵνα | καὶ διαφυλάττῃ αὐτὴν ὑγιαίνουσαν καὶ εὐδαιμονοῦσαν καὶ νίκας λαμπρὰς | δόξῃ αὐτὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ὡς εὐχόμεθα καὶ ἐπιθυμοῦμεν. |
 Πρὸς τοῦτοις σᾶς ἀποκρίνομαι διὰ δύο ἐπιστολάς σας ὅπου ἔλαβον μίαν εἰς τὴν | 1: ἀγούστον καὶ ἑτέραν εἰς τὰς 25: τοῦ ἰδίου εἶδα νὰ μοῦ γράφετε διὰ νὰ σᾶς στείλω | μαρourήτην. Ἐγὼ ὁμως ἔχοντας τὴν φροντίδα περισσοτέραν Εὐθὺς ὅπου ἔλα | βον εἶδῃσιν ὅτι τὸ παρτίδον ὅπου ἐπροσέμενον ἀπὸ Μάλταν ὅτι δὲν ἤρῃεν | ἐκεῖ μαρourήτην, ἀμέσως ἔκαμα τρόπον τὰ ἐφώνησα ἐδῶ ὀκάδες: 140: | πρὸς γρόσια 9 τὴν ὀκά εἰς δύο βαρέλλια καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀποσταλμένος εἰς Μάλταν | χωρὶς ὀρδινιάμας ἐφώνησε νῆτρον καὶ θειάφι, ὅθεν τὸ ἐκρίναμεν εἶλο | γον νὰ σᾶς στείλωμεν τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, Ἐπειδὴ καὶ ὁ ἅγιος προηγούμενος | κύριος Ἄνθιμος Ἰβηρίτης μᾶς εἶπεν ὅτι ἔχετε μαστόρους αὐτοῦ ὅπου ἠμποροῦν | νὰ κατασκευάσουν μαρourήτην καὶ οὕτω ἐστοχάσθημεν ὅτι ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ | φθηνότερη καὶ περισσότερη διὰ τοῦτο ἀμέσως ὅπου ἔλαβα τὸ πρᾶγμα αὐτό, | τὸ ἐβαρκαρίσα διὰ τὰ αὐτόθι μὲ κάποιον καπετάνιον Νικόλαον | ὀνομαζόμενον ἀπὸ τὰ χωρία τοῦ βόλου ἀπὸ τὸν ὀποῖον ἔλαβα καὶ γρό | σια πεντακόσια: φοῦντο διὰ νὰ τοῦ τὰ δώσετε αὐτοῦ ὀμάδι καὶ χωριστὰ | τὸν Ναύλοντον γρόσια 360: καὶ ἐν σηητούκιον ἀπὸ αὐτὰ ἦτον τοῦ Ἰβη | ρίτου, τὰ δὲ σεητούκια ἦσαν δώδεκα, τὰ δύο σηητούκια θειάφι, | ἀπὸ τὰ ὀποῖα σᾶς ἔγραφα νὰ δώσετε εἴκοσι ὀκάδες τοῦ Ἰβηρίτου | ὡσὰν ὀπου ἦτον ἐδῶ πληρομένο· ἀκόμι ἔλαβον καὶ ἀπὸ τὸν | σιὸρ Εὐδάγγελον γρόσια δάνεια: 260: τὰ ὀποῖα σᾶς ἔγραφα νὰ τὰ | ἐμβάσετε ἐδῶ εἰς Ὑδραν εἰς κάποιον δημήτριον Ψαριανὸν ὀνομα | ζόμενον καὶ ἐλπίζω ὅτι τὸ πρᾶγμα νὰ ἦλθεν προπολλοῦ ὡσὰν ὀπου | ἀπ' ἐδῶ ἐκίνησε τὸ καῖκιον εἰς τὰς 13: τοῦ ἀπελθόντα καὶ σᾶς εἶχο | μαι νὰ τὸ μεταχειρισθῆτε μὲ γοῦρι καλὸν νὰ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς | νὰ χαροῦμεν. ἤθελα νὰ ἔλθω καὶ μόνος μου πλὴν διὰ πολλὰ αἴτια | ἐμποδίζομαι. διότι τὸ Σινᾶ εὐρίσκεται εἰς τὰ βάθη τῆς τουρ-

κίας και / οἱ ἐδικοί μας προκομένοι οἱ Τουρκολάτραι δὲν λείπουν ἀπὸ τὸ
 γένος μας / και ὁ ἅγιος θεὸς νὰ τοὺς φωτίσῃ εἰς τὸ καλόν· Περὶ δὲ τοῦ Μορέ-
 ως σᾶς / εἰδοποιοῦμεν ὅτι ἐκυριεύθησαν δύο πόλεις, μονεμβασία και Νεόκα-
 / στρον· και αὐτὰς τὰς ἡμέρας ἐλπίζομεν και τὸ κέντρον νὰ παραδοθῆ, / ἦγγον
 ἢ Τριμπολιτζά. και τὰ λοιπὰ εἶναι ὅλα πλοκαρισμένα και στενοχω || ρημένα
 ὄσον ἀπὸ φθορὰς και περισσότερον ἀπὸ τὰς ἀκαταπαύστους πατάλιας¹ / και
 ἔχομεν χροσὰς ἐλπίδας νὰ λάβουν ὅλα τέλος.- Σήμερον ἦλθεν / ἓνα καράβιον
 ἀπὸ Τριέστη, τὸ ὁποῖον στέλλεται ἀπὸ τὸ γένος μὲ παξη / μάδιον και μὲ σι-
 τάριον. ὁ καπετάνιος τοῦ αὐτοῦ καράβιον εἶπεν ὅτι / οἱ βασιλεῖς ἀπεφάσισαν
 τάχα διὰ νὰ κάμουν τὸν Μορέαν Πριντζη / πάτον ὁμοῦ μὲ τὰ Νησιά τοῦ αι-
 γαίου Πελάγους και ὅτι ὁ Ἄλέξανδρος / Ὑψηλάντης διορίζεται μὲ τριάντα
 χιλιάδας τακτικὸν στράτευμα διὰ / τὴν Ἑλλάδα· και ἄμποτες νὰ εἶναι ἀλη-
 θές. πολλὰ ἐπάσχισα / και πασχίζω νὰ ἠμπορέσω νὰ καταπέισω τοὺς ἐδῶ
 ἄρχοντας διὰ νὰ / στείλουν διὰ τὰ αὐτόθι καράβια. μὰ τί νὰ κάμουν και αὐ-
 τοὶ ὁποῦ / ἢ ἀρμάδα εἶναι ζωντανή και ἕως τῶρα ἐκατέβαλαν / τὸ ἔχειν τους
 ὄλον. διότι οἱ μικροὶ δὲν τοὺς μέλει παρὰ ζητοῦν ἄκα / ταπαύστως ἀπὸ τοὺς
 ἄρχοντας γρόσια. και ἂν ἀναφέρωμεν λόγον / καράβιον, μᾶς ἀποκρίνονται ὅτι
 ἂς στείλουν γρόσια νὰ σηκώσουν / καράβια. οἱ ἐδικοί μας προκομένοι ἄρ-
 χοντες ἐφύλαττον τὰ / γρόσια διὰ τοὺς ἀσεβεῖς ὁμοῦ και τὴν ζωὴν τους και
 εὐρίσκονται / εἰς τέτοιαν ἔπαρσιν ὁποῦ δὲν ἠμποροῦσε τινὰς νὰ τοὺς ὀμιλήσῃ /
 λόγον ἂν ἦτον και διὰ τὸ συμφέρον τους, ἐπειδὴ τέτοιον εἶναι / τὸ γένος τῶν
 γραικῶν, ὅχι ὁμως ὄλοι, διότι βλέπωμεν ὡσὰν / τὴν εὐγένειάν σας ὁποῦ διὰ
 τὴν φιλογένειαν ὁποῦ ἔχετε / ἀφιερῶσατε και ζωὴ και τέκνα και πλούτη
 ὡς οὐδεὶς ἄλλος. Δεὸ / μεθα ὁμως ὁ παντοδύναμος θεὸς νὰ φυλάξῃ και τὴν
 εὐ / γένειάν σας και τὰ τέκνα σας διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ δυστυχοῦς / και κα-
 τατυραννημένου γένους: Ἄμην

1821: Σεπτέμβριος: 3: Ὑδρα

ὁ πρωτοσύγκελλος Χρόσανθος Σιναΐτης

1. Πατάλιας (ἰταλικὰ battaglia) = μάχες.

5 Σεπτεμβρίου 1821

Οἱ Μακεδόνες καλοῦνται καὶ πάλι νὰ στείλουν τοὺς πληρεξουσίους των στὰ Σάλωνα.

Ἐπίσημοι ἄνδρες τῆς ἐπαναστάσεως ποὺ βρίσκονται στὰ Σάλωνα (Ἄμφισσα) γιὰ τις ἐργασίες τῆς συνελεύσεως τῆς Ἀνατολικῆς Χέρσου Ἑλλάδος, καθὼς καὶ τοπικοὶ παράγοντες, καλοῦν τοὺς Μακεδόνες νὰ στείλουν τοὺς ἀντιπροσώπους των σ' αὐτήν. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,315 × 0,217. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Γραφὴ εὐανάγνωστη (ΙΕΕ). Στὴν τελευταία σελίδα: Τοῖς σεβασμιωτάτοις πατράσι καὶ βουλευταῖς τοῦ ἁγίου ὄρους / Εἰς τὸ ἅγιον ὄρος.

Ἄδελφοὶ καὶ συμπατριῶται.

ἠγνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἀρχὴ τὸ ἤμισυ τοῦ παντός. σὺν θεῷ λοιπὸν ἀρχήσαμεν, καὶ . . .¹ κατ' αὐτῆς πάλιν / ἐλπίζομεν, καὶ τὸ εὐκταῖον τέλος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐλευθερία: ἀλλ' ἂν καὶ ἐκ μέρους τοῦ Παντο / δυνάμου θεοῦ ἐλπίζομεν τὴν ἀπροσμάχητον βοήθειάν του, ὅτι ὁ ἀγὼν ἡμῶν δίκαιος, / ὑπὲρ πίστεως γὰρ καὶ περὶ πατρίδος ἀγωνιζόμεθα καὶ μαχόμεθα, χρειάζεται δμως καὶ / ἐκ μέρους ἡμῶν, μετὰ τὴν ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην, (ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδὲν κατορθοῦται), / νὰ κατατεθῶσι καὶ τὰ θεμέλια εὐταξίας τινος καὶ ἀρμονίας ἐν τῷ μεταξύ μας, ὅτι καὶ ὁ ἴδιος / Δημοουργὸς τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ἐν εὐταξίᾳ καὶ ἀρμονίᾳ ποιήσας, συντηρῶν, καὶ / προνοῶν τὰ σύμπαντα. τοῦτο λοιπὸν νομίζομεν ὅτι οὐχὶ μόνον ὑπὸ πάντων / ὁμολογεῖται, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντων ἐπιθυμεῖται, ὡς ὃν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ. καὶ / ἐπειδὴ ἀγαθὴ τύχη καὶ θεία βουλήσει ἔχομεν ἄνδρας ὁμογενεῖς καὶ ἀδελφούς μας, / πνέοντας ζῆλον, καὶ φιλογένειαν, τοὺς ἐκλαμπροτάτους Πρίγκιπας Κυρίους Κωνσταντῖνον Καρατζιὰν καὶ Ἀλέξανδρον Καντακουζηνόν, καὶ τοὺς Πανεγγεγεστάτους ἄρχον / τας Κυρίους Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον καὶ Θεόδωρον Νέγγρην, τοὺς προσεκα / λέσαμεν νὰ συναγωνισθῶσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν κοινὸν τοῦτον ἀγῶνα (καθὼς πληροφορεῖ / σθε ἀπὸ τὸ ἐγκεκλειομένον πρὸς ἡμᾶς γραμμάτων) καὶ τέλος τοὺς ἐπέισαμεν / νὰ ἀναδεχθῶσι τοῦτο τὸ βάρος: ἀλλ' ἀνάγκη, ὡς βλέπετε, μᾶς γενικῆς τῶν ἐπαρ / χιῶν συνελεύσεως, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ ἐπιθυμοῦσι. ποιήσατε λοιπὸν, ἀδελφοί, / ἐπιπόθως. καὶ ἄνευ ἀναβολῆς καιροῦ ἐκλέξατε δύο ἢ τρεῖς ἐξ ὑμῶν, καὶ πέμ / ψατε ἐφωδιασμένους μὲ γράμματα πληρεξουσιότητος, ἵνα συμπορευθῶσιν εἰς / τὴν συνέλευσιν καὶ νὰ γνωρισθῶσι τῆς κάθε ἐπαρχίας ἐν μέρει αἱ χρεῖαι. καὶ οὕτω / διὰ τῆς προκοπῆς, συνέσεως, καὶ τῶν τρόπων, ἣν ἔχουσιν οὗτοι οἱ μεγάλοι / τοῦ γένους

1. Δύο δυσανάγνωστες λέξεις ἐξ αἰτίας τῆς φθορᾶς τοῦ ἐγγράφου.

μας ἄνδρες, καὶ διαδοθεῖν οἱ ἐπιχειρήσεις ἡμῶν, καὶ ταχυνθεῖν, ὅσον / δυνατόν, αἱ ἐπιθυμηταὶ θεραπείαι, καὶ τὸ σκοπιμώτατον τέλος διὰ τῆς θείας / χάριτος καὶ εὐχεσθε, καὶ συνευχόμεθα.

τῇ 5 Σεπτεμβρίου 1821: Ἐν Σαλόνι τῆς φωκίδος.-

Ταλαντίου Θεόφιλος

Βενιαμὴν λέσβιος

Γρηγόριος Κωνσταντᾶς Δημητριάδης

Δρόσος Μανσόλας Θετταλὸς

Ἰωάννης Σκανδαλίδης ὁ Μακεδὼν

Κωνσταντῖνος Σακελλάρης: κοκονσιότης¹

ἐπίσης ἀθανάσιος βασιλείου ἐβριπαιῖος

Οἱ Πατριῶται καὶ ἀδελφοὶ

δημήτριος ἱερεὺς καὶ οἰκονόμος

ἀναγνώστης νικολάου:

οἱ σαλονῖται

βασίλης χατζάρας

1. Ἀπὸ τὸ Κιλκίς (σλαβικὰ: Κουκούς).

54

6 Σεπτεμβρίου 1821

Ἡ μονὴ Ἰβήρων ζητεῖ νίτρο καὶ θειάφι.

Οἱ ἐπίτροποι τῆς μονῆς Ἰβήρων ζητοῦν ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Παπᾶ νὰ τοὺς ἀποστελεῖ τις 200 ὀκάδες νίτρο καὶ 20 ὀκάδες θειάφι ποὺ περιμένουν ἀπὸ τὴν Ὑδρα. Δίφυλλο, σχηματισμένο ἀπὸ μονόφυλλο, διαστάσεων 0,355 × 0,237. Ἡ γραφὴ γενικὰ εὐανάγνωστη (ΙΕΕ). Στὴν τελευταία σελίδα: Τῷ Φιλογενεστάτῳ καὶ Εὐγενεστάτῳ Κυρίῳ Ἐμμανουὴλ Παππᾶ καὶ ὑπερασπιστῆν τῆς Μακε / δονίας / ἀσπασίως / Εἰς Κασσάνδραν ἢ εἰς Ἄγιον Ὅρος.

Σφραγίδα τῆς Μονῆς.

Τὴν ἡμετέραν περιπόθητον

ἡμῶν πανευγένειαν ὀλοφύχως

ἐν Κυρίῳ εὐχόμενοι προσαγορευόμεν:-

† Ἀπὸ Γράμματός της πρὸς τὸν ἐνταῦθα ἡμέτε / ρον συναδελφόν ἐν Χριστῷ Πανοσιολογιώτατον χαρ / τοφύλακα κὺρ Νικηφόρον, ὅτι συναπεστάλη / ἀπὸ ὕδρας μετὰ τοῦ ἐδικοῦ της νίτρον, καὶ ἐδικόν / μας περίπου των: 200: ὀκάδων: / σὺν αὐτῷ δὲ καί: 20: ὀκάδων θειάφι ἐπληροφορήθημεν. καὶ κατὰ τὴν διορίαν / της ἀποστέλλομεν τὸν παρόντα ἡμέτερον / συνα / δελφόν Γεροραφαῆλον διὰ νὰ τὰ παραλάβῃ, ὃ / θεν παρακαλοῦμεν νὰ τῷ ἐγχειρισθῶσι διὰ νὰ μᾶς / τὰ φέρῃ, ὡς ἀναγκαῖα. ἐν τούτοις δὲ καὶ κατὰ γράμ / μα ἡμέ-

τερον ἐὰν ἦλθεν ἀπὸ ὕδρας, ἃς ἐπιδοθῆ | τῇ ὀσιότητί του. Πρὸ παντὸς ἄλλου
 -δέ, εὐ | χόμενος ἵνα ἐς αἰεὶ διατελῆ νικῶσα καὶ καταβάλ | λουσα τοὺς ἐναν-
 τίους, ἐν ὑγείᾳ καὶ πανευδαιμονίᾳ | τῇ ἀρωγῷ τῆς ὑπεράγνου θεόπαιδος, μέ-
 νομεν | τῆς ἡμετέρας πανοσιότητος. τῇ στ' Σεπτεμβρίου ,αωκα'
 Ἰκέται πρὸς Θεὸν διάπυροι

Οἱ Ἐπίτροποι τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἰβήρων |
 Ἀρχιμανδρίτης: Κύριλλος Σκενοφύλαξ συνέφη |
 καὶ οἱ σὺν ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοί:-

55

7 Σεπτεμβρίου 1821

Ἀποστολὴ ἀντιπροσώπου τῆς μονῆς Ἰβήρων γιὰ παραλαβὴ
 ὕλικου.

Ὁ μοναχὸς Ραφαὴλ ἀποστέλλεται ἀπὸ τῆ μονῆ Ἰβήρων, γιὰ νὰ παραλάβει διάφορα
 ὕλικά. Δίφυλλο σχηματισμένο ἀπὸ τσάκισμα μονόφυλλου, διαστάσεων 0,355 × 0,122.
 Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα (ΙΕΕ).

Τὴν ἡμετέραν Πανευγένειαν
 ὡς εἰκὸς προσκυνῶ

† Κατὰ τὴν ἀπὸ λα': παρελθόντος σημειώσιν | τῆς περὶ τοῦ γκιβερτζηλέ
 Ἰντζίρκα 200 | ὀκάδων καὶ 20 ὀκάδων θειαφίου. Ἴδου στέλλε | ται ἐκ μέ-
 ρους τοῦ Ἱεροῦ μοι Μοναστηρίου ὁ | παρὼν συνάδελφός μοι κτὲρ ῥαφαὴλ | εἰς
 παραλαβὴν αὐτῶν, ὅθεν καὶ ἃς ἐγ | χειρισθῆ. αὐτὸν δὲ δεχομένη εὐμε | νῶς
 παρακαλῶ ἵνα διὰ τῆς προστασίας | καὶ συστατηρίου τῆς ἐμβαρκαρισθῆ ἢ
 εἰς τὸ | ἴδιον Καῖκιον διὰ τὰ ὧδε, ἢ εἰς | ἄλλο ἵνα ἀσφαλῶς ἀποκομίση |
 ταῦτα ἐνταῦθα. Μὲ τὸν ἴδιον τῇ | στέλλω τὸν ἀπὸ τὸν μισὸν ποχτζᾶν λια | νι-
 σμένον καπνὸν εἰς σακοῦλαν ὑπὸ σφρα | γίδα μου, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐκράτησα
 κἀγὼ | ὡς μίαν ὀκᾶν νὰ τὸν ἐξοδεύσω εἰς τὴν ὑ | γειαν τῆς. μὲ τὸν αὐτὸν
 καὶ δύο γελέκια | καὶ ἄσπρα παρὰ τοῦ ἁγίου ἠγουμένου δοθέν | ταμοι. καὶ 50:
 λεμόνια: παρ' ἐμοῦ φροντισθέντα, τὰ ὅποια | εὐχομαι νὰ ἐξοδεύση ἐν ὑγείᾳ. |

μὲ τὸν αὐτὸν καὶ ἓνα τρουβᾶν Καπνὸν τοῦ | ἁγίου Μαρωνείας ὑπὸ σφρα-
 γίδα μου, καὶ | ἐν πιστόλιον τοῦ τζαούση τῆς Χ': Κωνσταντῆ. | τὰ λοιπὰ
 τῆς σημειώσεώς τῆς κατόπιν μὲ ἄλ | λο καῖκιον καὶ μὲ τὴν τράταν σταλή |
 σονται, καὶ μένω: - τῇ ζη Σεπτεμβρίου |

ὁ δοῦλος τῆς
 Νικηφόρος

Στὸ ἀριστερὸ περιθώριο κάθετα :

ἐδώ, ἀντὶ τοῦ Καραβίου Καπετᾶν ἀνα / στασίου τελειωθείσης τῆς προθεσμίας, ἐ / πιάσαμεν ἄλλο καράβι μὲ 10 : κανόνια λήμιον καὶ ἀντὶ τοῦ Καπετᾶν Θεοδώρου Γυναικαδέλφου τοῦ Κοῦμα ἐδικοῦ της διὰ γρόσια : 7.500 : τὸν μῆνα μὲ 50 : ἀνθρώπους μέσα :- (Συμπερικλείοντας Γράμμα της ἀπὸ Ψαρῶν σπετζῶν, καὶ τοῦ Καθηγουμένου κυροῦ Εὐθυμίου : καὶ τοῦ καπετάνιου Γεωργά / κη):-

56

10 Σεπτεμβρίου 1821

Ἐναφορὰ Ἰβηρίτη Νικηφόρου πρὸς Ἐμμ. Παπά.

Ἐ Ἰβηρίτης Νικηφόρος εἰδοποιεῖ τὸν Ἐμμ. Παπά ὅτι ὕστερ' ἀπὸ πολλὰς ἀναζητήσεις στὰ μοναστήρια τοῦ στέλνει ἓνα κανόνι καὶ 5 πυροβολητές. Τοῦ δίνει ἐπίσης διάφορες πληροφορίες γιὰ τὶς προμήθειες τῶν τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων, γιὰ τὶς λεηλασίες τῶν Τούρκων καὶ τὸ σκλάβωμα τῶν κατοίκων. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,365 × 0,25. Τὸ κείμενο καὶ στίς 4 σελίδες (ΙΕΕ).

τὴν ὑμετέραν φιλογενεστάτην εὐγένειαν ὡς εἰκὸς προσκυνῶ.

† καὶ τὰ ἀπὸ κθ' : καὶ τὰ ἀπὸ λα' : τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἐκδεδομένα εὐγενῆ αὐτῆς γράμματα ἀσμένως / ἔλαβον. καὶ ἐπὶ τῇ δηλώσει τῆς αὐτῆς ὑγείας λίαν ὑπερεχάρην, εἶδον ἐπομένως καὶ τὰ εἰς πλάτος / γραφόμενάτης πρὸς τε τὴν κοινότητα καὶ πρὸς τὸν δοῦλον της. εἰς τὰ ὁποῖα εἶδον τὴν σημεῖωσίν της / πόσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ ἀποστολὴ Κανονίων μεγάλων αὐτόθι. ὅθεν ἅμα ὁποῦ ἔλαβον τὰ πρῶτα / της γράμματα, εὐθὺς ἐγράψαμεν καὶ εἰς Βατοπαίδιον, καὶ εἰς τὴν λαύραν νὰ ἐμβαρκάρουν ἀπὸ / ἐν ἐκ τῶν παρακτίων εἰς Μοναστηριακά των πλοῖα καὶ ταχέως νὰ τὰ ἀποστείλωσιν αὐτόθι κατ' εὐθείαν. / οἱ Βατοπεδινοὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι ἔχοντες δύο καὶ θέλοντες νὰ τὰ δοκιμάσουν πρὸ ἡμερῶν, τὸ / ἐν ἐσυντρίβῃ, τὸ δὲ ἐράγη. οἱ τῆς λαύρας δὲ ὅτι διερχόμενον ἀπὸ τὸ μέρος των τὸ Βατοπεδινὸν / πλοῖον μὲ τὸ κανόνιον, νὰ ἀπεράσῃ ἀπὸ τὸν ἄρσανῶντων διὰ νὰ δώσουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἐδικὸν των. / εὐθὺς τοῖς ἀπεκρίθημεν, ὅτι τὸ Βατοπεδινὸν κανόνιον εὐρεθὲν ἐραγισμένον δὲν θέλει ἀπε / ράσει ἐκεῖθεν Βατοπεδινὸν πλοῖον, καὶ ὅτι τὸ ἐδικὸν των νὰ τὸ βάλουν εἰς Μοναστηριακὸν των / πλοῖον ἢ Κελλειωτικὸν των καὶ νὰ τὸ στείλουν, καὶ μᾶς ἐξαναπεκρίθησαν διὰ νὰ μένωμεν / ἡσυχοί. ὁ δοῦλος της ὁμως δὲν ἔμεινε ἡσυχος, μὴ ἠξέύρων τὸ τί θέλουν κάμνει, δηλα / δὴ ἂν προθυμοποιηθῶσι νὰ ταχύνουν τὴν ἀποστολήν του, καὶ ἂν στείλουν μεγάλο, ἢ κανένα ἄ / χρηστον. ὅθεν ἐρευνήσας δι' ἄλλα κανόνια μεγάλα ἐπληροφορήθη ὅτι ἐν εὐρίσκειται εἰς Σιμόπετραν, καὶ δύο εἰς τὴν τοῦ Διονυσίου. εὐθὺς

λοιπὸν μόνος μου μὲ ἐν ἀσκητῆν τῆς κοινότητος Καββαλιωτίσας ἐκατέβην εἰς τὴν δάφνην, καὶ ἀποστείλας τινὰς διὰ | ξηρᾶς εἰς σιμόπετραν ἀνθρώπους καὶ καπιτζήδες, ἐσύναξαν ὄλους τοὺς Καραβοκυραίους τῶν ἐκεῖ Καῖ | κίων καὶ Γεμετζήδες: | καὶ ἦλθον εἰς σιμόπετραν, πλὴν τὸ Κανόνιον εὐρέθη σακατε | μένων, καὶ ἄχρηστον κατὰ τὴν παράστασιν καὶ τῶν πέντε τοπουτζήδων ὁποῦ στέλλω, τοὺς ὁποίους | αὐτοὺς μόνον εὔρον, τρεῖς ἀπὸ Παντοκράτορος, καὶ δύο ἀπὸ ἁγίου Παύλου - διὰ τοῦ Κουτζοῦ | ἀρχιμανδρίτου φροντισθέντας αὐτοὺς τοὺς δύο, ὧν ἀπάντων τὰ ὀνόματα ἐν τῷ σημειώματι | καταγράφονται. εὐθὺς λοιπὸν μετέβημεν ἐνταῦθα εἰς τὴν τοῦ Διονυσίου, καὶ εὐρόντες τὰ | δύο, ἀμφότερα φανέρτα ἀρεστὰ τοῖς αὐτοῖς τοπουτζήδες, ὄντα καὶ ὁμοια, ἐχάρην | καθ' ὑπερβολὴν, πλὴν τὸ ἐν εὐρέθῃ εἰς τόπον ὁποῦ οὔτε ἄνω ἀνέρχεται ἀπὸ τὰ κάτω | μέρη τοῦ Μοναστηρίου, οὔτε εἰς τὰ Κατώτερα διὰ τὰ εὐγῆ, καὶ μάλιστα εὐρέθη γε | μισμένον ἔκπαλαι ἕως δύο πιθαμαῖς πογιατισμένον, τὸ δὲ ἄλλο εἰς τὰ πλεόν | κατώτερα μέρη τοῦ Μοναστηρίου χωρὶς κἀνένα κουσούρι. διὸ εὐθὺς ἐτρυπήσαμεν | τὸ Κάστρον μὲ τοὺς οὐς εἴχομεν μαζί μας Γιαπιτζήδες καὶ τὸ εὐγάλαμεν μὲ μεγά | λον καρδιοκτύπι καὶ τὸ κατεβάσαμεν ἀπὸ τὰ βράχια εἰς τὸ Παράλιον μὲ τὴν βοή | θειαν τοῦ θεοῦ ἀκινδύνως. καὶ σήμερον φέροντες ἐπίτηδες τὸ παρὸν παρτίδον τοῦ Χατζῆ-Ἀλεξανδροῦ, || αἰνίτην ἔχοντες το ἔτοιμον εἰς τὴν δάφνην μὲ γεμιτζήδες ἀπ' ὄλα τὰ ἄλλα αἰνίτικα | καῖκια τὰ εἰς Δάφνην τὸ ἐβαρκάραμεν, καὶ ἰδοὺ κατ' εὐθεΐαν καὶ | τὸ στέλλω, καὶ εὐχαρίστησίς μου ἦτον νὰ τῇ σταλθῶσι καὶ τὰ δύο ὄντα ὁμοια | καθὼς καὶ ὁ τοῦ μοναστηρίου τούτου ἡγούμενος κῆρ στέφανος ἔδειξε φιλογένειαν | καὶ προθυμίαν ἀπὸ παρακίνησίν μου, πλὴν ἀδύνατον ἦτον νὰ εὐγῆ ἀπὸ | τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ σώζεται μπατάλικον καὶ σχεδὸν | ἄχρηστον. εὐχομαι δὲ ἵνα τοῦτο τὸ στελλόμενον μὲ καλὸν Κατενὸδιον | συντόμως τῇ προφθασθῇ, καὶ φανῇ ὠφέλιμον εἰς διάσωσιν τῶν ὁμογενῶν αὐτόθι, καὶ κατατρόπωσιν τῶν ἀπίστων ἐχθρῶν. καὶ μὲ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ | Παρτίδου τούτου ἐλπίζω νὰ εἰδῶ σημειώσιν τῆς εὐχαριστήσεώς τῆς περὶ αὐτοῦ τοῦ | Κανονίου. τὸ παρτίδον παρακαλῶ νὰ μὴν ἐμποδισθῇ αὐτόθι, ὅτι ἡ ἀρματο | σιὰ τῶν γεμιτζήδων, ὡς προεῖπον, εἶναι ἀπὸ τὰ ἄλλα καῖκια: ὅτι οἱ τούτου τοῦ καῖκίου εὐρέθησαν ἄρρωστοι, τὰ ὁποῖα ὄλα θέλουν κάθηται ἀνενέργητα, μὴ ἔχοντα τοὺς γεμιτζήδες τῶν νὰ ταξει- | δεύουν, τὰ ὁποῖα καὶ θέλουν χρειασθῇ εἰς ἄλλα ἐδῶ ὑπουργία εἰς στάλισ- | μον κερεστὲ¹ εἰς τὸ χαντάκι τοῦ Πρόβλακα. Ἴσως καὶ διὰ τὸ ἐντεῦθεν εἰς ἁγιον Νικό | λαον στάλ | σιμον τοῦ στρατεύματος ὁποῦ ζητεῖτε ἀπὸ τοὺς χωριάτας, τὸ αὐτὸ | καῖκιον ὑπεσχέθη ὅτι θέλει εὔρει καὶ ναῦλον αὐτόθεν νὰ εὐγῆ ὁ Κόπος τῶν. | εἶναι ἐν ταξείδιον ὁποῦ οἱ αὐτόσε ἐρχόμενοι ἐδικοί μου Ἰβηρῆται κομίζοντες τὰ | πρὸς τὸν κῆρ Γιανιὸν μετροητά, νὰ λάβουν τὴν

1. Κερεστὲ = ξυλεία.

ἄδειάν της διὰ νὰ ἀσυνκώσουν / μερικά πρόβατα καὶ γίδια νὰ τὰ φέρουν ἐδώ,
διὰ νὰ μὴν ἀποτελειώσουν / αὐτοῦ φθειρόμενα, καὶ ἀρπαζόμενα παρὰ τῶν
σκοπελιτικῶν πλοίων καὶ ἄλλων. / ἂν εἶναι ὄρισμός της ἄς τοῖς δοθῇ ἡ ἄ-
δεια της, μὲ συστατικόν της γράμμα.

τοὺς Πολυγερινοὺς ἐσύναξα καὶ ἔβαλα εἰς τάξιν νὰ συνάξουν τοὺς / ἀνθρώ-
πους των. ἔγραφα νὰ ἔλθουν καὶ οἱ Ματεμτζήδες προεστῶτες, τοὺς ὁποί-
ους ἐπι / στρέφων σήμερον ἐντεῦθεν εἰς Καριαῖς ἐλπίζω νὰ τοὺς εὔρω. τὰ
Πάντα / δεύτερα ἔκαμα, καὶ πρώτη φροντίς μου ἐστάθη ἡ τῶν κανονιῶν ἀπο-
στολή. / καὶ τὸ Μολύβι ἐφροντίσθη καὶ αὔριον μεθαύριον ξεκινᾶται ἐντεῦ-
θεν. / μὲ τὸ Παρὸν / Παρτίδον τῇ στέλλεται τὸ τζατῆρι τὸ ἐν μικρότερον,
καὶ τριάκοντὰ σχοινία τριχιᾶς, θαρρῶ τὸ ἐν σχοινίον μᾶς τὸ ἔκλεψαν εἰς τὴν
δάφνην. / καὶ θέλουν εὔγει 29 «μὲ τὸ ἐν ὅπου εἶναι δεμένον τὸ σιγαδί¹, τὸ
ὁποῖον εὔγηκεν ὀκὰ / δες 47» ὁ Μουτάφης ζητεῖ τὰ ῥέστα, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ
ἄλλου ὅπου ἄρχη / σε, καθὼς καὶ ὁ Πακάλης τὴν τιμὴν τῶν σχοινίων, καὶ ὁ
Πραγματευτῆς διὰ / τὰ χάρτζια, τὰ ὁποῖα μὲ δευτέραν ὀκαζιόνε τῇ σταλή-
σονται ἢ αὐτόθεν / ἀκολουθεῖ νὰ μοι στείλῃ ἄσπρα, ἢ ὀρδιῶν πρὸς τὴν κοι-
νότητα μὲ τρόπον τοιοῦ / τον, ὅτι δι' ὅσα μοι γράφει καὶ τῇ στέλλω φωνί-
σματα νὰ μοι ἀποκρήνονται τὴν τιμὴν, καὶ ἄς κρατῇ χωριστὴν παρτίδα τοῦ
λογαριασμοῦ των, ἢ ὅπως / ἄλλως ἐγκρίνει. διόλα τὰ γραφόμενά της κατόπι
θέλει ἔχει τὰ / ἀποκορητικά. οἱ Ματεμτζήδες ἐφέρθησαν οὐκ ὡς ἔδει εἰς τὴν
ὑπόθεσιν τῆς συνάξεως τῶν γεννημάτων, ἢ ἀπὸ ἀσυμφωνίαν των, ἢ ἀπρα-
ξίαν, ἢ δι' ἄλλο τέλος, οὐκ οἶδα, ἐν μόνον οἶδα, ὅτι ἐντεῦθεν / τζηπχανὲς ἐ-
δόθη 400: τεστέδες: φισέκια, φωμί τοῖς ἐδόθη ὅταν ἐξεκίνησαν / καὶ ἄλλο
κατόπι τοῖς ἐστάλθη, καὶ τὴν ἠῦραν νὰ τοῖς τὸ δώσουν, ὡς διασκορ / πισθέν-
τας, ὁ Καπετάνος Γεωργάκης πρὸς τοῖς 260: ἄρματομένους, ἔδωσε / καὶ ἐ-
δικά του 30: παλικάρια μαζή του. αὐτοὶ οἱ Καλοί, ἀφ' οὗ ἔφθασαν / εἰς Ἰ-
σβουρον, ὁ καθ' εἰς ἐπῆρε τὴν ἐδικὴν του ἐπαρχίαν μὲ τοὺς χωριανούς του, /
ὁ καρατζᾶς εἰς Πλανᾶν καὶ ἐκεῖ πλησίον, ὁ Κοσμᾶς εἰς στανόν, ἄλλοι εἰς /
Παλαιοχωρὶ καὶ γήσβουρον. καὶ συνάζοντες τὰ γεννήματα οἱ χωριανοί, ἐ-
λάμ / βανον τὰ μισὰ τῶν συναγμένων καὶ τί τὰ ἔκαμαν αὐτοὶ ἠξεύρου. εἰς
τὴν Κο / μίτζαν ἐδιωρίσθη μὲ Κοινήν γνώμην των τὸ Κοινὸν ἀμπάρι εἰς τὸ
χιλανδαρι / νὸν Μετόχιον νὰ μοιράζον τὰ μισὰ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ πάρουν οἱ
ἄρματολοί των 260: καὶ οἱ πτωχοὶ καὶ ἄποροι χῆραι καὶ ὄρφανά, εἰς τὴν
Κομίτζαν / ἔως 150: Μοζούρια. μόνα ἄφησαν νὰ φανῇ τὸ ἐξ ἡμῆσεας, τὸ
δὲ ἄλλο ἐκρατεῖτο ἐπάνω εἰς στανόν, πλανᾶν καὶ Παλαιοχωρὶ. ἠκούσθη νὰ
εἴπωσιν οἱ αὐτοὶ / Προεστῶτες τοῖς 260: ἄρματολοῖς, διὰ νὰ μὴ περιμένουν
μερικὸν ἀπὸ τὸ μοῖρα / ζόμενον, ἀλλ' ἄς προβλέψουν καὶ αὐτοὶ μόνοι των
συνάζοντες καθὼς οἱ καὶ λοιποὶ / καὶ ὅτι, ἀφήσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ ἄρματα,

1. Δὲν γνωρίζω τὴ σημασία τῆς λέξεως.

ἐχώθησαν εἰς τὸ σύναγμα τῶν γενῆ / μάτων, καὶ οὕτως οἱ ἐχθροὶ καταβάν-
 τες εἰς τὰ ἐκεῖσε, καὶ μὴ εὐρόντες ἀπάν / τησιν ἀρματομένων, οὗς μὲν ἐκ
 τῶν ὁμογενῶν πτωχῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν / καὶ παιδιῶν ἐθανάτωσαν,
 οὗς δὲ καὶ ἐσκλάβωσαν, διὰ τὸ ὁποῖον τοσοῦτον || Ἐλυπήθη οὐχὶ μόνος
 ὁ δοῦλος τῆς, ἀλλ' ἀκόμη Ἰσως καὶ αἱ πέτραι, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι, /
 καὶ κοντὰ εἰς αὐτὴν τῶν ἀνθρώπων τὴν / σκλαβιάν, ἐπῆραν οἱ ἐχθροὶ καὶ τὸ
 ὅπερ ἐκρα / τοῦσαν ἐκεῖ εἰς στανόν, πλανᾶν καὶ Παλαιοχωρὶ γένημα τὸ μοι-
 ραζόμενον. / δὲν ἠξεύρω ἀκόμη ταῦτα νὰ εἶναι ὅλα ἀληθινά, εἰ δὲ φεῦ εἰς..
¹ / μέσα εἰς τὸ ὄρος παρὰ τῶν χωριῶν ὅτι ἦλθε γένημα χιλιά μουζού-
 ρια / εἶναι ὀλίγον, ἄλλοι θέλουν καὶ δύο χιλιάδες καὶ περισσότερον ἄρα ἄλλο
 / τόσον τὸ μισὸν μοιραζόμενον ἔπρεπε νὰ εἶναι εἰς τὸ Κοινὸν ἀμπάρι
 εἰς / τὴν Κουμίτζαν, ὡς εἰς ἀσφαλέστερον μέρος, καὶ ὄχι μόνον ἕως 150:
 Μουζούρια, / καὶ τὸ ἄλλο τί ἔγινε κανεὶς δὲν ἠξεύρει. αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἄς ἀ-
 πολογηθῶσιν εἰς / αὐτὸ τοῦτο. ἐδῶ ἠκούσθη ὅτι ὀκτὼ καράβια ἀπὸ Ψα-
 ρῶν σᾶς στέλλονται / εἰς κατατρόπισιν τῶν ἐχθρῶν, καὶ κρούσιμον Θεσσα-
 λονίκης. δὲν ἔβε / βαιώθημεν ταῦτα παρὰ τοῦ παρ' αὐτῆς ἀποσταλέντος ἐκεῖ-
 σε Κυρίου Κοσμᾶ, καὶ μὴ ἐπιστρέφαντος αὐτόθι νὰ τῇ πληροφορήσῃ, ἀλλ'
 ἀπὸ Καρτάλι / ἐνταῦθα ἐπιστρέφαντος, ὅτι ἀκόμη δὲν τὸν εἶδαμεν, ἀλλὰ ἀπὸ
 ἐν / ψαριανὸν καϊκάκιον ὁποῦ ἔφερεν ἐδῶ σιτάρι ἕως 100 Μουζούρια / καὶ
 τὸ ἀγοράσαμεν διὰ τὸ χαντάκι πρὸς γρόσια 27 1/2. αὐτόθεν περι / μένομεν νὰ
 μᾶς πληροφορήσῃτε τὰ πάντα, καθὼς καὶ ἐμεῖς ἐντεῦθεν / εἰς ὅλα τὰ γραφό-
 μενά τῆς κατόπι, καὶ διὰ τὴν ἀπόκρησιν τῶν δύο μοναστη / ρίων λαύρας καὶ
 Κουτλουμουσίου ὁποῦ τοῖς ἐγράφη ἀπὸ Κοινότητος περικλεισθὲν εἰς ἕκαστον
 / τὰ ἀπὸ μέρους τῆς πρὸς αὐτούς, τῶν ὁποίων τὰ ἀποκορητικὰ δὲν εἶχαν φθά-
 ση / πρὶν ἀπὸ Καραῖς ἀναχωρήσωμεν διὰ τὰ ὄδε. συγκατάβασις τῆς ἀνα-
 λογίας, / καθὼς εἰς μέρος γίνεῖ μέχρι λεπτοῦ σχεδόν, ὅλον τὸ Κούρτισμα
 χαλᾶ παρὰ / τῶν λοιπῶν ἀπάντων, ὁποῦ ἐπιμένουν νὰ διαμείνῃ ἢ ἐπικύρω-
 σις τῆς. μέχρι τριχὸς / καὶ κεραίας νὰ μὴ γίνῃ παρόρασις καὶ ἐλάττωσις. / καὶ
 ταῦτα μὲν ἐν τοσοῦτῳ διὰ τὸ κατεπεῖγον τῆς ὥρας ὁποῦ ἐσκώνεται μὲ. / βίαν
 τὸ παρτίδον μὲ τὸ κανόνιον. Καὶ μένω. -1821 Σεπτεμβρίου 10 ἀπὸ τῆς τοῦ
 Διονυσίου.

εἰς τὰς προσταγὰς τῆς καὶ μὲ ὄλας τὰς ἀδν / ναμίας μου καὶ Ζαϊφλίκια μου
 προθν / μώτατος δοῦλος, / χαρτοφύλαξ Νικηφόρος

Ἐπάνω στὸ περιθώριον τῆς δεύτερης σελίδας κάθετα πρὸς τὶς γραμμὰς βρί-
 σκεται ἡ ἐξῆς σημείωσις:

ὁ ἡγούμενος τῆς τοῦ διονυσίου παρακαλεῖ νὰ τῷ σταλθῇ ἡ Γουλέτα
 του, καὶ μὲ ἄδειαν τῆς νὰ φέρῃ καὶ τὸ ὀλίγον σιτάρι ὁποῦ ἔμεινεν αὐτοῦ εἰς

1. Λέξεις δυσανάγνωστες.

τὸ Μετόχιόν των, ἀφ' οὗ ἔδωσαν τὰ 180: Μουζούρια τῆς ἀναλογίας των διὰ τὴν τροφὴν τῶν αὐτόθι στρατευμάτων.

Στὸ ἐπάνω περιθώριο τῆς τέταρτης σελίδας, κάθετα πρὸς τὸ λοιπὸ κανονικὸ κείμενο βρίσκονται τὰ ἐξῆς:

Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα τῶν | πέντε τοπιζήδων: | Βενέδικτος | καὶ Δωρόθεος | ἀπὸ
ἀγίου | Παύλου, | Ἐφραίμ, | Βασίλειος, | Ἰωάννης | ἀπὸ Παντοκράτορος |
Τὰ ὀνόματα τῶν | στελλομένων ἐξ | ἀπὸ τουπιὰ¹ |
Πέτρος Μανόλης, | ἀργύρης Γραμματικός, | δήμος ντελῆ γιάνη, | Κωνσταντῆς
Κουτρομπῆς, | Καρανικόλας τοῦ Γοῦτα, | Πολυχρόνης τοῦ κροῦ |
ὁ Γιάννης Καραμπατάκης | εὐρέθη ἄρρωστος· | ὁ δήμος Καραμπετάκης |
εὐρέθη ἔξω εἰς Κομίτζαν | καὶ κατόπιν σταλήσονται

Κάτω ἀριστερὰ γραμμένα στὰ πλάγια:

δύο Μουζούρια κριθάρι ἢ τρία τέσσερα, ἅς γίνῃ προσταγὴ τῆς | νὰ σταλθῇ
αὐτόθεν εἰς τὰ ὧδε διὰ τὰ ἄλογα, ὅτι τὸ ἐδῶ | εὐρισκόμενον εἶναι ἀνακατο-
μένον μὲ βρόμην | καὶ ἄλλους καρπούς. καὶ ἀφ' οὗ τοιοῦτον δυσκόλως | εὐ-
ρίσκεται.

1. Ἴσως: Δουμπιά.

57

11 Σεπτεμβρίου 1821

Διορισμὸς τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ ἀπὸ τὸν Δημ. Ὑψηλάντη.

Ὁ Δημ. Ὑψηλάντης διορίζει τὸν Ἐμμ. Παπᾶ «πληρεξούσιον ἀρχηγὸν καὶ διοικητὴν τοῦ Ἁγ. Ὄρους, τῆς Κασσάνδρας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης». Δίφυλλο, διαστάσεων 0,32 × 0,212. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Ἡ γραφὴ εὐανάγνωστη. Στὴν τελευταία σελίδα: ἀπόκρισις - 22 Νοεμβρίου. Τῷ φιλογενεστάτῳ ἀρχηγῷ καὶ διοικητῇ τῶν εἰς / κασάνδραν κ.λ. στρατιωτικῶν δυνάμεων κυρίῳ / κυρίῳ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ.

Τὸ ἔγγραφο ἐναπόκειται στὴν ΙΕΕ καὶ ἀντίγραφό του, πολὺ μεταγενέστερο, στὸ ΤΧΕΒ, τὸ ὁποῖο μετέγραψε καὶ δημοσίευσε ὁ Ι. Μαμαλάκης, «Νέα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Χαλκιδικῆς τὸ 1821», ΔΙΕΕ 14 (1960) 512-513.

Φιλογενέστατε κύριε Ἐμμανουὴλ Παπᾶ,

Ἀνέγνων τὸ ἀπὸ 3 Αὐγούστου γράμμα σου· χαίρω βλέπων τὰ λαμπρὰ καὶ κοινὰ / φελῆ ἀποτελέσματα τῆς εἰλικρινοῦς καὶ σταθερᾶς φιλογενείας σου. Διὰ νὰ ἐκτελῆς | δὲ ἐντονώτερον τοὺς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας καὶ ἀσφαλείας ὀρθοῦς καὶ δικαίους | σκοπούς σου, σὲ καταστένω δι' ἐνσφραγίστου γραμματος πληρεξούσιον ἀρχηγὸν καὶ | διοικητὴν τοῦ Ἁγίου ὄρους,

τῆς Κασάνδρας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, μὴν ἀμφιβάλλον ὅτι / θέλεις ἐξομα-
 λήσει πολλὰ ἀντιβαίνοντα, καὶ κατορθώσει πολλὰ συμφέροντα ἐνόμων / τὴν
 φρόνησιν μὲ τὴν δύναμιν. Λυποῦμαι, ὅτι ἡ ἐνταῦθα μεγάλη ἔλλειψις τῶν πο-
 λε / μικῶν ἐφοδίων, ὡς πρὸς τὰς χρείας τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἔτι μᾶλλον
 ἢ ἐπικρα / τοῦσα ἀταξία, τὴν ὁποίαν ἀκόμη δὲν ἐδυνήθην νὰ καταπαύσω,
 ἐστάθη καὶ εἶναι / αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν μέχρι τοῦδε δὲν ἐβοήθησα κανὲν
 ἀπὸ τὰ ἔξω μέρη. Ἡ / Μονεμβασία καὶ τὸ Νεόκαστρον δὲν εἶχαν, ὅσα ἐλπί-
 ζαμεν. Προσμένομεν τὴν κυ / ρίευσιν τῆς Τριπολιτζᾶς. εἶθε τότε νὰ λάβουν
 τὰ ἐνταῦθα πράγματα τὴν ποθον / μένην τάξιν, διὰ νὰ φανῶ καὶ εἰς τοὺς
 ἄλλους ὁμογενεῖς ὠφελιμώτερος παρὰ ὅσον / μέχρι τοῦδε ἐφάνην. Ὑπεδέχθην
 μὲ πατριωτικὴν χαρὰν τὸν σεβασμιώτατον / γέροντα κύριον Γεράσιμον ἢ
 παροῦσα ὁμῶς κατάστασις τοῦ στρατοπέδου δὲν ἐ / συγχώρησε νὰ τοῦ γένη
 ἢ πρόπευσα περιποίησις· πλὴν εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὡς φρό / νιμος καὶ ἀληθῆς
 ἐνάρτετος συγκακοπαθεῖ χαίρων διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ὀρθοδόξου / ἡμῶν
 πίστεως καὶ τοῦ φιλάτου Γένους. Ὑγίαινε, καὶ γράφε μοι συνεχῶς τὴν /
 ὕγιαν σου καὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων τὴν κατάστασιν!

Ἐκ τοῦ στρατοπέδου
 τῆς Τριπολιτζᾶς
 τὴν 11 Σεπτεμβρίου 1821

ὁ Πατριώτης¹
 Δημήτριος Ὑψηλάντης

1. Ἡ λέξις «Ὁ πατριώτης» καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Ὑψηλάντη εἶναι γραμμμένες μὲ τὸ
 χέρι του.

58

11 Σεπτεμβρίου 1821

Διορισμὸς τοῦ Ἐμμ. Παπαῦ ἀπὸ τὸν Δημ. Ὑψηλάντη.

Ἀντίγραφο ἐγγράφου μὲ τὸ ἴδιο περιεχόμενον τοῦ προηγουμένου, δηλαδὴ μὲ τὸν διορισμὸν
 τοῦ Ἐμμ. Παπαῦ ὡς «Ἀρχηγοῦ καὶ διοικητοῦ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ Ἁγίου
 Ὄρους, τῆς Κασσάνδρας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης» (ΤΧΕΒ). Φαίνεται ὅτι ἐκδόθησαν δύο
 ἐγγράφα διορισμοῦ, γιὰ νὰ φθάσει κάποιον ἀσφαλῶς στὰ χέρια τοῦ ἀποδέκτη. Κι' αὐτὸ
 τὸ δημοσίευσεν ὁ Ι. Μαμαλάκης, «Νέα στοιχεῖα....», ΔΙΕΕ 14 (1960) 514.

Ἀντίγραφο
 (Τ. Σ.)

Φιλογενέστατε Κύριε Ἐμμανουὴλ Παπαῦ, ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς τοῦ ὑπὲρ
 τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνος ἔδειξας γενναιότητα καὶ σταθερὰν πίστιν, καὶ πάντοτε
 ἐξακολουθεῖς ἀγωνιζόμενος προθύμως κατὰ τοῦ τυράννου, σώζων τοὺς ἀδυ-

νάτους ὁμογενεῖς, καὶ οὐκ ὀλίγον εἰσενεγκῶν καὶ εἰσφέρων ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας, διὰ ταῦτα καθιστῶμεν σὲ πληρεξούσιον ἀρχηγὸν καὶ διοικητὴν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῆς Κασσάνδρας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, ὥστε νὰ διατάτῃς αὐτὰς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας καὶ ἀσφαλείας, νὰ ὑπερασπίζῃς τοὺς ἀδικουμένους καὶ δικαίως νὰ βιάζῃς τοὺς ἀναισθητοῦντας ἢ ἀδιαφοροῦντας εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατριδος των.

Ἐξεδόθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῆς Τριπολιτζᾶς τὴν

11 / Σεπτεμβρίου 1821

Δημήτριος Ὑψηλάντης

πληρεξούσιος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου

59

12 Σεπτεμβρίου 1821

Ἀναφορὰ Νικηφόρου Ἰβηρίτη πρὸς Ἐμμ. Παπά.

Ὁ Νικηφόρος Ἰβηρίτης, μοναχὸς καὶ ἐμπιστος τοῦ Ἐμμ. Παπά, ἀναφέρει στὸν ἀρχηγό του διάφορες πολλὲς ἐνδιαφέρουσες καὶ ἀξιόπιστες εἰδήσεις σχετικὲς μὲ τὴν κατάστασι στὸ Ἁγιον Ὄρος καὶ μὲ τὰ γεγονότα μέσα στὴ Θεσσαλονίκη, οἱ ὁποῖες ἐπιβεβαιώνουν τὰ γνωστὰ ὡς σήμερα ἀπὸ ἄλλες πηγές. Τὸ κείμενο στὶς τρεῖς πρῶτες σελίδες τοῦ διφύλλου, διαστάσεων 0,337 × 0,24 (IEE).

Τὴν ὑμετέραν Πανεγγένειαν ὡς εἰκὸς προσκυνῶ

† Χθὲς μὲ τὸ ἐπίτηδες πλοῖον, μὲ τὸ ὁποῖον ἀπέστειλα τὸ ἀπὸ τῆς τοῦ Διονυσίου κανόνιον, τῇ | ἔγραφα ὅσα ἐπρόλαβον, ἤδη δὲ μετὰ τὴν ἔρευναν τῆς ἐφετῆς μοι ὑγείας της τῇ | δηλοποιῶ, ὅτι ἐπιστρέφων ἐκεῖθεν ἀπὸ τῆς τοῦ Διονυσίου καὶ διελθὼν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Δά | φνης εὗρον τὴν παροῦσαν τράταν τοῦ Θεοδώρου Ρεῖση ἐτοίμην ἐκεῖ περιμένουσάν με ὁποῦ | τῇ ἔγραφα καὶ ἦλθεν ἔξωθεν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐμβὰς ἦλθον εἰς τὸ τῶν ῥώσων Κοινόβιον | ἔχων ἐκεῖ προετοιμασμένον τὸν Μόλυβδον. ὅθεν ἐβαρκάρισα αὐτὸν εἰς αὐτὴν τὴν τρά | ταν ὁκάδας: 5021 εἰς 14 ½ λάμπας! (;), ἐκεῖθεν δὲ μετέβην εἰς τὴν τοῦ Ξενοφῶντος, ἐν | ταῦθα εἰς βαρκάριον τοῦ ἁγίου Κασανδρείας κατὰ τὴν ζήτησίην της, καὶ πολλὰ εἰπῶν τῇ Πανιερό | τητί του καὶ τρόπους διαφορῶν μεταχειρισθεῖς μόλις κατέπεισα τὴν Πανιερότητάτου διὰ νὰ ἔλθῃ. | ὅθεν καὶ ἔμεινεν ἡ τράτα ἐδῶ ἀπόψε διὰ νὰ γίγη τὸ ἐμβαρκάρισμάτου αὐριον. | μὲ τὴν αὐτὴν τράταν στέλλονται καὶ τὰ δύο ἀδέλφια Ἰωάννης καὶ Δῆμος τοπιῶτες Καραμ | πατάκιδες τῆς ζητήσεώς της. μὲ τὴν αὐτὴν καὶ εἰς Θεο-

λόγης Μοδιώτης, ὁ ὁποῖος πρὸ ἡ / μερῶν ἐπιάσθη εἰς Κουμί / τζαν παρὰ τοῦ Καπετάνου Γεωργάκη καὶ ἐστάλη μέσα νὰ ἐξετασθῆ. με / τὸ νὰ ἐφάνη ὑποπτος ὡς τζασίτης. ἡμεῖς τὸν ἐξετάσαμεν ἀκριβῶς, κατὰ τὰ λεγόμενά / του φαίνεται καὶ ὡς μωρός, σαλὸς καὶ σασκίνης¹, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὑποπτος. ὡς ἀνόητος δῆ / θεν διηγεῖται τὰ περὶ ἐαυτοῦ, ὅτι ἐστάλη παρὰ τοῦ τζερήμπαση εἰς κατασκόπευσιν μετ' / ἄλλων ἐξ ἐπτὰ, καὶ ὅτι περιῆλθον ἅπαντα τὰ Μοναστήρια, καὶ οἱ ἄλλοι ἐξῆλθον εἰς / τὰ ἐαυτῶν χωριά, καὶ ὅτι εἰς τὸ πεγλίκι² τοῦ Κάστρου τὸν εἶχον οἱ ἐκεῖ Τοῦρκοι σεῖζην³ καθὼς / καὶ τοὺς λοιπούς, καὶ εἰς τὴν στεναχώρησίντων μετὰ τὸ Καύσιμον τοῦ πείλικίου τοὺς ἀπέλυσαν, αὐ / τὸν τοῖνον τὸν θεολόγην φυλάξαντες ἀρκετὰς ἡμέρας εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Πύργου, στέλ / λω αὐτὸν αὐτόθι διὰ νὰ τὸν ἐξετάσῃ καὶ ἡ εὐγενεία της, καὶ ὅπως ἐγκρίνει περὶ αὐτοῦ, / ἄς κάμη. χθὲς διερχόμενος ἀπὸ δάφνης⁴ ἔμαθον ἐκεῖ ὅτι ἦλθεν ἐν Καραβά / κι με σιτάρι με πατιέραν ἀγγλικήν, καὶ ὅτι εὐγῆκαν οἱ ἐν αὐτῷ νὰ ζητήσουν τὸν εἰς τὸν / Πύργον φυλακωμένον Σπῦρον Κεφαληναῖον. ἀμέσως λοιπὸν ἔγραψα τοῖς ἐπι / στάταις ὅτι μοι γράφει ἡ εὐγενεία της δι' αὐτὸν νὰ τὸν στείλω αὐτόθι, καὶ με τὸ νὰ εἶναι / ὀκαζίων νὰ μοι τὸν στείλῃ, καὶ ἔτσι ἀμέσως μοι τὸν ἔστειλαν με τὸ περίκλειστον / ῥαβασίον των. διὰ νὰ μὴν ἔχωμεν ἐδῶ λογοτριβὰς με ἐγγλέζους, τῆ / τὸν στέλλω / αὐτόθι, καὶ ὅπως ἐγκρίνει καὶ περὶ αὐτοῦ ἡ βαθύνοιά της ἄς κάμη. /

χθὲς ἐπίσης φθάσας εἰς τὴν τῶν ῥώσσω ἔμαθον ὅτι εἰς Πολυγηρινὸς δραπετεῦ / σας ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἦλθεν ἐνταῦθα εἰς διάστημα ἐπτὰ ἡμερῶν. ἐξετάσας / τοῖνον εἶδον τὸν ἄνθρωπον, ὅστις λέγεται Γιαννάκης υἱὸς τοῦ Γερο Μαυρουδῆ Χατζῆ Σα / ραφιανοῦ, μοι ἐδιηγῆθη ἅπαντα τὰ ἐκεῖσε, τὸσον τὸν θάνατον Μπαλάνου, / Μενεξὲ καὶ ἀγίου Κύτρους, καὶ τὴν εἰσέτι φυλακὴν τῶν λοιπῶν ἀρχόντων, καὶ τὴν εἰς μη / τρόπολιν τῶν λοιπῶν χριστιανῶν, καὶ τὴν ἀπὸ Μητροπόλεως ἐλευθερίαν αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἔφθα / σεν ὁ Πρωτοσύγγελος τοῦ νέου Θεσσαλονίκης, καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἐχθρῶν, / καὶ τὸ χάσιμον τοῦ ἀχμὲτ πέγη ἢ μᾶλλον αὐτόθι θάνατόν του. καὶ τὴν εἰς τὰ αὐ / τόθι διατριβὴν εἰς τὸ ὄρδι τῶν ἐχθρῶν τοῦ Μουσελήμη Ἰωζοφ Πέγη, τὴν φυγὴν / τοῦ Κονσόλου ῥωσσίας, τὴν παρῶρησιαν τοῦ Κονσόλου Γαλίας, τὴν φυγὴν Φα / νῶς / νύμφης Καφταντζόγλου μετὰ τοῦ τέκνου της, τὴν ἀπειραξίαν Γεωργίου χαρίση, / καὶ ἄλλα πολλά. ὁ ἄνθρωπος ἀκόμη οὔτε παιδία του οὔτε γυναῖκα οὔτε πατέρα / του εἶδε. τὸν παρεκίνησα, τὸν παρεκάλεσα, τὸν ἔπεισα. Ἴδον τῆ / τὸν / στέλλω καίτοι πάσχοντα ἀπὸ ζαϊφλίκι⁵, στοχαζόμενος ὅτι θέλετε

1. Σασκίνης (ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη şaşkin) = ταραγμένος, γελοῖος, βλάκας.

2. Πεγλίκι (τουρκ. λέξη beylik) = διοίκησις.

3. Σεῖζης = ἵπποκόμος.

4. Τὸ γνωστὸ λιμάνι τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

5. Ζαϊφλίκι (τουρκ. zaıflik) = ἀδυναμία, ἐξασθένησις.

Handwritten title at the top of the page, possibly a date or document type.

Main body of handwritten text in a cursive script, covering most of the page. The text is dense and appears to be a historical or administrative document.

εὐχαριστη / θῆ. ἀφ' οὗ τὸν εἰδῆτε καὶ μάθητε τὰ πάντα, τῷ ὑπεσχέθην ὅτι
 θέλετε / τῷ προβλέψῃ δύνω Μουζούρια σιτάρι διὰ τὴν φαμελιάντου, καὶ ὅτι
 συντόμως / θέλετε τῷ δώσῃ τὴν ἄδειαν τῆς ἐπιστροφῆς του. εἰς ταῦτα παρα-
 καλῶ ὁποῦ / τῷ τὰ ὑπεσχέθην νὰ τῷ τὰ εὐεργετήσητε. / Ἴδου ἔρχεται καὶ ὁ
 Ἰατρὸς Βασίλειος μὲ ὅσα ἠμπόρεσε νὰ φροντίσῃ / Ἰατρικὰ. ὁμοῦ καὶ κάποιος
 σπῦρος Γυναικάδελφος τοῦ Θεοδώρου / Σουϊδῶν Κοινσόλου σβετζίας, αὐτόθεν
 ἔλθων καὶ πάλιν αὐτόσε ἐπιστρέφων. /

ὁ δὲ Ἱερόθεος Βατοπαιδικὸς μνηθεὶς παρ' ἐμοῦ μέσον τῶν ἐπιτρόπων
 τοῦ / Μοναστηρίου του, συμπερικλείσας ἐκείνοις καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν γράμμα
 τῆς εὐγενείας της, ἤλθεν / εἰς Καραῖς μὲ τὸ πρὸς με ἀποκριτικὸν τοῦ Μονα-
 στηρίου του, τὸ ὁποῖον περικλείω ἐν τῷ παρόντιμον, παρασταίνων μοι καὶ
 αὐτὸς τὴν ἀνάγκην ἣν ἔχουσι πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ πληγο / μένοι ἐκεῖ τοὺς
 ὁποίους ἐπισκέπτεται. ὅθεν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν τὸν ἐβίασα πολλά. /
 ἂν εἶναι ἄφενκτος ὁ ἐρχομὸς του αὐτόθι, προστάζετέ μοι ἐκ δευτέρου, καὶ
 αὐτὸν τὸν Ἴδιον / καὶ ἔρχεται. ἀπὸ τοῦ πρὸς με περικλειομένου Γράμματος
 τοῦ Καπετὰν Γεωρ / γάκη πληροφορεῖται ἡ εὐγενείατης, δι' ὅσα προχθὲς τῇ
 ἔγραφα ἔνεκα τῆς / καταχρήσεως τῶν χωριανῶν περὶ τοῦ γεννήματος. ἀπὸ
 δὲ τοῦ τῆς κοινότητος / πόσον βιάζομαι νὰ ἀνέλθω εἰς Καραῖς, καὶ ἤδη ἐμ-
 βαρκαρίας τὸν ἅγιον Κασαν / δρείας, καίτοι ἄκοντα καὶ μὴ βουλόμενον,
 ἀνέρχομαι σήμερον ἐκεῖ ὁποῦ περὶ / μένομαι καὶ παρὰ τῶν Ματεμτζήδων,
 ὡς πληροφορεῖται ἀπὸ τοῦ πρὸς με / γράμματος τοῦ Κουταλιώτη. αὐτοὶ δὲ
 φαίνεται ἔπεισαν ἀδθις καὶ τὸν Καπετὰν / Γεωργάκη νὰ βαζησετίσῃ ἀπὸ τὸν
 σεβτῶν ὁποῦ εἶχε περὶ χαντακίου. /

καὶ ἤδη μοι γράφει ὅτι δὲν εἶναι καιρὸς περὶ χαντακίου, ἐν ᾧ ἀπὸ Κοινότη-
 τος / ἐφάνη προθυμία, ἣτις ἂν ἦτον τότε ἡ αὐτή, ἕως τώρα ἤθελεν εἶναι /
 τελειομένον. ἀπὸ τοὺς μείναντας ἐνταῦθα ἀσθενεῖς ἀλβανίτας, ὁ / εἰς στο-
 γιάνος τοῦνομα στέλλεται αὐτόθι μὲ τὴν παροῦσαν ὀκαζιώνε. οἱ δὲ λοι / ποὶ
 πρὸ ἡμερῶν βαρκαρισθέντες μόνοι / των χωρὶς νὰ τοὺς δώσω γράμμαμον /
 ἤλθον αὐτόθι. ὁ τουφεκτζῆς Γεώργιος κουγιώκος δὲν εὐρέθη ἐδώ. / ἔμαθον
 ὅτι εἶναι εἰς τὸν λογκόν¹. αὐτὸς εἶναι ἐπιτήδειος ὡς ἐπληροφορήθην, / καὶ
 διὰ σκάλισμα Καλουπίων περὶ μονέδων, ὁποῦ ἐνταῦθα καταγίνονται εἰς τοῦ /
 το διὰ νὰ προφθασθοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας των ἀπὸ χήσιμον ἀσιμικῶν, / πλὴν
 δὲν εὐρέθη ὡς εἶπον. /

ὁ Γεδεὼν εὐρέθη ἀσθενημένος, διὸ ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν στέλλεται. αὐ-
 τὴν τὴν / ὑπόθεσιν καὶ ὁ πνευματικὸς της ἀναστασίτης, καὶ ὁ Καθηγούμενος,
 καὶ ἄλλοι μοι τὴν / παρέστησαν διαφορετικῶς. τῇ γράφουν περὶ αὐτῆς ἀμφώ-
 τεροι ὅ,τε πνευματικὸς ἀνα / στασίτης, καὶ ὁ ἡγούμενος μὲ τὰ / περικλειστα,
 καὶ πλέον ὅπως ἔτρεξαν τὰ πράγ / ματα. τοῦ πνευματικοῦ της τὴν παρῶστα-

1. Λογγός = ἡ Σιθωνία.

1. Deum deus
 2. Deum deus
 3. Deum deus
 4. Deum deus
 5. Deum deus
 6. Deum deus
 7. Deum deus
 8. Deum deus
 9. Deum deus
 10. Deum deus
 11. Deum deus
 12. Deum deus
 13. Deum deus
 14. Deum deus
 15. Deum deus
 16. Deum deus
 17. Deum deus
 18. Deum deus
 19. Deum deus
 20. Deum deus
 21. Deum deus
 22. Deum deus
 23. Deum deus
 24. Deum deus
 25. Deum deus
 26. Deum deus
 27. Deum deus
 28. Deum deus
 29. Deum deus
 30. Deum deus
 31. Deum deus
 32. Deum deus
 33. Deum deus
 34. Deum deus
 35. Deum deus
 36. Deum deus
 37. Deum deus
 38. Deum deus
 39. Deum deus
 40. Deum deus
 41. Deum deus
 42. Deum deus
 43. Deum deus
 44. Deum deus
 45. Deum deus
 46. Deum deus
 47. Deum deus
 48. Deum deus
 49. Deum deus
 50. Deum deus
 51. Deum deus
 52. Deum deus
 53. Deum deus
 54. Deum deus
 55. Deum deus
 56. Deum deus
 57. Deum deus
 58. Deum deus
 59. Deum deus
 60. Deum deus
 61. Deum deus
 62. Deum deus
 63. Deum deus
 64. Deum deus
 65. Deum deus
 66. Deum deus
 67. Deum deus
 68. Deum deus
 69. Deum deus
 70. Deum deus
 71. Deum deus
 72. Deum deus
 73. Deum deus
 74. Deum deus
 75. Deum deus
 76. Deum deus
 77. Deum deus
 78. Deum deus
 79. Deum deus
 80. Deum deus
 81. Deum deus
 82. Deum deus
 83. Deum deus
 84. Deum deus
 85. Deum deus
 86. Deum deus
 87. Deum deus
 88. Deum deus
 89. Deum deus
 90. Deum deus
 91. Deum deus
 92. Deum deus
 93. Deum deus
 94. Deum deus
 95. Deum deus
 96. Deum deus
 97. Deum deus
 98. Deum deus
 99. Deum deus
 100. Deum deus

σιν, ἂν εἶναι ὀρισμός της, ἄς μὴν τὴν παρα / βλέψη, εἰδὲ πάλιν ὅπως ἀποφα-
σίση,
τοὺς παρόντας συμπλέοντας ἅγιον Κασανδρείας, σπύρον, θεολόγην, καὶ δύο
τοπιῶ / τας συντροφεύω μὲ ἀνθρώπους μου ἐπίτηδες, Γαρόφαλον, Μανόλην,
καὶ Δημήτρον / ἄρματολοὺς νὰ τοὺς προσέχουν καθ' ὁδόν, καὶ νὰ / σᾶς τοὺς
κάμουν τεσλήμι¹. αὐτοὺς / τοῖνον τοὺς τρεῖς ἄρματολοὺς παρακαλῶ εὐθὺς νὰ
τοῖς δώσῃ τὴν ἄδειάν της καὶ συστα / τικόν της νὰ ἐπιστρέψουν, ὅτι τοὺς
ἔχομεν εἰς τὰ Νεφέρια² τῶν Σερδαρέων μου / καὶ μᾶς χρειάζονται ἐδώ. μὲ
τὸν ἅγιον Κασανδρείας ἔρχεται / καὶ / ὁ ἀνεψιὸς του Ἰθανάσιος. εἶδον τὰ /
περὶ σκοποῦ λαυριωτῶν ἄπερ ἐπληροφο / ρήθη μικρὸν ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ
κῆρ Σωφρονίου. αὐτοὶ καὶ εἰς τὸ νιζάμη τῶν πασαπορτίων / δὲν ἀκολουθοῦν,
καθὼς καὶ αὐτόθι ἔστειλαν αὐτοὺς Σωφρόνιον καὶ λοιποὺς ἄνευ κοινοῦ πασα-
πορτίου. τώρα ἀναβαίνοντας εἰς Καραῖς θενὰ ἰδῶμεν τὰ ἀποκρητικᾶτων εἰς /
ἴσα τοῖς ἐγράφατε καὶ ἡ εὐγενεία σας περὶ τῆς ἀπολογίας καὶ ἀναλογίας
τῶν δανείων, καὶ / ταῦτα μὲν ἐν τοσοῦτῳ ἐν βία, καὶ πάλιν κατόπιν τῆ γρά-
φω, καὶ μένω.

1821 :7βρίου 12: ἀπὸ τῆς τοῦ Ξενοφῶντος
εἰς τὰς Προσταγὰς της προθυμώτατος
καὶ δοῦλος ταπεινὸς
χαρτοφύλαξ νικηφόρος

Στὸ περιθώριο ἐπάνω ἀπὸ τῆ δεύτερη σελίδα:

ὁ παρὼν Θεόδωρος / καρaboκύρης τῆς τράτας παρακα/λεῖ συντόμως νὰ / τῷ
δοθῇ ἡ ἄδειά της / νὰ ἐπιστρέψῃ εἰ δυνατόν ἀμέσως διὰ / νὰ ἔλθουν νὰ οἰ-
κονομήσουν τὰς / φαμελίας των, πρε/δενδέρει καὶ φιλο / δωρίαν τινὰ ἐνε/κα
τῶν ἄνωθεν ἀνθρώπων του.

Κάτω ἀριστερὰ πλάγια:

τὰ χάρτζια τερζίδικα καὶ τώρα δὲν ἐπροφ / θάσθησαν καὶ κατόπι σταλήσον-
ται. / Παρακαλῶ συνεχῶς νὰ μοὶ γράφῃ / δηλωτικὸν τῆς ἐφετῆς μοι / ὑγείας
της.

1. Τεσλίμι (τουρκ. teslim) = παράδοση.
2. Νεφέρια (τουρκ. nefer) = ὀπλίτης.

17 Σεπτεμβρίου 1821

Ἐπιστολὴ Νικ. Κασομούλη στὴ Νότια Ἑλλάδα.

Οἱ καπετάνιοι τοῦ Ὀλύμπου Διαμαντῆς Νικολάου καὶ Γουγούλας Ντράσκοι γράφουν στὸν Ἐμμανουὴλ Παπά, ὅτι, παρὰ τὶς ὀρισμένες δυσκολίες ποῦ συναντοῦν, ἐτοιμάζονται νὰ ἐκτελέσουν τὶς ἐντολές του καὶ ὅτι στέλνουν ὡς ἀντιπρόσωπό τους στὴ Νότια Ἑλλάδα τὸν Κοζανίτη Νικόλαο Κασομούλη ποῦ εἶναι καὶ ὁ συντάκτης καὶ γραφέας τῆς ἐπιστολῆς, ὅπως φαίνεται ἀν παραβάσουμε τὸ γραφικὸ τῆς χαρακτῆρα πρὸς τὸν ἀντίστοιχο τῆς δικῆς του (ἔγγρ. 56). Ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν φαίνονται σχετικὰ καλῆς οἱ γραμματικῆς γνώσεις τοῦ Κασομούλη. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα. Τὸ ἔγγραφο, μονόφυλλο, διαστάσεων 0,29 × 0,197 (ΙΕΕ), δημοσιεύτηκε καὶ ἀπὸ τὸν Φιλῆμονα, *Δοκίμιον* 4, ἀλλὰ μὲ μικρὰς παραλείψεις καὶ παραναγνώσεις, τὶς ὁποῖες κρὶνω ἄσκοπο νὰ σημειώσω. Δὲ μπορῶ νὰ ἐξηγήσω τὴν ἀναφερόμενη «προδοσία» τοῦ Λιάκου. Ὑποθέτω ὅτι ἐγκατέλειψε μὲ τοὺς ἄνδρες του τὸν Ἐμμ. Παπά.

Εὐγενέστατε ἄρχων! χαῖρε.

Ἐρχετὰ ἐπληροφορήθην ἀπὸ τὸ κοινὸν γράμμα, καὶ μερικὸν μου, ὅπου / ἀπάντησα καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τὴν μισημένην μου προδοσίαν, ὅπου ἔπραξεν ὁ / ἀναθεματισμένος καὶ ἀχρεῖος Λιάκοςμον. ἀπὸ ἄλλα ὁμως αἷτια, ὅπου ἐμπό / διζαν τοὺς σκοπούς μας ἕως τώρα, ἀναγκάσθην νὰ ἀνταμοθῶ μὲ τοὺς *Ναυ / ἄρχους Ψαργιανούς*, καὶ νὰ συμβουλευθῶμεν περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, τί / πρακτέον; ὅθεν λέγοντες καὶ συνκαταθέτοντες ὅλοι τὰς χρείας μας, ἡμεῖς / εἴμασθε ἔτοιμοι εἰς ὅσα μᾶς παραγκέλυτε καὶ καθῶς ἐδὼ συνομιλήσαμε. | ἐπειδὴ ὁμως ὑστεροῦμεθα τὰ κυριότερα ἐφόδια εἰς τὸ ἐδόθεν μέρος τοῦ / πολέμου, κοινῇ τῇ γνώμῃ ἀποφασίσαμεν νὰ προφθασόμεν, εἰς τοὺς ἐφόρους / αὐτοῦ Ψαρά, καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὸν πληρεξούσιον τὸν Γενικὸν ὑπεραπιστήν / εἰς Μωρέαν + νὰ προφθασθῶμεν μὲ μερικὰ πολεμικὰ ὄργανα καὶ ἄλλα / χρειαζόμενα, τὰ ὁποῖα ὑστερήμεθα, ἀφ' οὗ ὁ σκυλοζουλτάνος τὰ ἔμασεν / ἀπὸ κάθε μέρος. ὅσον δὲ διὰ τὸν χρυσὸν καὶ ἄργυρον, δύναται νὰ τοὺς / ξετροπώσῃ ἢ βία, καὶ ἡ χρεία καὶ ὀλίγον φροντίζομεν εἰς τὸ ἐξῆς. |

» σήμερον ἀπὸ ἓνα ἠκούσαμε, ὅτι ὁ στορνάρης ἔκλεισε τὸν ζυγὸν / καὶ ἐχάρημεν, διὰ τὴν φθοράν, ὅπου θέλει δοκιμάσῃ ὁ χουρσιτπασιάς — καὶ / κἀνὲν ἄλλο ὄχι. μένει λοιπὸν νὰ ἐξακολουθῶμε συχνάκις τὴν ἀντι / γραφὴν μας, διὰ νὰ ἰξέρωμε τί κάμνομε. καὶ μένομεν εὐχοντάσας / δυνάμι τῆς τοῦ σταυροῦ σημαίας μας νὰ τρομάξῃτε τοὺς τυράνους· ἡμεῖς δὲ θέλει ἔχομε εὐχαρίστησιν συνάδοντες τὸ Ζήτο ἢ ἔλευθερία |

Τῇ 17 Σεπτεμβρίου

1821

οἱ ἐν τῷ Ὀλύμπῳ ἀδελφοί σας

Καπετάνιοι

» διαμαντῆς νικολάου

» Γουγούλας ντράσκο

Οργανισμός Πόλεως - Αθήναι -

17-9-21
Φ 2486

Οργανισμός Πόλεως Αθήναι - Αθήναι -
 Αποφασίζονται τα ακόλουθα: 1. Η επιτροπή...
 2. Η επιτροπή...
 3. Η επιτροπή...
 4. Η επιτροπή...
 5. Η επιτροπή...
 6. Η επιτροπή...
 7. Η επιτροπή...
 8. Η επιτροπή...
 9. Η επιτροπή...
 10. Η επιτροπή...

1821

1821

1821

1821

* Η επιτροπή...
 Η επιτροπή...
 Η επιτροπή...

Παραπομπή από τὸ κείμενο στὸ κάτω περιθώριο:

† ἀποφασίσθη νὰ ὑπά / γη ὁ Κώνστας ἀδελφός μου, μὲ τὸν Νικόλαον ἀδελ / φονμου Κοζανίτην γνωστόν σου καὶ παρακαλοῦμε νὰ τοὺς συστήσετε καὶ ἡ εὐγενείας / εἰς τοὺς ἐκεῖ ἀδελφούς ἀποστάτας νὰ ἐφοδιασθῶμεν ἀπὸ μερικὰ ὄργανα πολε / μικά. καὶ μὲ τὸν ἐρχομόν τους (τὸν ὅλον ὁποῖον ἐλπίζομε εἰς 10 ἡμέρας) νὰ κινήθωμεν.

61

18 Σεπτεμβρίου 1821

Ἐναχώρηση τοῦ Χατζῆ Βισβίζη γιὰ τὴν Ὑδρα.

Ὁ караβοκῆρης Ἀναστάσιος Ρήγα πληροφορεῖ τὸν Ἐμμ. Παπὰ ὅτι ὁ Χατζῆ Βισβίζης ἔφυγε μὲ τὸ πλοῖο καὶ τὴν οἰκογένειά του στὴν Ὑδρα, γιὰ νὰ πολεμήσει, καὶ ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι στὴν διάθεσή του. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,305 × 0,208, μὲ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα φοβερὰ ἀνορθόγραφο καὶ δυσανάγνωστο (IEE). Μὲ τελεῖες σημειώνονται οἱ λέξεις ποὺ δὲ διαβάζονται.

Φιλογενέστατον τιμημένόν μου ἀθένητην κυρίαρχον

δούλικός προσκυνό: 1821: Σεπτεμβρίου: 18

Τὸ τιμὸν σου χέρει ταπινὸς πρὸς κύνὸ καὶ μὲ τωδοῦ λικόν μου γράμα δὲν λιπὸ πρότων νὰ πρὸς κύνισο τῖν τιμιότητά σας καὶ δέφ τερον νὰ σὰς ξανά φάνερόσο ὅτι ἐξοντοῦ..... τωεμποδιὸν τωῦ δικοῦ μας μέρικὲς εἰμερὲς, ἐπίδης ὅτι τακαράβιὰ οποιὸν εἰχᾶ μενμηλιμένᾶ τοῦ βίςβίζι τω καράβι ἐπίγεν εἰς τὴν ὕδρα διὰνὰ πολεμήσι καὶ δὲν τω ἐπρόφτασᾶ ἐγὼ ἐδὸ μήτε τωῦ Χατζεὶ βισβίζι μήτε τω καπετὰν θόδορει, ἐπίδης ὁ βίς βίζις ἐπίγε εἰς τὴν ὕδρα διαναβγαλιτίνφάμιλιαν του, ἀκόμηδια νὰ πολεμήσι ἐκῆ καὶ ἐναντι ... καὶ δὲν εἰμπόρεσε διὰ νὰ πάγω τωογλίγρότερόν, ὅς θελις πληροφοροθίς ὑπο τοῦ караβοκῆρει σου ομοῦς ἐμὲ νὰ μῆτενὰ μου εἰρθὰν πολα εἰς τωῦ κεφᾶ λίμοῦ. ομοῦς μόνον ἐγὼ δὲν λίπὸ διὰ νὰ σε δουλέφο μιὰ ζωεὶ καὶ κε φαλι ὅστε ναζῶ καὶ νὰ εἰμὲ μονον σιγοῦρο διὰ νὰ μὲ αγαπᾶς καὶ νὰ εἰμὲ εἰς τον εἰς κοινὸν (;) τῆς ἀνφῆμ τιᾶ σου ἀπο κᾶτω. καιόντας νὰ εἰμε με τὸν εἰς τισαφεντιᾶ σου μου φένετε οτι εἰμαι ὁ βασιλεφ τοκόζμον. ομοῦς ἀφέν τι μου μὲ τωπρότων οποιὸν ανταμοσο τα καράβια, ἐφθίς ἐρχὸ με διὰ τῖνὰ φέντιᾶ σου καὶ εἰς τε ράουθε μὲ πρόστάζις θελο σε δουλεφι. ομοῦς σε παρα καλο νὰ μῆμὲ βγάλλις ἀποτῆνᾶγάπι σου παντα καὶ μένο καὶ ὅτι σῆρι ἀποδο εἰμπορέσο νὰ κάμῶ σὰς τω στε λοαπανο

Ταῦτα καὶ μένο ἀναστασις ρήγας

Στὸ περιθώριο κάτω ἀριστερά:

βαγγέλης νικολῆς πρόσκυνό σας

Στὴν τελευταία σελίδα:

Τοτιμοτατῶ

Κυριον κὺρ ἀρχὸν κε υπεράσπι
στὶν τίς μακε δονιάς κασάνδραν
Εισκασῶν δραν

62

30 Σεπτεμβρίου 1821

Ὁ Δημ. Ὑψηλάντης συστήνει στοὺς Ὑδραίους καὶ Σπετσιῶ-
τες τὸν ἀπεσταλμένο τῶν Ὀλυμπίων καὶ τοὺς καλεῖ νὰ τοὺς βο-
ηθήσουν ὅσο μποροῦν περισσότερο.

Τὸ ἔγγραφο ἔχει δημοσιευθεῖ στοῦ Α. Λιγνοῦ, Ἀρχεῖον Ὑδρας, τ. 4 σ. 356-357.

Φιλογενέστατοι ἔφοροι τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Σπετζῶν

Τὴν 29 τοῦ παρόντος ἐλθὼν εἰς Ἄργος ἐκ τῆς ἐκστρατείας τὴν ὁποίαν
ἔκαμα εἰς Πάτρας καὶ εἰς Κόρινθον ὑποπτενόμενος καμμίαν ἀπόβασιν τοῦ
ἐχθρικοῦ στόλου, ἔλαβον γράμματα, τῶν Ψαριανῶν καὶ Ὀλυμπιῶν, τὰ ὁ-
ποῖα μ' ἔφεραν δύο ἐπίτηδες ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον, ἐκ τῶν ὁποίων
εἰς εἶναι καὶ ὁ φέρων τὸ παρόν. Οἱ Ψαριανοὶ μὲ γράφουν, ὅτι ἔστειλαν δέκα
πλοῖα εἰς Κασσάνδραν, εἰς τὸ ἅγιον Ὅρος καὶ εἰς τὸν Ὀλυμπον, διὰ νὰ ἐμ-
ψυχώνωσι καὶ νὰ βοηθῶσι τοὺς ἐκεῖ ἀδελφούς, τοὺς Ὀλυμπίτας καὶ τοὺς
πέριξ τοῦ Ὀλύμπον κατοίκους, οἱ ὁποῖοι μέχρι τοῦδε ἔμειναν ἀκίνητοι τοὺς
ἐμψύχωσαν νὰ λάβωσι τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἐβοήθησαν τὸ κατὰ δύναμιν. Οἱ
Ὀλυμπῖται μὲ φανερόνουν ὅτι εἶναι ἔτοιμοι εἴκοσι περίπου χιλιάδες, καὶ
ἄρχισαν ἤδη ἀκροβολισμοί, ὑπὸ τὸ ὄνομα ὅμως κλέπται, διότι δὲν ἔχουν ἀκό-
μη τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια. Ὅθεν ζητοῦν βοήθειαν ἀπὸ μαρourτην. Τὸ μέρος
τοῦτο τῆς Ἑλλάδος πόσῃν ὠφέλειαν ἐμπορεῖ νὰ προσενήσῃ εἰς τὴν πρόοδον
τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, ὅταν λάβῃ τὰ ὄπλα, τὸ καταλαμβάνετε. στοχάζομαι
λοιπὸν μέγιστον συμφέρον εἰς τὸν γενικὸν μας σκοπὸν τὸ νὰ βοηθήσωμεν
ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ νὰ ὑποστηρίξωμεν μὲ πάντα τρόπον τὴν κατὰ τοῦ κοινοῦ
τυράννου ἐπανάστασιν των. Θέλω ἐπιμεληθῆ ἔντεῦθεν νὰ τοὺς στείλω καὶ
ἐγὼ τὴν δυνατὴν βοήθειαν ἀπὸ μαρourτην καὶ κανόνια τοῦ κάμπον γράφω

δμως καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν φιλογένειαν, παρακαλῶν καὶ προτρέπων νὰ συν-
τρέξετε εἰς βοήθειάν των, ἐννοοῦντες τὴν ἐκ τῆς συμμαχίας αὐτῶν ἄπειρον
βοήθειαν. Ὅ,τι καὶ ἂν εἰπῆτε διὰ τὰ ὑπέρογκα ἔξοδά σας, ἔχετε δίκαιον εἰς
τοῦτον ὄμως τὸν ἀγῶνα συμφέρει νὰ κάμωμεν ὅ,τι ἐμποροῦμεν, διὰ νὰ ἀδν-
νατίζωμεν πανταχόθεν τὸν τύραννον καὶ νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν πτώσιν του. Ἡ
ἐγγίζουσα τελεία ἐλευθέρωσις τῆς Πελοποννήσου καὶ ὄλου τοῦ Ἀρχιπελάγους
θέλει σᾶς δώσει πόρους χρημάτων ἀπὸ συνεισφοράς, τὰς ὁποίας μὲ ὄλους τοὺς
τρόπους θέλω ἐνεργήσει, μεταχειριζόμενος εἰς τοῦτο καὶ τὴν ἰδικήν σας γνώμην
καὶ βοήθειαν. Δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι τὸ Γένος θέλει ἀποδώσει τὰ ἔξοδα ὅλα
τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, καὶ οἱ Ὑψηλάντιδαί θέλουν εἶσθαι, ἂν ὁ Θεὸς εὐο-
δώσῃ τοὺς κοινοφελεῖς των σκοπούς, οἱ θερμότεροι συνήγοροι ἐν ταῦτῳ καὶ
ἀνταποδοταί τῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀγῶνων καὶ ἀναλωμάτων σας. Πα-
ρακαλῶ μόνον, καὶ μὲ πατριωτικὴν ψυχὴν ζητῶ καὶ εὐχομαι, νὰ ἔχετε καρτε-
ρίαν, νὰ ἐπιφαίνεσθε ὅπου εἶναι δυνατὸν καὶ κοινὸν συμφέρον πρόθυμοι σύμ-
μαχοι, καὶ ὑπὲρ πάντα νὰ μὴ παραβλέψετε τὴν ἀγαθὴν περίστασιν τοῦ νὰ
συνδράματε καὶ νὰ ἐμψυχώσετε τόσας χιλιάδας συμμάχων ὁμογενῶν, ἐτοιμῶν
νὰ ἐκστρατεύσωσιν ἐναντίον τῶν τυράνων.

Εὐχόμενος ὑγείαν καὶ ἀγαθὴν τῶν ἀγῶνων σας ἔκβασιν μένω

Τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1821 ἐκ τοῦ Ἄργους.

ὁ πατριώτης

Δημήτριος Ὑψηλάντης

πληρεξούσιος τοῦ γενικοῦ ἐπιτρόπου.

Τοῖς φιλογενεστάτοις ἐφόροις καὶ πᾶσι τοῖς προκοίτοις Ὑδρας καὶ
Σπετζῶν.

63

30 Σεπτεμβρίου 1821

Ὁ Δημ. Ὑψηλάντης ἐνθαρρύνει τὸν Ἐμμ. Παπά.

Ἀντίγραφο (σὲ ἄσπρο δίφυλλο) ἐπιστολῆς τοῦ Δημ. Ὑψηλάντη πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπά
(ΤΧΕΒ), μὲ τὴν ὁποία τοῦ γνωστοποιεῖ ὅτι τῶρα ποὺ κινοῦνται καὶ οἱ Ὀλύμπιοι οἱ προ-
οπτικὲς γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἀγῶνα στὴ Μακεδονία παρουσιάζονται εὐνοϊκότερες, ὅτι
δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ στείλει κανόνια, γιὰτὶ ὁ ἴδιος δὲν διαθέτει παρὰ μόνον δύο, ἀπαραίτητα
γιὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῶν κάστρων, ἀλλὰ τοῦ ὑπόσχεται ὅτι ἂν πιάσουν ἀιχμάλωτο
τὸν Γιουσούφ πασὰ τῶν Πατρῶν, τὸν γνωστό του διώκτη, θὰ τὸν κρατήσουν γιὰ νὰ τὸν
ἀνταλλάξουν μὲ τὴν οἰκογένειά του ποὺ βρίσκεται φυλακισμένη στὶς Σέρρες. Τὸ ἐγγράφο
ἔχει δημοσιευθεῖ ἀπὸ τὸν Φιλήμονα, Δοκίμιον, 4 σ. 486-487, μὲ μικρὰς καὶ ἀσήμαντες
παραλείψεις.

Ἄρ. 5

Ἀγαπητὲ Κόριε Ἐμμανουήλ

Τὸ ἀπὸ 11 Σεπτεμβρίου περιπόθητόν μας γράμμα σας περιχαρῶς ἔλαβον, ἐν ᾧ εἶδον τὴν ἄοκνον προθυμίαν σου, μὲ τὴν ὁποῖαν ἀγωνιζόμενος ἐξ ἀρχῆς νικᾷς πάσας τὰς προσπιπτούσας δυσκολίας, καὶ θέλεις νικήσει, εἶμαι βέβαιος, στοχαζόμενος ὅτι ἐγγίξεις ἤδη εἰς τὸ τέλος τῶν ἀγώνων σου, καὶ σὲ περιμένονσι τὰ πρόποντα βραβεῖα, τὰ ὁποῖα θέλει εἶσθαι τόσον μεγαλύτερα ὅσον εἶναι λαμπρότεροι οἱ ἀγῶνες Σου. Ἐὰν στοχασθῆτε ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὅτι τὸ πᾶν τῶν αὐτοῦ πραγμάτων ἐξήρηται ἀπὸ τὴν φιλογενειάν σου, δὲν θέλει ἀνεχθῆ ἡ γενναία σου ψυχὴ νὰ ἀπρακτήσῃ διόλου καὶ νὰ μείνῃ ἀσυντελὲς ἀξιολογώτατον μέρος δυνάμεως. Τώρα μάλιστα ὅτε οἱ Γενναῖοι Ὀλυμπιώται κινοῦνται ἀποβλέποντες καὶ οὔτοι εἰς τὴν φιλογενειάν σου καὶ ζητοῦντες τὴν ἐδικὴν σου ὑποστήριξιν ὡς γράφη. Ὅτι εἰς καὶ μόνος δὲν ἐξαρκεῖ νὰ φροντίσῃ εἰς τὰ οἰκεία, καὶ νὰ ἀναδέχεται καὶ τὰ ξένα προμηθεύων ἐξ ἰδίων τὰ πάντα εἶναι φανερόν, εἰμὴ τι ἀπαιτῆται παρ' οὐδενός. Τὸ γένος θέλει ἀποδώσει κατὰ χρέος εἰς τὸν καθένα, ὅσα ἐξ ἰδίων καταβάλλει, μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δίκαιον ἐν ᾧ ὁ ἀγὼν εἶναι κοινὸς καὶ ὅλοι ἐξ ἴσου ἀπολαύουσιν εἰς μόνος νὰ καταβάλλῃ ἐξ ἰδίων, ὑπὲρ ὄλων. Ἐπαγωνίζου λοιπόν, ἀγαπητέ, καὶ πρόσθετος καὶ τὸ λοιπόν, ἐφευρίσκων πόρους ἐξ ἀπόρων διὰ τῆς συντροφῆς σου φρονήσεως. Ἐχεις μετὰ θεὸν καὶ ἡμᾶς συνεργούς, οἵτινες θέλομεν συμπράξει τὸ δυνατόν. Τοὺς πρέσβεις τῶν Ὀλυμπίων ὑπεδέχθη φιλοφρόνως, καὶ ἐβοήθησα ἐκ τῶν ἐνότων, καὶ πρὸς τοὺς Ὑδραίους καὶ Σπετζιώτας ἔγραψα προτρέπων πολλοὺς νὰ δώσουν εἰς αὐτοὺς ὅσα δύνανται ἀναγκαῖα. Ἦθελον βοηθήσει αὐτοὺς κατὰ τὸν πόθον μου, ἀλλ' οἱ τρόποι τῆς Πελοποννήσου δὲν εἶναι ὁποῖοι τοὺς ἀκούετε. Πιστεύσατε ὅτι εὐρισκόμεθα κατὰ τὸ παρὸν εἰς παντελῆ ἔλλειψιν βαρούτης. Τώρα σὺν θεῷ, ὅτε ἤρχισαν νὰ προχωροῦν τὰ τῆς Πελοποννήσου μὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπολιτζᾶς, θέλει γίνεαι φροντίς πρὸ πάντων περὶ τῶν ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐπὶ τούτῳ στρέφω ἤδη εἰς Τριπολιτζᾶν ἀπὸ τὸν Κορινθιακὸν Κόλπον, ὅπου ἐξεστράτευσα μαθὼν ὅτι ἐπλευσεν ἐκεῖσε ὁ ἐχθρικός στόλος. Ἐκρῖνα εὐλογον νὰ μοὶ συνακολουθήσει ὁ εἰς ἐκ τῶν πρέσβειων εἰς Τριπολιτζᾶν διὰ νὰ Σᾶς ἀναφέρω περὶ πάντων ἀκριβέστερον καί, ἂν εὐρεθῆ τρόπος, νὰ δώσω εἰς αὐτοὺς ὅσα ἐμπορῶ βοηθήματα, καὶ εἰς τὴν φίλην μοι εὐγένειάν σου. Ἴσως ἐν τούτῳ φθάσωσιν ἐφόδια πολεμικὰ ἀπ' Ἐδρώτης, τὰ ὁποῖα || καθημέραν περιμένομεν. Περὶ δὲ τῆς πόμπας¹, ἐπειδὴ ἔχομεν δύο μόνας εἰς τόσας τειχομαχίας, δὲν ἠμποροῦμεν κατὰ τὸ παρὸν νὰ Σᾶς τὴν στείλωμεν μὴν ἔχοντες ἄλλως καὶ μποπαρδιέρην. περὶ δὲ τοῦ Γιουσούφ Πασᾶ, ὅστις

1. Πόμπια = κανόνι.

σὸν θεῷ ἐλπίζομεν ὅτι θέλει πέσει εἰς χεῖρας μας, μὴν ἀμφιβάλλητε ὅτι θέλει γίνει φροντίς διὰ τὰ ζωγραφηθῆ διὰ τὰ εἶναι ἔγγυον τῆς φαιμελίας σας.

Πόσον μᾶς ἔχετε προθύμους εἰς τὰς φιλικὰς αἰτήσεις σου, θέλομεν φιλοτιμηθῆ τὰ τὸ δείξομεν καὶ εἰς ὅλα καὶ μάλιστα εἰς τοῦτο. Ταχύνετε τὰ μὲ πληροφορήσητε περὶ πάντων καὶ περὶ τῆς ταχείας κινήσεως τῶν Ὀλυμπίων, εἰς τὴν ὁποίαν προσμένομεν ὅλην τὴν δυνατὴν συνεργείαν ἀπὸ μέρους τῆς φιλογενείας Σου.

Τὴν 30. Σεπτεμβρίου 1821

Ἄργει

καὶ εἰμὶ ὁ Πατριώτης

Δημήτριος Ὑψηλάντης

Πληρεξούσιος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτρόπου

64

5 Ὀκτωβρίου 1821

Συμβουλὲς Δημ. Ὑψηλάντη πρὸς Ἐμμ. Παπᾶ.

Ὁ Νικ. Κασομούλης μεταδίδει στὸν Ἐμμ. Παπᾶ τὰ νέα ἀπὸ τῆ συνάντησίν του στὸ Ἄργος μὲ τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντη, ὁ ὁποῖος τὸν συμβουλεύει νὰ ἐπιστρέψῃ στὸν Ὀλυμπο καὶ νὰ προκαλέσῃ ἐκεῖ συγκέντρωση τῶν ὀπλαρχηγῶν μὲ σκοπὸ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ στὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,32 × 0,218. Τὸ κείμενον εἰς τὴν πρώτην σελίδα. Ἡ γραφὴ εὐανάγνωστη. Στὴν τελευταία σελίδα : Τὴν εὐγενῆ φιλογενῆ καὶ ὑπερασπιστὴ τῆς Μακεδονίας κ(υρίῳ) Ἐμμ. Παπᾶ Εἰς Κασάνδραν (ΙΕΕ).

Ἔχει δημοσιευθῆ ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Φιλίμονα, *Δοκίμιον*, τ. 4 σ. 488, μὲ δύο ἀσήμαντες ὀρθογραφικὰς διαφορὰς, ἀλλὰ μιᾶ σημαντικῆ παραλείψῃ δλόκληρης παραγράφου, πού μιλᾷ γιὰ τὴν ἀναρχίαν εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Τῷ εὐγενῆ φιλογενῆ καὶ ὑπερασπιστῆ τῆς Μακεδονίας | κυρίῳ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ

Εἰς Κασάνδραν

Εὐγενέστατε ἄρχων! προσκυνῶ.

Κατὰ τὰς 29 τοῦ παρελθόντος ἀνταμώθημεν μὲ τὸν ὑψηλάντην εἰς Ἄργος καὶ πα | ῥῆσιάζομεν δίδοντες καὶ τὰ ἴδια γράμματά σας. τὴν χαρὰν ὅπου δοκίμασεν δύνασθε | τὴν κρῖνητε ἀπὸ τὰ ἴδια γράμματά του, ὅπου πρὸς τὴν εὐγενείαν σας στέλνει καὶ πρὸς τοὺς | λοιπούς. ἡ ἰδιαίτερα γνώμη του, ὅπου μᾶς ὑπαγόρευσεν εἶναι αὐτῆ. ἐπειδὴ μεταβαίνει εἰς | Τριπολιτῆζαν καλεσμένος διὰ σύστημα, μᾶς λέγει ὅτι πρέπει νὰ φροντίσῃ ὅλοι οἱ | ἀδελφοὶ καὶ νὰ στείλῃ ἀνθρώπους νὰ βρισκῶνται σιμὰ του, διὰ κάθε περιστάσιν τοῦ κοινοῦ, | ἄνθρωποι εἰδήμονες ὅμως διὰ κάθε λόγον, ὥστε καὶ ἡ αντι-

γραφῆ νὰ μὲ λείψῃ / διὰ τὴν ἀντιβोधθειαν. νὰ φροντίσωμεν ἀκόμη νὰ μὴ ἀπατηθῶμεν ἀπὸ μερικοὺς λαοπλάνους / ὁποῦ ἐνσπείρουν, διὰ τὸ φίλαρχον, ταραχὰς εἰς τὸ γένος. νὰ συντρέχωμεν ὁ εἰς ὑπὲρ / τοῦ ἄλλου εἰς κάθε βοήθειαν. καὶ νὰ τρέχωμεν ἐλεύθερα εἰς κάθε ζήτημά μας /

Τὴν εὐγενεία σας λοιπὸν ἀνήκει αὐτοῦ κατὰ τὸ παρὸν νὰ σχεδιάσητε / ὅσα χρησιμεύουν διὰ τὸ καλόν. ὅθεν πρέπει νὰ ἀπεράσητε εἰς Ὑλυμπον καὶ νὰ κάμητε μίαν μικρὰν σύνοδον, καὶ ἐπειδὴ οἱ Καπετάνοι ὕστεροῦνται γραμματικούς, οἰκονομῆ / σατε τὰ μανιφέστα μὲ ἄλλα τόσα γράμματά σας εἰς ὄλους, νὰ τοὺς ἐρεθίσσητε διὰ νὰ ἐν / θουσιασθοῦν. κάλεσον τὸν Νεόπουλον ἀπὸ Σιάτισταν, καὶ γράψε καὶ εἰς τὸν Ἄνθιμον Γρεβενῶν / νὰ ἐτοιμάζητε ἕως νὰ τοῦ ἔλθῃ καὶ τὸ ἰδίον του μανιφέστον, ὁποῦ τοῦ εὐγάλαμεν καὶ κατὰ / τύχῃ ἔμεινεν ἀσφράγιστον. τῆς Ναούσης πρέπει νὰ φροντίσητε περισσότερον ὡς ἀναγκαία / πόλις διὰ τὰ ἀφθονὰ της ντουφέκια καὶ σπαθιά. ἐγὼ ἔμεινα νὰ λάβω ὅσα ὁ ὑψηλάν / της θέλει μᾶς προφθάσει κατὰ τὸ παρὸν καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ τοῦ Μορέως, ἂν εἶναι / δυνατόν· ἐλυπήθην εἰς τὸ ἄκρον, ὁποῦ οἱ ναῦται τοῦ Ψαρὰ σᾶς ἄφησαν καὶ δὲν / ἐστάθησαν εἰς τὰς ὑποσχέσεις των. καὶ ἐνὸς μελετήσαμεν ἄλλα, βλέπω θέλωμεν φροντίσει / δι' ἄλλα τὸ γένος, τὰ ἡξευρεν αὐτοῦ ὁ Ὑψηλάντης ὁμοίως, καὶ ἐπειδὴ εἶδαν τὴν ἀνά / γκην τῆς Κασάνδρας συνεργήσαμεν νὰ ὑποχρεωθῆ τὸ ὄρος, νὰ τὰ φυλάξῃ ἄλλες 10 / ὡς 20 ἡμέρας διὰ τὸ σκοπούμενον καὶ ὕστερον προφθένονται ἀπὸ τὸν Ὑλυμπον τὰ ἔξοδά του. / τώρα δὲν ἡξεύρω τί νὰ εἰπῶ τὸν Ὑψηλάντην; ἔ! ὑπομονὴ καὶ διορθώνονται.

ἂπὸ τὴν ξεχωριστὴν περιγραφὴν τῶν εἰδήσεων πληροφορεῖσθε μερικὰ / τῶν ἐδῶ μερῶν καὶ ὅσων ἄλλων εἰδοποιήθημεν. ὅθεν μένω εὐχοντάς σας νὰ εἰσθε ἀνίκητοι / εἰς κάθε προσβολήν.

ὁ Δουῖλος σας

Νικόλαος Κ. Κασομούλης

Τῆ 5 ὀκτωμβρίου
1821 - Ὑδρα

1. Ἐδῶ ὁ Κασομούλης μὲ ἓνα σταυρὸ παραπέμπει στὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς, ὅπου ὑπάρχει ἡ ἐξῆς προσθήκη πού δὲν τὴν μνημονεύει ὁ Φιλῆμων:

† ἐνθυμήθην πολλάκις τὰ λόγια σας ὅτι τὰ πράγματα δὲν τελειώνουν, καθὼς ἡμεῖς καὶ οἱ Ψαργιοὶ / τὰ φανταζόμεσθα καὶ ἀδημονῶ μεγάλως διὰ τὰ ἐμπόδια ὁποῦ τυχαίνουν. ἐδῶ ἡ ἀναρχία / κουράζει καὶ δὲν ὑποχρεοῦται τὸ κοινὸν διὰ τὴν φροντίδαν τοῦ κακοῦ, ὥστε, καταντᾶ τὸ πρᾶγμα / εἰς τὰ γρόσια διὰ τὸ τέλος...

65

6 Ὀκτωβρίου 1821

Οἱ Ὑδραῖοι ἀποστέλλουν πολεμοφόδια στοὺς Ὀλυμπίους.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι δημοσιευμένο ἀπὸ τὸν Λιγνὸ, Ἀρχεῖον Ὑδρας, 7 σ. 361-362.

Εὐγενέστατοι καὶ γενναῖοτατοι πρόκριτοι, ἀρχιστράτηγοι καὶ πάντες οἱ κάτοικοι τοῦ Ὀλύμπου Ὅρους.

Πρὸ καιροῦ ἤδη ἀγωνιζομένη ἡ Ἑλλάς ἵνα συντριφῆ τὰς αἰσχρὰς ἀλύσεις τὰς περιτεθείσας εἰς αὐτὴν παρὰ τῶν ἀσιατικῶν τυράννων, ἐπρόσμενε νὰ ἰδῆ τὴν ἱερὰν σημαίαν τῆς ἡμετέρας χριστιανικῆς πίστεως ἀννυφωμένην εἰς τὴν πάλαι κατοικίαν τῶν μυθολογικῶν αὐτῆς θεῶν· νῦν δὲ μὲ ἄκραν ἀγαλλίασιν ἀκούομεν ὅτι τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ γενναία ὑμῶν ἀπόφασις, καὶ ὅσον ἀργήσατε νὰ δώσητε χεῖρα βοήθειας εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν Μητέρα, τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτῆς τυράννων ἐγειρομένην Ἑλλάδα, ἄλλο τόσον ἐνδοξα καὶ λαμπρὰ προβλέπομεν τὰ ὑμέτερα κατορθώματα, ὥστε μετὰ τὴν ἐλευθέρωσίν της, ὅταν μέλλῃ νὰ στέψῃ τοὺς παῖδας αὐτῆς καθ' ἣν ἔδειξεν ἕκαστος προθυμίαν καὶ ἀξίαν, νὰ μείνῃ εἰς ἀμφιβολίαν ἐὰν τοὺς πρότερον ἐγεροθέντας ἢ τοὺς βραδυτέρως ἔχει μᾶλλον νὰ δοξάσῃ, ἀλλ' ἅπαντας ἐξ ἴσου, μὲ ἀμάραντον στέφανον στεφθεῖσα, νὰ χειραγωγῆσῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς δόξης καὶ τῆς ἀθανασίας.

Ἡμεῖς, φίλτατοι ἀδελφοί, τὰς χρηματικὰς ἡμῶν δυνάμεις ἐξητηλήσαμεν αἰεὶ, καταβαλόντες εἰς τὸν ἤδη ἑπταμηνιαῖον πόλεμον κατὰ τῶν βαρβάρων Ἀγαρηῶν, οὐχ οὕτως διὰ ἡμᾶς αὐτούς, ὡς μᾶλλον διὰ νὰ ὑπερασπισθῶμεν τὸ Γένος ὅλον καὶ νὰ ἀσφαλίσωμεν τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν· διὸ δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς προσφέρωμεν συνεισφορὰν τοιαύτην, ὡς ἔπρεπεν εἰς τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον πόθον· παρεδώκαμεν ὁμῶς τοῖς ὑμῶν ἀπεσταλμένοις ὀκάδας 200 μπαρούτι, ὀκάδας 100 μόλυβδον καὶ ντυφοκόπετρας χίλιας· τὸ μὲν μπαρούτι, πρὸς γρ^α 10 τὴν ὀκάν, φέρει γρ^α 2000· ὁ δὲ μόλυβδος, πρὸς γρ^α 2, φέρει γρ^α 200, καὶ συμποσοῦνται ὁμοῦ γρ^α 2200, τὰ ὁποῖα παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς πέμψητε ὅσον τάχιστα, ἵνα οἰκονομήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὰς χρείας μας· τὰς δὲ τουφεκοπέτρας δεχθῆτε ὡς μικρόν τι σημείον τῆς ἀδελφικῆς ἡμῶν ἀγάπης.

Ὑπερμαχήσατε ἀνδρείως, δείξατε εἰς τὸν κόσμον ὅλον, ὅτι εἰ μὲν ἡ ἀρχαιότης ἐδοξάσθη, ὅτε θεοὶ ἔκατοίκουν εἰς τὸ Ὀλύμπιον ὄρος, ἤρωες τὴν σήμερον κατοικοῦσιν εἰς αὐτό.

Ἐρωσθε καὶ νικάτε διὰ παντός.

Ὑδρα τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1821.

[Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Ὑδρας]

Οἱ Ὑδραῖοι καλοῦν τοὺς Ἀγιορεῖτες νὰ βοηθήσουν τοὺς Ὀλυμπίους.

Λιγνοῦ, Ἀρχεῖον Ὑδρας, 7 σ. 362-364.

Σεβασμώτατοι προεστῶτες καὶ πάντες οἱ πατέρες τῶν ἱερῶν μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Στοχαζόμεθα ὅτι ἡ βελτίστη τῶν παρακινήσεων εἶναι ἐκείνη ἣτις ἐπικυροῦται διὰ τοῦ παραδείγματος. Ἡμεῖς, σεβασμώτατοι προεστῶτες καὶ ἅγιοι πατέρες, εἰς τὴν περίστασιν ὅπου ἐγέθη ἡ Ἑλλάς ἀναζητοῦσα ἀπὸ τοὺς ἀπανθρώπους αὐτῆς τυράννους τὸ ἀμετάδοτον καὶ πολύτιμον δῶρον τῆς ἐλευθερίας, ἀφ' οὗ οἱ Πελοποννήσιοι ἐζήτησαν νὰ μὴν σκάψωσι πλέον τὸ ἴδιον ἔδαφος διὰ νὰ θρέψωσι τοὺς ἀνάνδρους καὶ ἀχρεῖους ἐχθροὺς τῆς ἡμῶν ἀγίας πίστεως, χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν ὅτι ἡμεῖς ἴσκιον τινὰ μόνον σκλαβίας ὑπεμένομεν, Τοῦρκον μὴν ἔχοντες εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἰδίοις καὶ ἐλευθέροις νόμοις διοικούμενοι, ἐβουλήθημεν ὁμῶς νὰ μὴν φανῶμεν ἀνάξιοι τῆς φιλελευθερίας ἐκείνης, ἣτις μόνον κατέπεισε τοὺς ἡμῶν προγόνους νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν πετρώδη τοῦτον τόπον, ἵνα φυλάττωσιν ὅσον ἐδύναντο περισσότερον τὴν ἐλευθερίαν των, ὡς εἶς τι παρὰ τῶν τυράννων μας ἀφθόνητον ἄστυλον ἀμέσως δὲ τὰ πλοῖά μας ἐκβαλόντες, οὐχὶ εἰς διαρπαγὴν, ὡς πρὸς ἡμετέραν καύχησιν ὁμολογοῦσι τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη ὅλα, ἀλλ' εἰς ὑπεράσπισιν μόνον τῶν ὁμογενῶν ἀδελφῶν μας τῶν ὑπερμαχούντων ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἀνεξαρτησίας, χρήματα δὲ τσαῦτα εἰς τὸν μέγιστον τοῦδε ἑπταμηνιαίου πολέμου γενναίως κατεβάλομεν, ὥστε σχεδὸν ἐξηντλήθησαν ἐκεῖνα τὰ ὀλίγα κέρδη, τὰ ὅποια ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς τοὺς ὅσους κόπους καὶ κινδύνους ὁ καθεὶς ἡμῶν ὑπέφερε διὰ τόσους χρόνους εἰς τὴν θαλασσοπλοῖαν καὶ ἐμπόριον. Αὐτὸν δὲ τὸν ὀλίγον θησαυρὸν, τὸ μόνον ἀγαθὸν ὅπου ἐχαιρομέθα, μὲ ἀπαραδειγματιστον γενναϊότητα ἐθυσιάσαμεν, οὐχὶ δι' ἡμᾶς αὐτούς, ἐπειδὴ ὀλίγον δύναται νὰ προστεθῇ, ἐὰν δὲν ἀφαιρεθῇ τι, ἀφ' οὗ ἐλευθερίας βαθμὸν ἔχομεν ἰδιαίτερος ἀπὸ τὸν Τοῦρκον, ὅταν ἐνωθῶμεν μετὰ τοῦ ἐλευθερωθέντος πανελληνίου, ἀλλὰ ταῦτα μόνον ἐθυσιάσαμεν, ἵνα δοξασθῇ τέλος πάντων ἡ χριστιανικὴ ἡμῶν πίστις, καὶ νὰ μὴν ἰδῶμεν πλέον τοὺς ὁμοπίστους καὶ ὁμογενεῖς ἡμῶν ἀδελφοὺς ἐπονειδίστως βεβαρυνμένους ὑπὸ τοῦ Ὄθωμανικοῦ ζυγοῦ.

Ὁ Θεὸς ἐπιβλέπων τὸ καθαρὸν καὶ εἰλικρινὲς τοῦ σκοποῦ μας, τοιαύτην ῥώμην, φώτισιν καὶ ἐμφύχωσιν ἐχάρισεν εἰς τοὺς ἀρχηγούς καὶ ναύτας τοῦ στόλου μας, ὥστε μὲ σιταγωγὰ πλοῖα ἀντιπαρετάχθησαν εἰς τὰ τοῦ πο-

λέμον ἀμέτρως μεγαλήτερα και δυνατώτερα Ὀθωμανικά καράβια, ὧν μέρος κατέκασαν, μέρος δὲ κατήτησαν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε ματαίως ἐλπίζουσι πλέον νὰ βλάψουν τὸ ἡμέτερον Γένος.

Μὴ φοβούμενοι λοιπὸν οἱ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ πολεμοῦντες Ἕλληνες νὰ λάβωσιν οἱ ἐχθροὶ των βοήθειαν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, μὲ γενναίαν και ἀκράτητον ὁρμὴν ἐκυρίευσαν τὴν Τροπολιτζᾶν, και ἐτοιμάζονται γενναίως νὰ ἐφορμήσωσι κατὰ τῶν λοιπῶν κάστρων.

Νῦν δὲ και οἱ Ὀλύμπιοι, τὰ τοιαῦτα ἀνέλπιστα θαυμάζοντες, δὲν θέλουν νὰ μείνωσιν ὀπίσω, ζητοῦν δὲ μόνον τὰ εἰς αὐτοὺς ἐλλείποντα, ἵνα ὄσον τάχιστα κατακυριεύσωσι τὴν Θετταλίαν. Ἡμεῖς ὀλίγα εἰς αὐτοὺς ἐδώσαμεν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μας, πολλὰ δὲ κατὰ τὸ ὀλίγον ὁποῦ μᾶς ἔμεινεν. Ἐλπίζουσιν ὁμως ἀπὸ τὰ ἱερὰ αὐτοῦ μοναστήρια οὐσιώδη πραγματικὴν και χρηματικὴν βοήθειαν. Τὰ αὐτοῦ πρὸ τσοσούτων αἰῶνων συναχθέντα ταμεῖα, ἀποτελέσματα εἰσὶ τῆς εὐλαβείας και φιλοδοξίας τοῦ Γένους και τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ βασιλέων· ποῦ ἄρα δύναται νὰ ἐνδυνάσωσιν ἀρμοδιωτέρας, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ ἀσφαλισθῇ ἡ αὐτοῦ ἀνεξαρτησία, διὰ νὰ μὴν ἰδῶμεν πλέον καταφρονημένην ἀπὸ τοὺς Ἀσιανοὺς τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν και τὸ Γένος αὐτό, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τὰ λοιπὰ ἔθνη ἐφωτίσθησαν και ἔλαβον τὴν ἀρχὴν παντὸς νόμου, πολιτισμοῦ, και σοφίας, νὰ ἀναλάβῃ τέλος πάντων τὴν ἀρχαίαν του δόξαν και αὐτονομίαν;

Ὁ Πάπας αὐτὸς τῆς Ρώμης, οἱ λαοὶ ὅλοι τῆς Εὐρώπης, οἱ ἴδιοι αὐτῶν κραταιότατοι βασιλεῖς οἱ νῦν συνελθόντες εἰς Βιέννην, θέλουσι πλέον νὰ καθαρίσουν και τοῦτο τὸ ἀνατολικὸν τῆς Εὐρώπης μέρος ἀπὸ τὰ μιάσματα τῆς Ἀσίας· ὑμεῖς ἄρα οἱ ἅγιοι πατέρες, οὗς ὡς φωστῆρας ἔθεσεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς ἵνα τοὺς λοιποὺς χριστιανοὺς φωτίζητε και ποιμαίνητε, δευχθῆτε ἄξιοι τοῦ ὑμῶν ἐπαγγέλματος. Ἄς ἰδῆ ἡ Εὐρώπη ὅλη, ὅτι ἐκείνους τοὺς θησανροὺς ὁποῦ τὸ Γένος ἀφιέρωσεν εἰς χεῖράς σας, δὲν τοὺς ἐδέχθητε φιλοχρηματία φερόμενοι, ἀλλὰ τοὺς ἐφυλάξατε δι' ὃν καιρὸν τὸ Γένος ἤθελε τοὺς χρειασθῆ διὰ νὰ συναριθμηθῇ και αὐτὸ μὲ τὰ διαφωτισμένα, πεπολιτισμένα και ἐλεύθερα λοιπὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης.

Βοηθήσατε λοιπὸν μεγαλοδῶρως τοὺς Ὀλυμπίους, ἵνα ὑψώσωσι τὸ ἱερὸν σημεῖον εἰς τὴν πάλαι κατοικίαν τῶν μυθολογικῶν θεῶν, ἵνα αὐτοὶ βοηθήσωσι μὲ τὰ ὅπλα τους τοὺς Κασσανδρίους νὰ κυριεύσωσι τὴν Θεσσαλονικὴν, νὰ βάλωσιν οὕτω ἐν ἀσφαλείᾳ και τὰ ἱερὰ ὑμῶν μοναστήρια, και νὰ μὴν ἐλπίσωσι πλέον οἱ βάρβαροι Ἀγαρηνοὶ νὰ φέρωσιν αὐτοῦ τὸ πῦρ και τὴν μάχαιραν, κατακαίοντές τα, ὡς τώρα μανθάνομεν ὅτι κατέκασαν τὸν Ἅγιον Τάφον.

Μὲ τοιαῦτα φρονήματα, και τὴν ἀγίαν ὑμῶν εὐχὴν δεόμενοι, κηρυττόμεθα
[Οἱ πρόκριτοι τῆς νήσου Ὑδρας]

12 Ὀκτωβρίου 1821

Ἐναφορὰ Νικ. Ἰβηρίτη πρὸς Ἐμμ. Παπά.

Ὁ μοναχὸς Νικηφόρος εἰδοποιεῖ τὸν Ἐμμ. Παπά ὅτι τοῦ ἀποστέλλει μερικὰ τρόφιμα καὶ τοῦ ἀνακοινώνει διάφορες εἰδήσεις σχετικὰς μὲ ἐπιτυχίας τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, τὶς περισσότερες φορές παραμορφωμέναις ἢ ἀπλῆς φήμας. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,315 × 0,215. Τὸ κείμενο μὲ γραφὴ ἀρκετὰ εὐανάγνωστη στὶς δύο πρῶτες σελίδας (ΙΕΕ).

Τὴν ἡμετέραν πανευγένειαν ὡς εἰκὸς προσκυνῶ

† καὶ τὰ διὰ τῶν προεστῶτων Μαδεμοχωρίτων, καὶ τὰ διὰ τοῦ Μαγειροῦ της Γρηγορίου, καὶ τὰ διὰ τοῦ ἐπίτηδες σταμάτη ρεῖζη περι Μολύβδου εὐγενῆ αὐτῆς ἔλαβον καὶ ἐχάρην | διὰ τὴν ἐφετωτάτην μοι ἀγαθὴν της ὑγείαν. δὲν ἐκτείνουμαι ἤδη εἰς Πολλὰ | μὴ ἔχων καιρὸν, καὶ ἔχων τὸ ἄλλο Καϊκιον ἐδὸ τοῦ σταμάτη ρεῖζη διὰ νὰ ἀπο | κριθῶ μὲ ἐκεῖνο εἰς ὅσα ἅπαντα μοι ἐπιτάττει. τοῦτο μόνον τῇ λέγω, ὅτι μόνα | τὰ διὰ τοῦ ἁγίου Μαρωνείας γράμματά της, ἕως σήμερα δὲν ἔλαβα. ἡ Πανιερότης του | μόλις χθὲς ἔφθασεν εἰς Ξηροποτάμον καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ εἰς τὸ Μοναστήριον. τὰ | γρόσια 96: Παρὰ Ταραντζᾶ εἰσέτι δὲν ἔλαβον, δὲν ἠξέυρω ἂν τὰ ξεκοπαρτίσω¹. | μὲ τὸ Παρὸν Καϊκιον τοῦ Χριστοδούλου Κοντζᾶ τῇ στέλλω δύο βαρελάκια Κρασί Πα | λαιὸν ἀπὸ Βατοπαιδίου ὀκάδες 76 μὲ τὰ βαρέλια, ὑπὸ σφραγιδα ἐκείνων. | τῇ στέλλω ἓν Καλάθι ἐλαίας ἀπὸ Ξενοφώντος παλαιὰς μαύρας. τέσσαρα μπο | κάλια μαῦρα, τὰ δύο μεγάλα ἐξῶν τὸ ἓν μὲ λάδι, τὸ δὲ μὲ ρακί, | Καὶ τὰ δύο μικρὰ τὸ ἓν μὲ ἀνθόνερο, τὸ δὲ ροῦμι ὅπου μοι τὸ ἔδωσεν | εἰς φίλος. τῇ στέλλω καὶ τὸ δεύτερον τζατίρι Μεγαλότερον, μὲ τὸ ἴδιον τοῦτο | καϊκιον, καὶ ἓν τζουβάλι Κάστανα ὀκάδες: 30» τὸ τζουβάλι εἶναι τοῦ ρεῖση καὶ ἄς | δοθῇ. ἄς μὴν παρατηρήσῃ ὅτι τὸ μποκάλι ρακίου δὲν εἶναι γεμάτον, ὅτι μὴ | εὐρῶν καλὸν ρακίον, τὸ ἐπήρα ἀπὸ τὸν ὄντων μου παλαιὸν περσινὸν | ὅπου αὐτὸ μόνον μοι ἄφησεν ὁ ἀνθρωπὸς μου φύλαξ τοῦ ὄντα μου, τὸ ἄλλο τὸ | ἔπιεν ἐκεῖνος εἰς ὑγείαν της, ἐπήρα ὁμοῦ γλυκάνισον καὶ μαστίχην καὶ | ἐδιώρισεν νὰ εὐγάλη ὁ αὐτὸς ἀνθρωπὸς μου ἄλλο νέον, καὶ ἄς μοι ἐπιστραφῇ | τὸ μποκάλι νὰ τῇ τὸ στείλω γεμάτον. ὅλα τὰ μπουκάλια καὶ τὰ τέσσαρα | εἶναι ὑπὸ σφραγιδαίμων. ἀκολουθεῖ νὰ μοι ἐμβάξῃ μερικὰ ἄσπρα διὰ | τὰ ψωνίσματα, ὅτι ὅλα τὰ χρεωστῶ, μὴ ἐξαροῦν τὸ εἰς τὸν Κόλπον μου αὐτὸ | ὄλον χαρτζιλίκιμον, διὰ νὰ τὰ πληρώσω. τὸ α^{ον} τζατίρι ἦτον ὀκάδες 47. | αὐτὸ ὅπου ἦδη σᾶς ἔρχεται ὀκάδες 65 καὶ τὰ

1. Ξεκοπαρτίσω. Μοῦ εἶναι ἀγνωστὴ ἡ λέξις. Ἐκ τῶν συμφοραζόμενων βγαίνει ἡ ἐξῆς ἔννοια: ἂν θὰ τὰ εἰσπράξω.

ἐδανείσθην καὶ τὰ ἐπλήρωσα ὁποῦ | εἶχε χρεῖαν ὁ τεχνίτης δι' ἀγορὰν
σίτου. ἀγκαλὰ | καὶ νὰ μοὶ λέγῃ ὅτι ἀπὸ τὰς 30 | χιλιάδας νὰ λάβω,
μὰ καθὼς βλέπω δὲν θέλει γιουρουτίσει¹ τοῦτο, | ὅτι πάντες | μόλις ἔκαμαν
τὸν κουρουμάντον² εἰς τὰ δάνεια, τὰ ὁποῖα μόλις κατ' αὐτὰς ἔλα | βον τὸ
τέλος των. ἐκτὸς τῶν δύο Κουτλ. καὶ λαύρας μὲ τὸ ἄλλο καΐκιον ὁποῦ ||
ἐλπίζω νὰ κατορθώσω διὰ νὰ πείσω διὰ τὸ μολύβιον καὶ γράφω ἐκτεταμένως
| στέλλον καὶ τὰ χαλκοματικὰ γανομένα, καὶ τὸ ἀλησμονηθὲν παρὰ | τοῦ
ἀγίου Κατηγομένου Καλάγιον μὲ τὸ νησαντήρ.

Τὴν κατὰ τὴν κγ': παρελθόντος 7βρίου ἄλωσιν τῆς Τριπολιτσᾶς παρὰ
τῶν ἡμέ | τέρων καὶ τῆς Παλαιᾶς Πάτρας σᾶς τὰ γράφει ὁ γέρο Πάϊλος. |
'Ο δοῦλος τῆς τὴν βεβαιῶ, καθὼς μᾶς ἐβεβαίωσαν κατ' αὐτὰς πολλοὶ τα | ζέ-
δικοὶ³ ἐλθόντες τινιακοὶ⁴ καὶ ἄλλοι νησιῶτες, ὅτι ὁ στόλος μας ἔπῃρε | μίαν
φεργάδα τῶν ἐχθρῶν καὶ τὸ ἐγγλέζικον Ἰμπρίκι εὐρεθὲν μὲ | παντιέραν κοκ-
κήνην τουρ | κικὴν, καὶ τὰ ἔφερον εἰς Σπέτζας, ἄλλην | μίαν φεργάδα, καὶ
ἐν Ἰμπρίκι τουρκικὸν ἔκασεν ὁ ἡμέτερος | στόλος ἀντικρος τοῦ Ναυπάκτου,
ἐκεῖ δὲ ἐν δελίνι⁵, τουρκικὸν βατζέλον⁶ | λεγόμενον, ἐκάθησε, καὶ τὸ ἔκασαν
εὐθὺς οἱ ἴδιοι ἐχθροί, καταφυγόν | τες μὲ τὰς φελούκας εἰς ἄλλα ἐχθρικά. ὁ
τουρκικὸς στόλος, ἄλλοι λέγουσιν | ὅτι ἀπέρασαν εἰς Κορφοῦς, καὶ ἄλλοι ὅτι
μένει εἰς τὸν ναύπακτον περιορι | σμένος παρὰ τῶν ἡμετέρων. Ἐγραψαν εἰς
Μάλταν οἱ ἡμέτεροι | ἀπὸ ὕδρας καὶ σπετζῶν περὶ τοῦ ἀγγλικοῦ Ἰμπρικίου.
'Ολαυτὰ εἶναι | βεβαιώτατα, καὶ ἀμφιβολίαν δὲν ἔχουν, εἴθε καὶ εἰς τὸ ἐ-
ξῆς νὰ ἀπο | τεφρώσωσιν ὅλα τὰ ἐχθρικά. ταῦτα ἴσως ἐμάθετε καὶ αὐτόθι.
ἐν βία γράφω διὰ τὰς Κατεπειγούσας μοι ἀνὰ χεῖρας ἀσχολίας, | ὁ θεὸς νὰ
μὲ βοηθήσῃ ἐδγενέστατε εἰς ταύτας τὰς ἀσχολίας, τὰς ὁποίας | ἐκτεταμένως
κατόπι θέλω περιγράψῃ, καὶ μένω: -

αωκά': α': 8βρίου: ιβ': Καρναὶ

Ὁ ὑποκλινέστατος δοῦλος σου
Νικηφόρος

Στὸ ἐπάνω περιθώριο:

Καλύτερον λάδι δὲν ἤδρα, ὅτι ἐδὼ πέρισι δὲν ἔγινε παντελῶς, αὐτὸ εἶναι
προπέρισνον, ὅμως εἶναι φίνον ἀγιορίτικον Κελλειώτικον καὶ ἐν ὕγειᾳ νὰ τὸ
ἐξοδύσητε καὶ αὐτὸ καὶ τὰ ἄλλα. Ὑπερεχάρην ὁποῦ μοὶ γράφει εἰς τὰ ὕστε-

1. Ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη *yürülmek* = θέτω σὲ κίνηση, ἐφαρμόζω.
2. Κουρουμάντον. Ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη *kurum* (;) = τακτοποίηση.
3. Ταζέδικοι (ἀπὸ τὴν τουρκ. λέξη *taze*) = φρέσκος, νέος.
4. Τινιακοὶ = Τηνιακοί.
5. καί.
6. Εἶδη καρabiῶν.

ρινά της ὅτι ἀνέλαβε. διὰ τὸν Κύριον, τὴν ὑγίαν της ἄς προσέχη, ὅτι πάντες μόνον θεὸν εἰς αὐτὴν ἐλπίζουν, καθὼς καὶ ὁ δοῦλος της: -

Κάτω ἀριστερὰ σὲ πλάγια θέση:

Ἰδοὺ ἔχω καὶ παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου Γράμμα, καὶ ἐν πρὸς τὸν καθηγούμενον κύρ Εὐθύμιον ὄν καὶ προσκυνῶ: -

68

14 Ὀκτωβρίου 1821

Οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς Ξενοφῶντος παρακαλοῦν τὸν Ἐμμ. Παπὰ νὰ τοὺς στείλει σιτάρι.

Μονόφυλλο, διαστάσεων 0,335 × 0,24. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα μὲ καθαρή γραφή (IEE). Ἡ σφραγίδα τῆς μονῆς ἄνω ἀριστερὰ ἔχει ἀποσχιστεῖ.

Τὴν ὑμετέραν θεοσεβεστάτην καὶ θεοδόξαστον ἐκλάμπροτητα ταπεινῶς πρὸς κύριον εὐχόμενοι, προσκυνοῦμεν,

† καὶ μετὰ τὰς ὀφειλομένας ὑμῖν ταπεινὰς προσκυνήσεις, δῆλον ἀποκαθιστῶμεν τῇ θεοφρονητῇ αὐτῆς ἐκλαμπρότητι τὴν χθὲς πρὸς ἡμᾶς αἰσίαν ἔλευσιν τοῦ φιλάτου της, ὅνπερ ἐδεξάμεθα περι | χαρῶς τε καὶ εὐμενῶς: χάριτι δὲ θείᾳ προβαίνει ἐπὶ τὸ κρεῖττον καὶ εἶθε ὅσον οὐπω διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἀέρος ἀναλάβη τελεώτερον, ὡς καὶ ἐλπίζομεν. Παρὰ τοῦ ἰδίου ἐμάθομεν τὸν καταπιέζον | τα αὐτὴν πυρετὸν καὶ ἄκρως ἐλυπήθημεν. Δῶν δὲ ὁ Πανάγαθος Θεὸς τὴν τελείαν ἀνάρρωσίν της | ὅσον τάχος πρὸς κ . . .¹ ἡμῶν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν. Προσέτι φανεροῦμεν αὐτῇ καὶ τὰ ἐξῆς | ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς περισσὴν ἔνδειαν σίτου, ἥδη δὲ ἀκούομεν ὅτι ἰκανὰ πλοῖα πλήρη σίτου ἔλη | λύθασιν εἰς τὰς νήσους, καὶ ἐπειδὴ ὁ σεβαστὸς ἡμῖν ἅγιος Κασσανδρίας ὑπεσχέθη ἡμῖν (ὅτε διέτριβεν | ἐν ἡμῖν) λαβεῖν φροντίδα τῆς ἀναγκαίας ἐσοδίας τοῦ σίτου δι' ἰδίων του ἐξόδων, βλέπων ἡμᾶς | τεθλιμμένους διὰ τὴν ὑστέρησιν τοῦ τρόπου καὶ πόρου, διὸ παρακαλοῦμεν τὴν θεοσεβῆ αὐτῆς ἐκλαμπρότητα, ἵνα τὸν ἐξαποστείλῃ πρὸς ἡμᾶς, καὶ παρακινήσῃ αὐτόν, ὡς οἶδεν ἢ ἐκλαμπρὸς βαθνιοῖά | αὐτῆς, νὰ φανῇ πρόθυμος ἐκτελεστῆς τῆς τοιαύτης ἀγαθοεργίας πρὸς παρηγορίαν ἀπάντων ἡμῶν. | οὔτινες θέλομεν τὴν γνωρίζει αἰτίαν τούτου τοῦ καλοῦ, καὶ ὡς χρεῶσται αὐτῇ οὐ λείπομεν ὁσημέραι | δεόμενοι τοῦ Ὑψίστου ὅπως διὰ τῶν εὐπροσδέκτων δεή-

1. Σχισμένο στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ χαρτί. Ἴσως ὑπῆρχε ἡ λέξη: καιρίαν.

σεων τοῦ Προστάτου ἡμῶν ἀγίου ἐνδόξου / Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐπι-
 χορηγῆ εὐεξίαν, μακροζωίαν, ἐπίτευξιν παντὸς ἀγαθοῦ, αὐτῇ τε καὶ τοῖς
 / περὶ αὐτήν, ἧς τὰ ἔκλαμπρα ἔτη εἶεν θεόθεν πλεῖστ' εὐτυχέστατα, πανευφρό-
 συνα καὶ σωτήρια. ἀμήν!

Ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Κοινοβίου τοῦ Ξενοφῶντος ,αοκά' ὀκτωμ. 18'

τῆς ἡμέτερας θεοφρουρήτου ἐκλαμπρότητος

Ὅλωσ πρὸς Κύριον

διάπυροι ἰκέται καὶ δοῦλοι ταπεινοὶ

Καθηγούμενος τοῦ Ἱεροῦ Κοινοβίου Ξενοφῶντος Παῖσιος ἱερο-
 μόναχος καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί.

Στὸ ἀριστερὸ περιθώριο:

Ὁ ἡμέτερος ἀγαπητὸς ἡμῖν συνάδελφος Γέρων Παρθένιος ἐλθὼν πρὸ μικροῦ
 σᾶς εἶχε γράψῃ πλατέως περὶ πάντων, ὁ αὐτὸς ἦδη σᾶς προσκυνεῖ.

69

20 Ὀκτωβρίου 1821

Ἐκθεση τοῦ ἀπεσταλμένου στὴν Πελοπόννησο Παρθενίου Ξε-
 νοφωντινοῦ πρὸς Ἐμμ. Παπά.

Ὁ μοναχὸς Παρθένιος ὁ Ξενοφωντινὸς ἐκθέτει στὸν Ἐμμ. Παπά τὶς ἐντυπώσεις του ἀπὸ
 τὶς συναντήσεις του στὴν Πελοπόννησο μὲ τὸν Δημήτριο Ὑψηλάντη, τοὺς προκρίτους
 καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς, μιλεῖ γιὰ τὶς διενέξεις μεταξὺ τους καὶ γιὰ τὶς σφαγὰς τῆς Τρι-
 πολιτσᾶς. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,325 × 0,22, μὲ κείμενο στὴν πρώτη καὶ δευτέρα σε-
 λίδα, γραμμένο ἀρκετὰ καθαρὰ (IEE).

Στὴν τελευταία σελίδα:

Τῷ Πανευγενεστάτῳ, θεοσεβάστῳ καὶ θεοφρουρῆτῳ ἄρ / χοντι ἀρχιστρατήγῳ τῆς
 Μακεδονίας, καὶ λοιπῶν... / ἐπεικεστάτῳ ἡμῖν προνοητῇ κυρίῳ μοι κυρίῳ / Μανουήλ /
 Εἰς Κασσάνδραν / προσκυνῶν

Τὴν θεοσεβεστάτην αὐτῆς Πανευγένειαν εὐλαβῶς ἀσπαζόμενος / προσκυνῶ.

† δι' εὐχῶν σας καὶ πάντων τῶν ἀγίων πατέρων ἤλθον κατενώδιον,
 καὶ ἰδὼν / αἱ ἀποκρίσεις πρὸς αὐτὴν παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου Πρίγκιπος Ὑψι-
 λάντη Δ: ἀπ' αὐ / τὰς μανθάνετε πολλά, ἐξαιρέτως τὴν ἀγαθὴν κλίσιν ὅπου
 ἔλαβε καὶ διασώζει / εἰς τὸ πανευγενὲς αὐτῆς ὑποκείμενον ἠκούσαμεν καὶ
 ἡμεῖς παρὰ τοῦ ὕψους του μὲ / χαρὰν μας τὰ ἐπαινετὰ λόγια, ὅπου δι' αὐτὴν
 ἐπρόσφερεν καὶ τὴν θέλει εἰς τὸ / ἐξῆς μὲ περισσοτέραν δύναμιν καὶ ἐνέρ-
 γειαν εἰς πάντα. δι' ὁ καὶ ὑπόσχεται / πρὸς αὐτὴν θείας ἀμοιβάς, καὶ ἐκ τοῦ
 γένους λαμπρὰν τὴν ἀποκατάστασίν της. / λοιπὸν πρέπει νὰ τὸν γράφητε

συγχρότερα καὶ οἰκειακότερα, καὶ ἂν δὲν σᾶς δί / δωνται ὅλα τὰ ζητήματα
 πρακτικῶς κατὰ / τὸ παρόν, εἶναι ἀπὸ τὸ διατι περιφέ / ρεται μεταξὺ εἰς
 πολλοὺς ἄρχοντας, καὶ εἰς πολλοὺς καπιτανέους, οἵτινες ἀσυμφω / νοῦντες
 πάντες μεταξὺ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμη τὴν θέλησίν του, καθὼς θέ / λει, καὶ
 συμπεριφέρεται τὸ ὕψος του μὲ αὐτοὺς φρονίμως διὰ νὰ εἰρηνεύουν / καὶ νὰ
 τοὺς κερδίση πάντας. Ἡμεῖς ἀφ' οὗ ἐκτελέσαμεν τὰ ζητήματα διὰ / τὴν σύ-
 στασιν τοῦ ἁγίου Ὁρους, τὰ ὁποῖα ἐδέχθη εὐλαβῶς ἐν καιρῷ εὐθέτω νὰ / τά
 ἐνεργήσῃ. Ὑστερον μυστηκότερον τὸν ἐζήτησα δύο βαρέλια ἰκα / νὰ μὲ μπα-
 ροῦτι διὰ νὰ τῆς τὰ προσφέρῃ δι' ἡμῶν, καὶ εὐθὺς τὸ ἐζήτησε / ἀπὸ τοὺς
 ἄρχοντας καὶ Καπιτανέους, ὡς ἀναγκαιότατον δῶρον καὶ βοήθειαν, καὶ / εἶ-
 πον πάντες, νὰ μὲν, ἀλλ' εὐρέθημεν τώρα ἀπὸ ὅλα τὰ πέριξ μέρη / νὰ ζητού-
 μεθα, καὶ δὲν ἠμποροῦμεν, ἀλλ' ὡς ἔχουν ὑπομονὴν οἱ πατέρες / πέρνοντες
 τὴν Τριπολιτζὰν νὰ τοὺς βοηθήσωμεν. ἡμεῖς πάντες δέκα ἡμέρας / ἤθελε πα-
 ραμείνομεν δι' αὐτὸ τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔξαφνα καὶ παρ' ἐλπίδα μὲ / στενὴν
 καὶ ἀπροφάσιτον ζήτησιν ἐκράχθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Παλαιὰν Πά / τραν
 μὲ ταχείαν ἐκστρατείαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀφίνοντας τὴν Τριπολιτζὰν / εἰς τὴν
 ἐξουσίαν τῶν λοιπῶν Καπιτανέων καὶ ἀρχόντων ἐκστράτευσε μὲ χι / λίους
 πεντακοσίους διὰ τὴν Παλαιὰν Πάτραν, ἥτις καὶ ἠχμαλωτίσθη / ὑπὸ τῆς
 ἐξουσίας του, καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν ἐφύγαμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ ὁ μὲν λογίω- /
 τος κἀρ Γρηγόρης ἀπῆλθε διὰ τὴν Καλαμάταν διὰ ἐπωφελεῖς ὑποθέ / σεις
 του, καὶ ἐγὼ κατασπασζόμενος τὸ σεβαστὸν ὕψος του μὲ ἀντιχαιρέτισεν / μὲ
 τὸ καλὴν ἀντάμωσιν εἰς τὸ ἅγιον Ὁρος. τοῦτο δὲν τὸ ἐνόησα ἀπὸ εὐλά / βει-
 αν τάχα τὸ εἶπε, ἢ ἔχει κἀνένα μυστηριώδες νόημα, προσθέτωντας πᾶ / λιν
 ἀσπασμοὺς πρὸς αὐτήν. ἐν ταυτῷ ἔκραξα τὸν Γεράσιμόν μας τότε καὶ τὸν
 τὸν ἐγνώρισα εἰς τὸ ὕψος του, λέγωντας, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Γεράσιμος, περὶ
 τοῦ ὁ / ποίου σᾶς γράφει ὁ Ἄρχωντας, νὰ φιλήσῃ τὸ χέρι σας, καὶ νὰ μᾶς
 εὐχηθῆτε νὰ πηγαίνωμεν, καὶ ἐπὶ παρῶνσι πολλῶν ἀξίων μᾶς ἐνεπενυχθήθη-
 σαν, ὅτι πάντες ἔ / χομεν μετὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Μωρέως νὰ προβλέψω-
 μεν ἀμέσως εἰς τὴν σω / τηρίαν τοῦ ἁγίου Ὁρους. Δὲν ἦτον τρόπος περισσό-
 τερον νὰ εὖρη ὁ Γεράσιμος κοινω / νίαν καὶ παρῶνσιαν πρὸς τὸ ὕψος του,
 καὶ τόσον τὸ ἔκαμα καὶ τοῦτο διὰ νὰ εὖρη / ἢ προσταγή σας πρὸς ἐμέ, ὅπου
 μοὶ ἐδώκατε τὴν μικρὰν ταύτην ἐκτέλεσιν. / ὅμως ἐγὼ πολλάκις ἔκαμα τὸ
 Καπὶ Κεχαγιαλίκι της πρὸς τε τὴν Γερούσιαν / καὶ τοῦ Ὑψους του, ὡς ὁ
 θεός με ἐφώτισε, καὶ τὰ κουσούρια μας ἀφῆτα εἰς τὸν / καιρὸν καὶ διὰ τὴν
 ὀλίγην μας ἀξιότητα νὰ μᾶς συμπαθηθοῦν. ταῦτα καὶ ὁ ἅγιος / θεὸς νὰ τὴν
 ἐνισχύῃ, φωτίζῃ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν καὶ σωτηρίαν τοῦ γένους ἡμῶν.
 Ἄμην ἄμην ἄμην

1821 Ὀκτωβρίου 20 ἀπὸ Καραῖς

Τῆς ὁμετέρας θεοφρονητοῦ Πανευγενείας

Κάτω πλάγια:

Παρά πολλῶν ἠκούσατε τὴν πτώσιν τῆς Τριπολιτζᾶς, ἐγὼ ὁμως σᾶς τὴν βεβαί / ῶ, ὅτι ἐστάθη μὲ ἀνδρικότατον τρόπον, ἐφρονεύθησαν χριστιανοὶ ἕ-
ως τρια / κοσίους δώδεκα, οἱ δὲ Ἄγαρηνοὶ ἐσφάχθησαν ὅλοι ἀπὸ μικρὸν ἕ-
ως / μεγάλον· μόνον ὁ Κεχαγιάμπεις ἔμεινε, καὶ ἀλλῆμ πείς, οἵτινες / ἐφν-
λάχθησαν μὲ ὑπόσχεσιν τοὺς αὐτοὶ ἀμφοτέρωθεν νὰ παραδώ / σουν τὸ Ἄνάπλι,
Κορώνην, καὶ Κόρινθον, ἔγινε καὶ κᾶ / ποιος χαλασμός εἰς τὴν Τουρκικὴν
ἀρμάδα, / καὶ περὶ τούτων ἐγὼ ἔγραψα τῷ Ὑψηλοτάτῳ Πρίγκιπι ἀπὸ / τὸν
δρόμον συγχαρητικόν, προτρεπτικόν νὰ ἐνθυμηθῇ / τὰς ὑποσχέσεις του πρὸς
ἡμᾶς, ὅτι καιρὸς εἶναι. ἔγρα / ψα καὶ πρὸς τοὺς Ὑδριώτας ἄρχοντας τὰ αὐ-
τὰ / παραιναιτικὰ νὰ ταχύνωσι.

Παρθένιος

ταπεινὸς δοῦλος καὶ πιστὸς

Παρθένιος μπάϊλα
ξενοφ(ωντινός)

70

22 Ὀκτωβρίου 1821

Ὁ ὄπλαρχηγὸς τοῦ Ὀλύμπου Διαμαντῆς Νικολάου γράφει πρὸς τὸν Ἐμμ. Παπαὶ ὅτι ἐτοιμάζεται καὶ αὐτὸς νὰ λάβει ἐνεργὸ μέρος στὸν ἀγῶνα καὶ νὰ συμπράξει μαζί του.

Τὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ πολὺ ἀνορθόγραφο αὐτὸ γράμμα δημοσιεύθηκε ἀπόλυτα διορθωμένο ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Φιλίμονα, *Δοκίμιον περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως*, Ἀθήναι 1861, τ. 4 σ. 488-489, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὶς λέξεις «καὶ με αὐτὸ τῷ ολιγῶ». Δίφυλλο, διαστάσεων 0,313 × 0,20 μὲ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα (IEE).

Πρὸς τὸν φιλογενέστατον ἀρχηγὸν καὶ ὑπερασπιστὴν τῆς μα/κεδονίας
κύριον εμμανουήλ παπαὶ προσκνυιτὸς

ἐδέχθιμεν μεταχαρας τὴν τιμίαν τις ἀπό: 19: τὶ παρόντος / εἰς τὴν ὄπιαν
βλέπομεν σι¹ ἀπιστισεν / εἰς τὸν πρικινπα τον ἀπαταδελφονμον καὶ
τοὺς λόγους / σᾶς εὐχαριστοῦμεν εἰς τουτο καὶ μενουμε ἱποχοῦτὶ δια βιον. /
ετιμαζομεθα καὶ εμῖς εἰς τὸ σταδιον τον πολεμον και ταυτας / τας οιμερας
θελομεν τρεξι και εμῖς ἐνάντιον τὸν τυρανον / τὶς πατριδοςμας καὶ τοτε θελι

1. Λέξη δυσανάγνωστη.

σὰς ἴνε μιαν μέγαλιν ἐλαυρωσιν / καὶ βοιθιὰν καὶ διανα στίλουμι κατα το
 παρον, ος / μᾶς γραφετε, βοῖθια δὲν μας σιν φέρι κατα τον ἐδι / κον μας πλα-
 νον. εἰς μεν θελετε βοιθιθι με τίσκιότας¹ ὁσον εμῖς νακινισουμε τὰ ἀρματὰ
 καὶ τοτε ενκο / λια το εν καὶ ἀλο μερος θέλι διδι βοίθια τὰ ἐφοδια του / πο-
 λεμον παρα ὀλιγα ὁπου μᾶς ἐσταλθισαν δια ἐνα / τιοντον μεγα ἐπιχιριμά.
 λιπον εμῖς, θεμελιουμενι / εἰς τιν ἐξιφους θιαν βοιθιαν, θελουμί κινισι τα ἀρ-
 ματα / καὶ με αὐτο το ὀλιγῶ² φθανοντας ὀνίκολαος θελι τον στι / λι βαζοντας
 καὶ ἐνα διο πεδια μαζι του ἀπο τα ἐδικαμού. / και σὰς περικαλουμέ φθανον-
 τας τακαραβια ἀποΨαρα / δια να φιλαξουν αὐτα τα νερὰ θελετε βαλι τα
 πεδιαμον / δια ναντους ὀδιγισουν που εχουν δια να ενγουν προτιτε / ρα. ταυτα
 καὶ ἀνακατασπαζομενος μενο.

καστανια τί: 22: 8βριον 1821

η: διαμαντῆς νικολάου

Καγὼ ὀταπεινὸς δούλοστῆς Στέριος Χατζῆ Κῶστα τα / πεινὸς σὰς προσκν-
 νῶ. φεύγοντας ἀπὸ θεσσαλονί / κην ἔπεσα εἰς τόσους πειρασμοὺς ὁποῦ πρὸ
 τρεῖς / ἐβδομάδες ἀπέφυγα τὸν κίνδυνον τῆς ζωῆς μου. / ὁ ἀγαπητὸς υἱός
 σας ἔφυγεν τὸν κίνδυνον. / ἐμίσειεν διὰ ζέμονα καὶ ἔτξι εὐδωδῶθη.

Τοφιλογενεστάτω

ἀρχηγον καὶ υπερασπιστι πασῆς μακεδονίας / κυρίῳ ἔμανουήλ παπά

εἰς κασανδρὰ

1. Συκιώτας;

2. Ἐδῶ σταματᾷ τὸ κείμενο πρὸ παραθέτει ὁ Φιλήμων.

Kapu' duagrot' d'jula' d'epros' d' m'oz' a' la
 syul' sal' ceomuro'. Gajpika' d'aidro' epoi'
 min' isoa' j'lo'ia' sup'op' d' osi' sci' g'g'
 adop'it' d'ay' a'z'g'ya' d' i' m'och'ao' d' i' j'oa'ia'
 cup'ez'alo' j'it'at' d'ep'ya' d' d' m' d' m'ao'
 i'p'io'ara' d' i' d'it'ao' a' d' d' d' d' d' d'

69. 100. 67 86
 11

—————
 d'ep'ya' d' d' m' d' m'ao'
 d'ep'ya' d' d' m' d' m'ao'
 d'ep'ya' d' d' m' d' m'ao'

24 Ὀκτωβρίου 1821

Εὐχαριστήριο ἔγγραφο.

Εὐχαριστήριο τῶν κατοίκων καὶ προσφύγων τῆς Κασσάνδρας γιὰ τὶς φροντίδες καὶ τὰ ἔξοδα ποὺ καταβάλλει ὁ Ἐμμ. Παπὰς γιὰ τὴν ὀχύρωση τῆς χερσονήσου, γιὰ τὴν υπεράσπισή τους καὶ γιὰ τὸν ἐφοδιασμό τους σὲ τρόφιμα. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,315 × 0,215. Τὸ κείμενο μὲ καθαρή γραφή στὴν πρώτη σελίδα. Οἱ περισσότερες ὑπογραφές τῶν κατοίκων δυσανάγνωστες (ΙΕΕ). Ἀντίγραφό του, σχεδὸν ἀπόλυτα ἀκριβές ἀλλὰ πολὺ μεταγενέστερό του, σώζεται καὶ στὸ ΤΧΕΒ.

† ὁ Κασσανδρείας Ἰγνάτιος ἐπιβεβαιοῖ

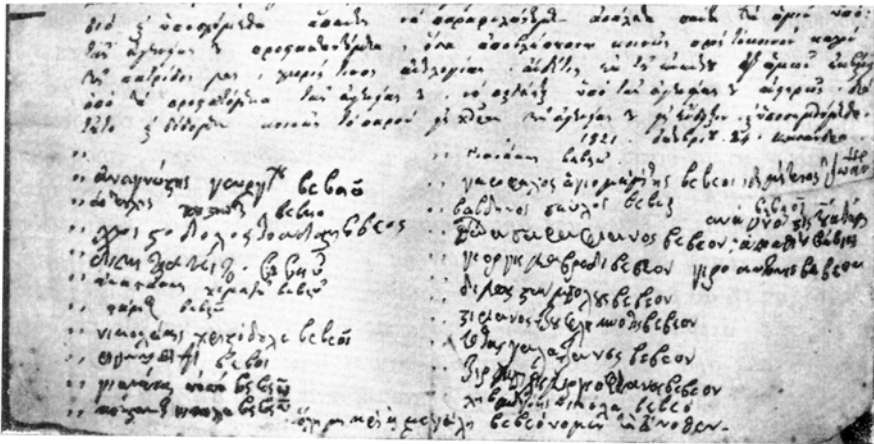
Ἄπαντες οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου Κασάνδρας καὶ λοιποὶ χρι | στιανοὶ οἱ ἀπὸ τῶν χωρίων τῆς Καλαμαρίας καὶ ἀλλαγόσε, ὅ | σοι προστασία καὶ προνοία τοῦ ἐγγενεστάτου ἀρχοντος ἀρχηγοῦ καὶ ὁ | περασπιστοῦ τῆς Μακεδονίας κυρίου Ἐμμανουὴλ παππᾶ εἰσαχθέντες διεσώ | θημεν τῆς μαχαίρας τοῦ ἐχθροῦ, δηλοποιοῦμεν, ὅτι ἐπειδὴ καὶ κατ' ἀγαθὴν τύχην, θεοῦ συνεργουόντος, ἔφθασε καὶ εἰς τὰ ἐνταῦθα μέρη εἰς τὰς | ἀρχὰς ἔτι τοῦ Ἰουνίου μηνὸς μ' ὅλα τὰ πολεμικὰ ἐφόδια ὁ εἰρημένος | ἐγγενεστάτος ἀρχων κύριος Ἐμμανουὴλ παππᾶ, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐχθροὶ ἤγγι | ζον τοῦ πολιορκῆσαι ἡμᾶς, δὲν ἔλλειψεν ἀμέσως ἀγρύπνῳ αὐτοῦ προστα | σία κατὰ πρότερον νὰ ὀχυρώσῃ τὴν χερσονήσον ταύτην μὲ χαράκωμα, | καὶ δεύτερον νὰ φροντίσῃ πατρικῶς νὰ μᾶς προστατεύσῃ τὰ δυνατὰ | μέ | χρι ταύτης τῆς στιγμῆς τῶν πέντε ἤδη μηνῶν, καθ' ὅς πολιορκημένοι | ὄντες, πάσχομεν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, μὲ οἰκείαν αὐτοῦ ὑπέρογκον χρηματικὴν δαπάνην, καὶ μ' ὅλα ἐν γένει τὰ χρειώδη, μετακαλῶν στρατιώτας | πρὸς φύλαξίν μας ἐκ διαφόρων μερῶν, προβλέπων ἀγρύπνῳ τῷ ὄμ | ματι τὴν σωτηρίαν μας, μηδενὸς παραβλαβέντος ἐξ ἡμῶν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. | Ὅθεν καὶ ὁμολογοῦμεν τὴν χάριν ἅπαντες, κηρύττοντες αὐτὸν ἐδεργέτην | κατὰ πάντα καὶ σωτῆρα μας· καὶ παρακαλοῦμεν τὴν ἐγγενείαν του τῆ αὐ | τῆ πατρικῆ προνοία καὶ προστασία ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι ταύτης τῆς | στιγμῆς δὲν μᾶς παρέβλεψεν εἰς τίποτε, οὕτω καὶ εἰς τὰ μετέπειτα νὰ μᾶς προ | στατεύσῃ πατρικῶς, καὶ νὰ μᾶς σώσῃ τῆς ἀπανθρώπου μαχαίρας τοῦ ἐχθροῦ, | μὴ παρατηρῶν παντάπασιν ἂν συνεργεῖα τοῦ δαίμονος ἐνίοτε συμβαίνουσι καὶ τινα | λυπηρὰ προσκρούσματα πρὸς τὴν ἐγγενείαν του ἔκτινων κακοήθων καὶ ἀχρείων ἀνθρώπων. | διὸ καὶ ὑποσχόμεθα ἅπαντες νὰ παραφυλάττωμεν ἀσάλευτα πάντα τὰ ἡμῶν ὑπὸ | τῆς ἐγγενείας του προσταττόμενα, ὅσα ἀποβλέπουσι κοινῶς πρὸς τὸ κοινὸν καλὸν | τῆς πατρίδος μας, χωρὶς τινὸς ἀντιλογίας. ἄνδεις ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐξ ἡμῶν ἐκβαίνη | ἀπὸ τὰ προσταττόμενα τῆς ἐγγενείας του, νὰ παιδεύηται ὑπὸ τῆς ἐγγενείας

του αὐστηρῶς. διὰ τοῦτο καὶ δίδομεν κοινῶς τὸ παρὸν εἰς χεῖρας τῆς εὐγενείας του εἰς ἔνδειξιν. καὶ ὑποσημειούμεθα.

1821: Ὀκτωβρίον 24. Κασάνδρα.

» ἀναγνώστης γεωργίου βεβαιοῦ	» Γιανάκης βεβαιοῦ
» αντρουλης κουσταντις βεβαιοῦ	» γαροφολας ἀγιομάμητης βεβειοῦ,
δημήτριος Ἰωάννου ¹
» χριστοδολος το ἀδάμι βεβεος	» βαβδηνος παύλος βεβεοῦ
» διμπτρακι το βεβαιοῦ	» παπασαραφιανος βεβειον: ἀναγνωστις
του ἀδάμι ἀπο αθιο βέβειος
» ἀναγνώστης χυμεντοῦ βεβαιοῦ	» γιοργις μαβροδι βεβειον γιορο
αντονης βεβειον
» σταμος βεβαιοῦ	» διμος σταμπολους βεβειον
» νικολακης χριστόδουλι βεβεοῦ	» στιριανὸς τζουφλικνοτης βεβειον
» ρηγας κιοιτζι βεβειοῦ	» κοτας γαλατζανὸς βεβειον
» γιανάκης παπὰ βεβεοῦ	» ζιρμπιλις γιοργιο φτονος βεβεοῦ
» κόνσταντι νικολα βεβεοῦ	» ληβαδίτης νικόλα βεβεοῦ ²

ὄλη μικρὴ καὶ μεγάλῃ βεβεόνομεν τὰ ἄνοθεν

1. Ἀπὸ τὸ ἀντίγραφο τοῦ ΤΧΕΒ λείπει ἡ μνεία τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Δημητρίου Ἰωάννου.
 2. Στὸ ἀντίγραφο εἶναι διαφορετικὴ ἡ σειρά τῶν τελευταίων ὑπογραφῶν.

8 Νοεμβρίου 1821

‘Ο Ἰάκωβος Βατοπεδινός ἀδυνατεῖ νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸν Ἐμμ. Παπά.

‘Ο ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος Βατοπεδινός γιὰ λόγους ὑγείας ἀδυνατεῖ νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸν Ἐμμ. Παπά. Δίφυλλο, σχηματισμένο ἀπὸ διπλωμένο κάθετα μονόφυλλο, διαστάσεων 0,34 × 0,245. Τὸ κείμενο μὲ γραφὴ εὐανάγνωστη στὴν πρώτη σελίδα (ΙΕΕ).

Στὴν τέταρτη σελίδα :

Τῷ πανευγενεστάτῳ καὶ πανενδόξῳ ἀρχηγῷ καὶ ὑπερασπιστῇ τῆς Μακεδονίας, κυρίῳ κυρίῳ Μανουὴλ παππᾶ, τῷ ἐν Χριστῷ μοι ἀγαπητῷ καὶ περιποθῆτῳ. εὐχετικῶς.

*Τὴν περιπόθητόν μοι καὶ πανένδοξον
εὐγενείαντῃς, πατρικῶς ἐν κυρίῳ εὐχόμενος
ἠδέως προσαγορεύω.*

† Καὶ μετὰ τὴν ἔρευναν τῆς περιποθήτου / μοι ἀγαθῆς ὑγείας τῆς, δη-
λοποιῶ ὅτι ἂς / μένωσ ἔλαβον τὸ περιπόθητόν μοι ῥα / βásiόν τῆς, καὶ ἐχά-
ρην τὴν ἀγαθὴν ὑγείαν τῆς, ἴδον καὶ τὰ ὅσα μὲ σημειοῖ / διὰ νὰ ἔλθω εἰς τὰ
αὐτόθι. ὅθεν καὶ / ἐγὼ ἐπιθυμοῦσα διὰ νὰ ἔλθω, νὰ τὴν προσ / κινήσω προ-
σωπικῶς, πλὴν εἰς τὸ χάλι / ὅπου εὐρίσκομαι, ἴσως μανθάνει καὶ ἀπὸ / ἄλ-
λους, ὅχι εἰς Καραῖς νὰ ἀνέλθω / ἠμπορῶ, ἀλλ’ ἔχω τώρα δύο μῆνας, ὅπου
ἀπὸ τὴν κάβιάν¹ μου δὲν εὐγῆκα / πάσχοντας ἀπὸ ἀρρώστιαν, καὶ ἀπὸ τὸ
/ ὑπερβολικὸν πάθος ὅπου ἔχω, ὅπου / μοι ἐκατέβη περισσότερον, καὶ ἔγινα
ἄλ / λος ἐξ ἄλλου, καὶ καθ’ ἡμέραν προσ / μένω τὸν θάνατον. διὰ τοῦτο τὴν
πα / ρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσῃ, ὅπου δὲν ἦξι / ώθην νὰ πληρώσω τὸ θέλημά
τῆς. ταῦ / τα ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ μένω.

ἄωκα’ Νοεμβρίου ἡ’

Τῆς περιποθήτου μοι, καὶ πανενδόξου εὐγενείας τῆς, εὐχέτης πρὸς Θεόν, καὶ
πρόθυμος εἰς τὰς ἐπιταγὰς τῆς.

Ἰάκωβος ἀρχιμανδρίτης Βατοπεδινός.

1 Καβιά = κελί;

9 Νοεμβρίου 1821

Μουρασελές Χασεκῆ Χαλίλ μπέη.

Παρακάτω παραθέτω δύο έγγραφα (73 και 75) με τὸ ἴδιο σχεδὸν περιεχόμενον, πού δημοσιεύονται ἀπὸ τὸν Φιλήμονα, *Δοκίμιον*, 4 σ. 489 καὶ 490, παρμένα ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸ Ἄρχεῖο Παπᾶ, στὸ ὁποῖο ὅμως τώρα δὲν βρίσκονται, ἴσως γιὰτὶ δὲν τὰ ἐπέστρεψε. Ὁ Τοῦρκος διοικητῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους Χασεκῆ Χαλίλ μπέης, ἀπελευθερωμένος τώρα ἀπὸ τὴ φυλακὴ τῶν Καρυῶν, ὅπου τὸν εἶχαν κλείσει μετὰ τὴν ἐκρηξὴ τῆς ἐπαναστάσεως, ζητεῖ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἐσφιγμένου νὰ συλλάβουν καὶ νὰ τοῦ στείλουν τὸν ἠγούμενό τους μαζὶ μετὰ τὸν Ἐμμ. Παπᾶ καὶ τὸν πιστό του σύντροφο μοναχὸ Νικηφόρο Ἰβηρίτη.

(Τ.Σ.)

Ἐν εἴδει μουρασελῆ σᾶς γράφεται τὸ παρὸν ἐμοῦ τοῦ Χασεκῆ Χαλίλ βέη, ζαπίτου τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Πρὸς ἐσᾶς τοὺς ἅπαντας καλογήρους τοῦ μοναστηρίου Ἐσφιγμένου, γνωστὸν ἔστω ὑμῖν, ὅτι σήμερον ἀπ' ἐδῶ ταῖς Καραῖς ἐφυγεν ὁ λεγόμενος Ἄρχοντας μετὰ τοῦ ἐπαράτου καὶ ὀπαδοῦ του Νικηφόρου, καὶ ἦλθον αὐτοῦ τοὺς ὁποίους νὰ τοὺς πιάσητε καὶ νὰ μᾶς τοὺς στείλετε ὁμοῦ καὶ τὸν ἠγούμενόν σας. Ἄν ὅμως καὶ παρακούσητε εἰς τὰ γραφόμενά μου καὶ δὲν τοὺς πιάσητε νὰ μᾶς τοὺς στείλετε, ὕστερον θέλετε μείνει ἀνυπολόγητοι καὶ εἰς τὸ Δουβλέτι καὶ εἰς ἐμένα. Προσέξατε καλῶς νὰ μὴ προφασισθῆτε ἀκαιῶς προφάσεις καὶ ματαιολογίας, διότι ἐγὼ κάμνω τὸ χρέος μου ὡς καλοθελητῆς τοῦ τόπου καὶ τοῦ μοναστηρίου σας· ὅθεν καὶ σεῖς δὲν πρέπει νὰ θελήσητε τὸν ἀφανισμόν σας. Οὕτω ποιήσατε ἐξ ἀποφάσεως καὶ νὰ μοὶ ἀποκριθῆτε εἰς τὰ γραφόμενά μου μετὰ τὸν ἴδιον κομιστήν.

1821 νοεμβρίου 9, ἡμέρα τετάρτη

10 Νοεμβρίου 1821

Ἡ μονὴ Ξενοφῶντος πρὸς Ἐμμ. Παπά.

Ἡ μονὴ Ξενοφῶντος ἀρνεῖται νὰ παραδώσει στὸν Ἐμμ. Παπά τὸ ἀποθηκευμένο σ' αὐτὴν σιτάρι ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐχθρική στάση ποὺ παίρνουν ἀπέναντί του οἱ προϊστάμενοι τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως. Δίφυλλο, σχηματισμένο ἀπὸ διπλωμένο μονόφυλλο, διαστάσεων 0,215 × 0,214. Τὸ κείμενο μὲ καθαρὴ γραφὴ στὴν πρώτη σελίδα.

Στὴν τέταρτη σελίδα : † Τῷ Πανευγενεστάτῳ ἄρχοντι Κυρίῳ Κ(υρίῳ) Ἐμμανου-ἠλ τῷ θεοφρουρήτῳ ἀρχιστρατήγῳ καὶ ὑπερασπιστῇ Μ(ακεδονίας) : / Εὐχετικῶς.

Δίπλα ἀπὸ τὴ διεύθυνση : 400 κιλά σιτάρι (ΙΕΕ).

(Τ.Σ. Ἀγίου Γεωργίου)

*Τὴν προσφιλεστάτην ἡμῶν
αὐτῆς πανευγένειαν, εὐχόμενοι
ὀλοφύχως, ἀσπαζόμεθα.*

† Σήμερον ἐλάβομεν τὸ πανευγενὲς αὐτῆς Γράμ | μα, ἐν ᾧ εἶδομεν τὰ
περὶ τοῦ σίτου ὄνπερ ἀφή | σατε ἐνταῦθα, περὶ οὗ σᾶς λέγομεν ὅτι αὐτὸ | τὸ
πισοεστράφησεν ἢ Κοιότης διὰ δύο ῥαβασί | ων της, ὅτι δηλονότι νὰ στέκη
ὑπὸ τὴν ἔξου | σίαν τῆς Κοιότητος χωρὶς ἡμεῖς νὰ τολμήσω | μεν νὰ δόσω-
μεν εἰς τινὰ κόκκον τὸ παράπαν. | ὅθεν οὔτε ἡμεῖς τὸ χρειαζόμεθα εἰς τοιαύ-
την ὕψη | λὴν τιμὴν, ἀλλ' οὔτε δυνάμεθα νὰ μετασαλεύσωμεν αὐτὸ ἄνευ τὴν
τῆς Κοιότητος ἄδειαν, κα | θῶς ἀνωτέρω κεκαλυμένως εἴπωμεν. | διάτοι τοῦ-
το καὶ τὴν εὐχόμεθα πᾶν ἀγαθὸν καὶ | σωτήριο, παρὰ θεοῦ παντοκράτορος.

,αωκά', νοεμβρίου 10.

Τῆς ὑμετέρας πανευγενείας,

εὐχέται πρὸς διάπτυροι

καὶ εἰς τοὺς ὀρισμούς:

† *Καθηγούμενος τοῦ ἱεροῦ Κοινοβίου ξενοφῶντος*

Παῖσιος ἱερομόναχος καὶ οἱ σὺν ἐμοί.

11 Νοεμβρίου 1821

Οἱ προϊστάμενοι 19 μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὁρους πρὸς τὴν Ἐσφιγμένου.

Οἱ προϊστάμενοι 19 μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὁρους, ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ Ἐσφιγμένου, συνηγοροῦν καὶ ἀπαιτοῦν νὰ ἐκτελεστεῖ ἡ ἀπὸ 9 Νοεμβρίου διαταγὴ τοῦ Τούρκου διοικητῆ τοῦ Ἁγ. Ὁρους (βλ. ἔγγρ. 73).

(Τ.Σ. τῆς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους).

Εἰς τὴν πανοσιότητά σας ἅγιοι πατέρες τοῦ ἱεροῦ Κοινοβίου Ἐσφιγμένου. Χθὲς ὁ ἐνδοξότατος ἡμῶν Χασεκῆ ἀγᾶς μας σᾶς ἔγραψε μουρασελέν, διὰ νὰ πιάσητε ἐνέχειρον τὸν Ἄρχοντα καὶ τοὺς λοιπούς, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος σᾶς ἔγραψε. Λοιπὸν σᾶς γράφομεν καὶ ἡμεῖς οἱ τῶν εἴκοσι ἱερῶν μοναστηρίων Προϊστάμενοι, οἱ ἐν τῇ ἱερᾷ συνάξει, νὰ κάμητε τὸ ἴδιον, ὁμοφώνως δηλαδή, νὰ μᾶς τοὺς φέρετε ἐνταῦθα ἀναμφιβόλως, καὶ τοὺς ζητοῦμεν ἀπὸ ἐσᾶς ἀφένκτως· καὶ ἰδοὺ ὅπου στέλλομεν ἐπίτηδες ἀνθρώπους, διὰ νὰ τοὺς πάρουν. Καὶ ὅσοι ἀκολουθοῦν τὸν Ἄρχοντα ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους πατέρας, νὰ ἀφήσουν τὸν Ἄρχοντα καὶ ἐπιστρέψουν εἰς τὰ κελλία των· εἰ δὲ καὶ φανοῦν παρήκοι, θέλουν ὑποπέσει εἰς ὀργὴν μεγάλην, καὶ θέλει χάσουν καὶ τὰ ὀσπήτιά των. Ὁμοίως καὶ ὅσοι κοσμικοὶ εὐρίσκονται μὲ αὐτόν, ὅλοι νὰ τὸν ἀφήσουν, διότι καὶ αὐτοὶ καὶ ὅσοι ἄλλοι πιασθοῦν, ἔχουν νὰ παιδεύονται.

Ταῦτα πρὸς εἶδησιν σας καὶ μένομεν.

Ἰωακὰ' νοεμβρίου ια'.

Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ Κοινῇ Συνάξει τῶν δεκαεννέα ἱερῶν μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὁρους

Προϊστάμενοι

16 Δεκεμβρίου 1821

Σύντομη ιστορία τοῦ Ἀγ. Ὁρους ἐπὶ τουρκοκρατίας.

Δίφυλλο γράμμα τοῦ ἀρχιμανδρίτη Προκοπίου Δενδρινοῦ, γραμμένο στὴ Σκόπελο, πρὸς τὸν Ἰωάννη Κλάδο στὸ Ναύπλιο μὲ κείμενο στὶς τρεῖς πρώτες σελίδες. Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει γραφεῖ μὲ εὐανάγνωστες λέξεις ἀπὸ γραμματικὸ καὶ μόνον ἢ ὑπογραφή τοῦ Δενδρινοῦ εἶναι ἰδιόχειρη. Τὸ κείμενο, ποῦ κάνει μιὰ σύντομη ἀναδρομὴ στὴν ἱστορία τοῦ Ἀγίου Ὁρους μὲ πολλὰ ἀνακριβῆ ἱστορικὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα οἰκονομικὰ ποῦ πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν μόνον ὕστερ' ἀπὸ κριτικὴ βάσανο, περιγράφει τὰ δεινὰ τοῦ Ἀγ. Ὁρους καὶ τῶν γύρω χριστιανικῶν χωριῶν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τίς συγκρούσεις χριστιανικῶν καὶ τουρκικῶν στρατευμάτων στὴν Κασσάνδρα καὶ στὸ Ἀγ. Ὁρος (μιλεῖ γιὰ τεράστιες ἀπώλειες τῶν ἐχθρῶν) καὶ τέλος τὴ φυγὴ καλογήρων μὲ ἱερὰ κειμήλια (ΙΕΕ). Ὁ ἰσχυρισμὸς ὅμως τοῦ ἀρχιμανδρίτη ὅτι οὔτε τὸ Ὁρος οὔτε ἡ Παλλήνη (Κασσάνδρα) ἐπροσκύνησαν, ἐφόσον ἔφυγαν ἀπ' αὐτὰ οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ ἀδυνατοί, ἀποτελεῖ ἀπλή παρηγοριά:

Φίλτατέ μοι Κύριε Ἰωάννη!

Πρότρητα ἔλαβον τὸ πρὸς ἐμὲ γράμμα της, καὶ εὐηγηθεὶς τὰ περὶ αὐτὴν, ἐχάρην | τὰ μέγιστα εἶδον τὴν ἀξίωσίν της, καὶ διὰ χάριν σὴν καὶ τοῦ φίλου, ἰδοὺ τῇ σημειῶ, ὅσοι ἐκ | πολλῶν ἄλλων δεινωτέρων διηρέθησαν τοὺς ἐν τῷ Ὁρει εἰς ἀποστασίαν. |

Κύριε! πρέπει νὰ γνωρίζῃ ἡ ἐξοχότης της, ὅτι οἱ ἐν τῷ Ὁρει Πατέρες πρὸ ἑξακοσί | ὦν περίπου ἐτῶν, ἔτι βασιλεύοντος τοῦ Ὁρχάνου κατὰ τὴν Προῦσαν τῆς Βιθυνίας, βλέποντες | αὐτὸν κατὰ τε γῆν καὶ θάλασσαν Ἰσχύοντα, καὶ τῶν Τούρκων εἰς ληστρικὰς ἐφόδους ἀπανταχόσε ἐπι | τρεχόντων εἰς τρόπον ὅτι καὶ πολλὰ Μοναστήρια τῶν ἐν τῷ Ὁρει ὑπ' αὐτῶν κατηδαφίσθησαν | καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς βαρβαρικῆς μαχαίρας ἔργον ἐγένοντο, καὶ μηδεμίαν ἀσφάλειαν καὶ τῆς | ἰδίας αὐτῶν ζωῆς ἔχοντες, ἀνέβησαν τινὲς ἀποσταλέντες εἰς Προῦσαν καὶ ἐγένοντο ὑπὲρ | κοιι τῷ τυράνῳ ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ προσφέρωσι κατ' ἔτος 3500: ἄσπρα, ὃ ἐστὶ γρ(όσια) τουρκι | καὶ 29 ¹/₆, καὶ νὰ μένωσιν ἀνενόχλητοι, δοῦς αὐτοῖς καὶ δίπλωμα ἐνυπόγραφον ἀνακτο | ρικόν¹. Καὶ οὕτως ἐξηκολούθησαν τὰ μέρη ἀμφοτέρωτα περίπου σχεδὸν χρόνων 200: μέχρι | τῆς εἰς Θράκην αὐτῶν διαβάσεως, καὶ τῆς Θεσσαλονικῆς ὑπ' αὐτῶν κατακτήσεως. Τότε ὁ | ἐν Ἀνδριανουπόλει τυρῶνῶν, ὁ πατὴρ τοῦ κατακτητοῦ, ἀπεναντίας τοῦ ἰδίου αὐτοῦ διπλώματος | καθυπέβαλλε τὸ ὄρος εἰς δεκατισμὸν τῶν τῆς γῆς προϊόντων, ἐπισφραγίσας νὰ ἦναι | καθ' ὅλα τὰ ἄλλα τὸ ὄρος ἐλεύθερον. Μετὰ δὲ τὴν κατάκτισιν τῆς Βασιλευούσης, παραβάς | τὰς μεθ' ὄρκων συμφωνίας του, καθυπέβαλλε νὰ πληρώνουσιν οἱ ἐν τῷ Ὁ-

1. Ἡ ὑποταγὴ τοῦ Ἀγ. Ὁρους μνημονεύεται ἐπὶ Βαγιαζιτ Α' (1389-1402) ('Απ. Ε. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, ἔκδ. Β', Θεσσαλονίκη 1974, σ. 143).

ρει και 2.500 γρ(όσια) | λόγω χαρατζίου, και πλέον να μὴν ἐνοχληθῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς μὲ ἀράς και κατ' αὐτοὺς φορικτὰ | ἐπιτίμια. Ἐλλὰ δὲν ἀπέρασαν τὸ μεταξὺ πολλοὶ χρόνοι, και πάλιν καθυποχρέωσεν εἰς ἄλλα εἶδη διὰ τὰ φορέματα τῶν Γιαντζιζάρων, και διὰ τὴν ζωοτροφίαν αὐτῶν, και ἐπαύξησεν | τοῦ χαρατζίου, σχεδὸν 1500: γρ(όσια) μέχρι πρὸς 60: σχεδὸν χρόνων, ὅτε καθυποχρέωσε νὰ | πληρῶνῃσιν σχεδὸν 50.000: γρ(όσια)¹, ἄλλὰ πρὸς 15 ἡδη ἐτῶν, ἐλάμβανον ἐπέκεινα τῶν 110.000: | γρ(όσια), ἐκτὸς ὅπου ἀφήρπασαν και ὑπὲρ τὰς 400.000 στρεμμάτων γῆν, και ταῦτα ἐγένοντο | κατ' εὐθείαν ἀπὸ Πόλεως. Ὅσα δὲ ἐδοκίμαζε τὸ ὄρος ἀπὸ μέρος τῆς Θεσσαλονίκης και | Σερρῶν ἐπηξέσαν τὴν ἀνωτέρω ποσότητα εἰς 200.000 γρ(όσια), ὥστε κατήτησε νὰ μὴν δύνανται | οἱ ἐν αὐτῷ Πατέρες, ἄλλὰ νὰ ζῶσιν δι' ἐλέους. Ἐὰν δὲ ποτὲ τις ἀδικούμενος ἢ ἀφαιρούμενος κτῆμα | παρ' ἄλλου τινὸς δυνάστου κατέφευγεν εἰς τὴν Βασιλεύουσαν προσκλινσόμενος, | ἐτόιμῳς ἤκουε τὸ «γίνετε Τοῦρκοι, νὰ ἀπαλλαγῆτε». Και ταῦτα, καιτοὶ δεινὰ ὄντα, ἀποτεινὸ | μενα μέντοι κατ' εὐθείαν πρὸς τοὺς Πατέρες, και προσωπικὰ λογιζόμενα, ἦσαν και ὑπο | φερτά. Τῶν δὲ περὶ χριστιανῶν τὰ πάθη ἦσαν παντὴ ἀπαραμῆθητα, καταδυναστεύσεις, | ἀρπαγαὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν κτημάτων, ἐναπαιτήσεις σχεδὸν ἀπίστευτοι, θάνατοι τραγικοὶ, | και τὸ δεινότατον, ἀρπαγαὶ νέων και κορασίων τῶν φιλτάτων τέκνων τους. Τούτων πάντων | κορυφθέντων, ζῆλω περὶ τὴν Πίστιν και τῶν ἀδελφῶν, πολλῶν δὲ και συγγενῶν, τὴν || θείαν βοήθειαν ἐπικαλεσάμενοι συνηκολούθησαν τοῖς ἄλλοις. Διαζῶραγόντων δὲ τῶν πραγ | μάτων, και καταφυγόντων ἀπάντων εἰς τὸ Ὅρος, συνεκροτήθησαν και μάχαι πολλαί. Πρῶτον | μὲν οἱ ἐκτὸς τοῦ Ὅρους χριστιανοί, καύσαντες και ἀποκτείναντες ἐφόδῳ πᾶντας τοὺς μεταξὺ ὄρους | και Θεσσαλονίκης Τοῦρκους, συνεκρότησαν και πολέμους ἀρκετοὺς εὐδοκιμοῦντες, ἔπειτα δὲ δι' ἔλλειψιν | πολεμοφοδίων εἰσηλθον εἰς τὸ Ὅρος, και εἰς τὴν Κασάνδραν, Παλήνην ποτὲ ὀνομαζομένην. | Ἐκστρατεύουν Τοῦρκοι πρῶτον Μακεδόνες, οἱ νῦν κίρτζαλίδες λεγόμενοι κατὰ τοῦ ὄρους, θέλον | τες νὰ ἔμβωσιν και νὰ αἰχμαλωτίσωσιν τὸν λαόν, τοὺς ὁποίους προσηπῆντησαν πολλοὶ νέοι τῶν ἐν | τῷ ὄρει, και πρόσφυγες, θανατώσαντες ἐξ αὐτῶν τοὺς πλείους, τοὺς δὲ κατεδίωξαν. Τούτους διαδέ | χεται ὁ Παῖράμπασας μὲ 12.000 ἱππικόν, ὅστις ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ πολεμηθεὶς, ἀνεχώρησεν | οὐδὲ μὲ 2.000 ἀνθρώπους. Και ἐν τῷ ταῦτα ἐγίνοντο ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Ὅρους, ἄλλα τραγικῶ | τερα τούτων ἐγίνοντο ἐν Παλήνῃ, ὅπου εἰς διαφόρους ἐφόδους ἐθανατώθησαν ὑπὲρ τὰς 15.000 | ἐχθροί, και ταῦτα μὴ ἐχόντων τῶν ἡμετέρων κόνιν πυρίτιδα, οὐδὲ σφαίρας μολυβδίνους, | και πρὸς ζωάρκεια τὸ πάντων ἀναγκαϊότερον. ὅθεν δὴ ἀπελπισθέντες, οἱ μὲν πλείους τῶν | ἐν τῷ ὄρει, και

1. Γιὰ τὴν οικονομικὴ κατάσταση στὸ Ὅρος μετὰ τὸ 1770 βλ. Στεφ. Παπαδοπούλου, «Μακεδονικὰ σύμμεικτα», Μακεδονικὰ 6 (1964-1965) 152-172.

ἐν τῇ Παλήνῃ ἀνεχώρησαν εἰς τὰς Νήσους. Ὅσοι δὲ δι' ἄλλειψιν πλοίων καὶ ἄλλων ἀναγκαίων εἰς φυγὴν, ἐναπελείφθησαν εἰς Παλήνην, οἱ μὲν ἄνδρες ἔργον ἢ βαρβαρικῆς μαχαίρας ἐγένοντο, οἱ δὲ παῖδες, γυναῖκες, καὶ κορασίδες ψυχὰ ὑπὲρ τὰς 1.500 ἠχμαλωτίσθησαν. Τότε καὶ ἐκ τῶν Μοναστηρίων σχεδὸν οἱ πάντες παραλαβόντες τὰ ἱερὰ κειμήλια ἀνεχώρησαν, ἐναπομεινάντων εὐαριθμῶν ἀσήμεων ἀνθρώπων, οἵτινες ἐν τῷ αὐτῷ σχεδὸν ἔτει ὑπετάγησαν δ' ἀθῆς τῷ τυρῶνῳ, ὡς καὶ οἱ ἐν τῇ Χερσόνησῳ Παλήνῃ, ἀφ' ἧς οἱ δυνατώτεροι ἄχρι καὶ σήμερον διατελοῦσιν ἐν Σκοπέλῳ, οἱ δὲ τούτων, ὡς καὶ τῶν Πατέρων οἱ πλείους, τῆδε κακεῖσε περιφερόμενοι, χήτει τῶν ἀναγκαίων ἀπέθανον, καὶ οὐδεὶς ποτὲ τῶν ὀποσοῦν εἰδότεων ἐπέστρεψε ἢ εἰς τὸ ὄρος ἢ εἰς Παλήνην, ἢ ἤρετίσαντο ὑπακοῦσαι τῷ τυρῶνῳ, ἀλλὰ πάντοτε περιμένονσι παρὰ θεοῦ διὰ τῶν Κραταιοτάτων Βασιλέων τὸ ἐπιθυμητὸν τῆς Ἐλευθερίας χρῆμα. Τούτων οὕτως ἐχόντων, φίλε! οὐδὲ τὸ ὄρος ἢ προσκύνησεν, οὐδὲ ἡ Παλήνη, καὶ τούτων μὴ προσκνησάντων, οὐδὲ τὰ λοιπὰ τῶν χωρίων. Εἰ μὴ τις εἶπη, ὅτι καὶ Ἀθήναι, καὶ Βοιωτία καὶ τὰ λοιπὰ μέρη ἐπροσκύνησαν. Μάλιστα δὲ οἱ ἐν τῷ ὄρει, ἐπειδὴ οἱ ἐκ τῶν ἤδη ἐν αὐτῷ εὐρισκομένων, τὰ $\frac{4}{5}$ εἰσὶ ξένοι, σταλέντες διὰ τοῦ πατριάρχου κατὰ προσταγὴν ἔντονον τοῦ Σουλτάνου δι' ἰδίαν του ἀπόλαυσιν. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ εἰπῶ ἐγὼ ὅτι τὸ Μοναστήριόν μου ἐπροσκύνησεν, ἐν ᾧ μόλις εἰσὶ τρεῖς γνήσιοι ἀδελφοὶ εὐτελεῖς, καὶ πέντε ἕξ ξένοι, καὶ ἡμεῖς οἵτινες τὸ ἐκτίσαμεν καὶ τὸ ἐπροκίσαμεν ὑπὲρ τοὺς 150 διατελοῦμεν ἐνταῦθα; Τίς ποτὲ τῶν περιοουσίαν κτημάτων ἐχόντων καὶ τῶν δυναμένων ὅπλα φέρειν ὄντων ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τῶν μηδὲν ἐχόντων τὰς πράξεις λογίσητε; ἢ Δὲν ἐπροσκύνησε, Κύριέ μου, τὸ ὄρος, οὔτε ἡ Παλήνη, οὔτε ἡ ἐξοχότης τῆς νὰ θελή | ση ποτὲ νὰ προφέρῃ τὴν κατάπικρον ταύτην λέξιν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ πρὸς ἀπάντησίν σας. μένω δὲ ὡς εἰμι διὰ παντός.

αωκή: δεκεμβρίου ις'

Τῆς ἐξοχότητός της

ὄλωσ εὔνοος καὶ πρόθυμος

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Προκόπιος Δενδρινός

Ἄς προσφέρῃ τῷ φίλῳ της τὰς ἐξ ἐμοῦ ταπεινὰς προσήσεις. Παρακαλῶ νὰ ἔχω ἀπόκρισίν της, ἐὰν ἐξυπηρέτησα τὴν εὐχαρίστησίν της καὶ τοῦ φίλου | τὴν περιέργειαν. Κύριέ μου, δὲν ἔχω τὰ μέσα, εἰδὲ ἤθελον κάμει, ἀκριβῆ περιγραφὴν τῶν καταχρήσεων καὶ τῆς δεινῆς βαρβαρικῆς τυραννίδος, καὶ εἶμαι πλέον ἢ βέβαιος ὅτι κάθε ψυχὴ ἀνθρώπινος ἤθελε καμφθῆ | εἰς οἶκτον φιλανθρωπίας.

Στὴν τελευταία σελίδα:

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον Κύριον Ἰωάννην
Κλάδον:

Εἰς Ναύπλιον

25 Δεκεμβρίου 1821

Πιστοποιητικὸ Δημ. Ὑψηλάντη.

Ἐπίγραφο, σὲ ἄσπρο μονόφυλλο, ἀποδεικτικῷ τοῦ Δημ. Ὑψηλάντη, τὸ ὁποῖο δίνει στοὺς γιουὺς τοῦ Ἐμμ. Παπαῦ πρὸς ἀναγνώριση τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν τοῦ πατέρα τους πρὸς τὸ ἔθνος (ΤΧΕΒ). Τὸ δημοσίευσε ὁ Ἰ. Μαμαλάκης, «Νέα στοιχεῖα...», ΔΙΕΕ 14 (1960) 537.

(Τ.Σ.)

Ἄρ. 7

Ὁ φιλογενέστατος Μανωλάκης Παπαῦ:

Στρατολογήσας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Γένους ἐπολέμησε γενναίως τοὺς τυράννους εἰς τὰ μέρη τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὴν Κασσάνδραν διὸ καὶ Ἀρχιστράτηγος τῶν μερῶν τούτων ἐψηφίσθη παρ' ἡμῶν. Ἐπειδὴ δὲ κακῆ τύχῃ ἀπέθανεν ἐξ ἀποπληξίας, εἰς ἀπόδειξιν τῶν ὑπὲρ τοῦ Γένους ἀγώνων καὶ εὐεργεσιῶν του ἐδόθη εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τὸ παρὸν ἡμέτερον ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφράγιστον μαρτυρικόν.

Δημήτριος Ὑψηλάντης

Ἐν Κορίνθῳ τὴν 25 Δεκεμβρίου
1821

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΓΙΩΝ ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

Τώρα, όπως είπαμε, μπορούμε να κατατάξουμε σε μια δεύτερη, χωριστή, ένότητα τα έγγραφα, γερμανικά και ελληνικά, όσα αναφέρονται στη ζωή και στη δράση των γιων του Έμμ. Παπᾶ κατά την προεπαναστατική, επαναστατική και μετεπαναστατική περίοδο τῆς ζωῆς τους. Τα έγγραφα αυτά ανάγονται σε γνωριμίες με πρόσωπα, στη συμμετοχή τους στον Ἀγώνα, σε διάφορα περιουσιακά και κληρονομικά ζητήματα, καθώς και στις προσπάθειές τους, ιδίως του τελευταίου γιου Κωνσταντίνου, για τὴν ἐπίσημη ἀναγνώριση τῶν θυσιῶν τοῦ πατέρα τους καὶ τῆ δικαίωση τῶν δικῶν τους ἀγώνων.

Α'. Ο ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΜΜ. ΠΑΠΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ

1. Τα γερμανικά ἢ ἄλλα ἐγγράφα τοῦ Ἀναστασίου σε διάφορα μεγέθη, συνήθως στὸ σχῆμα ὀρθογωνίου τετραπλεύρου, διαστάσεων 0,18 ἢ 0,20×0,12 ἢ 0,13, ἀποτελοῦν σύντομες κατὰ κανόνα ἀναμνηστικὲς πεζεὲς ἢ ποιητικὲς καταγραφὲς διαφόρων φίλων τοῦ Ἀναστασίου Παπᾶ, Ἑλλήνων ἢ καὶ ξένων, τὶς ὁποῖες ἀφιερώνουν σ' αὐτὸν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς διαμονῆς του στὴ Γερμανία καὶ Αὐστρία γιὰ λόγους παιδευτικῶν ἢ ἐμπορικῶν, καθώς καὶ στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴ συμμετοχὴ τους στοὺς ἀγῶνες τῆς ἐλληνικῆς παλιγγενεσίας.

Τὰ περισσότερα εἶναι χρονολογημένα καὶ αὐτὰ κυρίως δημοσιεύω, γιατί μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ παρακολουθήσουμε τὶς μετακινήσεις τοῦ Ἀναστασίου. Δυὸ ἀχρονολόγητα εἶναι γραμμένα ἀπὸ τρεῖς Ἑλληνας, ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ του, Ν. Παπά, τὸν P. de Théodori(;) καὶ τὸν Αὐγερινό. Ποιὸς εἶναι ὁ P. de Théodori(dis); Τὸ πρῶτο γράμμα τοῦ μικροῦ τοῦ ὀνόματος¹ εἶναι σαφῶς P.,

1. Τὸ κείμενο τῆς ἀφιέρωσης τοῦ ἀδελφοῦ του Νικ. Παπᾶ, ποὺ εἶναι γερμανομαθῆς καὶ μένει στὴ Βιέννη, στὸ ὑποκατάστημα τοῦ πατέρα του, ἔχει ὡς ἐξῆς:

Liebe und Freundschaft sind des Lebens Würze,
Sie versüßten unsers Daseins Kürze;
Sie vermehren unser Glück unser(!) Freuden,
Und schützen uns gegen alle Leiden.

Zur Erinnerung an ihren
Freund N. Pappa.

ὥστε νὰ μὴ μποροῦμε νὰ τὸν ταυτίσουμε μὲ τὸν Ἰωάννη Θεοδ. Θεοδωρίδη, πού εἶχε σπουδάσει γιατρός στὴν Πίζα καὶ μποροῦσε νὰ εἶναι κάπως σύγχρονος τοῦ Ἀναστασίου. Ἴσως νὰ ἦταν κανένας ἀδελφός τοῦ Ἰωάννη Θεοδ. Θεοδωρίδη καὶ νὰ βρισκόταν κι αὐτὸς ἔξω στὴν Εὐρώπη. Πάντως φαίνεται φίλος του καὶ ὄχι συγγενής του. Γιὰ τὸν Αὐγερινὸ δὲν γνωρίζω τίποτε.

Ἀνάμεσα στὶς γνωριμίες τοῦ Ἀναστασίου συγκαταλέγονται πρόσωπα ὀνομαστά, ὅπως ὁ μεγάλος Γερμανὸς φιλέλληνας Friedrich Thiersch, καθηγητῆς τῆς κλασικῆς φιλολογίας στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου, ἀκόμη 2-3 καθηγητῆς γυμνασίου, ἓνας εὐγενής, ὁ Georg Wilhelm Freiherr von Wedekind ἀπὸ τὴν Darmstadt κ.ἄ.

Ὅπως πρέπει νὰ συμπεράνουμε ἀπὸ τὸ δεῦτερο χρονολογημένο σημεῖωμα, τῆς 5 Νοεμβρίου 1815, ὁ Ἀναστάσιος ἀντάλλαξε τὰ ἐνθύμιά του αὐτὰ κατὰ τὴ διάρκεια τῶν γνωριμιῶν του μὲ διάφορους ξένους, κυρίως νέους καὶ νέες τῆς ἡλικίας του, καὶ τέτοια εἶχε συλλέξει ἀρκετὰ. Ἦταν, φαίνεται, συνήθεια τῆς ἐποχῆς ν' ἀνταλλάσσουν οἱ νέοι τέτοιου εἴδους δελτία πού τὰ ἀντικατέστησαν ἀργότερα τὰ γνωστὰ Λευκώματα πού κράτησαν σχεδὸν ὡς τὴν ἐποχὴ μας. Τὰ σύντομα αὐτὰ κείμενα εἶναι κυρίως στίχοι μὲ ρομαντικὸ περιεχόμενο, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται στὴν ἰδανικὴ στάση, πού πρέπει νὰ κρατεῖ ὁ ἄνθρωπος ἐμπρὸς στὰ μεγάλα χρέη καὶ καθήκοντά του. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ τὰ κείμενα ἔχουν κάποια σημασία: ἐξωτερικεύουν τὶς ἀντιλήψεις, τὶς ἀρχές, τῶν νέων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Διαβάζοντάς τα κανεὶς δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ συγκινηθεῖ, γιατί μᾶς ἀποκαλύπτουν τὴν εὐαίσθητη ψυχὴ καὶ τοῦ Ἀναστασίου Παπᾶ, πού γεμάτος ἀνησυχίες πλανιέται στὶς μικρὲς καὶ μεγάλες πόλεις τοῦ γερμανικοῦ ἢ γερμανόφωνου κόσμου τῆς Εὐρώπης.

Ἀπὸ τὰ χρονολογημένα δελτία τὰ γραμμένα στὴ Γερμανία, πού ἔχουν καὶ τὴν ἐνδειξη τοῦ τόπου, βλέπουμε ὅτι ὁ Ἀναστάσιος ἔμεινε καὶ εἶχε φίλους στὸ Augsburg (1815), Μόναχο (1815), Landshut (1816), Bamberg (1816), Regensburg (1816), Βιέννη (1816), Πράγα (1818), Βερολίνο (1819). Ἡ ὑπαρξὴ φίλων στὶς πόλεις αὐτὲς σημαίνει πιθανότατα καὶ παραμονὴ τοῦ Ἀναστασίου γιὰ ἓνα μικρὸ ἢ μεγάλο διάστημα, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ «ἐνθύμιο» ἐνὸς Valentini, πού τὸ ἔγραψε στὰ ἰταλικά στὶς 26 Ἀπριλίου 1819,

Τὸ ἀντίστοιχο τοῦ Π. Θεοδωρίδη εἶναι:

La vertu! qu'elle soit votre guide par cette vie,
Elle vous soulage, et est votre plus fort appui!
Même, si toutes les rigueurs du plus funeste sort
Ménacent vous ôter ici-bas tous vos trésors,
Elle dira à votre coeur d'une voix consolante:
Le ciel couronne l'innocence pure et constante!
A... (δυσανάγνωστη λέξη ἑλληνικῆ)

Pensez souvent à votre ami sincère
P. de Théodori[;]

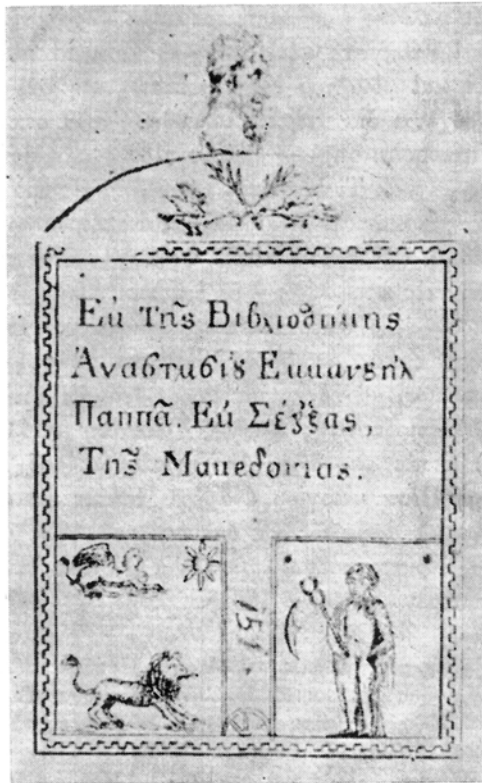
τὴν ἡμέρα πού ἔφευγε ὁ Ἄναστάσιος ἀπὸ τὸ Βερολίνο. Πάντως πρέπει νὰ θεωρηθεῖ βέβαιο ὅτι ἔμεινε ἀπὸ τὸν Νοέμβριο τοῦ 1815 γιὰ μερικὸς μῆνες στὸ Μόναχο γιὰ σπουδὲς κοντὰ στὸν καθηγητὴ Friedrich Thiersch, τοῦ ὁποῦ παρακολούθησε τὶς παραδόσεις, ὅπως συμπεραίνουμε ἀπὸ αὐτόγραφο σημεῖωμά του, ὅπου τὸν ἐπαινεῖ γιὰ τὶς προόδους του. Στὸ Μόναχο ἐπίσης τὸ 1816 τοῦ δίνει αὐτόγραφό του μὲ γνωστούς στίχους τῆς Ὀδύσσειας «Οὐ- τις ἔμοιγε ὄνομα... ἑταῖροι» (ι, 366-367) καὶ «τῶ... σοὶ μὲν ἐγὼ ξεῖνος φίλος Ἄργει... δῆμον ἴκωμαι», ὁ Ἄγγλος, ἴσως συμφοιτητῆς του, Price, ὁ ὁποῖος ὑπογράφεται ὡς Ρησείδης (βλ. σελ. 214).

Ἀπὸ τὰ 20 χρονολογημένα σημεῖωματα, γραμμένα σὲ διάφορες πόλεις τῆς Γερμανίας, τὰ 9 προέρχονται ἀπὸ τὴν πόλη Landshut, γεγονός πού ἴσως σημαίνει ὅτι ὁ Ἄναστάσιος ἔκανε ἐκεῖ τὶς περισσότερες γνωριμίες. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς συγκαταλέγονται καὶ τρεῖς φίλες του. Μὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς, τὴν Walburg O., φαίνεται ὅτι τὸν συνέδεε ἐρωτικὸς δεσμός. Ποιὸς εἶναι ὁ λόγος τῆς μακρότερης παραμονῆς του στὸ Landshut μᾶς ἀφήνει νὰ τὸ συμπεράνουμε ἕνα ἀπὸ τὰ χρονολογημένα σημεῖωματα, τὸ ὑπ' ἀριθμ. 11 τοῦ δευτέρου μέρους τῆς μελέτης μου μὲ ἡμερομηνία 22 Ἰουνίου 1816, τοῦ ἀυλικοῦ συμβούλου καὶ καθηγητῆ τῆς Ἱστορίας Konrad Mannert, ὁ ὁποῖος ἐπαινεῖ τὸν ἀκροατὴ καὶ φίλο του γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ του ἐπιμέλεια καὶ τὰ προσόντα καὶ τοῦ εὐχεται ἐπιτυχή ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του καὶ σὲ «*anderweitigen Unternehmungen*» (ἄλλου εἴδους ἐπιχειρήσεις). Τὸ στοιχεῖο αὐτὸ εἶναι αἰνιγματικό. Τί ἐννοεῖται κάτω ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς γερμανικὲς λέξεις; Μύσησ' του στὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία καὶ ἑναρξὴ συνωμοτικῆς ἐργασίας (κάπως ἀπίθανο βέβαια τὴν ἐποχὴ αὐτῇ) ἢ ὑπαινίσσεται τὴ δραστηριότητα τοῦ Παπᾶ σὲ φιλολογικὲς ἐπιδιώξεις ἢ σὲ ἐμπορικὲς ἐπιχειρήσεις; Ἀποκλίνω πρὸς τὴ δευτέρη ἐκδοχή. Τὸ τελευταῖο προεπαναστατικὸ χρονολογημένο «ἐνθύμιο» ἔχει ἡμερομηνία 26 Ἀπριλίου 1819 καὶ γράφτηκε στὸ Βερολίνο. Στὰ 1820 ὁ Ἄναστάσιος, «ἀνὴρ λόγιος μορφωθεὶς εἰς τὸ Μόναχον», δημοσιεύει στὸ ἐλληνικὸ περιοδικὸ τῆς Βιέννης *Καλλιόπη* (σ. 116-120, 122-126, 129-134, 140-142) μετάφραση τῆς Ἀραχναϊολογίας τοῦ Γερμανοῦ Joseph Schmidt². Ἡ Σόφη Παπαγεωργίου ἀναφέρει ἐπίσης ὡς ἔργα του 1) μετάφραση στὰ γερμανικὰ ἀσφαλῶς, σὲ ἐκδοσὴ τοῦ 1821 στὴ Βιέννη, τῶν «Λυρικῶν» τοῦ Ἀθ. Χριστοπούλου μὲ τίτλο «Ὁ Νέος Ἀνακρέων» καὶ 2) «Τὸ Χρυσοῦν Κάτοπτρον», Ἀθήνα 1851³.

2. Βλ. τὴν ἑνδειξὴ τῆς μεταφράσεως τοῦ Ἀναστ. Παπᾶ στὰ *Ἑλληνικὰ προεπαναστατικὰ περιοδικὰ, Ἐγρητήρια Α' Ἀθηνᾶ, Καλλιόπη, Μέλισσα, Τὸ Μουσεῖον*, Ἀθήναι 1971, σ. 56. Πρβλ. καὶ Ἑλλης Ἀγγέλου-Βλάχου, *Ἡ παιδείη εἰς τὰς τουρκοκρατουμένας Σέβρας*, Ἀθήναι 1935, σ. 18 ὕποσ.

3. Σόφης Παπαγεωργίου, «Ἑλληνικὰ ex libris», *Μέλισσα τῶν βιβλίων* 2 (1975-1976) 84 ὑπ. 2.

Ὁ Ἀναστάσιος ἦταν κάτοχος πλούσιας, φαίνεται, βιβλιοθήκης, πού τὴν εἶχε καταρτίσει κατὰ τὴ διάρκεια τῆς παραμονῆς του στὸ ἐξωτερικό, καὶ μάλιστα πρῶτος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας εἶχε — κατ' ἐπίδραση παλιᾶς γερμανικῆς παραδόσεως — βιβλιοκτητορόσημο (ex libris), ἓνα «ἀπὸ τὰ πιὸ χαριτωμένα πού ἔχουν γίνεи ποτέ, καὶ σὰν ἰδέα καὶ σὰν ἐκτέλεση», κατὰ τὴν Παπαγεωργίου. Παρίστανε ἐν εἴδει οἰκοσήμου, στὸ κάτω μέρος, ἀριστερὰ μέσα σ' ἓνα τετράγωνο, ἓνα λιοντάρι, μιὰ σφίγγα καὶ ἓναν ἥλιο, ἐνῶ δεξιὰ, σὲ ἄλλο δίπλα του τετράγωνο, τὸν Κερδῶ Ἐρμῆ, στὸν ὅποιον εἶχε ἀφιερωθεῖ. Ἐπάνω ἀπὸ τὰ τετράγωνα ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή: Ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης / Ἀναστασίου Ἐμμανουὴλ / Παππᾶ. Ἐκ Σέρρας / Τῆς Μακεδονίας /, καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ πλαίσιο πού περιθεῖ ὅλες αὐτὲς τίς παραστάσεις εἰκονίζονται ἀντικρουστὰ δύο πουλάκια μὲ κλαδιὰ πού διασταυρώνονται καὶ πιὸ ἐπάνω ἀκόμη, στὴν κορυφὴ τοῦ θυρεοῦ, τὸ κεφάλι ἐνὸς ἀρχαίου Ἕλληνα, συγγραφέα ἢ σοφοῦ, γιὰ νὰ δηλώσει ὁ Ἀναστάσιος μέσα στὸ ξένο περιβάλλον, ὅπου ζοῦσε, τὴν ἑλληνικὴ καταγωγή του⁴.

4. Παπαγεωργίου, ἔ. Ẃ., σ. 84-85.

2. Μένει τώρα νὰ ἐρευνησουμε, γιὰ νὰ καλύψουμε, ὅσο τὸ δυνατόν τὰ κενὰ πού μεσολαβοῦν ἀπὸ τὴν παραμονὴ τοῦ Ἀναστασίου στὸ Βερολίνο τὸ 1819 ὡς τὴν παρουσίαν του στὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1825. Ἄν λάβουμε ὑπόψιν μας τὴν ἀμέσως παραπάνω εἰδηση γιὰ τὴ μεταφραστικὴ του ἐργασία καὶ τὰ ὅσα ἀκολουθοῦν, πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι ὁ Ἀναστάσιος ἔφυγε γιὰ τὴ Βιέννη, ὅπου ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ ἐμπορικοῦ ὑποκαταστήματος τοῦ πατέρα του. Ἐκεῖ τὸν βρῆκε καὶ ἡ ἐκρηξὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία τὸν συντάρραξε, ὅπως μᾶς διαφωτίζει σπουδαία γιὰ τὸ περιεχόμενό της ἐπιστολή, γραμμμένη στὴ Βιέννη στίς 18 Ἀπριλίου 1821 πρὸς τὸν μεγαλύτερο ἀδελφὸ του Ἀθανάσιον, καὶ κατασχεμένη ἀπὸ τὴ μυστικὴ αὐστριακὴ ἀστυνομία. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτὴ, πού ποτὲ βέβαια δὲν ἔφθασε στὸν προορισμό της καὶ βρίσκεται σήμερον στὰ αὐστριακὰ ἀρχεῖα, μᾶς μιλεῖ γιὰ μιὰ ἀποφασιστικὴ γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Ἀναστασίου καμπή. Συγκεκριμένα ὁ Ἀναστάσιος, μόλις μαθαίνει τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη στὴ Μολδαβία, καλεῖ τὸν ἀδελφὸν του πού βρισκόταν στίς Σέρρες ἢ στὴν Κωνσταντινούπολη (τὸ θέμα θὰ προσπαθῆσω νὰ τὸ διευκρινίσω λίγο παρακάτω) νὰ ἔλθῃ στὴ Βιέννη, ἀφοῦ στὴν πατρίδα τους ἢ στὴν Κωνσταντινούπολη βρισκόταν «ὁ καλὸς μας πατέρας», καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν διαχείριση τοῦ ὑποκαταστήματος.

Ὁ Ἀναστάσιος ἀποφασίζει νὰ κλειδώσῃ στὸ σιδερένιον χρηματοκιβώτιον τὰ ἐμπορικὰ βιβλία καὶ νὰ φύγῃ μὲ 12 ἄλλους Ἑλληνας καὶ τὸν λογιστὴν του, «έναν ἄνδρα μὲ ἀξία καὶ ψυχὴ», γιὰ νὰ ἀγωνιστοῦν κάτω ἀπὸ τὶς διαταγὰς τοῦ πρίγκιπα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας τους. Ἡ ἐπιστολὴ του ἀξίζει νὰ παρατεθεῖ κυρίως γιὰ τὰ γνήσια καὶ θερμὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα τοῦ νέου (αἰσθήματα πού χαρακτήριζαν ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας Παπᾶ), τὰ ὁποῖα τοῦ χαρίζουν τὸν οἶστρο καὶ τὴ δύναμιν ἐνὸς μεγάλου λογοτέχνη:

Ἀγαπημένε μου ἀδελφέ!

Σοῦ ἔγραψα πρὸ ἡμερῶν καὶ χθὲς ἐν παρόδῳ γιὰ τὴν ἀπόφασίν μου νὰ ἀναχωρήσω. Ἐπειδὴ ὁμως σκέφτηκα, ὅτι μπορεῖ νὰ τὸ ἐθεώρησες γιὰ ἀστεῖον, γι' αὐτὸ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ σοῦ στείλω σήμερον γράμμα μὲ εἰδικὸ ταχυδρομὸν καὶ νὰ σὲ πληροφορήσω γιὰ τὴν ὅλη ἀλήθειαν τοῦ σκοποῦ μου καὶ ἔτσι νὰ κανονίσῃς, ὅπως εἶναι συμφερότερον, πολυαγαπημένε μου!

Εἶναι ἓνας μῆνας τώρα, πού δὲν εἶχα ἡσυχία οὔτε στιγμή. Εἶχα στρέψει ὅλη τὴν προσοχήν μου στὴν τωρινὴν κατάστασιν καὶ ἤθελα νὰ βρῶ ἓνα μέσον γιὰ νὰ ἰκανοποιήσω τὸν ἑαυτόν μου καὶ γενικὰ τὴν οἰκογένειάν μου. Ἀλλὰ ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸν στάθηκε ἀδύνατον νὰ προτιμήσω τὴν ματαιότηταν καὶ νὰ παραμερίσω τὸ ἔνδοξον γεγονός τοῦ αἵωνος.

Μιὰ γυναικεία μορφὴ στεκόταν πάντα μπροστὰ στὰ μάτια μου θλιμ-

μένη, κλαμένη, πληγωμένη, βαριά άλυσσοδεμένη. Πάντα με κοίταζε με βλέμμα άπενές χωρίς νά μου μιλεῖ. Ἐλλά τέλος, πρῖν ἀπό λίγες μέρες μου εἶπε θυμωμένα:

— «Παιδί μου, πάψε πιά νά εἶσαι σκυθρωπός! Πάψε νά εἶσαι μόνο ὁ Ἄναστάσιος Ἐμμ. Παπαῦ, ὁ γιός τοῦ καλοῦ σου πατέρα! Εἶσαι ἕνας Μακεδόνας καί τὸ καθῆκον σέ καλεῖ. Αἰσχος κι' ἀνεξίτηλη ντροπή θά εἶναι γιά σένα, ἐάν μείνεις ἀδιάφορος σ' αὐτήν τήν ἐνκαιρία. Ἐμπρός λοιπόν, ἀγαπημένο μου παιδί! Δεῖξε πὸς εἶσαι ἕνας Μακεδόνας! Γίνου ἕνας Ἄριστόδημος καί κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ ὄνομα πολέμα γιά τήν Πατρίδα! Μὴ φοβᾶσαι τί θά ποῦν οἱ συγγενεῖς σου. Ἡ μητέρα σου, ὁ πατέρας σου, ὅλα τ' ἀδέρφια σου ἀντὶ νά σέ μοιρολογήσουν, ἀν πέσεις γιά τήν Πατρίδα, θά μιμηθοῦν τὸ παράδειγμα τοῦ Ξενοφῶντος, τὸ παράδειγμα τῆς σπαρτιάτισσας μητέρας, καί ἀν γιά μιὰ στιγμή κλάψουν καί πενήθσουν, πάντα θά τοὺς παρηγορεῖ ἡ ἀξιοθαύμαστη ἀπόφασή σου, ἐφ' ὅσον ἐσὺ χωρίς καμμιά ἄλλη αἰτία, παρὰ μ' ἕσα ἀπὸ τὴν ἀγάπη, τὴ φιλία καί κάθε ἡσυχία, πὸν σέ περιβάλλουν, ξεκινᾶς ἐν τούτοις καί τραβᾶς πρὸς τὸν ὑπέροχο σκοπὸ! Ἄριστόδημε, ὁ φοῖνιξ σοῦ φωνάζει: Μάχου ὑπὲρ πατρίδος! Μὴ διστάζεις, μὴ δειλιάζεις μὲ τὴ σκέψη, ὅτι μπορεῖ νά εἶσαι ὁ τελευταῖος. Ὅρμα ἀπάνω στὸν ἐχθρὸ σὰν ἕνας Μακεδόνας, φκιάξε ἀργυρὲς ἀσπίδες, ξαναζωντάνεψε τὴν ἀήτητη φάλαγγα. Τί τὸ ὄφελος νά καλοζεῖς στὰ ξένα καί νά στερεῖσαι γιά πάντα τὴν Πατρίδα σου!».

Αὐτὰ καί ἄλλα πολλὰ παρόμοια μου εἶπε καί χάθηκε μὲ μιᾶς. Μοῦ εἶναι ἀδύνατο πιά, Θανασάκη μου, νά μὴν ὑπακούσω στὴ φωνή της. Τὸ ἀποφάσισα, ναι, τὸ ἀποφάσισα! Ἐχετε γειά! σπεῦδω πρὸς τὰ ἐνδοξα πεδία τῶν μαχῶν τοῦ Μαραθῶνα καί τῶν Θερμοπυλῶν! Ἐκεῖ μὲ περιμένει τὸ στεφάνι ἐνὸς πραγματικοῦ στρατιώτη ἢ ἴσως ἀκόμα καί ὁ θάνατος. Ἄλλὰ γιά μένα εἶναι τὸ ἴδιο. Ὁ θάνατος γιά τὴν Πατρίδα εἶναι τὸ γλυκύτερο χάρισμα. Ἄς γίνεῖ ὅ,τι μου κλόθει ἢ μοῖρα μου. Ἄν πεθάνω, μὴ λυπᾶσαι, ἀδερφέ μου! Γιά τὴν Πατρίδα πεθαίνω εὐχαρίστως. Τὸ ξέρεις πόσες φορὲς ἔδειξα τόλμη στὴ ζωὴ μου ἀπλῶς γιά νά γνωρίσω τὸν κόσμον. Τώρα τὸν ἔμαθα κάπως, μποροῦσα λοιπόν νά μείνω ἀδιάφορος; Αὐτὸ μὴ μου τὸ ζητᾶτε, γιατί κάνετε θανάσιμο ἀμάρτημα. Χτὲς ἐδιάβασα τὶς κατάρεις καί τοὺς ἐξορκισμοὺς τοῦ Πατριάρχη καί τῆς Συνόδου ἐνάντια στοὺς ἐπαναστάτες καί σέ κείνους, πὸν τοὺς ἀκολουθοῦν. Ἄλλὰ τέτοιοι ἐξορκισμοὶ δὲν ἔχουν πέραση, γιατί εἶναι φκιαγμένοι κατὰ διαταγὴ τοῦ Σουλτάνου. Ὁ σκοπός μας εἶναι ἱερός καί τέτοιες γυναικεῖες κατάρεις δὲν τὸν πιάνουν. Δῶσε κουράγιο στὴ μητέρα μας καί διαβεβαίωσέ την, ὅτι σέ μένα θά βρεῖ ἕνα πραγματικὸ παλληκάρι καί μάλιστα πολὺ γρήγορα· ἔτσι μου λέει ἡ θεία Πρόνοια.

Περιμένω ἀκόμα μερικά γράμματά σας καί τότε ἀναχωρῶ, δηλαδή μετὰ τὸ Πάσχα. Ἐν τῷ μεταξὺν θά παρακαλέσω τὸν κ. Δουδούμη νά ἀναλάβει τὶς ἐμπορικὲς ἐργασίες μας σύμφωνα μὲ τὶς ὁδηγίες σου. Ἄλλὰ καλύτερα

είναι να έρθεις μόνος εδώ, αφού όπωςσδήποτε είναι αυτού ο καλός μας πατέρας. Τα έμπορικά βιβλία θα τα κλειδώσω μέσα στο σιδερένιο χρηματοκιβώτιο, και προηγουμένως θα καταχωρίσω στο λογαριασμό μου ακόμα ένα ποσό από 30.000 εικοσάρικα (έν πάση περιπτώσει για να υποστηρίξετε τους φίλους εκεί που πρέπει), σαν να τα έχασα στο χρηματιστήριο.

Ἀναχωρῶ ἀπὸ ἐδῶ μὲ ἄλλους 12 Ἕλληνες καὶ παίρνω μαζί μου ἐπίσης καὶ τὸν λογιστὴ μου, ἕναν ἄντρα μὲ ἀξία καὶ ψυχὴ. Ὁ Νικολάκης θέλει βέβαια νὰ ῥθει μαζί μου, ἀλλὰ θὰ τὸν ἀφήσω ἐδῶ. Θὰ σοῦ ξαναγράψω μόλις ἀναχωρήσω. Ἐχε γειά, ἀγαπημένε μου! Νὰ εἶσαι χαρούμενος γιὰ τὴν ἀπόφασή μου καὶ εὐχῆσον μὴ καλὴ ἔκβαση τοῦ θεϊκοῦ σκοποῦ μου.

Ὁ ἀδελφός σου*

Ἀναστάσιος

Ὅπως βλέπουμε, ὁ Ἀναστάσιος δὲν γνώριζε ὅτι ὁ πατέρας του εἶχε κιόλας φύγει ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη στὶς 23 Μαρτίου μὲ τὸ καράβι τοῦ Αἰνίτη Χατζῆ Βισβίτζη, φορτωμένο μὲ ὅπλα καὶ πολεμοφοδία μὲ προορισμὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, γιὰ νὰ ξεκινήσει ἀπ' ἐκεῖ τὴν ἐπανάσταση στὴ Μακεδονία.

Ποῦ ὅμως βρισκόταν τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ ἀποδέκτης τῆς ἐπιστολῆς Ἀθανάσιος; Στὶς Σέρρες ἢ στὴν Κωνσταντινούπολη; Λογικὰ σκεπτόμενοι πρέπει νὰ υποθέσουμε ὅτι βρισκόταν στὶς Σέρρες ἀντικαθιστώντας τὸν πατέρα του στὶς ἐργασίες τοῦ κεντρικοῦ καταστήματος τῶν Σερρῶν, ἐφόσον ἐκεῖνος βρισκόταν στὴ βυζαντινὴ πρωτεύουσα φοβούμενος τὴν ὀργὴ καὶ ἐκδίκηση τοῦ Γιουσούφ μπέη. Τὴν ὑπόθεσή μου αὐτὴ ἐνισχύει ἡ περικοπὴ ἐκείνη τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀναστασίου ποῦ λέγει: «Δῶσε κουράγιο στὴ μητέρα μας καὶ διαβεβαίωσέ την...» καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 6 ἔγγραφο τῆς 12 Δεκεμβρίου 1820, σύμφωνα μὲ τὸ ὅποιο οἱ κάτοικοι τῆς Δοβίστας τοῦ πατρικοῦ χωριοῦ, δανείζονται ἄτοκα στὶς Σέρρες ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιο Ἐμμ. Παπὰ 9.843 γρόσια κα 12 παράδες μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ τὰ ἐπιστρέψουν στὴ γιορτὴ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Εἶναι βέβαια ἀλήθεια, ὅτι στὴν ὑπόθεσή μου αὐτὴ ἀντιστρατεύεται ἡ περικοπὴ «... καλύτερα εἶναι νὰ ἔρθεις μόνος ἐδῶ, αφού όπωςσδήποτε εἶναι αυτού ο καλός μας πατέρας...», ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν τὴν ἀνατρέπει.

Ὁ Ἀναστάσιος πραγματικὰ ἔφυγε μόνος του, χωρὶς νὰ πάρει μαζί του τὸν μικρότερο ἀδελφὸ του Νικολάκη, 18 χρόνων, ποῦ ἤθελε νὰ τὸν ἀκολουθήσει, καὶ ὅπως φαίνεται ἀπὸ γράμμα τοῦ καθηγητῆ του στὸ Πανεπιστήμιο

5. Γεωργίου Λαίου, Ἀνέκδοτες ἐπιστολὲς καὶ ἔγγραφα τοῦ 1821, Ἀθήνα 1958, σ. 92-94.

τοῦ Μονάχου Friedrich Thiersch, γραμμένο στις 9 Σεπτεμβρίου 1821 και κατασχεμένο και αὐτὸ ἀπὸ τὴν αὐστριακὴ ἀστυνομία, κατόρθωσε ἴσως μέσω Λεμβέργης, παρὰ τὰ ἐμπόδια πού εἶχε συναντήσει, νὰ φθάσει στὴ Μολδαβία καὶ νὰ πάρει μέρος στὶς ἐκεῖ μάχες. Σὲ ποιές, δὲν ξέρουμε. Ὁ καθηγητὴς του ὅμως εἶναι εὐχαριστημένος πού γλύτωσε ὁ Ἀναστάσιος ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν, ἀλλὰ φοβᾶται ὅτι οἱ Αὐστριακοὶ τώρα δὲν θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ κατεβεῖ στὴν Ἑλλάδα μέσω Τεργέστης, ὅπου, ἐπιστρέφοντας πάλι μέσω Λεμβέργης, εἶχε φθάσει⁶. Πραγματικά, στὴν Τεργέστη συλλαμβάνεται καὶ φυλακίζεται ἀπὸ τὴν αὐστριακὴ ἀστυνομία γιὰ λόγους ὅμως ξένους πρὸς τὴν ἐθνικὴ ὑπόθεση: οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐγκαταστημένων στὴ Βιέννη μεγαλεμπόρων ἀδελφῶν Βλαστοῦ τὸν εἶχαν καταγγεῖλει ὅτι τοὺς χρωστοῦσε 300.000 δουκάτα ἀπὸ πουλημένο δικό τους βαμβάκι. Κατὰ τὴν ἀνάκριση εἶπε ὅτι ἦταν ἔμπορος στὴ Βιέννη καὶ ὅτι τώρα ἐμπορευόταν στὴν Ὀδησσό⁷. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἦταν ψέμα, γιὰ νὰ δικαιολογήσει τὴν μέσω Βεσσαραβίας καταφυγὴ του, φαίνεται, στὸ ρωσικὸ ἔδαφος. Στὸ κρατητήριό τὸν ἐπισκέφθηκαν ὁ ἐγγυητὴς του Γεώργιος Κατράρος, ἐπίσης ἔμπορος, δύο συναξιδιώτες του, ὁ Γεώργιος Μαῦρος καὶ ὁ Χρῆστος Ράγκος, διδάκτορας τῆς ἰατρικῆς, καὶ ὁ δικηγόρος του Βαλσαμάκης. Κάποια παρεξήγηση φαίνεται ὅτι εἶχε συμβεῖ μὲ τοὺς ἀδελφούς Βλαστοῦ, γιατί ὁ Ἀναστάσιος ἦταν αἰσιόδοξος καὶ ἠλπιζε ν' ἀπολυθεῖ σὲ 14 μέρες. Ἔδειχνε ἄνθρωπο πού εἶχε μεγάλη οἰκονομικὴ εὐχέρεια. «Ἐχει πολὺ χρυσάφι μαζί του, γράφει ὁ ἀστυνομὸς Κατάνει στις 28 Σεπτεμβρίου, καὶ γιὰ τὴν τροφὴ του δὲν ἀφήνει νὰ τοῦ λείψει τίποτε»⁸. Καὶ λίγο παρακάτω: «Ἡ μέχρι τοῦδε συμπεριφορὰ του, ὅπως βεβαιώνει ὁ φύλακας, ὑπῆρξε ἡσυχη καὶ ἀξιοπρεπής». Ὁ Παπὰς μὲ αὐτὴν τὴν περιπέτεια, πού τὸν βρῆκε ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφιξή του στὴ Βιέννη, δὲν εἶχε τὸν καιρὸ νὰ θεωρήσει τὸ διαβατήριό του γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ ἢ νὰ ἐπιχειρήσει νὰ φύγει κρυφὰ γιὰ τὴν Ἑλλάδα⁹.

Ποιὸ ἦταν τὸ τέλος τῆς ἱστορίας αὐτῆς δὲν κατόρθωσα νὰ τὸ ἐξακριβώσω. Πάντως ὁ Ἀναστάσιος δὲν φαίνεται νὰ κατέβηκε στὴν Ἑλλάδα τότε. Ἔμεινε φυλακισμένος; Ἡ πῶς ἀλλιῶς πέρασε τὰ χρόνια του στὴ Βιέννη; Αὐτὸ τὸ κενὸ μοῦ εἶναι ἓνα σκοτεινὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖο ἀδυνατῶ νὰ λύσω. Τέλος, ὁ Ἀναστάσιος φαίνεται ὅτι τακτοποίησε τὶς ἐκκρεμότητές του καὶ βρῆκε τὸν τρόπο νὰ κατεβεῖ στὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ πότε ἀκριβῶς, δὲν τὸ γνωρίζω.

3. Τὸν Ἀναστάσιο Παπὰ τὸν βρίσκουμε στὶς ἀρχές τοῦ 1824 ἐγκατα-

6. Λαῖου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 223-224.

7. Λαῖου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 236-237.

8. Λαῖου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 237.

9. Λαῖου, ἐνθ' ἄν., σ. 237.

στημένο στην Ύδρα και με αρκετά χρήματα, όπως φαίνεται να διαδίδει ή κοινή φήμη. Προς αυτόν απευθύνεται με επιστολή του στις 11 Μαρτίου από την Αθήνα ο γνωστός φιλέλληνας Leicester Stanhope, ο οποίος του γράφει ότι του αποστέλλει ένα γράμμα του Άγγλου φιλέλληνα W. Humphreys¹⁰, που αναχωρεί από την Αθήνα με ένα πακέτο με επιστολές για το Μεσολόγγι. Ο Αναστάσιος έχει τη φήμη θερμού πατριώτη και ανθρώπου που έχει αποκτήσει πολλά χρήματα. Γι' αυτό και ο Stanhope βάζει τον Humphreys που είχε, φαίνεται, γνωρίσει καλά τον Αναστάσιο, να του μιλήσει με ιδιαίτερη επιστολή για την Αθήνα, για την τάξη που βασιλεύει εκεί χάρη στη στιβαρή διοίκηση του Οδυσσέα Ανδρούτσου, και το πιό σπουδαίο, για τα πολιτικά δικαιώματα που χαιρόνται οι Αθηναίοι. Με τη διαφήμιση αυτή απέβλεπε ασφαλώς ο Stanhope να κινήσει το ενδιαφέρον του πλούσιου Μακεδόνα, ώστε να διαθέσει μέρος των χρημάτων του για τη δημιουργία εκπαιδευτικών και άλλων πολιτιστικών ιδρυμάτων στην Αθήνα. Τον παρακαλεί επίσης να του βρει, αν υπήρχε στην Ύδρα, ένα τυπογράφο για την εφημερίδα που σκόπευε να εκδώσει στην Αθήνα¹¹. Για τον ίδιο πλούσιο Έλληνα πατριώτη μιλεί ο Stanhope τέσσερις μέρες αργότερα σε επιστολή του προς τον ίδιο τον Οδυσσέα¹².

Τον Αναστάσιο Παπά τον βρίσκουμε έπειτα στο Μεσολόγγι, τον Οκτώβριο του 1825, τον έβδομο μήνα τής πολιορκίας του: το μαρτυρούν τα τρία τελευταία δελτία του δικού του Αρχείου, γραμμένα από φίλους και συμπολεμιστές την ίδια μέρα, στις 16 Οκτωβρίου 1825: το ένα το γράφει ο Φ. Πλητᾶς και δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά στίχοι ἀπὸ ἑνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὶς Φοίνισσες (στ. 1015-1018) τοῦ Εὐριπίδη, τὸ ὁποῖο σὲ μετάφραση ἔχει ὡς ἐξῆς:

*Γιατὶ ἂν ὁ καθένας πάρει ὅ,τι καλὸ μπορεῖ, ἂν τὸ ζήσει
καὶ τὸ προσκομίσει στὴν δλόγητα τῆς πατρίδας του,
τότε οἱ πόλεις θὰ δοκίμαζαν λιγότερα κακὰ
καὶ θὰ ἦταν στὸ ἐξῆς εὐτυχισμένες (βλ. σ. 223)*

Οἱ στίχοι δηλώνουν πολὺ καθαρὰ τοὺς ὑψηλοὺς πολιτικοὺς στόχους ποὺ εἶχαν θέσει γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς πατρίδας τους οἱ δύο ἐκεῖνοι νέοι.

Τὸ ἄλλο σημεῖωμα, τοῦ Γεωργίου Κυριακίδη, παλιοῦ γνώριμου τοῦ Ἀναστασίου Παπᾶ, ἔχει ὡς ἐξῆς, γραμμένο σὲ ἀδέξιους στίχους τῆς στιγμῆς:

10. Βλ. γι' αὐτὸν στοῦ D. Dakin, *British and American Philhellenes*, Thessaloniki 1955, passim. Wilhelm Barth - Max Kehrig - Korn, *Die Philhellenenzeit*, München 1960, σ. 140.

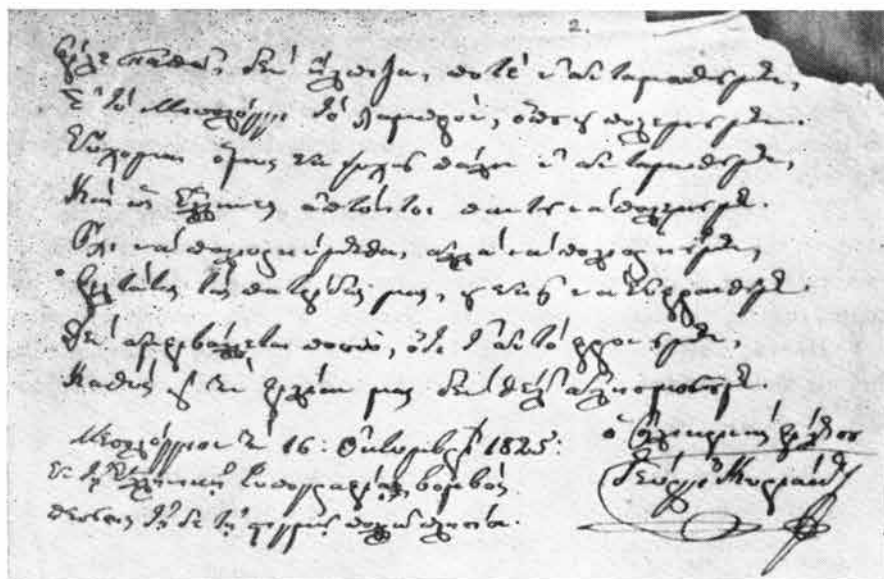
11. Leicester Stanhope, *Greece in 1823 and 1824*, London 1824, σ. 138-139.

12. "Ενθ' ἄνωτ., σ. 139.

Φίλε Παπᾶ, δὲν ἤλιψα ποτὲ ἐδῶ ν' ἀνταμωθοῦμεν,
 Στὸ Μεσολόγγι τὸ λαμπρὸν, ὅπου καὶ πολεμοῦμεν.
 Εὔχομαι ὅμως ἐκ ψυχῆς πάλιν ν' ἀνταμωθοῦμεν
 Καὶ ὡς Ἕλληνες ἀπτόητοι παντοῦ νὰ πολεμοῦμεν.
 Ὅχι νὰ πολιορκώμεθα, ἀλλὰ νὰ πολιορκοῦμεν.
 Φιλτάτης τῆς πατρίδος μας, καὶ ἐκεῖ νὰ εὐφρανθοῦμεν
 Δὲν ἀμφιβάλλεται ποσῶς, ὅτι τ' αὐτὸ φρονοῦμεν,
 Καθὼς καὶ τὴν φιλίαν μας δὲν θέλ' ἀλησμονοῦμεν

Μεσολόγγιον τῆ 16 Ὀκτωβρίου 1825:
 Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Τυπογραφίᾳ, βομβὸς
 πεσοῦσης τῆδε τῇ στιγμή πολλὰ πλησίον

Ὁ εἰλικρινὴς φίλος σου
 Γεώργιος Κυριακίδης

Στις τραγικές ὥρες τοῦ βομβαρδισμοῦ, μέσα στὴ φλόγα τοῦ πολέμου, χαλυβδώνονταν οἱ στενοὶ δεσμοὶ τῆς παλιᾶς φιλίας τῶν δύο νέων.

Τὸ τρίτο σημεῖωμα, γραμμένο γερμανικὰ μὲ τὸ χερί τοῦ γνωστοῦ Ἑλβετοῦ φιλέλληνα καὶ δημοκράτη Dr. Mayer, ἀποτελεῖ ἕναν ὕμνο του στοὺς ἥρωικούς ἀγωνιστὲς τοῦ Μεσολογγίου, οἱ ὅποιοι διασώζουν τὶς ἀρχὲς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ποὺ ἔσβησε (βλ. τὸ κείμενο στὴ σ. 224).

Εἶναι πολὺ συγκινητικὸ νὰ σκέπτεται κανεὶς πῶς τέσσερις νέοι, πολυταξιδεμένοι, μορφωμένοι, κοσμοπολίτες καὶ φιλελεύθεροι, στερημένοι τώρα ἀπὸ

μήνες μέσα στο βομβαρδιζόμενο Μεσολόγγι από τροφή και ανέσεις, ενώθηκαν τόσο στενά μεταξύ τους για ένα μεγάλο και δίκαιο αγώνα, γιατί απ' αυτόν εξαρτιόταν όχι μόνον η απελευθέρωση τῆς Ἑλλάδας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιβίωση τῶν ἰδεῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, πού θὰ προδιέγραφαν τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος. Κοντὰ στοὺς ἄγριους καὶ σκληροτράχηλους ἀγωνιστὲς τῶν βουνῶν τῆς Ἑλλάδας μάχονται μέσα στὸ Μεσολόγγι οἱ τέσσερις αὐτοὶ λεπτευσίθητοι καὶ καλομαθημένοι νέοι, πού ἐξαιρούνται στὸ ὕψος τῶν μεγάλων στιγμῶν, ἱκανοὶ ν' ἀντιμετωπίσουν καὶ τὶς πιὸ σκληρὲς στιγμὲς τῆς πολιορκίας. Ἀπὸ τοὺς νέους αὐτοὺς ὁ Mayer, ὅπως εἶναι γνωστὸ, σκοτώθηκε κατὰ τὴν Ἐξοδο μαζί με τὴ γυναίκα του καὶ τὸ μωρὸ παιδί του, ἀλλὰ ὁ Ἀναστάσιος Παπάς σώθηκε. Οἱ ἄλλοι δύο, ὁ Πλητᾶς καὶ ὁ Γεώργιος Κυριακίδης, τί ἀπέγιναν; Δὲν τὸ γνωρίζω.

Β'. Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΙ Ο ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΕΜΜ. ΠΑΠΑΣ

Ἄλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοὶ τοῦ Ἀναστασίου, ὁ Ἀθανάσιος καὶ ὁ Νικόλαος, ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμά του, κατεβαίνουν καὶ αὐτοὶ στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ βρίσκουν τὸν θάνατο στὰ πεδία τῶν μαχῶν, καθὼς καὶ ὁ ἀδελφὸς τους Γιαννάκης. Ποιὸς ὅμως εἶναι αὐτὸς πού μετὰ τὴν ἔκρηξη τῆς Ἐπαναστάσεως φυγαδεύεται ἀπὸ τὶς Σέρρες πρὸς τὸ Ζέμου (Σεμλίνο), Βελιγράδι, Τεργέστη ὡς τὴ Βιέννη, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀνυπόγραφο σημείωμα (διαστάσεων 0,39 × 0,245, διπλωμένο κάθετα, ὥστε νὰ γίνεταί διφυλλο), πού βρίσκεται στὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ (βλ. ἔγγραφα ὑπ' ἀρ. 45 καὶ 70 τοῦ πρώτου μέρους) καὶ στὸ ὁποῖο ἐκεῖνος πού εἶχε ἀναλάβει τὴ φυγάδευση καταγράφει τὰ ἐξόδα πού εἶχε κάνει, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ τὰ ζητήσῃ ἀργότερα¹³: ὁ πρῶτος γιὸς του, ὁ Ἀθανασάκης, πού φαίνεται ὅτι διέφυγε τὸ κατὰστημα τοῦ πατέρα του ἢ ὁ πέμπτος, ὁ μόλις 16 ἐτῶν (γεννημένος στίς 24 Μαΐου 1805) Μιχαήλος, πού αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἔμενε μετὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογένειάς του στίς Σέρρες; Νομίζω, σύμφωνα καὶ μετὰ ὅσα ἔχω ἀναπτύξει παραπάνω, ὅτι πρόκειται γιὰ τὸν Ἀθανασάκη.

Πάντως φαίνεται ὅτι ὁ Ἀθανασάκης καὶ ὁ Νικόλαος συναντιοῦνται στὴ Βιέννη καὶ απ' ἐκεῖ κατεβαίνουν στὴν Τεργέστη καὶ μετὰ καρᾶβι στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα. Στὸ Ἀρχεῖο Ἰδρας βρίσκεται ἕνας κατάλογος στρατιωτῶν τοῦ «καπετὰν Ἀθανασάκη Ἐμμ. Παπᾶ», συνταγμένος στὸ Ναύπλιο στίς 24 Ἰουνίου 1824, στὸν ὁποῖο εἶναι καταγεγραμμένοι 2 ὑποκαπετάνιοι, ὁ Βασίλειος Ἀθηναῖος καὶ ὁ Νικόλαος Ἐμμ. Παπάς. Ὑπὸ τὸν πρῶτο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν γραμματικὸ Δημ. Γούτα, ὑπάγονταν 7 μαγγατζῆδες πού ἔχουν 8-9

13. Βλ. ἔγγρ. ὑπ. ἀρ. 39.

ἄνδρες ὁ καθένας, καὶ ὑπὸ τὸν δεύτερο 4 μαγγατζήδες μὲ 9 ἢ καὶ περισσό-
τερους ἄνδρες ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας¹⁴. Ἡ παρουσία αὐτῆ τοῦ Ἀ-
θανασάκη στὴν Ὑδρα ἐξηγεῖται ἂν ἀναλογιστοῦμε τὴν κρίσιμη κατάσταση
ποῦ περνοῦσε ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ποῦ ἀποτε-
λοῦνταν ἀπὸ τὶς μοῖρες τῆς Τουρκίας, Αἰγύπτου καὶ τῆς Μπαρμπαριᾶς. Γιὰ
νὰ μπορέσουν νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουν οἱ Ὑδραϊοσπετσιῶτες ἀπερίσπαστοι
ἀπὸ τοὺς φόβους γιὰ τὴ ζωὴ τῶν οἰκογενειῶν τους, εἶχαν ζητήσῃ ἀπὸ τὴν
κυβέρνηση — καὶ τὸ πέτυχαν — νὰ μεταφερθοῦν 3.000 ἄνδρες στὰ νησιά
τους. Ἀνάμεσα στοὺς καπετάνιους ἦταν ὁ Καρατάσος καὶ ὁ Ἀθανασάκης
Παπᾶς (Ἰούλιος 1824)¹⁵.

Ποιὰ ἦταν ἡ κατοπινὴ τύχη τοῦ Ἀθανασάκη καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν
του; Ὁ Ἀθανασάκης κατὰ τὴ δεύτερη φάση τοῦ ἐμφύλιου πολέμου τάσσε-
ται στὸ πλευρὸ τοῦ Ζαΐμη, Λόντου κ.ἄ. καὶ καταφεύγει τὸν Νοέμβριο τοῦ
1824 στὸ Αἰτωλικό¹⁶.

Ὁ Γιαννάκης, ποῦ εἶχε συνοδέψῃ τὸν πατέρα του κατὰ τὴ φυγὴ του
πρὸς τὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα (Δεκέμβριος 1821) μένει στὴν ἀγωνιζόμενη χώρα,
παίρνει μέρος σὲ πολλὰς μάχες καὶ ἔχει ἀποκτήσῃ φήμη παλληκαριοῦ. Ὁ
Κασομούλης καὶ ὁ Φωτάκος ἱστοροῦν ὅτι ἀκολούθησε τὸν Παπαφλέσα μαζὶ
μὲ 50 ἄνδρες του καὶ πῆρε μέρος στὴ μάχη στὸ Μανιάκι, ὅπου καὶ σκοτώθηκε¹⁷.
Ὁ μικρότερός του ἀδελφὸς Κωνσταντῖνος γράφει, πολλὰ χρόνια ἀργότερα,
στὰ 1858 καὶ 1865, σὲ ἀναφορὰς του πρὸς τὸ κράτος γιὰ τὴ δικαίωση τῶν
θυσιῶν τῆς οἰκογένειάς του, ὅτι ὁ Γιαννάκης σκοτώθηκε στὸ Νεοκαστρο
(Β', 18) Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι σκοτώθηκε στὸ Μανιάκι, ὅπως ἀναφέρουν
οἱ δυὸ ἀξιοπίστοι μάρτυρες, ἀλλὰ ὁ Κωνσταντῖνος ἔδωσε τὸ ὄνομα τῆς πλη-
σιέστερης ὀνομαστῆς πόλης, τοῦ Νεοκαστροῦ.

Τὰ ἄλλα παιδιὰ τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ βρίσκονται σὲ δεινὴ οἰκονομικὴ κα-
τάσταση καὶ ζητοῦν νὰ συναΐξουν τὰ χρήματα τοῦ πατέρα τους, τὰ ὅποια
βρίσκονταν σὲ ξένα χέρια καὶ γι' αὐτὸ ἐπικαλοῦνται τὴ συμπαράσταση τῆς
κυβερνήσεως. Ἐτσι σύμφωνα μὲ τὰ ὑπ' ἀρ. 3094/17-2-1826 καὶ 3095/17-
2-1826 ἔγγραφα ὁ γενικὸς γραμματέας τοῦ ὑπουργείου ἐσωτερικῶν Γεώρ-
γιος Γλαράκης, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ ἐπαρχεῖο καὶ τοὺς δημογέροντες Σκο-
πέλου, Σκύρου, Σκιάθου καὶ Ἡλιοδρομίων, ὅπου εἶχαν κυρίως συσσωρευτεῖ
οἱ Μακεδόνες πρόσφυγες, διατάζει τὶς ἀρχὰς νὰ ἐξαναγκάσουν τὸν ἡγούμενο
τῆς μονῆς Ξενοφῶντος νὰ πληρώσει στὰ παιδιὰ τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, Ἀθα-

14. Λιγνοῦ, Ἀρχ. Ὑδρας, 10 σ. 330-332.

15. Σπηλιάδου, Ἀπομνήματα 2, σ. 98.

16. Ἑλληνικὰ Χρονικά, 24 Δεκεμβρίου 1824. Κασομούλης, Ἐνθυμ., τ. 1, σ. 451-452.

17. Ὁ Κασομούλης, Ἐνθυμ., 2 σ. 60, 68 καὶ ὁ Φώτιος Χρυσανθόπουλος ἢ Φωτάκου, Ἀπομνημονεῖματα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Ἀθήναι 1899, τ. 1, σ. 70, ἀνα-
φέρουν ὅτι σκοτώθηκε στὸ Μανιάκι μὲ τὸν Παπαφλέσα.

νάσιο¹⁸, Ἀναστάσιο καὶ Νικόλαο τὰ 6.400¹⁹ γρόσια πού χρωστοῦσε στὸν πατέρα τους²⁰.

Ὁ Ἀθανασάκης μαζί με τοὺς Μακεδόνες ὄπλαρχηγούς Καρατάσο καὶ Γάτσο παίρνει μέρος στὴν ἀποβατική ἐνέργεια πού κάνουν οἱ Ἕλληνες τὸν Νοέμβριο τοῦ 1826 στὴν περιοχὴ τῶν Θερμοπυλῶν, γιὰ νὰ ἐλέγχουν τὸν Μαλιακὸ κόλπο καὶ ν' ἀποκόψουν τὶς ἐπικοινωνίες τοῦ Κιουταχῆ ἀπὸ τὴ Θεσσαλία στὴν Εὐβοία καὶ ἀπ' ἐκεῖ μέσω τοῦ Ὠρωποῦ στὴν Ἀττική, ἀλλὰ ὁ ἀντιπερισπασμὸς αὐτὸς τῶν Ἑλλήνων ἀποτυχαίνει ἐξ αἰτίας τῆς διαφωνίας καὶ τῶν διενέξεων Καρατάσου-Γάτσου καὶ τῆς αἰφνιδιαστικῆς ἐμφάνισέως τοῦ Μουσταῆ μπέη με 500 ἵππεῖς καὶ πεζοὺς στὴν περιοχὴ Ἀταλάντης. Στὴ μάχη πού ἐγίνε ὁ Ἀθανασάκης Παπᾶς πιάστηκε αἰχμάλωτος²¹.

Τὸν ἄλλο μῆνα, 25 Δεκεμβρίου, ὁ αἰχμάλωτος προσάγεται δεμένος στὰ ριζὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, ὅπου ἐπὶ μῆνες πολιορκοῦνταν οἱ Ἕλληνες. Ὁ Κιουταχῆς τοῦ παραγγέλλει νὰ φωνάζει στοὺς πολιορκημένους ὅτι εἶναι πρόθυμος, ἀν παραδοθοῦν, νὰ δεχθεῖ ὅποιουσδήποτε ὅρους καὶ ἀν προτείνουν. Οἱ Ἕλληνες ὅμως ἀρνοῦνται καὶ ἀπευθύνουν στὸν δυστυχημένο γιὸ τοῦ Παπᾶ παρηγορητικὰ λόγια γιὰ τὴ θλιβερὴ του θέση²². Πιὸ παραστατικὰ τὰ περιγράφει ὁ ἀγωνιστὴς Ν. Καρῶρης στὸ ἡμερολόγιό του· «... ἀπὸ δὲ τοὺς Τούρκους ἐμβῆκαν 3 Γκέγκηδες, ἕνας Τσάμης καὶ ἐν τῷ μεταξῷ ἔσχον καὶ τὸν Ἀθανάσιον Ἐμμανουὴλ Παπᾶ, Σερραῖον... Τὸν κρατοῦσαν δὲ οἱ Τούρκοι δέσμιον ἀπὸ τὰς χεῖρας... με τὴν πλέον ἀθλίαν κατὰστασιν τῆς ἐνδυμασίας...»²³. Κανεὶς ἀπὸ τότε δὲν ἔμαθε τίποτε γιὰ τὴν τύχη του· σημάδι ὅτι ἐκτελέστηκε, ὅπως καὶ πραγματικὰ ἐξακριβώσα ἀπὸ ἀναφορὰ τοῦ Κωνστ. Παπᾶ πρὸς τὸν Ὁθωνα τῆς 29 Δεκεμβρίου 1858, καθὼς καὶ σὲ ἄλλη με τὸ ἴδιο σχεδὸν περιεχόμενο τῆς 8 Ἰουνίου 1865 (Β', 18), στὴν ὁποία ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀθανασάκης ἀποκεφαλίστηκε στὴ Χαλκί-

18. Τὸ ὑπ' ἀρ. 3094 ἔγγραφο τὸν γράφει κατὰ λάθος Δημήτριο.

19. Βλ. ἔγγραφο Β', 3, τοῦ Ἀρχείου.

20. Βλ. ἔγγραφο Β', 4 καὶ Β', 5 τοῦ Ἀρχείου. Τὴ σὺνάξη τῶν χρεῶν αὐτῶν τὴν ἀνέλαβε ὁ Ἰωάννης Χ' Πέτρος καὶ ὁ Νικόλαος Παπᾶς με 3 συντρόφους.

21. Βλ. Λάμπρου Κουτσονίκα, *Γενικὴ ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως*, Ἀθῆναι 1864, τ. 2, σ. 311-312. Δ. Γρηγ. Καμπούρογλου, *Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Διονυσίου Ρώμα*, Ἀθῆναι 1906, τ. 2 σ. 544, 546-547. Κασμούλη, *Ἐθνμ.*, 2 σ. 372-373.

22. Διον. Σουρμελῆ, *Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς ἀποκατατάσεως τῶν πραγμάτων*, ἔκδ. Β', Ἀθῆναι 1853, σ. 187. Ι. Κ. Βασδραβέλλη, «Ἡ μακεδονικὴ λεγεὼν κατὰ τὸ 1821», *Μακεδονικά* 1 (1940) 103 ὑπ. 1 Πρβλ. καὶ τοῦ αὐτοῦ, *Οἱ Μακεδόνες κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821*, ἔκδ. Γ', Θεσσαλονίκη 1967, σ. 233.

23. Ι. Βλαχογιάννη, *Ἀθηναϊκὸν Ἀρχεῖον*, Ἀθῆναι 1901, τ. 1 σ. 157. Πρβλ. τὸ ἴδιο κείμενο δημοσιευμένο στὰ *Ἀπομνημονεύματα ἀγωνιστῶν τοῦ 21*, ἔκδ. Γ'. Τσουκαλᾶ, τ. 13 σ. 197-198.

δα²⁴, καθώς και ότι ο Νικόλαος σκοτώθηκε στο Καματερό (27 Ιανουαρίου 1827), αυτός που δεκαοχτάχρονος ακόμη στη Βιέννη, στα 1821, στο ύποκατάστημα του πατέρα του ήθελε ν' ακολουθήσει τον μεγαλύτερο αδελφό του Αναστασάκη στα πεδία τῶν μαχῶν.

Ὁ Πέννας²⁵, στηριζόμενος ἀσφαλῶς στὴν προφορική παράδοση, ἀναφέρει καὶ ἄλλον γιὸ τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, τὸν Δημήτριο, ὁ ὁποῖος πιάστηκε στὸ Νεόκαστρο καὶ κρεμάστηκε. Τὴν ἴδια τύχη εἶχε καὶ ὁ Γεώργιος. Τὰ ιστορικά ὅμως στοιχεῖα, ὅπως εἶδαμε, ἀποδείχνουν ὅτι ὁ Δημήτριος εἶναι φανταστικὸ πρόσωπο, ἢ μᾶλλον συγγέεται μὲ τὸν Γιαννάκη ποῦ σκοτώθηκε στὸ Νεόκαστρο, ἐνῶ ὁ Γεώργιος ἐπέζησε, ὅπως θὰ φανεῖ ἀπὸ τὰ παρακάτω. Ἐπίσης ἐπέζησε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος (Β', 18), ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸν Πέννα, πέθανε στὸ Μεσολόγγι ἀγωνιζόμενος ὑπὸ τὶς διαταγὰς τοῦ Μάρκου Μπότσαρη²⁶. Τέτοιο ὅμως γεγονὸς δὲν μνημονεύεται πούθενά οὔτε καὶ δικαιώνεται ἀργότερα ὡς ἀγωνιστής, ὅπως ὁ πατέρας του καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοί του, ὅπως θὰ ἰδοῦμε.

Γ'. Η ΤΥΧΗ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΓΙΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΜΜ. ΠΑΠΑ

Ἐπομένως, ἂν ἐξαιρέσουμε τὸν Γιαννάκη ποῦ σκοτώθηκε στὸ Μανιάκι, τὸν Ἀθανασάκη ποῦ ἐκτελέστηκε στὴ Χαλκίδα καὶ τὸν Νικόλαο ποῦ βρῆκε τὸν θάνατο στὸ Καματερό, καθώς καὶ τὸν Ἀναστάσιο ποῦ τὸν εἶδαμε ν' ἀγωνίζεται στὸ Μεσολόγγι, μένουν ἄλλοι 4 γιοὶ τοῦ Ἐμμανουήλ, ὁ Μιχαῆλος, ὁ Γιώργης, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Κωστάκης, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ἔκρηξη τῆς Ἐπαναστάσεως ἦταν ἡλικίας 15, 14, 10 καὶ 5 ἐτῶν. Ποῦ βρισκόνταν τὴν ἐποχὴ αὐτή; Ἀσφαλῶς στὶς Σέρρες, ὅπου ἔζησαν μαζὶ μὲ τὴ μητέρα τους τραγικὰς ὥρες καὶ μέρες, ποῦ εἶναι ἀδύνατο σήμερα κανεὶς νὰ τὶς ἐξιχνιάσει καὶ νὰ τὶς ἀναπαραστήσει. Ὁ τελευταῖος γιός, ὁ Κωνσταντῖνος, σὲ ἀναφορὰ τοῦ πρὸς τὸν Ὅθωνα, στα 1858 (ποῦ δὲν τὴν ἐκδίδω γιατί χρησιμοποιῶ τὴν παρόμοια ἀντίστοιχη τοῦ 1865), γράφει ὅτι τότε τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας Παπᾶ μόλις γλύτωσαν ἀπὸ τὴ σφαγὴ μὲ τὴ συμπάρσταση πολλῶν συμπατριωτῶν τους, οἱ ὁποῖοι ξόδεψαν πολλὰ χρήματα ποῦ τοὺς τὰ χρωστοῦν ἀκόμη καὶ ὅτι ἔμειναν στὴ φυλακὴ ὡς τὰ 1826, δηλαδὴ ἐπὶ 5 περίπου χρόνια. Νομίζω ὅμως ὅτι οἱ Τοῦρκοι, ὅπως συνήθιζαν τότε, κράτησαν τὴν αἰχμάλωτη ἐπίσημη ἑλληνικὴ οἰκογένεια περιορισμένη ἕως στὸ πατρικὸ της σπίτι μὲ τὴ σκέψη νὰ τὴν ἀνταλλάξουν στὸ μέλλον μὲ Τούρκους αἰχμαλώτους. Κάτι

24. Οἱ εἰδήσεις τῆς «Σερραϊκῆς προσωπογραφίας» (στ. 12) οἱ σχετικὲς μὲ τὴν τύχη ὀρισμένων ἀγοριῶν τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ εἶναι ἀνακριβεῖς.

25. Ἱστορία τῶν Σερρῶν, Β' ἔκδοση, σ. 166.

26. Πέννα, Ἱστορία τῶν Σερρῶν, σ. 166. Βλ. καὶ Παπαστεφάνου, Ἐμμ. Παπᾶς, σ. 133.

τέτοιο είχε σκεφθεῖ καὶ ὁ Ἐμμ. Παπᾶς καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἂν ἐπιαναν τὸν Γιουσουφ μπέτη, διοικητὴ τῶν Πατρῶν καὶ ἄλλοτε διώκτη τοῦ Μακεδόνα ἀγωνιστῆ (Α', 63).

Ἡ Ἑλλη Ἀγγέλου-Βλάχου, γράφοντας στὰ 1935 γιὰ τὴν τύχη τῆς οἰκογένειας Παπᾶ καὶ ἀποδίδοντας πιστὰ τὴ ζωντανὴ παράδοση, δίνει πληροφορίες μόνο γιὰ τὴ γυναίκα τοῦ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ, τὴ Φαίδρα, ἐξευγενισμένη γλωσσικὴ μορφή τῆς Ἀφέντρας, ὅπως τὴν ἀναφέρουν πιὸ σωστὰ τὰ ἔγγραφα, ὅτι φυλακίστηκε καὶ ὅτι μόνο ὕστερ' ἀπὸ 5 χρόνια ἀπέκτησε τὴν ἐλευθερία τῆς μὲ ἐνέργειες τοῦ μητροπολίτη Σερρών Χρυσάνθου. Τὰ κτήματά τῆς ὅμως στὶς Σέρρες δημεύθηκαν καὶ πουλήθηκαν σὲ δημοπρασία²⁷. Τί ἀπέγιναν ὅμως τὰ 4 μικρότερα ἀγόρια, ὁ Μιχαῆλος, ὁ Γεώργιος, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος; Ἴσως ὁ μεγαλύτερος στὴν ἡλικία, ὁ Μιχαῆλος, φυγαδεύτηκε στὸ μεταξὺ στὸ ἐξωτερικὸ, δηλαδὴ στὴ Βιέννη, ὅπου καὶ σπούδασε. Ἐκεῖ στὰ 1827, ἐκδίδει τὰς Ἀρχὰς Γραμματικῆς Ἑλληνικῆς διὰ τοὺς ἀρχαρίους ἐκ τῆς τυπογραφείας τοῦ Μ. Χρ. Ἀδόλφου²⁸, δηλαδὴ σὲ ἡλικία 22 ἐτῶν. Ὁ Ἀνδρέας Παπαδόπουλος Βρετός, πού μᾶς δίνει τὴν εἴδηση, σὲ ἄλλη σελίδα γράφει ὅτι ὁ Μιχαῆλος ἐπαγγελλόταν τὸν δάσκαλο τῆς ἐλληνικῆς καὶ ὅτι ἐδίδαξε στὶς Σέρρες μεταξὺ 1821-1830²⁹. Αὐτὸ ὅμως, ὅπως πρέπει νὰ συμπεράνουμε, δὲν ἦταν δυνατόν νὰ γίνεῖ παρὰ μόνο μετὰ τὸ 1827. Τὰ ἄλλα παιδιά, ὅταν ἀνδρώθηκαν, θὰ βρῆκαν τὴν εὐκαιρία νὰ κατεβοῦν στὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν ἀδελφὸ τους Ἀναστάσιο, τὸν μόνο πού ἐπιζοῦσε ἀπὸ τὰ 4 πρῶτα παιδιά, καὶ νὰ βροῦν καὶ κάποιον πόρο ζωῆς, ὅπως ὁ Γεώργιος, ὅπως θὰ ἰδοῦμε ἀμέσως παρακάτω.

Τὸ 1838 δημιουργοῦνται διάφορα κληρονομικὰ ζητήματα ἐξ αἰτίας τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Ἰωάννη Καπέτη, συζύγου τῆς ἀδελφῆς τους Ἑλένης Παπᾶ. Ὁ Κωνσταντῖνος Παπᾶς μὲ σημείωσή του τῆς 29 Μαρτίου 1838 (μονὴ Εἰκοσιφοίνισσας) εἶχε καταγράψει τὰ ἐπιπλα, ρουχισμὸ κ.λ. ὅσα εἶχε ἀφήσει στὸ σπίτι του³⁰. Οἱ δύο ἄλλοι ἀδελφοὶ τῆς Ἑλένης, Γεώργιος καὶ Ἀναστάσιος, συνασπίζονται γιὰ νὰ διεκδικήσουν τὰ δικαιώματά τους. Ὁ πρῶτος, ὁ Γεώργιος, πού ζεῖ στὴν ἐλευθερωμένη Ἑλλάδα ὡς δικαστικὸς γραμματέας, καθιστᾶ

27. Ἀγγέλου-Βλάχου, ἔ. ἀ., σ. 18 ὑποσ. Τὴ δήμευση τῶν κτημάτων ἀναφέρει καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Παπᾶς (πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἀγῶνος), τῆς 8 Ἰουνίου 1865 (Β', 18). Τὰ ἴδια καὶ στὴν ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1858 ἀναφορὰ του πρὸς τὸν Ὅθωνα. Ὁ Μιχαῆλος φαίνεται ὅτι πέθανε νέος, γιὰτὶ δὲν ἀναφέρεται πιὰ σὲ κανένα μεταγενέστερο ἔγγραφο τοῦ ἀρχείου Παπᾶ.

28. Α. Παπαδοπούλου-Βρετοῦ, *Νεοελληνικὴ Φιλολογία*, Ἀθήνα 1854, μέρ. Β', σ. 224. Πρβλ. καὶ Πέννα, *Ἱστορία τῶν Σερρών*, σ. 162 ὑπ. 1.

29. Παπαδοπούλου-Βρετοῦ, ἔ. ἀ., μέρ. Β', σ. 317. Τὴν ἴδια πληροφορία τὴν ἐπαναλαμβάνει καὶ ἡ Ἑλλη Ἀγγέλου-Βλάχου, ἔ. ἀ., σ. 17.

30. Βλ. ἔγγραφο Β', 7.

(με πράξη τοῦ εἰρηνοδίκῃ καὶ συμβολαιογράφου Ἀγρινίου Γεωργίου Βασιλόπουλου, 10 Σεπτεμβρίου) τὸν μικρότερό του ἀδελφὸ Κωνσταντῖνο, ποὺ μένει στὶς Σέρρες, πληρεξούσιο ἀντιπρόσωπό του³¹. Ἐπίσης τὸ ἴδιο κάνει δυὸ μέρες ἀργότερα, στὶς 12 Σεπτεμβρίου, ὁ δικαστὴς στὴν Πάτρα Ἀναστάσιος μετὰ πληρεξούσιο ποὺ συντάσσεται στὸ συμβολαιογραφεῖο τοῦ Πέτρου Παλαμᾶ³². Τὸ ἴδιο ἴσως ἔκαναν καὶ ὁ Μιχαῆλος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ στὸν φάκελο «Ἐμμανουὴλ Παπᾶ» δὲν βρέθηκαν τὰ πληρεξούσιά τους. Δὲν γνωρίζω ποῦ ζοῦσαν τὴν ἐποχὴ αὐτὴ οἱ δύο ἀδελφοί.

Οἱ διενέξεις τῶν κληρονόμων τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ γιὰ τὴ διεκδίκηση μέρους τῆς περιουσίας συνεχίζονται καὶ ἀργότερα. Τὴν ὅλη θλιβερὴ ἱστορία τὴν ἀφηγεῖται συστατικὸ γράμμα τοῦ Σερρῶν Ἀθανασίου πρὸς ἄλλον ἀνώτερο κληρικὸ, τὸν ὁποῖο παρακαλεῖ νὰ μεσολαβήσει, ὥστε ὁ Κωνσταντῖνος Παπᾶς νὰ πετύχει ὅσα νομίμως διεκδικεῖ³³.

Στὸ μεταξὺ μετὰ βασιλικὸ διάταγμα τῆς 25 Μαρτίου 1850 συγκροτεῖται στρατιωτικὴ ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία σύμφωνα μετὰ τὸ Ε΄ ψήφισμα τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ 1843-44 θὰ ἔπρεπε νὰ δικαιώσει τοὺς κληρονόμους ἐκείνων ποὺ εἶχαν πέσει στὸ πεδίο τῆς μάχης κατὰ τοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἔθνους. Στὴν ἐπιτροπὴ ἀντιπροσωπευόταν καὶ ἡ Μακεδονία μετὰ ἓνα μέλος φιλικὸ τῆς οἰκογένειας Ἐμμ. Παπᾶ, τὸν Κοζανίτη παλιὸ ἀγωνιστὴ καὶ τώρα ταγματάρχῃ Νικ. Κασομούλη (Β΄, 10). Μετὰ τὴ δημοσίευση τοῦ διατάγματος ἀναζωογονοῦνται καὶ οἱ ἐλπίδες τῶν κληρονόμων τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, ἀλλὰ οἱ σχετικὲς ἐργασίες τῆς ἐπιτροπῆς εἶτε δὲν προχωροῦν γοργὰ ἢ σταματοῦν. Μόνον ὕστερ' ἀπὸ 8 ὀλόκληρα χρόνια φαίνεται ὅτι κάτι πάει νὰ γίνῃ, γιὰτὶ βλέπουμε ὅτι ἡ Ἐλένη Καπέτη, κόρη τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ καὶ μητέρα 4 ἀγοριῶν καὶ 1 κοριτσιοῦ σὲ ἡλικία γάμου, φροντίζει νὰ ἐκδοθεῖ ἀπὸ τὴ μητρόπολη Σερρῶν πιστοποιητικὸ ἀπορίας, μετὰ τὸ ὁποῖο δηλώνεται καθαρὰ ὅτι «ἀξιούται ἵνα ἀπολαύσῃ τῶν κληρονομικῶν δικαιωμάτων τῆς πατρικῆς οἰκογενείας» (Β΄, 13), ἐνῶ ὁ Κωνσταντῖνος Παπᾶς μετὰ ἀναφορὰ τῆς αἴτησής του, δίφυλλη, διαστάσεων 0,265 × 0,215, μετὰ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα (ΙΕΕ), πρὸς τὸν βασιλιὰ Ὁθῶνα, (ἀνανεώνεται στὶς 8 Ἰουνίου 1865 πρὸς τὴν «Ἐπιτροπὴν Ἀγῶνος»), γραμμὴν στὶς 29 Δεκεμβρίου 1858, ἐκθέτει τὶς μεγάλες θυσίες τῆς οἰκογενείας του. Ἀπ' αὐτὴ μαθαίνουμε τὴν τύχη τῶν ἀγοριῶν τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ: ἀπὸ τοὺς 5 ἀδελφούς ποὺ ζοῦσαν ὡς τότε «δεινῶς καὶ πολυπαθῶς καὶ καταφρονημένως», τρεῖς εἶχαν πεθάνει ἐκεῖνον τὸν χρόνον στὴν ψάθα, ὁ ἓνας στὴ Βόνιτσα, ὁ ἄλλος στὴν Πάτρα (πρέπει νὰ εἶναι ὁ «πολυπλαγκτος» καὶ συμπαθῆς Ἀναστάσιος) καὶ ὁ τρίτος στὴ Χαλκίδα. Ἐπι-

31. Ἐγγραφο Β΄, 8.

32. Βλ. ἔγγραφο Β΄, 9.

33. Βλ. ἔγγραφο Β΄, 11.

ζούσαν ακόμη δύο αδελφοί ο Κωνσταντίνος και ο άμέσως μεγαλύτερός του 'Αλέξανδρος (Β', 18) και δύο αδελφές, ή μνημονευμένη παραπάνω 'Ελένη, σύζυγος Καπέτη, και ή Νεράντζω—ή Εύφροσύνη είχε πεθάνει μικρή, προτού ο Παπᾶς άρχίσει τὸ επαναστατικό του κίνημα στη Μακεδονία (Β', 15)—, οί όποιοι όλοι «είς οὐ μικράν ανάγκην και δυστυχίαν εύρίσκονται». 'Από τή μεγάλη λοιπόν πατριαρχική οικογένεια τοῦ 'Εμμ. Παπᾶ με τὰ 11 παιδιά του (8 άγόρια και 3 κορίτσια) στα τέλη τοῦ 1858 βρίσκονταν στη ζωή μόνο 4, δύο άγόρια και δύο κορίτσια. Γι' αυτό και ο Κωνσταντίνος, εκπροσωπώντας τους αδελφούς που έπιζούσαν, θερμοπαρακαλεῖ τὸν βασιλιᾶ νὰ τους εύσπλαχνιστεῖ και νὰ διατάξει ν' ανταμειφθοῦν άντάξια οί θυσιές τῆς οικογένειάς του, για νὰ απαλλαγοῦν οί τελευταῖοι γόννοι της από τή δυστυχία και τήν άθλιότητα.

Οί έργασίες όμως τῆς έπιτροπῆς αὐτῆς δὲν προχωροῦν γρήγορα και άποφασίζεται με τὸ από 21 Σεπτεμβρίου 1861 διάταγμα, έπί πρωθυπουργίας 'Ανδρέα Μιαούλη, νὰ σχηματιστεῖ νέα έπιτροπή με περισσότερα μέλη από τὰ πιὸ έπισημότερα που έπιζούσαν ακόμη και νὰ χωριστεῖ σὲ 3 διαρκή τμήματα, που νὰ εργάζονται ανεξάρτητα τὸ ένα από τὸ άλλο· τὸ πρώτο, ένδεκαμελές, θὰ ασχολεῖται με τίς απαιτήσεις τῶν στρατιωτικῶν, τὸ δεύτερο, έπταμελές, με τῶν ναυτικῶν και τὸ επίσης έπταμελές τρίτο με τῶν λοιπῶν. 'Επιθυμία τοῦ βασιλιᾶ είναι νὰ εκκαθαριστοῦν όσο τὸ δυνατόν ταχύτερα και όριστικά οί απαιτήσεις τῶν δικαιούχων (Β', 14). Τὸ ζήτημά τους είχε πιὰ χρονίσει έξοργιστικά. Οί απαιτήσεις τῆς οικογένειας Παπᾶ, καθὼς και άλλων άγωνιστῶν, θὰ παραπέμφθηκαν στη νέα αὐτῆ έπιτροπή που καταρτίστηκε μισὸν άκριβῶς αἰῶνα μετὰ τήν εκρηξη τῆς 'Επαναστάσεως. 'Αντίγραφο τοῦ διατάγματος βρίσκεται στὸ 'Αρχεῖο Παπᾶ, σημάδι που δείχνει καθαρά τὸ ένδιαφέρον και τήν άγωνία τῶν τελευταίων απογόνων του για τήν ανακούφισή τους από τίς καθημερινές δυσκολίες τῆς ζωῆς. 'Αποζημιώθηκαν οί δικαιούχοι ἢ ὄχι; "Η τους πρόλαβε ή επανάσταση τοῦ 1862 και ή έξωση τοῦ 'Οθωνα και άναβλήθηκε πάλι τὸ θέμα τους στις έλληνικές καλένδες³⁴; Πραγματικά αὐτὸ τὸ τελευταῖο συνέβηκε και έτσι καθυστερεῖ για μερικά ακόμη χρόνια ή εκτέλεση τοῦ διατάγματος τοῦ 1861. 'Υστερα όμως από 4 χρόνια τὰ πράγματα φαίνεται πὼς πλησιάζουν πρὸς τὸ τέλος, γιατί στις 18 Μαῖου 1865 γέροι έντόπιοι Σερραῖοι — ύστερ' από παράκληση τοῦ Κωνσταντίνου Παπᾶ — ύπογράφουν έγγραφο, με τὸ όποιο μαρτυροῦν ότι ή κινητῆ και άκίνητη περιουσία τοῦ πατέρα του ξεπερνοῦσε τὰ 300.000 τάλιρα και ότι ξόδεψε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του για τή μισθοδοσία τῶν

34. "Άλλες πληροφορίες για τήν τύχη τοῦ Κωνσταντίνου και τῆς οικογένειάς του, προερχόμενες από τή νοπότερη προφορική παράδοση, ὄχι βέβαια άπόλυτα αξιόπιστες βλ. στοῦ Πέννα, 'Ιστορία τῶν Σερρῶν, σ. 168.

στρατιωτῶν πού ὀδηγοῦσε, ἐνῶ ὅ,τι ἔμεινε σέ κινητὰ καὶ ἀκίνητα δημεύθη-
καν ἀπὸ τὶς τουρκικὲς ἀρχές (B', 15). Τὸ γνήσιο τῶν ὑπογραφῶν τῶν μαρ-
τύρων βεβαιώνεται τὴν ἐπαύριο, ὕστερ' ἀπὸ αἴτηση τοῦ Κωνσταντίνου Παπᾶ
πού βρίσκεται στὶς Σέρρες (B', 16), ἀπὸ τὸν Γ. Α. Λαγκαδά, ὑποπρόξενο
τῆς Ἑλλάδας στὴν πόλη αὐτή, ὁ ὁποῖος δηλώνει ὅτι πρόκειται γιὰ πρόσωπα
ἀπὸ τὰ πιὸ εὐπόληπτα καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ πλούσια τῆς πόλης (B', 17).

Ἐφοδιασμένος μὲ τὰ παραπάνω στοιχεῖα ἀπευθύνει ὁ Κωνστ. Παπάς,
ὕστερ' ἀπὸ 18 μέρες, στὶς 8 Ἰουνίου 1865, ἀναφορὰ «πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις
Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἀγῶνος», μὲ τὴν ὁποία ἐξιστορεῖ τὶς θυσίες τῆς
οἰκογένειάς του καὶ τὴν προσφορὰ τῆς πρὸς τὸ ἔθνος (B', 18). Στὸ περι-
θῶριο τῆς πρώτης σελίδας σημειώνεται μὲ ἄλλη γραφή, ἀσφαλῶς τοῦ πρω-
τοκολλητῆ: Ἑλ(ήφθη) 11 7βρίου 1865./Ἀρ. 5529 καὶ παρακάτω: Α' Τμῆμα
θ 1η. Ὁ ἀριθμὸς 5529 δηλώνει τὸν ἀρ. μητρώου τοῦ Κωνσταντίνου Παπᾶ
στὴν ἐπετηρίδα τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 21 καὶ τὰ παρακάτω ὅτι ἡ ἀναφορὰ του
διαβιβάστηκε στὸ Α' Τμῆμα τῆς Ἐπιτροπῆς, τὸ ὁποῖο, ὅπως εἶδαμε, θ' ἀ-
πασχολοῦνταν μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τῶν στρατιωτικῶν. Τὴν ἴδια σχεδὸν ἀνα-
φορὰ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς εἶχε ἀπευθύνει
ὁ Κωνσταντῖνος πρὶν ἀπὸ 7 χρόνια, στὶς 29 Δεκεμβρίου 1858, πρὸς τὸν Ὁ-
θωνα, καθὼς καὶ πρὸς τὴ βουλὴ καὶ γερουσία, ἀναφορὰ πού σώζεται σήμερα
σὲ ἀντίγραφο, δίφυλλο, διαστάσεων 0,265 × 0,215 μὲ κείμενο καθαρὸ στὴν
πρώτη σελίδα, στὸν φάκελο Ἑμμ. Παπᾶ, τὸν ἀποκείμενο στὴν Ἱστορικὴ
καὶ Ἐθνολογικὴ Ἐταιρεία. Τὴν παλιὰ ἐκείνη ἀναφορὰ δὲν τὴν παραθέτω,
γιατὶ ἡ μεταγενέστερη τοῦ 1865 εἶναι πληρέστερη καὶ ἐπισημότερη. Βάσει
αὐτῆς θὰ γίνονταν πιὰ ἡ δικαίωση τῶν θυσιῶν τῆς οἰκογένειας Παπᾶ. Μο-
λαταῦτα ἡ ἀναφορὰ τοῦ 1858 δίνει μιὰ πληροφορία πού δὲν τὴν ἔχει ἡ τοῦ
1865: ὅτι ὁ Ἑμμ. Παπάς εἶχε φύγει γιὰ τὴν Ὑδρα μαζὶ μὲ τὸν γιὸ του
Ἰωάννη καὶ μὲ τὸν ὑπασπιστὴ του Ἰωάννη Χατζὴ Πέτρου πού ζοῦσε ἀκόμη.
Ἡ ἀναφορὰ τοῦ 1865 μᾶς δίνει χτυπητὰ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας Ἑμμ. Παπᾶ:
ζοῦσαν ἀκόμη τρία μόνο ἀπὸ τὰ 11 παιδιὰ του, 2 ἄνδρες καὶ μία γυναίκα,
ὁ ὑπογραφομένος Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος στὴν Ἑλλάδα, ἡ ἀδελφὴ
τους Ἑλένη στὶς Σέρρες, καθὼς καὶ ἡ ὄρφανὴ καὶ ἀνύπαντρη κόρη τῆς ἀδελ-
φῆς τους Νεράντζως, ἡ Σοφία, πού ἔμενε στὴ Βραΐλα, ὅλοι σὲ ἄθλια οἰκο-
νομικὴ κατάσταση. Ὁ Κωνσταντῖνος προτείνει ὡς μάρτυρες τὸν ἄλλοτε ὑ-
πασπιστὴ τοῦ πατέρα του Ἰωάννη Χ' Πέτρου, τὸν γραμματέα του Θεοφάνη,
τώρα μητροπολίτη Μαντινείας, τὸν Σερραῖο Ἀγαθάγγελο Τριανταφύλλου καὶ
τὸν ταγματάρχη τῆς φάλαγγας καὶ παλιὸ οἰκογενειακὸ τους φίλο Νικ. Κα-
σομούλη (B', 18). Ἡ δικαίωση ἀπὸ τὸ ἐπίσημο ἐλληνικὸ κράτος πού ἤλθε
πολὺ ἄργά, βρίσκεται σὲ χωριστὸ φάκελο, ὑπ' ἀρ. 100 ν(έου) μ(ητρώου)
Τάξις Β', ὅπου σημειώνεται μὲ μπλὲ μολύβι Ἑμμ. Παπάς καὶ μὲ μελάνη
ἔγγραφο (12) δώδεκα. Ἐδῶ βρίσκονται ἀκόμη σὲ μπλὲ μονόφυλλα 0,22 × 0,305

Αριθ. 5529.

9.5.29.

Εμφ. **Π**

Υπόψη Α!

9.11.

Κυριότητα Επιφανούς Πατριάρχου
αφ' 100 Κυβερνητικών

Προς Αρμόδιον επί Αγαθών του Λοδοξοφά
του κειν κειν αδελφού σου.

Πίστησιν του 8 Οκτωβρίου 1865.

Εμφ. 324
Αριθ. 2.

Αριθ. 2062

2064

2066

2067

Επι. Πατριάρχ. Αθ. Π. Αθ.

Επι. Πατριάρχ. Αθ. Π. Αθ.

Επι. Πατριάρχ. Αθ. Π. Αθ.

Προς Αρμόδιον επί Αγαθών

Επιφανούς Πατριάρχου
Κυριότητας
Αθ.

Αθ. Πατριάρχ. Αθ. Π. Αθ.
Κυριότητας
Αθ.

Κατασκευασθέν μετ' αγγλ. Έκδοσης
Κυβερνητικών

3/2. 20 Οκτ. 1865

Ἡ τρίτη σελίδα τοῦ φακέλου τοῦ Ἐμμ. Παπαῦ.

καὶ οἱ ἐνδείξεις τῶν στοιχείων τοῦ γιοῦ του Ἀθανασίου ὑπ' ἀρ. ν(έου) μ(η-
τρῶου) 1678 καὶ ὑπ' ἀρ. 2065 μετὰ τὴν 324η συνεδρίαση, τοῦ Ἰωάννη ὑπ'
ἀρ. 1679 καὶ 2066, τοῦ Νικολάου ὑπ' ἀρ. 1680 καὶ 2066 καὶ Κωνσταντίνου
ὑπ' ἀρ. 1677 καὶ 1664, τοῦ μόνου ποῦ ἐπέζησε καὶ ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴ
δικαίωση τῆ δικῆ του καὶ τῶν νεκρῶν ἀδελφῶν του καὶ τοῦ πατέρα του. Καὶ
πραγματικὰ στὴν τρίτη σελίδα τοῦ παραπάνω φακέλου σημειώνεται ὅτι μὲ
τὴν αἴτησή του τῆς 8 Ἰουνίου 1865 ὁ Κωνσταντίνος ζητοῦσε τὴν «ἀμοιβὴν
τῶν ἀγῶνων του» καὶ (μὲ ἄλλο χέρι) «τοῦ πατρός του καὶ τῶν ἀδελφῶν του».
Στὸ ἴδιο φύλλο μὲ τὸ ἴδιο χέρι σημειώνεται Συνεδ. 324/Ἀριθμ. 2 καὶ τὰ
ἀποτελέσματα τῆς συνεδριάσεως: ὅτι ὁ πατέρας Ἐμμανουὴλ Παπαῦ μὲ ἀρ.
μητρῶου 2063 χαρακτηρίζεται *ἀξιωματικὸς Β' Τάξεως*, ἢ ὅπως δηλώνεται
λίγο παρακάτω, *συνταγματάρχης*, καὶ οἱ ἄλλοι τέσσερις γιοὶ τοῦ ἀξιωματικοῦ
ἐκτῆς τάξης· γιὰ τοὺς τρεῖς ποῦ βρῆκαν τὸν θάνατο σημειώνεται τὸ πεδίο
τῆς μάχης, ὁ Ἀθανάσιος στὴν Ἀταλάντη, ὁ Ἰωάννης στὸ Νεόκαστρο καὶ
ὁ Νικόλαος στὸ Καματερό (ἀνακριβῶς βέβαια, ὅπως εἶδαμε, γιὰ τοὺς δύο
πρώτους). Καὶ στὸ τέλος τῆς σελίδας ὑπάρχει μὲ ἄλλη γραφὴ ἢ φράση: *Νὰ
ἐπικυρωθῆ μετ' ἄλλων Στρατιωτικοπολιτικῶν μελῶν.*

Ὁ Κωνσταντίνος συναριθμεῖται μαζί μὲ τοὺς ἀδελφούς του στοὺς ἀ-
ξιωματικούς τῆς ΣΤ' τάξης χωρὶς βέβαια νὰ ἔχει προλάβει νὰ πάρει μέρος
στοὺς ἀγῶνες τῆς ἀνεξαρτησίας, ἐφόσον εἶχε γεννηθεῖ στίς 26 Αὐγούστου
1816. Ἡ ἀπονομὴ τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ τοῦ δόθηκε ἀσφαλῶς γιὰ νὰ τιμῆσει ἢ
κυβέρνηση κάποιον ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Παπαῦ, κάποιον ποῦ ἐπιζοῦσε καὶ εἶχε
ἐνδιαφερθεῖ γιὰ τὴ δικαίωση τῶν θυσιῶν τῆς.

Μέσα στὸν ἴδιο φάκελο βρίσκεται καὶ ἄλλος μὲ 2 ἔγγραφα, ὁ ὁποῖος
ἀνήκει στὸν *Λάμπρο Παπᾶ* (σημειώνεται μὲ μπλὲ μολύβι) ἐκ Κασσάνδρας
(μὲ μαῦρο μολύβι), ἀλλ' αὐτὸς δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ τὴν οἰκογένεια Ἐμμ.
Παπαῦ.

Ὁ μόνος λοιπὸν τελικὰ ποῦ χάρηκε τὴ δικαίωση τῶν ἀγῶνων τῆς οἰκο-
γένειας Παπαῦ ἦταν ὁ τελευταῖος γιὸς του Κωνσταντίνος. Δὲν ἦταν καὶ εὐκόλο
πράγμα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη νὰ φτάσουν οἱ ἀγωνιστὲς ὡς τὸ τέλος. Ὁ πολυδαί-
δαλος κρατικὸς μηχανισμὸς τῶν ὑπουργείων καὶ ἄλλων γραφείων τοὺς ἦταν
κάτι ἄγνωστο, ἀκατάληπτο καὶ ὀδυνηρό. Ἐπρεπε νὰ εἶναι πάντοτε προσεκτι-
κοί, νὰ παρακολουθοῦν τίς ἀνακοινώσεις, νὰ προβαίνουν σ' ἓνα σωρὸ ἐνέργειες
γιὰ τὴν ἐκδοσὴ καὶ τὴν ὑποβολὴ τῶν δικαιολογητικῶν, νὰ τρέχουν, νὰ πιά-
νουν, νὰ παρακαλοῦν, πράγματα, στὰ ὁποῖα δὲν ἦταν συνηθισμένοι οἱ ἥρωϊκοὶ
καὶ περήφανοι ἐκεῖνοι ἄνδρες. Ἡ ὑπερηφάνεια, ὅτι αὐτοὶ δημιούργησαν τὸ
κράτος, ποῦ τώρα τὸ διοικοῦσαν οἱ ὀχρωμένοι πίσω ἀπὸ τὸ γραφεῖο τους
ψυχροὶ ἢ καὶ ξιπασμένοι γιὰ τὴ θέση τους γραφιάδες, οἱ «καλαμαράδες»,
ὅπως τοὺς ὀνόμαζαν περιφρονητικά, δὲν ἄφηγε πολλοὺς νὰ διατρέξουν ὅλη
αὐτὴ τὴν ἐξευτελιστικὴ, χωρὶς ἀνθρωπιὰ πολλὰς φορὲς, κλίμακα, ὥσπου νὰ

πετύχουν κάτι απέναντι τῶν «δικαιωμάτων», πού τοὺς εἶχε τάξει ἡ πατρίδα. Τὴν εἰκόνα αὐτὴ μᾶς τὴ δίνει μὲ ζωντάνια ὁ Γιάννης Βλαχογιάννης στὸ διηγημά του *Ὁ ἀγωνιστής*. Σ' αὐτὸ βάζει ἕναν ἐβδομητάρη ἀγωνιστὴ νὰ φωνάζει ἀγανακτισμένος στὸν γραφιά μὲ τὴ βελάδα αὐτὰ τὰ τραγικὰ λόγια: «Ἦρθες, οὐρὲ βελαδίτσα καὶ θρονιαστήκες ἐδῶ, κι' ἐμένα δὲ μὲ σ'λλουγᾶσ' οὐλότελα· φόρεςες τὴ βελαδίτσα σ', τὰ ψαλιδουκέρια σ', κι' ἐμένα μ' ἄφ'σες μὲ μ'σὸ τσαρούχι». Ὅπως ὁ ἐβδομητάρης τοῦ διηγήματος, ἔτσι καὶ πολλοὶ ἄλλοι, κουρασμένοι καὶ ἀπογοητευμένοι, τὰ βροντοῦσαν καταγῆς, ἀποσύρονταν στὰ χωριά τους καὶ ἔπαυαν κάθε ἐνέργεια.

Ἀπὸ τὴν πολύτεκνη οἰκογένεια τοῦ Ἑμμ. Παπαῦ ὁ τελευταῖος γιός, ὁ Κωνσταντίνος, ἦταν σχετικὰ ὁ πιὸ τυχερός: εἶχε φτάσει στὸ τέλος τῆς διακαίωσης, ὁ Κωνσταντίνος πού, γεννημένος τὸν Αὐγούστο τοῦ 1816, δὲν εἶχε προλάβει νὰ πάρει μέρος στὶς μάχες τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἦταν ὅμως περήφανος γιὰ τὶς μεγάλες θυσίες τῆς οἰκογένειάς του, γιὰ τοὺς 4 προσφιλεῖς νεκροὺς της, τὸν πατέρα του «προστάτη καὶ ὑπερασπιστὴ τῆς Μακεδονίας», ὅπως τὸν ὀνόμαζαν οἱ συμπατριῶτες του, καθὼς καὶ γιὰ τὰ 3 ἀδελφία του, πού πότισαν μὲ τὸ αἷμα τους τὰ ἀδελφικὰ χῶματα τῆς Νότιας Ἑλλάδας. Τὸ 1865 λοιπὸν πού σήμαινε καὶ τὸ εὐτυχισμένο τέρμα τῶν προσπαθειῶν γιὰ τὴ δικαίωση τῶν θυσιῶν τῆς οἰκογένειας Παπαῦ, ὁ Κωνσταντίνος, ἔστω καὶ ἀργά, ἔπρεπε νὰ εἶναι εὐχαριστημένος. Στὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἀνάγκη καὶ μιὰ φωτογραφία (δακτυλοτυπία) του, τὴ μόνη πού γνωρίζω, φυλαγμένη μέσα στὸν φάκελο τοῦ ἀρχείου του στὴν Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία. Εἶναι ὄρθιος, ντυμένος καλά, μὲ γελέκι, βελάδα, παντελόνια, σκληρὸ κολάρο γυριστό, μὲ μαῦρο παπιγιόν, φορεσιὰ πού τὴ γνωρίσαμε σὲ μερικοὺς ἡλικιωμένους συντηρητικοὺς τῆς μόδας ὡς τὰ μέσα σχεδὸν τοῦ αἰῶνα μας. Τὸ δεξί του χέρι, πού κρατᾶ ἕνα ἀρκετὰ μεγάλο ποῦρο, ἀκουμπᾶ σ' ἕναν κιονίσκο, γνωστὴ στάση τῆς παλιάς ἐποχῆς. Πίσω του ὡς σκηνογραφία, ἡ εἰκόνα τῆς Ἀκροπόλεως μὲ τὰ παλιά της ἀκόμη τουρκικὰ κτίσματα, τὸ γνωστὸ «Ἐνθύμιον τῶν Ἀθηνῶν». Τὸ κεφάλι του μακρουλό, σχεδὸν φαλακρὸ ἐπάνω ἀπὸ τὸ μέτωπο, μὲ μάτια μᾶλλον βαθουλὰ καὶ στοχαστικά, μύτη ἴσια, μεγάλη, καὶ πυκνὴ μαῦρη γενειάδα δείχνει ἄνθρωπο ἡλικίας 50 περίπου χρόνων (βλ. φωτογραφία). Ἡ μορφή του, πού, ὅπως λέγει ἡ παράδοση, μοιάζει τοῦ πατέρα του, ἀποπνέει γενικὰ τὴν ἀξιοπρέπεια, τὴ σοβαρότητα καὶ τὴ γαλήνη τοῦ ἀνθρώπου πού ἔχει ἤσυχη τὴ συνείδησή του, ὅτι τόσο τὰ μέλη τῆς οἰκογένειάς του, ὅσο καὶ ὁ ἴδιος εἶχαν ὀλοκληρώσει μὲ τὸ παραπάνω τὸ καθῆκον τους πρὸς τὴν Πατρίδα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΕΜΜ. ΠΑΠΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΤΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΕΜΜ. ΠΑΠΑ

Ἐνάμεσα στὰ ἔγγραφα τοῦ Ἀναστασίου Παπαῦ, γιὰ τὰ ὁποῖα μίλησα διεξοδικὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ Β' μέρους τοῦ βιβλίου μου, ὑπάρχει κι ἓνα δελτίο μὲ ἀντιγραφή τῶν στίχων τῆς Ἰλιάδας.

*Τὴν δὲ βαρὺ στενάχων προσέφη πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς·
«μηῆτερ ἐμή, τὰ μὲν ἄρ...*

.....
Πατρόκλιου δ' ἔλωρα Μενoitιάδεω ἀποτείση» (Σ, 78-93).

Τὸ κείμενο τελειώνει μὲ τὰ ἐξῆς:

Ἐν Μυνηχία τῆς Βαυαρίας
1815 Ὀκτωβρίου 22
Πρὸς μνήμην τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου σου
Φώτιος Σωτήρη Μυτιληναῖος

Ἐπάρχει ἀκόμη μέσα στὸν φάκελο ἓνα δελτίο, στὸ σχῆμα λευκοῦ ἐπισκεπτηρίου, ἐπάνω στὸ ὁποῖο εἶναι γραμμένα τὰ ἐξῆς:

Herrn A. M. Pappa
mit C. L. Kegels bester
Empfehlung.

Τὰ γερμανικὰ μνημόνια τοῦ Ἀναστασίου Παπαῦ γραμμένα σὲ γοτθικὴ γραφή, εἶναι τὰ παρακάτω:

I

Augsburg, 6 Ὀκτωβρίου 1815

Ὁ καθηγητὴς Peter Brunner γράφει ὅτι ὁ ἴδιος πόθος, ποὺ ὠθοῦσε τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας νὰ γνωρίσουν ξένες χῶρες καὶ τὴν ἀλήθεια, κινεῖ καὶ τὸν Ἀναστάσιο Παπά· καὶ αὐτὸ τὸν κάνει ἄξιο τῶν προγόνων του.

Die meisten jener unsterblichen Männer Griechenlands, / deren Werke wir nun mit Bewunderung lesen, haben nach Wahrheit / strebend

das geliebte Vaterland verlassen und fremde Länder / durchwandert.
Ein gleiches Streben hat Euch eurer edlen / Ahnen würdig gemacht.
Augsburg den 6ten October 1815.

Zum Andenken von /
Deinem Freund
Peter Brunner Professor.

2

Μόναχο, 3 Νοεμβρίου 1815

Ἐφοῦ ὁ φίλος τοῦ Ἀναστ. Παπαῦ Leonhard παραθέτει δύο στίχους τοῦ Gōthe τοῦ δηλώνουν ὅτι σπουδαῖο δὲν εἶναι νὰ εἶσαι ἐξυπνότατος, ἀλλὰ εἰλικρινέστατος καὶ εὐπρεπέστατος, τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν θυμᾶται, ὅταν θὰ εἶναι μακριά, καὶ τοῦ εὐχεται ν' ἀπολαύσει πλοῦσιους καρποὺς στὴν πατρίδα του γιὰ τὶς θυσίες της.

*Ob du der Klügste sey'st, daran ist wenig gelegen,
Aber der Biederste sey, so wie zu Rathe, zu Hauss.*

v. Gōthe

Kurz zwar, lieber guter Pappà war die Zeit unserer Bekanntschaft, aber / doch zureichend, unsere wechselseitigen Gesinnungen kennen zu lernen. / Die Zeilen, welche ich von Ihnen zum Andenken erhielt, sind zu denen von / meinen Freunden gelegt, und ihr Anblick wird mich stäts mit Vergnügen / an Sie erinnern. Behalten auch Sie mich in weiter Entfernung im / festen Andenken, und seyen Sie meines aufrichtigen Antheils an Ihr...¹ / Schicksale versichert. Möge Ihnen in Ihrem Vaterlande eine reichliche Be...² für ihre Aufopferungen zu Theil werden!

Ewig mit unwandelbarer Freundschaft

München am 5 November 1815

Ihr
Leonhard ...³

Rechnungsgehilfe bei der ...⁴
und gemeine Haupt...⁵

1. Τὸ χειρόγραφο φθαρμένο στὸ σημεῖο αὐτό.
2. Φθορὰ τοῦ χειρογράφου.
3. Φθορὰ τοῦ χειρογράφου.
4. Φθορὰ τοῦ χειρογράφου.
5. Φθορὰ τοῦ χειρογράφου.

3

Augsburg, 18 Δεκεμβρίου 1815

Ποιά είναι ἡ ἀρετὴ ἑνὸς ἀνδρα; Νὰ μὴν ἐλπίζει καὶ βμως νὰ θέλει κ.λ. Συμβουλὲς τοῦ Max Furtmair, φίλου τοῦ Ἀναστασίου.

Nichts hoffen und dennoch wollen; aller Zuver- / sichts des Genus-
ses entsagen und dennoch sich / hingeben; sich aufopfern und handeln,
diess ist / der Ruhm des Mannes.

Zur Erinnerung an

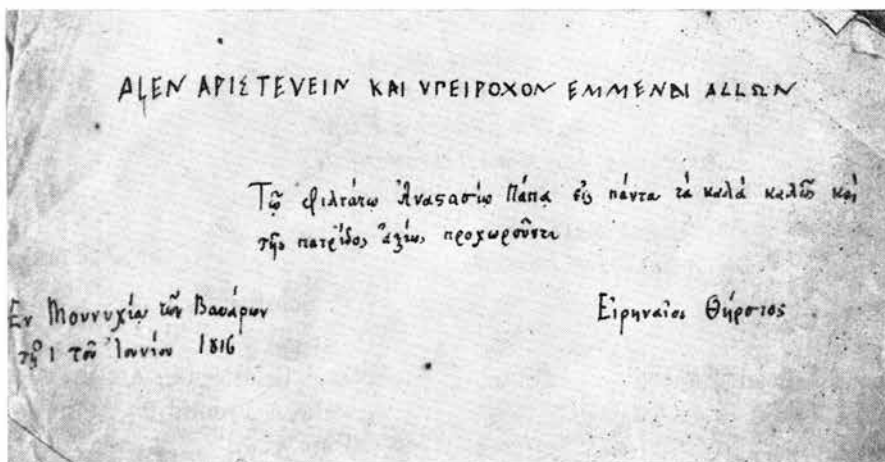
Augsburg den 18ten Dez. 1815

Ihren Freund
Max Furtmair,
Studienlehrer.

4

Μόναχο, 1 Ἰουνίου 1816

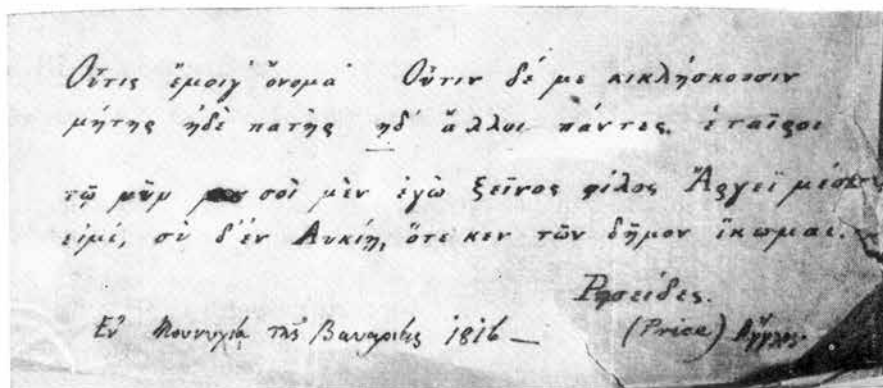
Αὐτόγραφο τοῦ καθηγητῆ τῆς κλασικῆς φιλολογίας στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου καὶ
θερμοῦ φιλέλληνα Friedrich Thiersch.

5

Μόναχο, 1816

Αὐτόγραφο τοῦ Ἀγγλοῦ Price, φίλου τοῦ Ἀναστασίου Παπαῦ, ἀπὸ τὴν Ὀδύσσεια, ε 366-67.

6

Landshut, 18 Ἰουνίου 1816

Ἕνας Γερμανὸς φίλος τοῦ Ἀναστασίου Παπᾶ μὲ δυσανάγνωστο ἐπίθετο τοῦ ἀπευθίνει παραινετικούς στίχους παρμένους ἀπὸ τὸν Schiller.

*Festen Muth in schweren Leiden,
Hülfe, wo die Unschuld weint,
Ewigkeit geschwornen Eiden,
Wahrheit gegen Freund und Feind,
Männerstolz vor Königsthronen,
Brüder, gält es Gut und Blut,
Dem Verdienste seine Kronen,
Untergang der Lasterbrut!*

v. Schiller

Landshut in Bayern den 18ten
Juni 1816.

Zur Erinnerung an Ihren
wahren Freund[?]
Pius v. ...¹

1. Φθορὰ τοῦ χειρογράφου.

7

Landshut, 3 Ἀπριλίου 1816

Οἱ ἀντιλήψεις ἐνὸς φίλου τοῦ Ἀναστασίου Παπᾶ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν θάνατο, ἀποδομένες σὲ ποιητικὸ λόγιο.

*Im Glück' nicht jubeln, und im Sturm nicht zagen,
Das Unvermeidliche mit Würde tragen,
Das Rechte thun, am Schönen sich erfreu'n,
Das Leben lieben, und den Tod nicht scheu'n,
und fest an Gott und bessre Zukunft glauben,
Heisst leben, heisst dem Tod sein Bittres rauben.*

re-
cor-
dare!

Zur Erinnerung an Ihren
Freund Joseph Piernbacher ...¹
aus dem Salzburgischen in Baiern,
bald aber in Oesterreich, Jurist im
3ten und letzten Jahre.

Landshut 18 ~~3~~ 16.
IV.

8

Landshut, 21 Ἰουνίου 1816

Ἀπλὴ ἀναμνηστικὴ παραίνεση μιᾶς ἀγνωστης φίλης τοῦ Ἀναστασίου Παπᾶ.

Gedenken Sie Theuerer Freund! auch in der Glut...² meiner, so wie ich Ihnen auch des gleichen versichere.

Landshut den 21. Juny
1816

Von

Ihrer Freundin ...³
(Ἐπογραφή δυσανάγνωστη)

1. Φθορὰ τοῦ χειρογράφου.
2. Φθορὰ τοῦ χειρογράφου.
3. Φθορὰ τοῦ χειρογράφου.

9

Landshut, 21 Ἰουνίου 1816

Ἐνθῦμο φιλίας τοῦ Jos. Richard πρὸς τὸν Ἀναστάσιο Παπά.

Si loin de notre patrie, dans ta Grèce étendue tes pensées / reprennent
le chemin du Passé, pense alors aussi au / Séjour de Landshut et aux
amis que tu y as laissés. / Ces môts te suffiront de ne pas oublier ton
Ami en / parcourant ces lignes.

Jos: Richard, de Munic
en Bavière.

Bonheur et
Contentement t'accompagnent
en tout lieu.

Landshut le 21 de Juin 1816.

10

Landshut, 21 Ἰουνίου 1816

Ἐνθῦμο φιλίας τοῦ J. Vettl.

Ich billige des Griechen satz:
*Ein treu erfund'ner Freund, der ist
der grösste Schatz.*

Zum Denkmal der Freundschaft

von

Symb: Ein ehrlicher Mann Ihrem wahren Freund
ist auch—ohne Gesetze- J. Vettl., k. Hofkammerrath ...¹
ehrlich.

Landshut den 21ten Juny 1816.

1. Δυσανάγνωστη λέξις.

11

Landshut, 21 'Ιουνίου 1816

Ἐγκώμιο τῆς γυναίκας.

Aechter Weiberwerth ist ein Kleinod, kostbar und / selten.- Ein edles Weib ist die schönste Gabe der / Gottheit.- Trefflicher ist die Tugend nicht / versinnlicht, als durch ein edles Weib.- / Ein holdes tugendhaftes Weib verehren, heisst / glücklich seyn; ein edles, unschuldiges Weib innig lieben, / treu und zärtlich an dem treuen zärtlichen Weibe / hangen, ist Himmelsgenuss.- Ein Blick der Liebe / aus einem schönen unbefleckten Weiberauge ist ein / Strahl des Himmels, der in das Innerste der Seele / dringt.

Denken Sie, lieber Pappa, beim Anblick dieser / Zeilen nicht ungerne an Ihren aufrichtigen.

Ludwig Rumpf aus Bamberg
in Franken zurück.

Landshut d(en) 21 Junius
1816

12

Landshut, 22 'Ιουνίου 1816

Ἐνδιαφέρον σημείωμα τοῦ Konrad Mannert, καθηγητῆ τῆς Ἱστορίας σὸ γυμνάσιο τοῦ Landshut, γιὰ τὶς προόδους τοῦ μαθητῆ του Ἀναστασίου Παπαῦ.

Seinem äusserst fleisigen, talentvollen, Zuhörer / und Freunde wünscht glücklichen Fortgang in / seinen Studien und anderweitigen Unternehmungen.- Für den /

Herrn Anastasius Emmanuel Pappa /
schreibt dieses zum /
freundschaftlichen Andenken /
Konrad Mannert,
Kön. Hofrath und Professor der /
Geschichte in Landshut /
1816, 22sten Jun.

13

Landshut, 31 'Ιουνίου 1816

'Ενθύμιο τῆς Walburg O..., φίλης τοῦ 'Αναστασίου Παπᾶ.

*Liebe und Freundschaft sind des Lebens Würze,
 Sie versüssen unsers Daseins Kürze;
 Sie vermehren unser Glück, uns're Freuden,
 Und schützen uns gegen alle Leiden.*

Zur Erinnerung an Ihre

Landshut den 29ten
 Juny 1816.

Freundin Walburg O...¹**14**

Landshut, 31 'Ιουνίου 1816

'Ενθύμιο τῆς φίλης του Theres Inttl...

*Das was Ihr redlich Herz
 nur wünschet und begehrt
 Das werde vom Geschick
 an Ihnen nur beschert.*

Zur Erinnerung an Ihre

Landshut am 31 Juny
 1816.

Freundin Theres Inttl..²

1. *Όνομα δυσανάγνωστο.

2. *Όνομα δυσανάγνωστο.

15

Bomberg, 28 'Ιουλίου 1816

'Ενθόμιο φιλίας τοῦ Moritz Mark.

*Wie der Sonne milder Schein
 Jede Blüthe sanft erquicket
 Sie der Frucht entgegenreift,
 Wie, wenn bey des Sturmes Toben
 Schlüchtern (sic!) sich die Blume neigt, u(nd) Apollos
 Sanfte Strahlen (sie) erheben, zu des
 Himmels ungewölkten Azur;
 So der Freundschaft mächt'ge Kraft:
 Hast du Trauer, mag'st du's sorglos
 Freundes treuer Brust vertrauen,
 Doch erquickten dich des Himmels Freuden,
 O so theilt es, froh wie du, gern der Freund,
 Reget mächtig jede Fiber Deiner innern Kräfte an
 Und geleitet freudig dich Auf des Lebens dunkeln Pfaden!*

Nehmen Sie dieses zum Andenken, Ihrer mir so theuern Bekannthcaft zu Re-/ gensburg von Ihrem Freunde

Moritz Mark, R. [?]28ten July
 aus Bamberg. 1816.

16

Regensburg, 29 'Ιουλίου 1816

Συμβουλές πρὸς τὸν 'Αναστάσιο Παπὰ ἀπὸ φίλους του ἴσως καθηγητές του.

Lieben Sie Jederzeit das Licht mehr als die Finsterniss.- Suchen Sie von / allen göttlichen und menschlichen Dingen durch eigene Anstren- gung sich die richtigsten / Begriffe zu erwerben, und benützen Sie dieselben nach Ihrem Gewissen.- / In das Geschehene fügen Sie sich mit weiser Klugheit; was Sie Jedesmal thun sollen, / erfragen Sie zu-

erst bey Ihrem Herzen, und was geschehen wird, überlassen Sie ohne /
Selbstaengstigung Gott, der es allein weiss und lenkt.- Am Ende wird
Ihnen die Reise / in das Land des Schauens erwünschter seyn, als der
längere Aufenthalt im Lande des Glaubens. /

Wenn diese Rathschläge in Ihrem Herzen wurzeln, werden Sie auch
den nicht vergessen, / der sie Ihnen gegeben hat — Ihren wohlmeinenden
Freund

Gm... Klein Rektor ... und ...

Regensburg 29. July 1816.

Prof. ...¹

*Wir müssen unablässig streben,
Uns vom Halben zu entwöhnen
Und im Ganzen, Guten, Schönen,
Resolut zu leben.*

Goethe

Με τὴν ἴδια προφανῶς γραφὴ εἶναι γραμμένα σὲ ἄλλο φύλλο καὶ τὰ ἐξῆς:

*Hätte ich auch nicht durch unsere, wenn gleich
kurze, Bekanntschaft Sie wegen Ihres Charakters
lieb gewonnen, so waren Sie mir schon wegen
Ihres Vaterlandes, Griechenlands, sehr werth*

1. Λέξη δυσανάγνωστη.

17

Βιέννη, 25 Αὐγούστου 1816

Ποιὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ «πιστεύω» τοῦ Ἀναστασίου Παπᾶ, ὅπως τὸ καθορίζει ὁ φιλελεύ-
θερος καὶ δημοκρατικὸς φίλος του Georg Wilhelm Freiherr von Wedekind. Ὁ τελευταῖος
του στίχος δηλώνει τὸ μῖσος του ἐναντίον τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων.

Gott

Liebe

Vaterland!

*Rettung von Tyrannenketten,
Hülfe, wo die Unschuld weint!
Männerstolz vor Königsthronen!*

*Wahrheit gegen Freund und Feind,
Dem Verdienste seine Kronen!
Gält es Gut und Blut,
Untergang der Türkenbrut!*

Zum Andenken Ihres Freundes

Wien den 25 August 1816.

Georg Wilhelm Freiherr von Wedekind
aus Darmstadt in dem Grossherzogthum
Hessen

18

Πράγα, 16 Σεπτεμβρίου 1818

Ἐνθόμιο φίλιας τοῦ Joseph Hippolyt.

*Auf allen Ihren Reise Wegen
Geleite Sie der Seele Ruh',
Und allen Wünschen die Sie hegen
Stets lächle wahre Freundschaft zu.
Nichts solle Sie im Glücke stören.
Sollt' auch die Reise lange währen;
So bitte manchmal einen Blick
Zu wenden nach Böhmen zurück.*

Joseph Hippolyt ...¹
Professor der Mathem

Prag den 16 September 1818.

1. Δυσανάγνωστο τὸ ἐπίθετο.

19

Βερολίνο, 24 Ἀπριλίου 1819

Ἵμολογία ἐρωτευμένης με τὸν Ἀναστάσιο Παπά.

*Nur die Brust ohne Herz wird ruhig.*Berlin den 24 April
1819Das Andenken an frühere
frohere Stunden, führe Sie
zu weilen an diesen Namen
Caroline Valentini

20

Βερολίνο, 26 Ἀπριλίου 1819

Σκέψεις τοῦ F. Valentini, ἀδελφοῦ ἀσφαλῶς τῆς προηγούμενης, γιὰ τὴ ζωή.

Caro Pappas!

*Ora che qui non sei,
Ecco accenti formar non mi è concesso,
Parli adunque la penna,
che, s'ella amistà non detta, almen l'accenna.
Or sappi, CARO AMICO,
Che questa vita è un sogno,
E che quella picciol parte,
Che trasse teco italian sempre parlando,
Come farla rivenir OR va pensando*

F [?] Valentini

Berlino, il giorno della tua partenza da costì,
il 26 Aprile 1819.

21

Βερολίνο, 26 Ἀπριλίου 1819

Ἐνθύμιο φίλας.

Mit Dankbarkeit für Ihre gütige Anerbietung /
schreibe ich meinen Namen auf dem Blatte auf, und /
bitte Sie mich als Ihren aufrichtigen Freund im /
Andenken zu behalten - Joseph E(dler ?) v. Krynitzki

Berlin.

Den 26. April 819.

22

Μεσολόγγι, 16 Ὀκτωβρίου 1825

Κλεισμένοι στὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι ὁ Ἀναστάσιος Ἐμμ. Παπᾶς καὶ ὁ ἐπίσης κλα-
σικὰ μορφωμένος Φ. Πλητᾶς ἀνταλλάσσουν «ἐνθύμια φίλας». Ὁ δεῦτερος ἀντὶ γιὰ δικές
τοῦ γνώμες τοῦ γράφει τοὺς ἐξῆς στίχους ἀπὸ τὶς Φοίμισες (στ. 1015-1018) τοῦ Εὐριπίδη.

Ἐὶ γὰρ χάριν ἕσπερ ὀ, ἡ δυνατὸς τις
 Χρυσὸν, δίδωσι λαῶσι, κείσ μοιτὸν φέροι
 Πατρίδ', καυῶν ἂν αἰ θόγγι ἑρασσόνων
 Πηριμένται, λαριφὸν ἐύλογον ἂν. — Εὐριπ.
 ἐν Μεσολογγίῳ ἡ 16. Ὀκτωβρίου. 1825.
 ὁ σὸς
 Ε. Παπᾶς

Μεσολόγγι, 16 Ὀκτωβρίου 1825

Ποίημα, γραμμένο ἀπὸ τὸν Ἑλβετὸ φιλέλληνα καὶ συντάκτη τῶν Ἑλληνικῶν Χρονικῶν Dr Mayer καὶ ἀφιερωμένο στὸν Ἀναστάσιο Παπά, μὲ τὸ ὅποιο ἐξυμνεῖ τὴ μεγάλη σημασία τῶν ἀγόνων τῶν «ἐλευθερῶν πολιορκημένων» καὶ γενικὰ τῶν Ἑλλήνων γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα: ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάσταση ἀνανεώνει τὸ κήρυγμα τῶν ἰδεῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ ἀγνωστο αὐτὸ ὡς τώρα κείμενο τοῦ Mayer ἀποκτᾷ σπουδαιότητα ἐξ αἰτίας τοῦ μεγάλου μηνύματος ποὺ ἐξαγγέλλει στὴν ἀνθρωπότητα. Εἶναι τὸ πιὸ σπουδαῖο μέσα στὴν συλλογὴ αὐτῆ τῶν κειμένων,

Missolonghi d. 16e[?] Oct. 1825, V.S. [?]

*In der stolzen Kaiserstadt der Franken
Ist erbleicht der Freyheir Götterlicht
Männerwerth u(nd) Männerpflichten ...¹
Greifenartig, um der feigen ...² Schranken
Und kein Gott, ruft nimmer sie zurück.*

*Drum kommst du
in's Land der jungen Freyheit
Wo blutig erscheinend
sein Morgen uns dämmerte.
Wenn aber der Blutmorgen
dich schreckte,
Zage nicht, es sind der Helden
viele bey uns.
Und der Ver...³ der Rechte
der Freyheir und Pflicht
War mit uns, und ist mit uns,
drum Freund zage nicht.*

Dr. Mayer

aus Zurich in der Schweiz

Im Anfang des 7ten/Monats der Belagerung Missolonghis / durch den Roumely Walisi.

1. Λέξη δυσανάγνωστη.
2. Λέξη δυσανάγνωστη.
3. Τὰ ὑπόλοιπα γράμματα δυσανάγνωστα.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΩΝ ΓΙΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑ

1

23 Μαΐου 1823

Διορισμός τοῦ Νικ. Ἐμμ. Παπᾶ ὡς ὑπαλλήλου τοῦ ὑπουργείου ἀστυνομίας. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,257 × 0,205. Τὸ κείμενο μὲ καθαρή γραφή στὴν πρώτη σελίδα (ΙΕΕ).

Περίοδος Β' Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Ἄριθ: 249. Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας

Πρὸς τὸν Κύριον Νικόλαον Ἐμμανουήλ Παπᾶ

Κατ' ἐπιταγὴν τῆς Διοικήσεως ὑπὸ Ἄριθ. 574.16.11.1823 διορίζεσαι ὑπογραμματεὺς εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ὑπουργείου τούτου, πεπεισμένον τὸ Ὑπουργεῖον ὡς ἐκ τῶν ἄλλων πρὸς τὴν Πατρίδα ἐκδουλεύσεών σου. Σοὶ ἐμπιστεύεται ἤδη καὶ τὸ ἀπὸ μέρους του μὲ τὸ παρὸν ἐξ ἐπαγγέλματος εἰς τὸ ῥηθὲν τοῦ ὑπογραμματέως χρέος, ἐλπίζον, ὅτι θέλεις φανῆ ἄξιος τούτου διὰ τῆς προθυμίας, ἐμπιστοσύνης καὶ ἐπιμελείας σου.

Ἐν Τριπολιτζᾶ
τῆ 23, Μαΐου 1823

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἀστυνομίας
Γεώργιος Αἰνιᾶν

(Τ.Σ.)

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς
Γεώργιος Σιταρᾶς

2

3 Μαρτίου 1824

Γράμμα τοῦ Ἰωάννη Ἐμμ. Παπᾶ πρὸς τὸν ἀδελφὸ του Νικόλαο. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,305 × 0,215, μὲ καθαρὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα (ΙΕΕ).

Στὴν τελευταία σελίδα:

Τῷ ἐπιποθητῷ μοι ἀγαθέλω, κυρίω, κυρίω
Νικολάω Ἐμμανουήλ παπᾶ:.

Σύραν

τὴν εὐγένειάν σου ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι:-

Τῆ: 3: μαρτίου 1824: Ὑδρα.-

Ἐρχόμενος εἰς τριπολιτζᾶν σᾶς ἐγράψαμεν γράμμα, τὸ ὁποῖον σᾶς ἐ-

στάλη με τὸν καπετὰν Γιάννη καὶ τὸ ὄποῖον δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι τὸ ἐλάβετε. Προχθὲς ὅμως ἦλθα μόνος μου καὶ ἔως ἐδῶ διὰ τὰς ὑποθέσεις ὁποῦ ἰξεύρεις. πολὺ διαφορετικὰς τὰς ἡῶρα ἀπ' ὅ,τι τὰς ἄφησα. πλὴν ὑπομονή, καὶ εἶναι ἐλπίδα ὅλαι νὰ διωρθωθοῦν. ἀπὸ τριπολιτζᾶν ἐσυστήθηκα μετὰ γράμμα πρὸς τοὺς κυρίους καπετὰν λάζαρον, καὶ κυρ παντελῆν νέγκα (;), οἱ ὅποιοι με ὑποδέχθηκαν, μετὰ τὴν πρόεπουσαν ἀδελφότητα, καὶ εὐλικρίνεια. καὶ με εὐχαρίστησαν εἰς ἄκρον. Οἱ ἴδιοι ἐχρειάσθησαν διὰ νὰ ἀπεράσουν εἰς τὰ αὐτόθι διὰ ὑποθέσεις τους, καὶ σοῦ τοὺς συστήνω παρακαλῶντας σας νὰ τοὺς ἀνταμείψετε εἰς τὴν καλοσύνην ὁποῦ εἰς ἐμὲ ἔδειξαν. Ἐγὼ ἐπιτυχαίνωντας τὸν καιρὸν θέλω μισεύσει διὰ τριπολιτζᾶν, ἐλπίζωντας διὰ ὀγλίγωρα νὰ ἀνταμωθῶμεν.

Ἐγείαινε: -

ὁ ἀγαπητὸς

αὐτάδελφός σας

Ἰωάννης Ἐμμανουὴλ Παπᾶς

3

Ἀχρονολόγητο (ἴσως 20 Δεκεμβρίου 1825)

Ἐπιλογισμὸς χρέους τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Ξενοφάντος πρὸς τοὺς γιουὺς τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, μαζί με τοὺς τόκους καὶ τὰ ἔξοδα γιὰ τὴν εἰσπραξὴ τοῦ χρέους. Δίφυλλο, 0,285 × 0,195. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα (ΙΕΕ). Τὸ ἔγγραφο εἶναι ἀχρονολόγητο, ἀλλὰ κάτω ἔχει σημειωθεῖ ἡ χρονολογία 20-12-825, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀκριβής, γιὰτὶ συμφωνεῖ καὶ μετὰ τὴν σειρά τῶν δύο ἐπόμενων ἐγγράφων ὑπ' ἀρ. 4 καὶ 5.

Ἐξοδα τρέξαντα διὰ σύναξιν Γροσίων 6.400. παρὰ τοῦ ἡγουμένου / κυρίου Παϊσίου τοῦ Μοναστηρίου Ξενόφου.

Ἐξοδα ἐξώδενσαν ὁ κύριος Ἰωάννης Χ. Πέτρου διὰ σύναξιν αὐτῶν / ὑπάγων εἰς Σκόπελον, ὡς ἡ ἴδια του ὑπογραφή μαρτυρεῖ / Ἐξώδενσαν ἔτι ὁ Νικόλαος μετὰ τῶν 3. Συντρόφων του διὰ τὴν / σύναξιν τῶν αὐτῶν γροσίων κατὰ τὸ 1823 κατὰ μῆνα αὐγούστον 550 Ναυπλίῳ τῆ 20 Δεκεμβρίου 1825

Κεφάλαιον 6.400

	Κεφάλαιον 6.400
τόκος ἑνὸς χρόνου γρ. 6.400 α/12%	γρ. 768
	γρ. 7.168
τόκος ἑνὸς χρόνου γρ. 7.168 α' 12%	γρ. 860
	γρ. 8.028

17 Φεβρουαρίου 1826

Τὸ ὑπουργεῖο ἐσωτερικῶν διατάζει τὸν ἡγούμενο τῆς μονῆς Ξενοφώντος, πού μένει σ' ἓνα ἀπὸ τὰ νησιά τῶν Βόρειων Σποράδων, νὰ ἐξοφλήσει τὸ χρέος του πρὸς τοὺς γιούς τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ, Γεώργιο, Ἀναστάσιο καὶ Νικόλαο. Στὴν ἀρχὴ ὁ γραφέας εἶχε γράψει, ἀντὶ Γεώργιο, Δημήτριος καὶ κατόπιν τὸ διόρθωσε. Τὸ ὄνομα Δημήτριος δὲν τὸ ἔχει κανένα ἀπὸ τὰ παιδιά τοῦ Ἐμμ. Παπᾶ. Τὸ λάθος φαίνεται καθαρὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἐπόμενο ἔγγραφο 5 πού ἔχει τὸ ἴδιο περιεχόμενο, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ Γεώργιο μνημονεύεται τὸ ὄνομα Ἀθανάσιος πού εἶναι, νομίζω, καὶ τὸ πιὸ ὀρθό, γιὰτὶ ὁ Γεώργιος τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν 19 χρόνων, καὶ δὲν γνωρίζουμε ἂν εἶχε κατεβεῖ ἀκόμη στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,285 × 0,225. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα (ΙΕΕ). Στὴν τελευταία σελίδα: Πρὸς τὸ ἐπαρχεῖον Σκοπέλου, / Σκύρου, Σκιάθου καὶ Ἡλιοδρομίων / ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν.

Περίοδος Γ'

Ἄρ. 3094

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν

Πρὸς τὸ ἐπαρχεῖον καὶ τοὺς Δημογέροντας Σκοπέλου, Σκύρου, Σκιάθου καὶ Ἡλιοδρομίων.

Οἱ υἱοὶ τοῦ μακαρίτου Ἐμμανουὴλ Παπᾶς Δημήτριος, Ἀναστάσιος καὶ Νικόλαος, ἀνέφερον πρὸς τὸ ὑπουργεῖον, ὅτι ὁ ἡγούμενος τοῦ Μοναστηρίου Εὐνόφου, χρεωστεῖ εἰς τὸν μακαρίτην πατέρα των γρόσια 6.400, ἧτοι γρόσια ἐξ χιλιάδες τετρακόσια, τὰ ὅποια δυστροπῶν δὲν θέλει νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτούς.

Διατάττεσθε λοιπὸν νὰ ἐξετάσητε καὶ νὰ ὑποχρεώσητε τὸν ῥηθέντα ἡγούμενον νὰ πληρώσῃ εἰς τοὺς εἰρημένους υἱοὺς τοῦ μακαρίτου Ἐμμανουὴλ Παπᾶ τὸ πρὸς τὸν πατέρατων χρέοςτου ἀνυπεροθέτως.

Ἄς προσέξῃ μὴ παρακούσῃ, διότι τὸ ὑπουργεῖον θέλει λάβει δραστήρια μέτρα ἐναντίοντου. Τότε αὐτὸς θέλει μετακομισθῆ ἐνταῦθα, καὶ τότε θέλον τὸν ἀκολουθήσει μεγάλαι ζημίαι καὶ ἔξοδα.

Τὸ ὑπουργεῖον περιμένει ἀπὸ τὴν ἀξιότητά σας τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης διαταγῆς.

Ἐν Νανπλίῳ 17ῃ Φεβρουαρίου 1826

ἐν ἑλλείψει ὑπουργοῦ

ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

(Τ.Σ.)

Γεώργιος Γλαράκης

5

17 Φεβρουαρίου 1826

Τὸ ἴδιο περιεχόμενο μετὰ τοῦ προηγούμενου ἐγγράφου. Μονόφυλλο, διαστάσεων 0,282 × 0,225. Τὸ κείμενο καθαρὸ στὴν πρώτη σελίδα (ΙΕΕ).

Ἄρ.: 3095

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν
Πρὸς τὰ κατὰ τόπον Ἐπαρχεῖα

Ἐγὼ ἠγούμενος τοῦ Μοναστηρίου Ξενοφου Παῖσιος χρεωστεῖ εἰς τὸν Μακαρίτην Ἐμμανουὴλ Παπαῖ γρόσια ἑξ χιλιάδες τετρακόσια ἀριθ. 6.400, ὡς ἀναφέρουν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Ἀθανάσιος, Ἀναστάσιος καὶ Νικόλαος, τὰ ὁποῖα δυστροπῶν δὲν θέλει νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτούς.

Διατάττονται λοιπὸν τὰ ἐπαρχεῖα νὰ ὑποχρεώσουν τὸν ὀφθέντα ἠγούμενον (ὅπου ἤθελεν εὐρεθῆ) νὰ πληρώσῃ ἀνυπερθέτως εἰς τοὺς ὀφθέντας υἱοὺς τοῦ Μακαρίτου Ἐμμ. Παπαῖ τὸ πρὸς τὸν πατέρα των χρέος του.

Ἄς προσέξῃ μὴ παρακούσῃ· διότι τὸ ὑπουργεῖον θέλει λάβει δραστηρία μέτρα ἐναντίον του· αὐτὸς τότε θέλει μετακομισθῆ ἐνταῦθα, καὶ τότε θέλουν ἀκολουθήσει μεγάλαι ζημίαι καὶ ἔξοδα.

Τὸ ὑπουργεῖον περιμένει ἀπὸ τὴν ἀξιοῖτητα τῶν ἐπαρχείων τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης διαταγῆς.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 17ῃ Φεβρουαρίου
1826

Ἐν ἑλλείψει ὑπουργοῦ
(Τ.Σ.) Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Γεώργιος Γλαράκης

6

12 Μαρτίου 1838

Γράμμα τοῦ ἐπισκόπου Σερρών (1836-1838) Δράμας Νεοφύτου, μετὰ τὸ ὁποῖο μαρτυρεῖται ὅτι ἡ Ἑλένη, κόρη τοῦ Ἐμμανουὴλ Παπαῖ, ἔλαβε ἀπὸ τὴ μητέρα τῆς Ἀφέντρα πολὺ περισσότερα κινητὰ καὶ ἀκίνητα ἀπ' ὅσα τῆς εἶχαν δώσει γιὰ προίκα καὶ ὅτι δὲν διεκδικεῖ τίποτε πιά ἀπὸ τὴ μητέρα τῆς καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους συγκληρονόμους. Μονόφυλλο, διαστάσεων 0,313 × 0,215. Τὸ κείμενο καθαρὸ στὴν πρώτη καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς δεύτερης σελίδας (ΙΕΕ).

Ἐπιμητροπολίτης τῆς Ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Σεβδῶν Δράμας Χρι-

στόφορος ἐπιβεβαιοῖ τὰς ὑπογραφὰς τῶν κατωτέρω Δοβιστινῶν ὅτι γνήσιαι εἰσίν:

Διὰ τοῦ παρόντος Μαρτυριῶν ἀποδεικτικῶ Γράμματος μαρτυροῦμεν οἱ ὑπογραφόμενοι, ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1833 ἔτους προσκαλεσθέντες παρὰ τῆς κυρίας Ἀφένδρας Μανολάκινας, καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς κυρίας Ἑλένης, ἵνα παρευρεθῶμεν πρὸς μαρτυρίαν εἰς τὴν παράδωσιν τῶν διαφόρων πολυτίμων τζιουβαερικῶν, μαργαριταρίων, καὶ λοιπῶν, τὰ ὅποια τότε ἐλευθερωθέντα ἐκ τοῦ πολυθρηλλύτου ἐνεχύρου εὐθὺς ἐνεχείρισεν ἡ κυρία ἀφέντρα σῶα καὶ ἐντελῆ κατὰ τὸν ἐν καιρῷ τῆς προικοπαραδόσεως κατάλογον τῇ θυγατρὶ αὐτῆς κυρίᾳ Ἑλένῃ Καπέτινα, ἠκούσαμεν διὰ τοῦ στόματος τῆς κυρίας Ἑλένης εἰπούσης προθύμως ἐνώπιον ἡμῶν, καὶ τῆς μητρὸς της, καὶ τοῦ ἀγγλικῶν υἱοῦ της Κωνσταντίνου, ὅτι λαβοῦσα εἶδη παρὰ τῆς Μητρὸς της καὶ αὐτὰ τὰ λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ἐπίσημα τζιουβαερικά, (τὰ ὅποια, ὡς ἀπελπισμένα δὲν ἤλπιζε ποτὲ ν' ἀξιοθῆ καὶ ἰδεῖ καὶ εἰς χεῖρας της), μὲ τὰ ὅποια συμποσοῦται πλέον τὸ ποσὸν τῶν ὄσων ἔλαβε λόγῳ προικὸς διὰ κληρονομικὸν αὐτῆς δίκαιον πολλὰ περισσότερον ἀπὸ τὸ ἀνήκον αὐτῇ κληρονομικὸν δίκαιον ἐξ ὅλης τῆς Πατρικῆς καὶ Μητρικῆς περιουσίας κινήτων τε καὶ ἀκινήτων πραγμάτων τοῦ μακαρίτου Πατρὸς της Ἐμμανουὴλ Παππᾶ, καὶ εὐχαριστηθεῖσα εὐγνωμόνως ἐξοφλεῖ ἐντελῶς τὴν τε Μητέραν αὐτῆς κυρίαν ἀφέντραν, καὶ ὅλους τοὺς λοιποὺς συγκληρονόμους της, δηλονότι τοὺς τε παρόντας ἀγγλικούς, καὶ τοὺς ἀπόντας ἀδελφούς αὐτῆς δι' ἅπαν τὸ κληρονομικὸν αὐτῆς μέρος ἐκ τῆς Πατρικῆς περιουσίας κινήτων, καὶ ἀκινήτων πραγμάτων, συνάμα δὲ καὶ τοῦ Μητρικοῦ αὐτῶν ἀναλόγου καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν καὶ ἐντέλειαν μένοντος τοῦ λοιποῦ ἀκαταζήτητους καὶ ἀνεπιειεάστους παρ' αὐτῆς τε καὶ παρὰ τῶν κληρονόμων της κατὰ πάντα, καὶ διὰ πάντα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. τούτου χάριν δίδεται ἡ παροῦσα ἔγγραφος κατὰ θεὸν μαρτυρία ἡμῶν τῶν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο μαρτύρων εὐσυνειδότης πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας ὡς μόνιμον τοῦ δικαίου ἀσφάλειαν.-

Ἐν Σέρραϊς τῇ 12 Μαρτίου 1838

διμίτριος γιοργις μαρτυρῶ

Βασίλειος Γεωργίου μαρτυρῶ

μιχαλάκης Γιόργις μαρτίρω

ἄβράμης ἀποστόλου μαρτιρῶ

κωνσταντίνος λιζαντιρις μαρτιρω

γιαννῆς κωνσταντινω μαρτιρω

ανκελος θεοχαρη μαρτυρῶ

μαργαρίτης ηκονομου μαρτιρω

ἡ ἀνωτέρω ἔγγραφος μαρτυρία τῶν Δοβίσταντζήδων, ὄντων προκοίτων τζιουρατζήδων, μάλιστα δὲ πλησίον συγγενῶν τῆς ἐλλένης, πιστοποιοῦνται καὶ παρ'

[Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter. The text is dense and difficult to decipher due to the cursive style and some fading. It appears to be a formal communication, possibly a petition or a report.]

[The document contains several lines of text, some of which are crossed out or heavily scribbled over. There are also some illegible markings and signatures at the bottom.]

[The text is written in a dark ink on aged, slightly yellowed paper. The handwriting is very fluid and characteristic of the 18th or 19th century.]

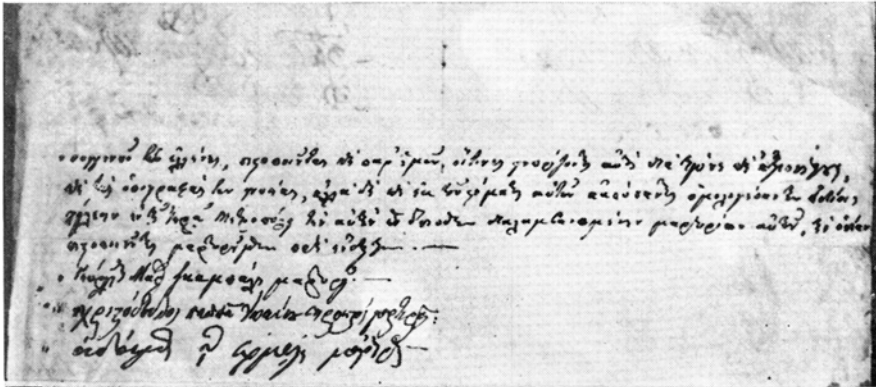
[The document ends with a date: "Le 12. Mars. 1808." and a signature area with some illegible text.]

ἡμῶν, οἵτινες γνωρίζοντες αὐτοὺς διὰ τιμίους καὶ ἀξιοπίστους καὶ τὰς ὑπογραφὰς των γνησίας, ἀλλὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ἀκούσαντες ὁμολογησάντων ἰδίους χεῖλεσιν ἐν τῇ Ἱεροῦ Μητροπόλει τὴν αὐτὴν ὡς ὀπισθεν διαλαμβανομένην μαρτυρίαν αὐτῶν, τὴν ὁποίαν πιστοποιοῦντες μαρτυροῦμεν πρὸς ἔνδειξιν

» Γεώργιος Μαστρο σκαμπάλη μαρτυρεῖ

» Χριστόδουλος παππᾶ Ἰωάννου πρόκριτος μαρτυρεῖ

» ἀδάμος θερμελή μαρτυρεῖ

29 Μαρτίου 1838

Καταγραφή ἀντικειμένων πού βρίσκονται στὸ σπίτι τοῦ Κωνστ. Παπᾶ στὴν Εἰκοσιφοίνισσα. Μονόφυλλο, διαστάσεων 0,415 × 0,295, πού μὲ τὸ δίπλωμα γίνεται δίφυλλο. Τὸ κείμενο στὶς δύο πρώτες σελίδες. Ἀντίγραφο (ΙΕΕ). Οἱ δυσανάγνωστες λέξεις σημειώνονται μὲ τελείες.

Σημείωσις τῶν ὄσων πραγμάτων μου ἄφησα εἰς τὸ ὄσπῆτι μου τῇ Μαρτίου 1838 Κοσφίνιτζα.

Τρεῖς ὄντάδες στρωμένοι μὲ ὄλα τὰ τακίμια των. Ἐνα δουλάπι εἰς τὸν μέγαν ὄνδαν μὲ διάφορα εἶδη λιανικά, μία καναπέτα, ἔν καθρέπτη, τρία κάδρα. Ἐναν ὄνδαν ὅπου τὸ κρεββάτι μου στρωμένον μὲ δύο στρώματα καὶ δύο παπλώματα καὶ μίαν γιάμπουλην.

Ἐνα σκεπητόριον καριδένιον, ἔνα τουλάπι μὲ διάφορα εἶδη. δύο μαγκάλια πολιτικά. τὸ καῖβὲ ὄντασῆ στρωμένον μὲ τὸ τακῆμι του καὶ μὲ τὸ τακῆμι τοῦ καβέ, δύο γκούμια, τέσσερα 4. καβελίκια, καὶ ἄλλα δύο γκούμια με-

γάλα, τριάντα φυλτζάνια και ζάροφια, 4 τέσσαρας πηροστιαῖς, μιὰ φκιάρα, δύο 2 μασαῖς μεγάλαις. Ἔνα εἰκόνημα με εἰκόνας. δύο ἀσημένιαις μπιτούνικες. Ἔνα τουλάπι μεγάλον εἰς τὸν ντιβανχανῶν με διάφορα γιαικιά. εἰκοσι γαρέκλαις, ἔν λεγινόπρικοιν, μιὰ μάσα, δύο σοφράδες μεγάλους, δύο φανάρια, δύο σελάχια και χαρπιά, δύο βεζνέδες μεγάλους πολιτικούς, δύο μαγαζεία ἀπὸ διάφορα εἶδη γεμάτα δηλ. φορέματα και ἀμπάδες (;)..... δέκα πέντε σενδούκια παλα...(;) καινούρια. Εἰς τὰ δύο σενδούκια ἦταν τὰ φορέματά μου ὅπου ἐφοροῦσα, ἔξη ἀντεργιά μου ἀτλαζένια μεταξωτά, δύο τζουμπέδες μου, ὁ ἕνας γνεμένος με μεσόγονναν, ὁ ἄλλος με Ναφμέν μεσοφορεμένος. τεσσαράμνσι πῆγες ροῦχον καλὸν φῖνον. διάφορα μανδηλάκια μεταξωτά, τζιβερέδες και βρακοζόναις, ὑποκάμισσα και ἐσώβρακα, δύο ποχτζαλίκια και δύο σκέπαις, ἕνα κομμάτι νεφτόγγιος, διάφορα πανιά κομάτια, προσώπια και ποχτζάδες, δύο πιατάκια ἀσημένια τοῦ γλυκοῦ με δώδεκα χωλιαράκια ἀσημένια, δέκα ζάροφια ἀσημένια, τρία σενδόνια μεγάλα φῖνα, δύο ἀσημένια τασάκια τοῦ νεροῦ και ἔν χαμαλῆ ἀσημένιον καλὸν εἰς τὸ κεμέρι μου εἰς τὸν μουσαμῶν, 50 πενήντα κομ. μαχμουτιέδες σκληρούς, 22 εἰκοσι δύο βενέτικα. δώδεκα ρουμπιέδες, τρία μπαρμπούτα, ἔν ζωνάρι μεταξωτὸν τῆς Βιέννης, ἔν ταραμπολοῦ σιάλι, μία σκουρτίκα μου με κονέλια μία κακομόγγια με τὸ κάπι της, μπιτούνιες δέκα πέντε τσιμπούκια κερασιῶς με τοὺς ἡμαμέδες μαζὺ ἀπὸ κεχριμπάρι, δέκα ὀκτὼ κελύφια προσκέφαλα κατιφένια, και δώδεκα γεμάτα, τέσσαρες σελτέδες γεμάτους με μαλὶ και βαμβάκι, ὀκτὼ παπλώματα, δύο Γιάμπολης, δύο σελτέδες μπόσικους, πέντε σενδόνια, ἕνα ἀκήμι λιάπικο με δύο.....(;), δύο σφέραις μεγάλαις, δύο δίσκους τοῦ γλυκοῦ με διάφορα φελτζάνια και ζάροφια, δύο φούρζια τοῦ δρόμον, ἔν δισάκι μεγάλον πιτζέ-νιον, ἔν ἀνεμησκὶ μεταξωτὸν, 2 δύο φερετζέδες, μία μπουντα τῆς Ἀννέτας, καρπόζα με νοῦρκα και με πονδήκι, 3 τρία κέπια τζιανφέσι καλά.

Τρία ἀντεργιά μου μεταχειρισμένα, ἔν δουλάπι με βιβλία ἀρκετά, ἔν σῶμα λεξικά τοῦ Γαζῆ, δύο τάσια τοῦ λουτροῦ, ἔν τρίφτι τοῦ γλυκοῦ, 4. κοῦπαις τοῦ γλυκοῦ. 10 ποτήρια ὁμοίως, ἔν δίσκον ἀσημένιον. Τὰ δὲ λοιπὰ σενδούκια με διάφορα φορέματα μεταχειρισμένα και σοφράλκια και μισάλια και τρεῖς τουζῖναις μπιτζέταις. Ἔν τουφέκι με ἀλβανίτικον κονδάκι ἀσημοδεμένον. Τρεῖς σετζατέδες μεταχειρισμένους. Εἰς τὸ κάτω μαγαζί. Ἔξη σενδούκια, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ ἔν εἶναι τῆς Ἀννέτας ἀνεψιῶς μου με εἰδησμάτα της. Εἰς τὰ πέντε σενδούκια μου εἶναι εἰς τὸ ἕνα ἀγγεῖα, τριάντα σαχάνια μικρὰ μαγάλα. Ἔν λεγινόπρικοιν, δέκα καλαϊλιά, τρεῖς τουζῖναις μαχαιροπήρωνα ὁμοίως και χωλιαράκια και πιάτα καλαένια και τριάντα τζιανάνια, πέντε ταψιά μεγάλα, ἕνα μεγάλον διὰ τραπέζι, μία μάσα μεγάλη, ἔν δουλάπι με διάφορα γιαικιά, δηλ. μπουτηῆδες μικραῖς μεγάλαις, δύο κοῦπαις τίλμαζ τράση με τὰ τακίμια των. δώδεκα σόλια και δώδεκα μεγάλα παρδαλὰ τζανάνια βαθιά, δύο καντάρια πολιτικά, δύο μικρά, τὰ ἄλλα σενδούκια με εἰδησμάτα τοῦ

ὄσπιτιον παλαιὰ καὶ Γράμματα διάφορα. Εἰς τὸ μαγνηρεῖον πέντε τετζερέ-
 δαις μεγάλους πολίτικους, πέντε μικρούς, δύο σαχάνια, δέκα πιάτα καλαένια,
 καὶ χωλιάρια καὶ μαχαιοπήρουνα. Ἐν τριπητόν, δύο κονπεζέδες, ἕν τιγάνι
 μέγαλον ὁμοίως, ἕν μικρόν, ἕνα μπαλτᾶν, ἕν σατῆρι καὶ διάφορα τζανάκια. τρία
 καζάνια εἰς τὸ κελάρι, ἕν ἀμπαράκι, ἕν βαγένι μὲ ξεῖδι, μία κάδδα, τρεῖς κο-
 πάναις καὶ πέντε ζεύγη καδιά. εἰς τὸ ἄλλο κελάρι, ἕν.....(;) μέγαλον σήδε-
 ρον, δύο καδιά καὶ δύο κλονβιά ἕν..... ἀπὸ τὸν καῖβὲν μὲ τὸ τακήμι του,
 δύο ἐργαλεῖα, δύο σενδούκια Ὀρφανικά τῆς αἰκατερίνης καὶ Ἐλισάβετ μὲ
 εἰδήσματά των. εἰς τὸ κατῶγι τὸ μέγαλον, τρία μεγάλα βαγένια, τέσσερα
 μικρὰ ὄλα μὲ ξεῖδι γεμάτα, τρία κιούπια μὲ ξεῖδι καὶ διάφοραις σετῆναις. εἰς
 τὸ ἄλλο κελάρι, τρία σενδούκια ἀπὸ παλαιὰ φορέματα. δύο μνητερλέκια γε-
 μάτα μαλί, διακόσαις ὀκᾶδες καρφιά κομένα, μία κάδαν εἰς τὸν μπαχτζῆν,
 μία σέλα καινούργια μέσα εἰς τὸ ἀχοῦρι εἰς τὸ κάτω μαγαζί, ἕν ταβᾶν μέγαλον
 διὰ γλυκόν, μία λεγένη μεγάλη διὰ πλύσιμον καὶ πέντε πηροστιαῖς, μία φιά-
 ρα πολίτικη, τρεῖς σοῦγλαις τοῦ τζακιοῦ, μία μεγάλη διὰ ἀρνί, δώδεκα ὄρ-
 νιθες.....ἕν σίδηρον ὄποῦ.....ὄποῦ σιδηρώνουν, δέκα ταμι-
 τζάναις.

Εἰς τὸ Ὀσπήτιον
 Κωνσταντίνος Ἐμμ. Παππᾶς

8

10 Σεπτεμβρίου 1838

Πληρεξούσιο τοῦ Γεωργίου Ἐμμ. Παπᾶ, δικαστικοῦ γραμματέα, μὲ τὸ ὅποιο ἐξουσιοδο-
 τεῖται ὁ ἀδελφός του Κωνσταντίνος, κάτοικος Σερρῶν, νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύσει ἐπὶ δια-
 σφάλισι τῶν κληρονομικῶν του δικαίων ἔναντι τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ γαμβροῦ του Ἰωάννη
 Καππέτη, κατοικοῦ Σερρῶν. Κάτω ἀριστερὰ δυσανάγνωστες λέξεις ἀναφερόμενες προ-
 φανῶς ἐπὶ διαγραφῇ ὀρισμένης λέξης καὶ ἀριθμοῦ. Δίφυλλο, 0,282 × 0,20 (ΙΕΕ).

(Τ.Σ.)

Ἄριθ. εὔρετ. 156. Ἐν Ἀργινίῳ τῆς δεκάτης Σεπτεμβρίου τοῦ χι-
 λιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ ὀγδοῦ ἔτους. Σήμερον ἡμέραν Σάββατον
 ὥραν 11 Π.Μ. ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ ὑποφαινομένου Εἰρηνοδίκου Ἀ-
 γρινίου Γεωργίου Βασιλοπούλου ὡς Συμβολαιογράφου εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ
 Εἰρηνοδικείου εὑρισκόμενον εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως, οἰκίαν Χρήστου Πα-
 λαιογιάννη, ὁ Κύριος Γεώργιος Ἐμμανουὴλ Παππᾶ, Δικαστικὸς Γραμματεὺς,
 καὶ παρόντων τῶν μαρτύρων Γεωργίου Α. Γεωργοπούλου, Δημαρχικοῦ Γραμ-
 ματέως, καὶ τοῦ Νικολάου Κ. Στεροδήμου, Καφφεπώλου, κατοίκων ἐνταῦθα,

ἀνωτέρων πάσης ἐξαιρέσεως κατὰ τὸ ἄρθ. 174 τοῦ περὶ Συμβολαιογράφων Νόμου, ὁ ρηθεὶς Κύριος Γεώργιος Ἐμμανουήλ Παππᾶ, ὡμολόγησεν, ὅτι ἀποκαθιστᾶ ἐπίτροπόν του καὶ νόμιμον πληρεξούσιον τὸν ἐν Σέρραϊς Μακεδονίας ἀδελφόν του Κωνσταντῖνον Ἐμμανουήλ Παππᾶ, ὅπως διαχειρίζεται τὰς εἰς τὴν πατρίδα του ὑποθέσεις τοῦ Συμβαλλομένου καὶ μάλιστα τὴν ὑπόθεσιν ὅπου ὁ Γαμβρός των Ἰωάννης Καππέτης, κάτοικος Σερρών, ἀδίκως ἀπαιτεῖ μετοχὴν καὶ τὰ Κληρονομικά των Πατρικομητρικὰ δικαιώματα. Ἐν τούτῳ ὁ Συμβαλλόμενος δίδει εἰς τὸν ἐπίτροπον ἀδελφόν του Κωνσταντῖνον τὴν Πληρεξουσιότητα νὰ ἐνεργῇ καθ' ὅλας τὰς ὑποθέσεις ὡς νὰ ὑπῆρχε καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως.

Γεώργιος Βασιλόπουλος

Οὕτως

Οὕτως ἐγένετο τὸ παρὸν τὸ ὁποῖον ἀναγνωσθὲν μεγαλοφώνως καὶ εὐκρινῶς ὑπεγράφη ὡς τὸ ἄρθ. 185 Συμβολαιογραφικοῦ Νόμου ὀρίζει

Ὁ Συμβαλλόμενος	Οἱ Μάρτυρες	Ὁ Εἰρηνοδίκης ὡς
Γ. Ἐμμ. Παππᾶς	Γ.Α. Γεωργόπουλος	Συμβολαιογράφος
	Νικόλαος Κ. Στεροδήμας	
	(Τ.Σ.) Γεώργιος Βασιλόπουλος	

Ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ
τῇ αὐτῇ ἡμερομηνίᾳ

Ὁ Εἰρηνοδίκης ὡς Συμβολαιογράφος
(Τ.Σ.) Γεώργιος Βασιλόπουλος

Ἀριθ. 218 Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος
ὁ

Πρόεδρος τῶν ἐν Μεσολογίῳ Πρωτοδικῶν
Οἱ ἰδόντες τὸ ἄρθρον 88 τοῦ Δικαστικοῦ Ὁργανισμοῦ

Ἐπικυροῦμεν τὴν ἐνταῦθα ὑπογραφὴν τοῦ Εἰρηνοδίκου Ἀγριῶν
ὡς Συμβολαιογράφου Γεωργίου Βασιλοπούλου

Ἐν Μεσολογίῳ τὴν 28 Σεπτεμβρίου 1838
τριακοστοῦ ὀγδόου ἔτους

Ὁ Πρόεδρος
(Τ.Σ.) Σ.Π. Ἡλιάδης

Ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Σ.Π. Ἡλιάδου
Προέδρου τοῦ ἐν Μεσολογίῳ Πρωτοδικείου

Ἐν Ἀθήναις τὴν 10 8βρίου 1838

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Γραμματεὺς
(Τ.Σ.) Α. Παΐκος

*Pour la légalisation ci-dessous de Mr A. Paikos, Secrétaire d'Etat au
Dept. de la Justice. Athènes 11/13 Octobre 1838*

*Le Secrétaire d'Etat de la
Maison du Roi et des Relations
extérieures*

C. Zographos

(T.Σ.)

9

12 Σεπτεμβρίου 1838

Πληρεξούσιο τοῦ Ἀναστ. Ἐμμ. Παπᾶ, δικαστῆ τοῦ πρωτοδικείου τῆς Πάτρας, μετὰ τὸ ὁποῖο καθιστᾶ πληρεξούσιό του στὶς Σέρρες τὸν ἀδελφὸ του Κωνσταντῖνο γιὰ τοὺς ἴδιους μετὰ τοῦ παραπάνω ἐγγράφου λόγους. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,283 × 0,197, μετὰ σφραγίδα κυκλική, στὴν περιφέρεια τῆς ὁποίας ἀναγράφεται: Χαρτόσημον τάξεως καὶ στὸ κέντρο: 1/ΔΡΑΧΜΗ (ΙΕΕ).

Ἀριθ. 3865

ἀντίγραφον

Κατὰ τὸ χιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν τριακοστὸν ὄγδοον ἔτος, τὴν δωδεκάτην Σεπτεμβρίου, ἡμέραν Δευτέραν τῆς Ἑβδομάδος, Ἐν Πάτραις, ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ Συμβολαιογράφου τῆς πόλεως ταύτης τῶν Πατρῶν, Πέτρου Παλαμᾶ, καὶ τῶν κατωμνημονομένων μαρτύρων ἐμφανισθεὶς ὁ γνωστός μοι κύριος Ἀναστάσιος Ἐμμανουὴλ Παππᾶς, Δικαστῆς παρὰ τῷ ἐνταῦθα πρωτοδικείῳ, ἐζήτησεν τὴν σύνταξιν τοῦ παρόντος ἐγγράφου, διὰ τοῦ ὁποίου διορίζει καὶ ἀποκαθιστᾶ διὰ πληρεξουσίου ἐπίτροπόν του τὸν εἰς Σέρρας τῆς Μακεδονίας αὐτάδελφόν του Κ^{ον} Κωνσταντῖνον Ἐμμανουὴλ Παππᾶ, ὅπως παρουσιάσῃται ἐνώπιον πάσης ἀρχῆς κατὰ τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος καὶ διαχειρίζεται τὰ ἐν τῇ πατρίδι πατρομητρικὰ πράγματα των, παραλαμβάνων τυχόν καὶ χρήματα. Ἰδίως δὲ θέλει διεξάγει πᾶσαν διαφορὰν καὶ ἀδίκους ἀπαιτήσεις τοῦ γαμβροῦ του Κυρίου Ἰωάννου Καππέτη ἕνεκα κληρονομικῶν δικαιωμάτων, ζητῶν τὴν ἀποβολὴν του ἀπὸ τὰς τοιαύτας ἀξιώσεις του, καὶ τὴν καταδίκην του εἰς τὰς ἀποζημιώσεις καὶ ἔξοδα. Προσέτι δὲ θέλει διευθύνει καὶ ἀπαιτήσεις κατ' αὐτοῦ καὶ πᾶν ὅ,τι ὀφείλει ὁ ὄνηθεις Καππέτης εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ μακαρίτου Ἐμμανουὴλ Παππᾶ προερχομένης ἀφ' οἷανδήποτε αἰτίας. Καὶ ὑπόσχεται ὁ ἐντολοδόχος οὗτος νὰ διατηρήσῃ τὰς πράξεις τοῦ ἐπιτρόπου του τούτου καὶ αὐταδέλφου του διὰ στερεὰς καὶ ἀμετατρέπτους. Ὅθεν καὶ διὰ τὴν περὶ τούτου δήλωσιν συνετάγη τὸ παρὸν εἰς τὸ

Συμβολαιογραφεῖον μου κείμενον ὑπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Α. Μαργαρίτου, τὸ ὁποῖον καὶ ἀναγνωσθὲν εὐκρινῶς ἐνώπιον τοῦ ἐπιτρέποντος καὶ τῶν μαρτύρων κυρίων Γεωργίου Μαργαρίτου καὶ Νικολάου Πράτζικου, ἐμπόρων ἀμφοτέρων, Ἑλλήνων κατοίκων ἐνταῦθα καὶ γνωστῶν μου, ὑπογράφεται παρὰ πάντων καὶ παρ' ἐμοῦ τοῦ Συμβολαιογράφου.

— Ἀναστάσιος Ἐμμανουὴλ Παππᾶς Ὁ Συμβολαιογράφος
 — Γεώργιος Μαργαρίτης μάρτυς (Τ.Σ.) Πέτρος Παλαμᾶς
 — Νικόλαος Πράτζικος μάρτυς

Ἀπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ ἀθημερὸν

Ἐν Πάτρ. Πάτραις

Ὁ Συμβολαιογράφος Πατρῶν
 (Τ.Σ.) Πέτρος Παλαμᾶς

ὅτι γνωστὴ ἡ ὑπογραφή τοῦ Συμβολαιογράφου Πατρῶν
 Πέτρον Παλαμᾶ

Ἐν Πάτραις τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1838

Ὁ Πρόεδρος τῶν ἐν Πάτραις
 Πρωτοδικῶν
 (Τ.Σ.) Σ. Γαλάτης

Ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Κου Σ. Γαλάτη Προέδρου
 τῶν ἐν Πάτραις Πρωτοδικῶν

Ἐν Ἀθήναις τὴν 10. Ὀβρίου 1838

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαίου Γραμματείας
 (Τ.Σ.) Α. Παῖκος

Στὴν τρίτη σελίδα:

*Pour la légalisation de la signature ci-contre de Mr A. Païkos,
 Secrétaire d'Etat au Dept de la Justice. Athènes 11/23 Octobre 1838.*

*Le Secrétaire d'Etat au Dept de la
 Maison du Roi et des Relations extérieures
 (Τ.Σ.) C. Zographos*

28 Μαρτίου 1841

Συστατικό γράμμα τοῦ Σερρῶν Ἀθανασίου πρὸς ἄλλον ἀνώτερο κληρικό, μετὸ ὁποῖο τὸν παρακαλεῖ νὰ μεσολαβήσῃ, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ τὰ ὅσα νομίμως διεκδικεῖ ὁ Κωνσταντῖνος Ἐμμ. Παπάς. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,35 × 0,22. Τὸ κείμενο στὶς δύο πρῶτες σελίδες (ΙΕΕ).

*Τὴν Σεβαστὴν μοι αὐτῆς Πατρότητα καὶ ἀδθις προσκυνῶ
ἀσπαζόμενος τὴν σεβασμίαν αὐτῆς δεξιάν.*

† Ὁ ἐπιδότης τοῦ ταπεινοῦ μου Κωνσταντῖνος Ἐμμανουὴλ θέλει παρῶ-
ρησιασθῆ δι' ἀναφορᾶς του πρὸς τὸν ὑψηλότατον Πασιᾶ Ἐφένδῆν μας, ἐ-
ξαιτούμενος τὸ ἔλεος καὶ τὴν ὑψηλὴν εὐμενῆ προστασίαν του, ἐναντίον τοῦ
κατακρατοῦντος τὴν ἐνταῦθα μητρικὴν οἰκίαν τοῦ ἐπ' ἀδελφῆ γαμβροῦ αὐ-
τοῦ Ἰωάννου Καπέτου, ὃς τις πρότερον ἐπήκοος ὦν τῆς Κρατερᾶς Ὀθω-
μανικῆς Βασιλείας, καὶ πρὸ δέκα χρόνων οὐκ οἶδα ὅπως προσφγγὼν καὶ δια-
τελῶν ὑπὸ ῥωσσικὴν ὑπεράσπισιν, καὶ ὕστερον μετὰ τινος χρόνους συμπε-
σοῦσης τῆς περὶ τῆς οἰκίας τῆς πενθερᾶς του ζώσης τότε κρισολογίας, καὶ
ἐν τῇ κατὰ διαταγὴν τοῦ ἐνταῦθα ῥωσσικοῦ ὑποπροξενείου γενομένη τότε αἰ-
ρετοκρισίᾳ, παρευρεθέντος κατὰ τύχην καὶ τοῦ Δραγομάνου τοῦ ἐκλαμπρο-
τάτου Κοτσόλου κυρίου Μουστοξόδου, καταδικασθεὶς ὡς ἀμέτοχος τῆς οἰ-
κίας ταύτης, ἀπέρριψεν, ὡς λέγουσιν οἱ εἰδότες, τὴν ῥωσσικὴν ὑπεράσπισιν,
καὶ ἔγινε ραγιάς πάλιν καλῶς ποιήσας, καὶ ἀκολούθως εὐρὼν μέσα διὰ τῆς
.¹ τῆς διοικήσεως κατέσχε τὴν οἰκίαν μετὰ θάνατον τῆς πενθε-
ρᾶς του, ὕστερήσας τὸν ὄρφανὸν γυναικάδελφόν του τῆς μητρικῆς του κληρο-
νομίας καὶ ἄλλων ἐκ πατρικῆς κληρονομίας ἀπολειφθέντων πραγμάτων του,
καίτοι τὰ πλεῖστα πρότερον λαβὼν διὰ προῖκα τῆς γυναικὸς του παρὰ τῆς
πενθερᾶς του, τοῦ ὄρφανοῦ ἀνηλίκου ὄντος, καὶ ἀπελθὼν ὕστερον εἰς Βελι-
γράδιον πρὸ δύο χρόνων, καὶ μετὰ ἓνα χρόνον ἐπανελθὼν ἐνταῦθα παρῶρησιάζ-
εται ὡς ἐπήκοος Αὐστριακός, καὶ ὡς τοιοῦτος ὑπερασπιζόμενος ὑπὸ τοῦ
ἐνταῦθα Αὐστριακοῦ Ἐφένδη κυρίου Ἰωάννου Σπόνδη δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ
εἰς τὸ τοπικὸν Συμβούλιον νὰ κρισολογηθῆ μετὰ τοῦ ὄρφανοῦ γυναικάδέλ-
φου του ἐνάγοντος ἤδη αὐτόν, ἐν ᾧ καὶ σοῦδιδος ἂν εἶναι τῷ ὄντι. Ἐπειδὴ ἡ
κρισολογία εἶναι περὶ ὀσπητίου, ἔπρεπε νὰ κριθῆ εἰς τὸ ἐπιτόπιον Κριτήριον,
καὶ μάλιστα ἂν ἔχῃ δίκαια, δὲν πρέπει νὰ ἀποφύγῃ τὴν κρίσιν. Ὅτι δὲ ἀπέφυγε
τὴν κρίσιν εἶναι γνωστὸν καὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ Μουσταᾶ πῆ Ἐφένδη μας, καὶ

1. Δυσανάγνωστη λέξις. Ἰσως: βοθηείας.

μ' ὄλον ὅτι καὶ ἡ ἐνδοξότης του θέλει φιλοτιμηθῆ νὰ προστατεύσῃ τὸν ὄρφανόν τοῦτον Βασιλικὸν ὑπήκοον διὰ τῆς ἀμέσου πρὸς τὸ ὕψος του τὸν Σεβαστὸν αὐτοῦ Πατέρα μεσιτείας, μ' ὄλον τοῦτο παρακαλῶ ὅπως χρειὰς καλούσης καὶ ἡ Σεβαστὴ μοι πατρότης της ἐπισυνάψῃ τὴν μεσιτείαν της πρὸς τὸ ὕψος του, ὥστε εἰ μὲν ὁ διαληφθεὶς Ἰωάννης Καπέτης ἀναγνωρίζεται καὶ παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Κονσόλου ὡς ὑπήκοος Αὐστριακός, διὰ τῆς ἐντόνου διαμηνύσεως τοῦ ὕψους του— ὁ Καπέτης— ἐπιταχθῆ δι' ἐγγράφου ἐπιταγῆς τῆς ἐκλαμπρότητός του εἰς τὸ νὰ κρισολογηθῆ· εἰ δὲ καὶ δὲν ἀναγνωρίζεται, ὡς ἐλπίζονται, ὡς ὑπήκοος Αὐστριακός, δι' ἀμέσου ὑψηλοῦ Πονγουρουουλιίου τῆς ὑψηλότητός του ἐπιταχθῆ εἰς τὸ νὰ κριθῆ ἐνταῦθα εἰς τὸ συμβούλιον, καὶ εὖρη τὰ δίκαια ἢ ὁ ὄρφανός, ἢ αὐτὸς διὰ τῶν ἀνὰ χεῖρας του πλαστῶν ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀντίτυπα τῶν πρωτοτύπων εὐδοσκομένων ἐν τῇ Μητροπόλει, καθότι πρὸ τριῶν χρόνων, ὅταν ἔγινεν ἐν τῇ Μητροπόλει ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἁγίου Δράμας ἢ περὶ τῆς οἰκίας κρισολογία, ὁμολόγησεν καὶ ὁ ἴδιος Καπέτης || ὅτι τὸ ὀσπήτιον ἐξηγοράσθη διὰ χρημάτων τῆς πενθερᾶς του, πλὴν αὐτὸς οἰκονομικῶς ἔκαμε τὸ χοτζέτιον εἰς ὄνομα τῆς γυναικός του, φοβούμενος μήπως ἡ πενθερά του πωλήσῃ αὐτὸ εἰς τὸν υἱόν της, ἐπειδὴ ἐπροίκισε τὴν θυγατέρα της, ὡς λέγουσι, μὲ 40 καὶ 80 χιλιάδας γρόσια προίκα, καὶ μὲ ὀσπήτιον ἄλλο πατρικὸν τοῦ ὄρφανοῦ, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν του σώζεται ἐνυπόγραφον καὶ ἐμάρτυρον παρ' ὄλων τῶν προκρίτων ἐκκλησιαστικῶν γράμμα, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ Κυρίου Γρηγορίου ἐξεδόθη καὶ ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον, διότι καίτοι ὁμολογήσας ὅτι τὸ χοτζέτιον ἦτο οἰκονομικὸν καὶ πλαστὸν εἰς ὄνομα τῆς γυναικός του, δὲν ἤθελε νὰ τὸ δώσῃ διὰ ν' ἀκρωθῆ, καὶ ὕστερον διὰ νὰ μὴν ἀναγνωσθῆ τὸ ἐπιτίμιον, παρέδωκεν αὐτὰ τῷ ἁγίῳ Δράμας καὶ σώζεται ἤδη ἐν τῇ Μητροπόλει, αὐτὸς δ' ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ Κώδικος τοῦ Μεχκεμὲ¹ τὸ ἀντίγραφον τὸ βουλλωμένον καὶ ἄλλα πολλὰ, τὰ ὁποῖα ἐν καιρῷ ἀνάγκης ἤμποροῦν νὰ βεβαιωθῶσι διὰ τῶν εἰδότην, ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ ἐξετασθῆ τοῦτον εἰς πληροφορίαν τινα τῆς Σεβαστῆς μοι Πατρότητός της, ὥστε χρειὰς καλούσης, ἀκούσασα τὰ περὶ τούτων ἀκριβέστερον ἀπὸ ζώσης φωνῆς τοῦ νέου, δώσῃ τὰ πιστὰ τῷ δυστυχεῖ τούτῳ, καὶ χεῖρα βοηθείας ὅσον τὸ δυνατόν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς αἰτήσεώς του. καὶ ταῦτα νυῖκῶς· ἐπερωτῶν δὲ τὰ περὶ τῆς πολυτίμου καὶ Σεβασμίας μοι ἀγαθῆς ὑγείας της, διατελῶ μὲ βαθύτατον σέβας τῆς Σεβαστῆς μοι αὐτοῦ Πατρότητος.

ἰαωμά', μαρτίου κη'
 Ὁ ἐν Χριστῷ προθυμότατος
 καὶ εἰς τοὺς ὀρισμοὺς ἐτοιμότατος
 † Ὁ Σερρῶν Ἀθανάσιος

1. Τουρκικὸ δικαστήριον.

24 Αὐγούστου 1841

Φίλος γράφει πρὸς τὸν Κωνστ. Ἐμμ. Παπὰ σχετικά μὲ τις διενέξεις του γιὰ διάφορα κληρονομικά τῆς οἰκογένειας θέματα. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,295 × 0,21. Τὸ κείμενο δυσανάγνωστο στὴν πρώτη σελίδα καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς δεύτερης.

Ἀγαπητέ μου κύρ Κωνστ. Ἐμμ. Παπᾶ

εἰς Ἀθήνας

Σέρραι τῆ 24 Αὐγούστου 841

Πρό τιων ἡμερῶν διὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Παπα γεωργίου¹, τοῦ εἰς ἁγίους Ἀναργύρους ἐλθόντος ἐδῶ, ἔλαβον τὴν πρὸς τὸν δημήτριόν μου γραφὴν σου τὴν 25 Ἰουνίου μηνολογουμένην ἐκ τῆς Σμύρνης, ἐκ τῆς ὁποίας ἰδὼν τὴν συμβάσαν σου περίστασιν Ναυαγίου, ὡς γράφεις, ἐξ ἀτυχίας εἰς ἀτυχίαν, ἐλνυήθησαν λίαν, εὐχόμενός σας θεόθεν διὰ τὸ ἐξῆς ἀγαθὴν φρόνησιν ἐν πρώτοις, ἵνα οὐ μόνον καταπαύσωσιν αἱ ἀτυχίαι, ἀλλὰ δὴ καὶ νὰ εὐτυχήσης αἰεὶ ἀπὸ τὰς ἀγαθὰς καὶ συνετάς ἐπιχειρήσεις σου, ὡς εἶναι ἐπόμενον, διὰ νὰ εἶναι βοηθός καὶ ἡ θεία Πρόνοια πάντοτε εἰς τὰ πολλὰ! ἀγαπητέ μοι! λυποῦμαι ὅτι καὶ πρῶτος δὲν εἰσήκουσας τὰς συμβουλὰς μου, καὶ ἔπαθες εἰς τὴν... ἀπὸ τὸν καλὸν γαμβρόν σου δὲν ἠτύχησες, ἀλλὰ καὶ κατόπιν ἔσφαλες μὴ ὑπακούσας νὰ ἐπιστρέψῃς ἐνταῦθα, ἔνθα ἦτον ἔτοιμον συμφώνως μὲ τοὺς πέϊδές μου, καὶ μὲ τὸν νέον κριτήν, διὰ νὰ γυρίσῃ ἡ ὑπόθεσίς σου, πρὸς τὸ δίκαιον, ἰδίως τὰ παρὰ τοῦ πατρικοῦ σας οἴκου, καθότι ἀπεκαλύφθη ἡ ραδιουργία τὸ μεζικατή(;) ὅτι ἔγινεν ἀπὸ τὸν τότε Κριτήν, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, τὰ ὁποῖα ὅλον ἐξιστορήσατε εἰς τὸν Νέον Κριτήν, καὶ ἔπρεπε νὰ γυρίσῃ ἡ ὑπόθεσις, ἂν ἐδῶ ἐπέστρεφες, ἄφενκτα. ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησας ν' ἀκούσης, κάμε ὡς ἀγαπᾶς. αὐτὸς δὲ ὁ ἀναίσχυντος ἐπανακάμψας τότε εἰς Θεσσαλονίκην, ἐν ἣ μᾶς ἔχει ἐλθῆ ὁ ἀγαθὸς Νέος κριτής, νομίζων δὲ ὅτι ἔχει νὰ κάμῃ μὲ ἄλλους, ἐπιύσθη μὲ ἐμὲ διὰ τὰς κλίσεις μου, πλὴν τὸν κατήσχυνα, ὡς δὲν ἔπρεπε, καὶ ἔμεινεν ὁ μασχαράς. δὲν ὀφελεῖ ὅμως ὁποῦ ἦτον εἰς τὸν δρόμον του καὶ εἰς τὴν ὅλην ὑπόθεσιν νὰ διευθυνθῇ εἰς Σέρρας, ἂν ἤθελεν ἦναι ἐδῶ. καὶ λυποῦμαι.

Εἶμαι δὲ λίαν περίλιπος κυρίως καὶ διὰ τὸ ζαϊφλίκι τῆς Ἀννέτας, ἥδη ἔως τρεῖς μῆνας πάσχει ἀπὸ βήχαν, οὗ ἔνεκα ἐβιάσθη. Ἐκτοτε καὶ τὴν ἔστειλα σὺν τῷ δῆμῳ μου εἰς τὸ Μοναστήριον. Εἶδη θεῖα συνάρσει ἔγινε καλύτερα μὲ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος, καὶ μὲ τὴν ἐξακολούθησιν τῶν Ἰατρῶν.

1. Ἐπάνω ἀπὸ τὴ γραμμῇ, στὴν ὁποία βρίσκεται διαγραμμμένη ἡ λέξη γιάννη.

Ἐκεῖ ὄντι τῷ δημητρίῳ μου ἔπεμψα καὶ τὴν ἄνω ρηθείσαν γραφὴν σου.

πρόσφερον τὰς εἰλικρινεῖς μου προσρήσεις ὅλας τοῖς αὐτόθι περισπου-
δάστοις μοι ἀδελφοῖς σου, κατ' ἐξοχὴν δὲ τῷ ποθεινωτάτῳ μου κυρίου
Ἀναστασίῳ. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τῆς μαρίας τοῦ δήμου μου καὶ Ἀνέτας μου,
καὶ κατήγκως, ἀπόντων εἰς τὸ Μοναστήριον, ὡς προεῖπον. ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ
τῆς Ἀλεξάνδρας μου, καὶ τῆς Μαργώς μου, καὶ παρ' ὅλων τῶν ὑπολοίπων
οἰκειακῶν μου, εὖ ἐχόντων θεία συνάρσει.

τὸ παρὸν μου σοὶ στέλλω μὲ τὸν Κεπαρίσιόν μου, ἀπερχόμενον εἰς Ἀ-
θήνας πρὸς ἔντευξιν τοῦ υἱοῦ του, φέροντα μαζύ του καὶ τὴν γραίαν του.

θείῳ ἔλλει διάγομεν καλῶς ἐνταῦθα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν πρὸς τὸ πα-
ρόν. μόνον τὸ ἐμπόριον δυστυχῶς, καθὼς καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη τὸ ἔργον (;)
πάσχει.

ἐν τούτοις δὲ σᾶς ἀσπάζομαι ἐκ ψυχῆς, μένων πρόθυμος

ὁ ἀγαπητός σου

Ἰωάννης Χατζῆ Κωνσταντίνου (;)

Στὴν τελευταία σελίδα:

ῥακομανδάτον Κυρίῳ Ἀναστασίῳ Ἐμμ. Παππᾶ εἰς Ναύπλιον
πρὸς τὸν ἐντιμότατον κύριον Κωνσταντίνον Ἐμμ. Παππᾶν

εἰς Ἀθήνας

ἦτοι Ναύπλιον, ἦτοι ὅπου εὐρίσκεται

12

25 Μαρτίου 1850

Σὲ πρόχειρο δίφυλλο σημείωμα, διαστάσεων 0,80 × 0,10, ἀντιγράφεται τὸ περιεχόμενο
βασιλικῆς διατάγματος γιὰ τὴν δικαίωση τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 21 (ΙΕΕ).

Βασιλικὸν Διάταγμα 25 Μαρτίου 1850. Ἐσυστήθη στρατιωτικὴ ἐξε-
ταστικὴ ἐπιτροπὴ, ὅπως συμφώνως μὲ τὸ Ε' ψήφισμα τῆς ἐν Ἀθήναις ἐθνο-
συνελεύσεως δικαίωση τοὺς κληρονόμους τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισαμένων
καὶ ἐνδόξως πεσόντων κατὰ τὸν ἀγῶνα. Πρόεδρος ὁ ὑπουργὸς τῶν στρατιω-
τικῶν καὶ μέλη οἱ Πλαπούτας, Χρ. Χ. Πέτρον, Δουβοννιώτης, Δ. Μελετό-
πουλος καὶ Ἀντ. Μανρομιχάλης. ὁ ἀντισυνταγματάρχης κ. Δελιγιάννης καὶ
ὁ ταγματάρχης Ν. Κασομούλης.-

26 Ὀκτωβρίου 1858

Ὁ μητροπολίτης Σερρῶν Ἰάκωβος καὶ οἱ δημογέροντες τῆς πόλεως βεβαιοῦν ὅτι ἡ Ἑλένη, κόρη Ἐμμ. Παπᾶ, μητέρα τεσσάρων ἀγοριῶν καὶ ἐνὸς κοριτσοῦ ποῦ βρίσκεται σὲ ἡλικία γάμου, δυστυχεῖ καὶ πρέπει ν' ἀπολαύσει τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα τῆς οἰκογενείας της. Δίφυλλο, διαστάσεων 0,23 × 0,365, μὲ κείμενο στὶς δύο πρῶτες σελίδες (ΤΧΕΒ). Στὴ δεύτερη σελίδα εἶναι γραμμένα τὰ ἐξῆς: ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῶν ἐξῆς ὡς ἄνωθεν ὑπογραφῶν.

(Τ.Σ.)
τοῦ ρωσικοῦ προξενείου
μὲ τὸν δικέφαλο ἀετό.

Σέρραι τῆ 30 7βρίου 1858
Ὁ ρωσικὸς ὑποπρόξενος
καὶ προσωρινὸς ἐπιτετραμμένος
τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων
Κωνσταντῖνος Κοντός

Σφραγίδα τοῦ μητροπολίτη Σερρῶν
μὲ ἑλληνικὰ καὶ τουρκικὰ γράμματα.

Ὁ Σερρῶν Ἰάκωβος ἐπιβεβαιοῖ

Ἀηλοῦται διὰ τοῦ παρόντος πιστοποιητικοῦ ἐγγράφου ὅτι ἡ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῶν Σερρῶν / τῆς Μακεδονίας τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους διαμένουσα κυρία Ἑλένη, θυγάτηρ γνη / σία τοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως καταγομένου μακαρίτου Ἐμμανουὴλ Παπᾶ, παραστᾶ / σα ἐνώπιον τῆς Ἡμῶν Ταπεινότητος, συνοδικῶς διατελούσης μετὰ τῶν περὶ Αὐτὴν ἐντι / μοτάτων δημογερόντων τῆς πόλεως ταύτης, ὡμολόγησαν ἰδίους αὐτῆς χεῖλεσι ν' ἔχου / σα τέσσαρα ἄρρενα τέκνα, καὶ μίαν θυγατέραν ἐν ὥρᾳ γάμου, δυστυχοῦσα / δὲ καὶ στερουμένη τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων, ἀξιοῦντες ὅπως ἀπολαύσῃ καὶ αὐτὴ τῶν / κληρονομικῶν δικαιωμάτων τῆς πατρικῆς οἰκογενείας αὐτῆς, περὶ οὗ καὶ ἐξητήσατο / τὸ παρὸν— εἰδότες οὖν ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχουσι, μαρτυροῦμεν ὅτι ἡ αἰτοῦσα / Ἑλένη ὑπάρχει γνησία θυγάτηρ τοῦ μακαρίτου Ἐμμανουὴλ Παπᾶ, ἔχει τέσ / σαρα ἄρρενα τέκνα, καὶ μίαν θυγατέρα ἐνήλικα, ζῆ ἐν μεγάλῃ πενίᾳ, / ὑστερουμένη σχεδὸν καὶ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων, καὶ πρόδηλον καὶ τοῦτο / ὅτι ἀξιοῦται νὰ ἀπολαύσῃ τῶν κληρονομικῶν δικαιωμάτων τῆς πατρικῆς οἰκογενείας— τούτου χάριν ἐξεδόθη τὸ

παρὸν ἐμάρτυρον πιστοποιητικὸν / καὶ ἐδόθη αὐτῇ, ἵνα τῇ χρησιμεύσῃ ἀ-
νηκόντως -

Ἐν Σέρραις τῆς Μακεδονίας τῇ 26 Σεπτεμβρίου 1858

Οἱ Δημογέροντες Σερρῶν

Ἰωάννης παπᾶ μαρτυροῦ

Γ. Νακίδης ὡσαύτως

Δ

Ἰωάννης Παπα Μαρκίδης

κονσταντιος του Αντιπα

ντινάς γιοργιοῦ

14

Σὲ μονόφυλλο, διαστάσεων 0,42 × 0,20, ἀντιγράφεται στὶς δύο σελίδες τοῦ (ΙΕΕ) τὸ βασιλικὸ διάταγμα τῆς 21 Σεπτεμβρίου 1861, ἀπὸ τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως (σ. 404-408), «περὶ διορισμοῦ ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἐκκαθάρισιν ὄλων τῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας ἱεροῦ ἀγῶνος ἀπαιτήσεων».

Θεωρῶ περιττὴ τὴν παράθεση τοῦ κειμένου τοῦ διατάγματος, ποὺ εἶναι προσιτὸ στὸν κάθε ἐρευνητὴ ἢ ἀναγνώστη. Ὅρίζεται πρόεδρος ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος καὶ τὰ 24 μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, γνωστὰ πρόσωπα τοῦ Ἀγῶνα.

15

18 Μαΐου 1865

Γέροι κάτοικοι τῶν Σερρῶν, ὕστερ' ἀπὸ αἴτηση τοῦ Κωνστ. Παπᾶ, δίνουν πληροφορίες γιὰ τὴν κινητὴ καὶ ἀκίνητη περιουσία τοῦ πατέρα του. Μπλε δίφυλλο, 0,22 × 0,282. Τὸ κείμενο στὶς τρεῖς πρώτες σελίδες. Γραφὴ εὐανάγνωστη (ΤΧΕΒ).

Μαρτυρικὸν

Δι' οὗ δηλοποιοῦμεν καὶ μαρτυροῦμεν εὐσυνειδήτως / οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι ὁ Ἀοίδιμος Ἐμμανουὴλ / Παπᾶ, κάτοικος καὶ μεγαλέμπορος τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἔχων δύο ἄλλα ἐμπορικὰ / Καταστήματα ἐν Βιέννῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει, / ἐκέκτητο σημαντικὴν περιουσίαν κινη / τὴν καὶ ἀκίνητον, ἀναβαίνουσαν εἰς τριακοσίας / καὶ ἐπέκεια χιλιάδας ταλλήρων Διστήλων. /

Εἰς μόνον δὲ τὸν τότε Διοικητὴν Σερρών Ἰσοῦφ | Πασσᾶν ἔχων ἐν δάνειοι
 ἐκ τεσσαράκοντα χιλιά | δων Μαχμουτιέδων ἀπαλῶν, ἦτοι περὶ τὸ ἐν | ἐ-
 κατομόριον Δραχμῶν, ἀπῆλθε κατὰ τὸ 1821 | εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ διὰ
 τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς | εἰσέπραξε τὸ δάνειόν του τοῦτο, ὅπερ ἅμα | παραλα-
 βῶν μετέβη εἰς Ἅγιον Ὅρος εἰς τὸν | Ἴσθμὸν τῆς Κασσάνδρας, καὶ εἰς τὰ
 ἄλλα μέρη | τοῦ τόπου ἐκείνου. Συλλέξας δὲ ὄχι ὀλίγους | στρατιώτας ἰ-
 δίοις αὐτοῦ ἀναλώμασι ἀπο | κατεστάθη παρὰ τοῦ Ἔθνους Ἀρχιστράτη-
 γος | τῆς Μακεδονίας καὶ ἐξακολούθησε τὸν | πόλεμον κατὰ τῶν τυράννων
 ἐπὶ μῆρας ἑννέα, | καθ' ὃν καὶ τὴν περιουσίαν του ὅλην ἐδαπά | νησε. τὰ δὲ
 κτήματά του καὶ ἅπαντα ἢ λοιπὴ | ἐν Τουρκίᾳ περιουσία του ἐδημεύθησαν |
 καὶ ἡ οἰκογένειά του ἐσύρετο εἰς τὰς | φυλακὰς μόλις διαφυγοῦσα τὴν μά-
 χαιραν τῶν | τυράννων | | Ἀναχωρήσας δ' ἐκεῖθεν ἵνα μεταβῆ εἰς Ὑδραν, |
 ἀπέθανεν ἐν τῷ Πλοίῳ ἀφήσας υἱὸς ὀκτώ καὶ θυγατέρας δύο, ἐνήλικας
 καὶ ἀνήλικας, ἦτοι | Ἀθανάσιον, Ἀναστάσιον, Ἰωάννην, Νικόλαον, Μιχαήλ,
 Γεώργιον, Ἀλέξανδρον, Κωνσταντῖνον, | Νεράντζω καὶ Ἐλένην, μετασχόντας
 καὶ τούτους τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος.

Ταῦτα γινώσκοντες Ὁμολογοῦμεν καὶ | κατ' αἰτησιν τῶν κληρονόμων
 Αὐτοῦ δίδομεν | τὸ Παρὸν ἡμῶν Μαρτυρικόν.

Ἐν Σέρραις τὴν 18 Μαΐου 1865

Χρήστος Σκόρδα μαρτυρῶ
 Κώστας Χ' Μανώλης μαρτηρὸ
 ἠοαναῆς κοκορεντα
 Χ' Κωνσταντῖνος Χ' Ἰωάννου μαρτηρὸ
 Δημήτριος Ν Σκόρδας ὁμοίως
 Ἰωάννης Π' Δημητρίου μαρτυρῶ
 ἀποστολὴς Κωνσταντῖνον μαρτιρο

Ἄρ. 248

Ὑποπροξενεῖον τῆς Ἑλλάδος
 ἐν Σέρραις

ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν | τῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ σημειω-
 μένων, τοῦ Χρήστου Σκόρδα, Κώστα Χ' Μανώλη, Ἰωάννη Κοκορεν (...¹), |
 Χ' Κωνσταντῖνον Χ' Ἰωάννου, Δημητρίου Ν. Σκόρδα, Ἰωάννου Π' Δημη-
 τρίου, Ἀποστόλη Κωνσταντῖνον | γεγραμμένων ἐνώπιόν μου ἰδιοχειρῶς.-

Ἐν Σέρραις τὴν 20 Μαΐου 1865

Ὁ ὑποπρόξενος τῆς Ἑλλάδος
 (Τ.Σ.) Τ. Α. Λαγκαδάς

1. Φθαρμένο τὸ σημεῖο.

16

19 Μαΐου 1865

Ὁ Κωνστ. Παπᾶς παρακαλεῖ τὸν ὑποπρόξενο τῆς Ἑλλάδας στὶς Σέρρες Γ. Α. Λαγκαδὰ νὰ βεβαιώσει ὅτι οἱ ἠλικιωμένοι Σερραῖοι ποὺ ὑπογράφουν τὸ προηγούμενο μαρτυρικό πρὸς χρῆση του εἶναι εὐυπόληπτα καὶ ἀξιόπιστα πρόσωπα. Τὸ κείμενο στὴν πρώτη σελίδα ἐνὸς μπλέ διφύλλου (ΤΧΕΒ). Κάτω ἀριστερά: Πρὸς τὸν Κύριον Κον Γ. Α. Λαγκαδὰν Ὑ/πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κτλ. εἰς Σέρρας (Τ.Σ.).

Κύριε Ὑ / πρόξενε

Ἐπειδὴ τὸ ἐνταῦθα συνημμένον μαρτυρικὸν / πραγματευόμενον περὶ τῶν χρηματικῶν θυσιῶν / τοῦ πατρός μου Ἐμμ. Παπᾶ, καὶ φέρον τὰς ὑπογρα / φὰς τῶν Κ.Κ. Χρήστου Σκάρδη, Κωνσταντίνου Χ' / Μανόλη, Ἰωάννου Κουκουρέντα, Χ'' Κωνσταντίνου / Χ''' Ἰωάννου, Δημητρίου Ν. Σκόρδα, Ἰωάννου Παπᾶ / Δημητρίου, καὶ Ἀποστόλου Κωνσταντίνου, πρόκειται / νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀγῶνος Ἐπιτροπὴν, / παρακαλῶ ὅπως εἰσαρεστηθέντες γνωστοποιήσετε δι' ἐγ / γράφον ὑμῶν πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν Ἐπιτροπὴν / ὁποῖα ἐστὶν ἡ ἡλικία καὶ τὰ λοιπὰ προσόντα τῶν / προμνημονευθέντων προσώπων, καθόσον οἱ μὲν τού / των εἰσὶν Ὑπήκοοι Ἑλληνες, οἱ δ' ἄλλοι εἰσὶν γνω / στοὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ ἐπομένως δύνασθε νὰ πληροφορήσετε κατὰ πόσον τὰ πρόσωπα ταῦτα εἰσὶν / Ἀρμόδια νὰ βεβαιώσωσι τὰς διὰ τοῦ Μαρτυρικοῦ / ἀναφερομένας πληροφορίας.

Σέρόφαι τὴν 19 Μαΐου 1865

Μένω μὲ τὸ ἀνήκον Σέβας
 Εὐπειθέστατος
 Κωνσταν. Ἐμμ. Παπᾶς

17

20 Μαΐου 1865

Ὁ ὑποπρόξενος τῆς Ἑλλάδας στὶς Σέρρες Γ. Α. Λαγκαδὰς βεβαιώνει ὅτι τὰ πρόσωπα ποὺ ὑπογράφουν τὸ μαρτυρικό τοῦ Κωνστ. Παπᾶ εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ εὐυπόληπτα καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ εὐπορα τῆς πόλης (ΤΧΕΒ).

Ἄρ. Πρ. 249

Λαβόντες ὅπ' ὄψιν τὴν παροῦσαν αἴτησιν
 Ἐξετάσαντες περὶ τῶν ἐνδιαλαμβανομένων προσώπων / ἐξηγάγομεν τὰς
 ἐξῆς βασίμους πληροφορίας. /

Ὁ Χρῆστος Σκόρδας, Κωνσταντῖνος Χ' Μανόλης, Ἰωάννης / Κουκου-
ρέντας, Χ' Κωνσταντῖνος Χ' Ἰωάννου, Ἰωάννης Παπᾶ Δημητρίου, καὶ Ἀ-
ποστόλης Κωνσταντῖνου, εἰσὶν ἅπαντες ὑπὲρ / κοινῆ Ἑλληνες, ὁ μὲν πρῶτος
ἐτῶν ἑβδομήκοντα δύο, ὁ δεῦρ / τερος ἑβδομήκοντα, ὁ τρίτος ἐτῶν ἑβδομή-
κοντα τριῶν, / ὁ τέταρτος ἑβδομήκοντα ὀκτώ, ὁ πέμπτος ἐξήκοντα / ἕξ, καὶ
ὁ ἕκτος ἑβδομήκοντα πέντε, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Μητρώου τοῦ Β. τούτου Ὑ /
προξενείου, ὁ δὲ Δη / μήτριος Ν. Σκόρδα ὑπήκοος Ρῶσσοι, εἶναι ἐτῶν /
ὀγδοήκοντα, ὡς ἐβεβαιώθην παρὰ τῶν ἰδίων, ἅπαν / τα δὲ τὰ ἀνωτέρω πρό-
σωπα εἰσὶν ἐκ τῶν εὐνοπο / ληπιτοτέρων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, τινὰ δὲ καὶ ἐκ
τῶν / εὐπορωτέρων. Ταῦτα κατ' αἴτησιν τοῦ ἀναφερο / μένου.

Ἐν Σέρραϊς τὴν 20 Μαΐου 1865

Ὁ Ὑ / πρόξενος τῆς Ἑλλάδος

Γ. Α. Λαγκαδάς

Ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐν Σέρραϊς τὴν 25 Μαΐου 1865

Ὁ Ὑ / πρόξενος

(Τ.Σ.) Γ. Α. Λαγκαδάς

18

8 Ἰουνίου 1865

Ἀναφορὰ σὲ δίφυλλο, διαστάσεων 0,205 × 0,245, τοῦ Κωνσταντῖνου Παπᾶ, μὲ τὴν ὁποίαν
ἐξιστορεῖ τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν θυσίαν τοῦ πατέρα του Ἐμμανουήλ, καθὼς καὶ δλων τῶν
μελῶν τῆς οἰκογένειάς του, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ζητεῖ τὴν δικαίωσιν
καὶ ἀνταμοιβὴν τῶν ἀγῶνων τους. Τὸ κείμενον στίς τρεῖς πρῶτες σελίδες (ΤΧΕΒ). Ἡ ἀνα-
φορὰ αὐτὴ εἶναι ὅμοια σχεδὸν ὡς πρὸς τὴν ἕκτασιν καὶ τὸ περιεχόμενον ἄλλης, ποὺ εἶχε
ὑποβάλλει πρὶν ἀπὸ 7 1/2 χρόνια στὸν ἴδιον τὸν Ὅθωνα μὲ κοινοποίησιν στὴ βουλή καὶ γε-
ρουσία. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ δευτέρα καὶ τελευταία εἶναι ἐκείνη, ἐπάνω στὴν ὁποία στηρίχθηκε
ἡ «Ἐπιτροπὴ Ἀγῶνος» γιὰ τὴν δικαίωσιν τῆς οἰκογένειας Παπᾶ, τὴν προκρίνω καὶ δημο-
σιεύω αὐτὴ μόνον.

Ἐλ. 11 7βρίου

Ἀ. 5529

Πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἀγῶνος

Ἀθῆναι τῇ 8 Ἰουνίου 1865.

Αἱ πρὸς τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα ἐξ ἀρχῆς τῆς Ἐπαναστά / σεως θυσίαι τῆς
Οἰκογενείας ἡμῶν εἶναι γνωσταὶ / εἰς ἅπαν τὸ Πανελλήμιον, διότι ὁ Μακα-

ρίτης Πα / τῆρ ἡμῶν Ἐμμανοὴλ Παππᾶ, μέλος ὄν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας
καὶ διατρέβων ἐν Κωνσταντινουπόλει / ἅμα κηρυχθείσης τῆς Ἐπαναστάσεως,
αὐτὸς πρῶτος ἐξοπλί / σας ἐν πλοῖον δι' ἰδίας του δαπάνης, ἐξέπλευσεν ἐκεῖ /
θεν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ὑψώσας τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν / τῆς ἐλευθερίας προ-
σωρμίσθη πρὸς τὸ Ἅγιον Ὅρος / τοῦ Ἄθωνος, ὅπου μετενεγκὼν καὶ ἄπα-
σαν τὴν χρηματικὴν / του περιουσίαν καὶ συλλέξας οὐκ ὀλίγους Στρατιῶ-
τας / κατέλαβε τὴν Χερσόνησον τῆς Κασσάν / δρας καὶ ἤρξατο τὸν κατὰ
τοῦ τυράννου πόλεμον, Ἐ / περασπίζων παντοῦ διὰ μεγάλου θριάμβου τὸ
Ἑλληρι / κὸν Ἔθνος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀναδειχθεὶς παρὰ τοῦ Γενικοῦ / ἐπι-
τροπῶν τοῦ Ἀοιδίμου Δ. Ὑψηλάντη δι' ἐπισήμου / Ἐγγράφου Ἀρχιστρα-
τηγος τῆς Μακεδονίας, ἠγωνίζετο / ὑπὲρ τῆς Κοινῆς Ἐλευθερίας, καὶ κρα-
τήσας τὸν πό / λεμον ἐπὶ ἑνέα μῆνας περίπου, ἀπὸ Μάρτιον / 1821 / Μέχρι
Νοεμβρίου ἐφονεύθησαν ἄνω τὸν τεσσαράκοντα χι / λιᾶδων ἐχθρῶν εἰς ὄλας
τὰς ἐκεῖ γενομένας Μάχας, / ὡς καὶ / ἐκ τῶν σωζομένων ἐγγράφων κατάδηλον
γίνεται τῶν ἐξελεγχθέντων / εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς / Παλιγγενεσίας κατὰ τὸ
1858, || ἐκ τῶν ὁποίων ἐλήφθησαν ἀντίγραφα. / ἐκλειπόντων δὲ αὐτῶ / τῶν πο-
λεμοφοδίων ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ὑδραν ἵνα προμηθευθῆ / ἐκεῖθεν τοιαῦτα, καὶ
ἐπανέλθῃ πάλιν πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ / πολέμου, ἀλλ' ἐν τῷ πλοίῳ ἀτυ-
χῶς ὑπὸ ἀποπληξίας ἀπεβίωσε / καὶ μετακομισθεὶς εἰς Ὑδραν ἐτάφη, εἰς
τὸν Βαθμὸν Ἀρχιστρατήγου, / ὑπὸ τῶν φιλογενῶν Ὑδραίων εἰς τὴν Μονὴν
τῆς Ὑδρας κλ. / τὴν ἐν Σέρραϊς Οἰκογένειαν του συλλαβοῦσα ἡ Ὀθωμανικὴ
/ Κυβέρνησις κατέκλεισεν ἐν τῇ Εἰρκτῇ, τὰ δὲ κτήματα καὶ / ἅπαντα ἢ περι-
ουσία ἐδημεύθησαν παρὰ τοῦ Σουλτάνου / μόλις διεσώθημεν ἐκ τῆς Μαχαί-
ρας τοῦ τυράννου. ἐν τῇ φυλακῇ διεμείναμεν μέχρι τοῦ 1826. Μαθόντες δὲ
οἱ ἐπίλοιποι / ἀδελφοὶ ἐν Βιέννῃ τὸν θάνατον τοῦ πατρός μας, καὶ παραλα-
βόντες / καὶ ἐκ τοῦ ἐκεῖ Καταστήματος τὴν λοιπὴν περιουσίαν ἔσπευσαν /
ἐνταῦθα, καὶ ἀρπάσαντες τὰ ὄπλα ἐμάχοντο παντοῦ ὑπὲρ τῆς / Κοινῆς ἐλευ-
θερίας, μέχρις ὅτου ὁ μὲν Ἀθανάσιος πολεμῶν / εἰς Ἀταλάντην μετὰ τῶν
Στρατιωτῶν του, καὶ συλληφθεὶς παρὰ / τῶν ἐχθρῶν ἀπήχθη εἰς Χαλκίδα,
ὅπου ἀπεκεφαλίσθη, / ὁ δὲ Ἰωάννης εἰς Νεόκαστρον μαχόμενος ἐγένετο καὶ οὗ-
τος / θῦμα τοῦ Ἀγῶνος, ἐπίσης καὶ ὁ Νικόλαος κατατροπῶν ἂν / δρεῖως τοὺς
ἐχθροὺς εἰς Καματηρὸν ἀπωλέσθη. τὰ κόκαλα / τριῶν Μαχίμων υἱῶν τοῦ
Ἐμμανοὴλ Παππᾶ διεσκορπισμένων / ἐνθα Ἡρωικῶς ἔπεσαν μαχόμενοι διε-
κομίσθησαν / ἐντὸς τοῦ Μανσωλείου τοῦ ἐνδόξου, καὶ ἀοιμνήστου Καραϊ-
σκάκη, ὅπου κατεγράφη καὶ τὸ ὄνομά των. Ἐκ τῶν λοιπῶν διασω / θέντων
ἔζων δεινῶς καὶ πολυπαθῶς μέχρι τοῦ 1858, ὁπότε ἀπέθα / νον εἰς τὰς ψά-
θας, ὁ μὲν Γεώργιος εἰς Βόνιτσαν, ὁ δὲ Ἀναστάσιος εἰς Πάτρας, ὁ δὲ Μι-
χαὴλ εἰς Χαλκίδα. Ἐπίσης / δὲ καὶ οἱ ἐπιζῶντες δύο ἀδελφοί, Κωνσταντί-
νος καὶ Ἀλέξανδρος, εἰς || οὐ μικρὰν ἀνάγκην καὶ δυστυχίαν εὐρίσκονται, ὡ-
σαύτως καὶ ἡ / ἐπιζῶσα ἀδελφὴ των Ἐλένη, καὶ ἑτέρα ἀνεψιὰ ἐκ τῆς μακα-

ριτί / σης ἀδελφῆς μας Νεράντζος Σοφία ὀνομαζομένη μένει ἄγαμος, / ὄρφανή
καὶ δυστυχοῦσα εἰς Βραίλαν τῆς Μολδοβλαχίας κλ. / ὁ Κωνσταντῖνος κατα-
διωκόμενος (ὡς κάτοικος τῆς Μακεδονίας) παρὰ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερ-
νήσεως δῆθεν υἱὸς πρωταγωνιστοῦ / καὶ διαμένων καὶ αὐτὸς ἐν Ἑλλάδι εὐ-
ρίσκεται εἰς τὴν δεινο / τάτην θέσιν περὶ τῆς μελλούσης συντηρήσεώς του.
ἔθεν ἐπαναλαμβάνω νὰ Σᾶς εἶπω: Κύριοι!, ἀφοῦ ἡ σημαντικὴ περιουσία /
τοῦ Ἐμμ. Παππᾶ ὡς καὶ ἅπασα αὐτῆ Οἰκογένειά του ἐθυσιάσθη ὑπὲρ / αὐ-
τῆς τῆς ἐλευθέρου Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τὸ 1829. / (ὡς μαρτυρί-
σωσι δὲ εὐσυνειδότως (διὰ τὰ ὁποῖα Σᾶς ἐξεθέσαμεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέ-
λους) οἱ Πληρεξούσιοι τοῦ Μακαρίτου Πατρός μου, / Ἐμμ. Παππᾶ, ὅτε οἱ
Κύριοι Ἰωάννης Χ' Πέτρον, Ὁ / Γραμματεὺς αὐτοῦ Θεοφάνης, Νῦν Μη-
τροπολίτης Μαντινείας, / ὁ Ἀγαθάγγελος Τριανταφύλλου Σεβόραιο, καὶ ὁ
Ταγματάρχης τῆς Φ¹ / Ν. Κασομούλης συμφώνως μετὰ τοῦ ἐκ Σεβόρων ἐπι-
σήμου Μαρ / τυρικοῦ μας), εἶναι ἄρα δίκαιον οὐδεμία περίθαλψις νὰ μῆ
δο / θῆ ἔκ μέρους τοῦ Ἔθνους δι' ὅλας αὐτὰς τὰς θυσίας εἰς τὴν Οἰκογένει-
αν / ἡμῶν; Ἐπομένως δικαίως λέγομεν ὅτι ἀδικούμεθα καὶ δικαίως / προ-
καλοῦμεν τὴν ἐπίβλεψιν τῶν διεπόντων τὰ πράγματα τοῦ / Ἔθνους μὲ συνεί-
δησιν εὐλικρινοῦς διανοίας. ἔθεν προστρέχοντες εἰς τὴν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν
τοῦ Ἀγῶνος παρακαλοῦμεν ὅπως / εὐαρεστηθῆ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν παροῦ-
σαν ἔκθεσιν τῆς ἀνα / φορᾶς ἡμῶν καὶ ἀνταμείψῃ ἐπ' ἀξίως τῆς σημαντικῆς
ταύτης θυσίας / τῆς Οἰκογενείας μας, ἀπαλλάξῃ δὲ καὶ ἡμᾶς ἐκ τῆς δυστυ-
χίας καὶ / ἀθλιότητος εἰς ἣν εἰρημένοι ἐσμέν.

μένομεν μὲ τὸ ἀνήκον Σέβας

εὐπειθέστατος

Κωνσταντῖνος Ἐμμ. Παππᾶς

1. Ταγματάρχης τῆς Φ = Ταγματάρχης τῆς Φάλαγγος.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

- Ἄβραάμ, 63
 Ἄγαρῆνοί, 58, 67, 68, 69, 79, 83, 84, 96, 97, 165, 167, 173
 Ἄγγελός, 75, 77
 Ἄγγλοι, Ἐγγλέζοι, 151, 152
 Ἄγγελοῦ-Βλάχου Ἑλλη, 30, 31, 203
 Ἄγγελοῦ Ἰαννουλάκης, 78
 Ἄγιον Ὄρος, 15, 17, 36, 37, 38, 39, 40, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 72, 73, 74, 78, 79, 82, 83, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 112, 122, 131, 142, 148, 149, 150, 160, 166, 244, 247
 Ἄγιορεῖται, 72, 106, 133, 166, 172, 180, 182, 183, 184, 185, 195
 Ἄγιος Νικόλαος, 145
 Ἄγιος Τάφος, 167
 Ἄγιου Δημητρίου, μητροπ. ναὸς Θεσσαλονίκης, 39
 Ἄγιου Παύλου μονή, 96, 145
 Ἄγιου Στεφάνου συνθήκη, 30
 Ἄγιου Γεωργίου σφραγίδα μονῆς Ξενοφώντος, 181
 Ἀγρίνιο, 204, 234
 Ἀγωνιστής, διήγημα Γ. Βλαχογιάννη, 209
 Ἀδάμη Ἀναγνώστης ἀπὸ Ἄθυτο, 178
 Ἀδάμη Χριστόδουλος, 178
 Ἀδριανούπολη, 183
 Ἀθανάσιος μητροπολίτης Σερρών, 24, 204, 238, 239
 Ἀθανάσιος, ἀνεψιὸς ἐπισκόπου Κασσανδρείας, 155, 156
 Ἀθανάσιος (καπετάν) Λήμιος, 107, 109
 Ἀθανάσιος ἀπὸ Πολύγυρο, 78
 Ἀθανάσιος Σιναΐτης, 86
 Ἀθήνα, 26, 30, 31, 32, 185, 196, 197, 241, 246
 Ἀθηναῖοι, 197
 «Ἀθηνᾶ», ὄνομα 4 παραβιῶν τῆς Ἰδρας, 42, 57
 Ἀθωνιάδα Σχολή, 15
 Ἄθως. Βλ. Ἄγιον Ὄρος
 Αἰγαῖο Πέλαγος, 139, 140
 Αἴγυπτος, 200
 Αἰνιὰν Γεώργιος, 225
 Αἰτωλικό, 200
 Ἀκρόπολη, 201, 209
 Ἀλβανοὶ (=ὄπλοφόροι), 153, 154
 Ἀλεξανδρίδης Κάρολος, 29
 Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, 17
 Ἀλὴ πασὰς Ἰωαννίνων, 33, 34
 Ἀληθώρης, ἀπὸ τῆ Δοβίστα, 52
 «Ἀλκιβιάδης», γολέτα Ἰδρας, 96
 Ἀμμουλιανή, 114
 Ἄμφισσα, 141
 Ἀναγνώστης, 77
 «Ἀναμῆσεις», Ἰωάννου Δέλλιου, 25, 30
 Ἀνάπλι. Βλ. Ναύπλιο
 Ἀναστάσης, καπετάν, 123, 127, 128
 Ἀναστάσης ἀπὸ Συκιὰ, 59, 60, 144
 Ἀναστάσιος, Θεσσαλός, 33, 46, 47
 Ἀναστασίτης πνευματικός, 153, 154
 Ἀνατολή, 27
 Ἀνατολικὴ Ρουμελία, 30, 31
 Ἀνδροῦτσος Ὀδυσσεύς, 197
 Ἀντισυλλογικοί, 29
 Ἀνθιμος Γ', οἰκουμενικὸς πατριάρχης, 42
 Ἀνθιμος Γρεβενῶν, 164
 Ἀνθιμος Ἰβηρίτης, 137, 138
 Ἀντίπας Κωνστάντιος, 243
 Ἀντώνης (γέρο), 178
 Ἀποστόλης, ἀπὸ τῆ Δοβίστα, 52
 Ἀποστόλου Ἀβράμης, 230, 231
 Ἀραχναϊολογία τοῦ Joseph Schmidt, 191
 Ἄργος, 160, 161, 163, 191
 Ἀργύρης, ἀπὸ τῆ Δοβίστα, 52

- Ἄρειος Πάγος, 201
 Ἀριστόδημος, 194
 Ἀρκαδία, 134
 Ἀρχαὶ Γραμματικῆς Ἑλληνικῆς διὰ τοὺς ἀρχαίους, τοῦ Μιχαήλου Ἐμμ. Παπᾶ, 203
 Ἀρχεῖον Ἀγωνιστῶν, 15, 22
 Ἀρχιεπίσκοπος, 161
 Ἀσία, 167
 Ἀσιανοί, 167
 Ἀταλάντη, 22, 201, 208, 247
 Ἀττική, 201
 Αὐγερινός, 189, 190
 Αὐστρία, 189
 Αὐστριακοί, 196
 Ἀχμέτ μπέης Γενιτσῶν, 38, 42, 87, 88
- Βαβδινὸς Παῦλος, 178
 Βαλσαμάκης, 196
 Βασίλειος Ἀθηναῖος, 199
 Βασίλειος, μοναχὸς Παντοκράτορος, 148
 Βασίλειος, ἱατρός, 153, 154
 Βασιλείου Ἀθαν., 142
 Βασιλικὰ, 42, 87
 Βασιλικὸς Ἄγγελος, 38, 68, 69, 72, 74
 Βασιλόπουλος Γεώργ., 204, 234, 235
 Βατοπεδίου μονή, 15, 96, 129, 130, 144, 168
 Βαυαρία, 211
 Βελιγράδι, 115, 199
 Βενέδικτος (γέρο), μοναχὸς Ἀγ. Παύλου, 135, 148
 Βενιαμὴν Λέσβιος, 142
 Βέρμιο, 39
 Βερολίνο, 30, 190, 191, 193, 222, 223
 Βιέννη, 21, 34, 115, 167, 189, 190, 191, 193, 196, 199, 202, 203, 220, 243, 247
 Βιθυνία, 183
 Βισβίτζης Κ. Βλ. Χατζῆ Βισβίτζης
 Βλαστοῦ ἀδελφοί, 196
 Βλαχογιάννης Γιάννης, 209
 Βοιωτία, 185
 Βόκος Θεοφάνης, 96, 97
 Βόνιτσα, 204, 247
 Βούλγαρης Φραντζέσκιος, 42
 Βούλγαροι, 26, 30, 31
- Βράβλα, 248
 Βυτίνα, 134
- Γαλακτίων, μοναχὸς Καρακάλλου, 131, 132
 Γαλατσάνος Κώστας, 178
 Γαλάτης Σ., 237
 Γαλλία, 27
 Γαροφόλας Ἄγιομαμίτης, 178
 Γαρόφαλος, ὄπλοφόρος, 155, 156
 Γάτσος Ἀγγελῆς, 201
 Γεδεών, μοναχὸς, 70, 106, 108, 153, 154
 Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, 15
 Γενιτσά, 38, 42
 Γεράσιμος, 172
 Γεράσιμος, γέρον, 149
 Γερμανία, 22, 27, 29, 189, 190, 191
 Γερμανοί, 27
 Γεώργιος ἢ Γιωργάκης, καπετάν, 103, 127, 128, 146, 151, 153, 154
 Γεωργίου Ἀναγν., 58, 78, 178
 Γεωργίου Βασιλείος, 230, 231
 Γεωργίου Ἰωάννης, 58
 Γεωργόπουλος Γεώργιος, 234, 235
 Γιάννης (καπετάν), 226
 Γιάννης, μάρτυρας ἀπὸ τῆ Δοβίστα, 48
 Γιαννιδὸς Κασσανδρινός, 38, 68, 69, 72, 73, 74, 98, 99, 145
 Γιουσοῦφ μπέης Σερρών, 34, 35, 36, 151, 154, 161, 162, 195, 203, 244
 Γιωργάκης, καπετάνιος, 144
 Γιώργης Δημ., 230, 231
 Γιώργης Μιχ., 230, 231
 Γκέηδες, 201
 Γκουτζιάς ρ Κουτζιάς, Ἰωάν., 80, 81, 121
 Γλαράκης Γεώργιος, 200, 228
 Γουρνέλης, 30
 Γούτα Καρανικόλας, 148
 Γούτας Δημ., 199
 Γραμματικὸς Ἀργύρης, 148
 Γρεβενά, 164
 Γρηγοριάδης Γρηγόριος, 84
 Γρηγόριος, μητροπολίτης Σερρών, 24
 Γρηγόριος ἀρχιμανδρίτης Κουτλουμουσιανός, 103, 110, 111, 132
 Γρηγόριος, λογιώτατος, 172

- Γρηγόριος, μάγειρος Ἐμμ. Παπᾶ, 168
 Γρηγορίου μονή, 96
 Γρηγορίου Παλαμᾶ ναὸς Θεσσαλονίκης, 39
- Δάφνη Ἁγ. Ὄρους, 145, 150, 151, 154
 Δελιγιάννης, 241
 Δέλλιος Ἰωάννης, 25
 Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας, 15
 Δενδρινὸς Προκόπιος, 37, 183, 185
 Δημητράκης, 178
 Δημήτρης, μάρτυρας Δοβίστα, 47, 48
 Δημητριάδης Βασ., 46
 Δημήτριος, ἱερεύς, 142
 Δημήτριος. Μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀναφέρονται δύο σεϊμένηδες τοῦ Ἁγ. Ὄρους, 93, 94
 Δημητρίου Ἀναστ., 47, 48
 Δημητρίου Διαμαντῆς (Καρατζᾶς), 105
 Δημήτρος, ὄπλοφόρος, 155, 156
 Δημοκίδης, 30
 Δήμου Ἀδάμος, 74, 75, 76
 Διονύσιος, μοναχὸς, 103
 Διονυσίου μονή, 96, 114, 145, 147, 150, 152
 Δοβίστα, 15, 33, 34, 36, 46, 195
 Δοβισταντζήδες, 230, 232
 Δοβιστινοί, 36, 46, 47, 51
 Δουδούμης, 194
 Δούμπας Κωνστ., 24
 Δούμπας Νικόλαος, 24
 Δοχειαρίου μονή, 96
 Δράμα, 83, 229, 231
 Δράμας ἐπίσκοπος, 239
 Δυοβουνιώτης, 241
 Δωρόθεος, μοναχὸς Ἁγ. Παύλου, 148
- Ἐγρὶ Μπουτζᾶκ, 70, 71
 Εἰκοσιφοινίσσης μονή, 232
 Ἑλλάδα, 17, 21, 36, 40, 41, 50, 133, 134, 137, 138, 139, 140, 157, 160, 165, 185, 189, 196, 199, 200, 203, 245, 246, 248
 Ἑλληνας, 15, 23, 27, 30, 33, 34, 39, 42, 72, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 137, 138, 167, 189, 192, 198, 198, 201, 211
 «Ἑλλήνων καὶ ἀλλοδαπῶν περιφερείας Προξενείου Σερραῶν» (1860) κατάλογος, 24
 Τὰ ἔργα τῶν ἐχθρῶν μου καὶ τὸ ἔργον μου ἐνώπιον τοῦ ἐνεστῶτος καὶ μέλλοντος, Δημ. Μαρούλη, 15
 Ἐσφιγμένου μονή, 15, 37, 40, 41, 66, 67, 68, 69, 96, 180, 182
 Εὐάγγελος (σίδρ), 137, 138
 Εὐβοία, 201
 Εὐθύμιος ἡγούμενος, 72, 73, 144, 170
 Εὐριπίδης, 197, 223
 Εὐρώπη, 17, 22, 27, 162, 167, 190
- Ζαγκλιβέρι, 70, 71
 Ζαΐμης Ἄνδρ., 200
 Ζέμου, 115, 175, 176, 199
 Ζιρμπίλης Γιώργης, 178
 Ζυγὸς Πίνδου, 157, 158
 Ζωγράφου μονή, 96
- Ἡλιάδης, 235
 Ἡλιοδρόμια, 200
 Ἡπειρος, 34
 Ἡσαΐας, μοναχὸς Χιλανδαρίου, 123, 124
- Θεοδόσης ἀπὸ Συκιά, 59, 60
 Θεόδωρος, καπετάν, 144
 Θεσίτες, 39
 Θάσος, 31, 107, 109
 Θείριος Εἰρηναῖος, 213
 Θεοδορίδης Δ., 28
 Θεοδορίδης Ἐμμ., 28, 29
 Θεοδορίδης Ἐμμ. Ἰωάννης, 30
 Θεοδορίδης Ἰωάννης Μ., 22, 23, 30, 31, 32
 Θεοδορίδης Ἰωάννης Θεοδώρου, 23, 24, 25, 26, 28, 33, 190
 Θεοδορίδης Π., 190
 Θεόδωρος, πρόξενος Σουηδίας στὴ Θεσσαλονίκη, 153
 Θεόδωρος ἢ Θεωδωρὸς καρaboκέρης, 155, 156, 159

- Θεόκλητος, μοναχὸς Λαύρας, 84
 Θεοφάνης, μητροπολίτης Μαντινείας, 248
 Θεόφιλος Βατοπεδινός, 79
 Θεόφιλος Ταλαντίου, 142
 Θεοχάρη ᾠδὴ, 230, 231
 Θερμελῆ Ἰαδάμος, 232
 Θερμοπούλες, 194, 201
 Θεσσαλία, 33, 167, 201
 Θεσσαλονίκη, 23, 37, 38, 39, 40, 42, 53, 59, 60, 63, 66, 70, 72, 74, 75, 76, 77, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 89, 103, 112, 148, 149, 150, 151, 152, 175, 176, 183, 184, 186, 240
 Θράκη, 183
- Ἰάκωβος, μητροπολίτης Σερρών, 242
 Ἰάκωβος Βατοπεδινός, 40, 123, 124, 179
 Ἰατρικὴ Σχολὴ τῆς Πίζας, 23
 Ἰβηρῖται, 145
 Ἰβηρικὸν κονάκιον, 133
 Ἰβήρων μονή, 96, 129, 130, 135, 135, 142, 143
 Ἰγνάτιος, ἐπίσκοπος Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγ. Ὄρους, 37, 66, 67, 68, 72, 74
 Ἰγνάτιος, ἐπίσκοπος Κασσανδρείας, 40, 153
 Ἱερὰ Σύναξις Ἀγ. Ὄρους, 181
 Ἱερισσός, 66, 67, 68, 70, 71, 101, 102
 Ἱερόθεος Α΄ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, 42
 Ἱερόθεος Βατοπεδινός, 153, 154
 Ἱησοῦτες, 27
 Ἰμβρος, 39, 101, 102, 123, 129, 130
 Ἰσβόρος, 123, 127, 128, 131, 146
 Ἰσμαήλ, μπέης Σερρών, 34
 Ἱστορία τῶν Σερρῶν, Π. Πέννα, 23, 33, 205
 Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, Ἀπ. Ε. Βακαλοπούλου, 16, 23
 Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία, 15, 16, 21, 22, 31, 32, 49, 206, 209
 Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο καὶ Μουσεῖο, 23, 43
 Ἰωάννης, μοναχὸς Παντοκράτορος, 148
 Ἰωακείμ, Ἀρχιμανδρίτης, 54, 56
 Ἰωάννινα, 33
 Ἰωάννου Δημ., 58, 178
 Ἰωάννου Μανόλης, 58
- Ἰωσήφ, προηγούμενος μονῆς Ξηροποτάμου, 85, 95, 96, 97
- Καβάλα, 53, 83
 Καβαλιώτισσας κοινότητα, 145
 Καλαμαριά, 37, 38, 67, 88, 89, 177
 Καλαμάτα, 172
 Καλλιόπη, περιοδικὸ Βιέννης, 191
 Καματερό, 22, 202, 208, 247
 Καμπούρης Γεώργιος, 58
 Καπέτη Ἑλένη, 204, 230, 231
 Καπέτης Ἰωάν., 32, 203, 234, 235, 236, 238, 239
 Καρακάλλου μονή, 96, 132
 Καραμπατάκης Δήμος, 148, 150, 152
 Καραμπατάκης Γιάννης, 148, 150, 152
 Καραμπουροῦ, 77
 Καρατάσος, ὄπλαρχηγὸς Μακεδονίας, 201
 Καρατζᾶς Διαμαντῆς, 110, 111, 147
 Καρατζᾶς Κωνστ., 133, 134, 141
 Καντακουζηνὸς Ἀλέξ., 141
 Καρούς, 40, 78, 129, 130, 132, 147, 153, 154, 156, 172, 179, 180
 Καρώρης Ν., 201
 Κασομούλης Κώστας, 159
 Κασομούλης Νικ., 40, 157, 158, 159, 162, 164, 200, 204, 206, 241, 248
 Κασσάνδρα, 37, 38, 39, 40, 57, 77, 78, 89, 90, 91, 93, 94, 102, 103, 114, 122, 126, 127, 135, 142, 148, 149, 160, 164, 171, 175, 176, 177, 178, 183, 184, 186, 244, 247
 Κασσανδρείας, ἐπίσκοπος, 150, 152, 155, 156, 170
 Κασσάνδριοι, 167
 Καστανάδες καλόγηροι, 133
 Καστανιά Πιερίας, 175
 Κατάνει, ἀστυνόμος Τεργέστης, 196
 Κατράρος Γεώργιος, 196
 Καφταντζόγλου Φανώ, 151, 154
 Κέρκυρα, 112, 169
 Κεφαλληναῖος Σπύρος, 151, 154
 Κιαζίμ μπέης, 34
 Κιλκίς (Κουκοῦς), 142
 Κιουταχῆς. Βλ. Μεχμέτ Ρερίτ πασὰς
 Κίρκου Χρόνης, 52
 Κίτρος ἐπίσκοπος, 151, 152

- Κλάδος Ἰωάννης, 182, 185
 Κοκορέντα Ἰωάννης 244, 245, 246
 Κομίτζα, 38, 91, 101, 102, 126, 127, 128, 146, 147, 148, 151, 152
 Κομνηνοί, 79
 Κομοτινή, 24
 Κοντός Κωνστ., 242
 Κορινθιακός κόλπος, 162
 Κόρινθος, 160, 173, 186
 Κορυφοί ἢ Κορφοί. Βλ. Κέρκυρα
 Κορώνη, 173
 Κοσμάς, μοναχός Βατοπεδίου, 84, 85, 104, 110, 11, 121, 126, 146, 147
 Κοσφίνιτσας ἢ Εἰκοσιφοινίσσης μονή, 232
 Κουγιώκος Γεώργιος, ντουφεκτσής, 153, 154
 Κούμας, 144
 Κουμπάρης Κ., 35, 50
 Κουντουριώτης Γεώργιος, 43
 Κουντουριώτης Λάζαρος, 42, 86, 112, 121, 127, 128
 Κουσαντής Ἀντρούλης, 178
 Κουτζάς Χριστόδουλος, 168
 Κουτζός, ἀρχιμανδρίτης, 145
 Κουτλουμουσιανοί, 132
 Κουτλουμουσίου μονή, 96, 102, 103, 133, 147, 169
 Κουτρομπής Κωνσταντής, 148
 Κροῦ Πολυχρόνης, 148
 Κυπαρίσσης, 241
 Κυριαζής, ἀπὸ τῆ Δοβίστα, 52
 Κυριακίδης Γεώργ., 197, 198, 199
 Κυριάκου Ἀποστόλης, 52
 Κύριλλος Β', πατριάρχης Ἱεροσολύμων, 42
 Κύριλλος, προηγούμενος μονῆς Κουτλουμουσίου, 132
 Κύριλλος, σκευοφύλακας μονῆς Ἰβήρων, 135, 143
 Κυρίτζη Ρήγας, 178
 Κωνσταμονίτου μονή, 96
 Κωνσταντᾶς Γρηγ., Δημητριάδης, 142
 Κώνστας Παῦλος, 67, 68, 69
 Κωνσταντής, ἀπὸ τῆ Δοβίστα, 52
 Κωνσταντίνου Ἀποστόλης, 244, 245, 246
 Κωνσταντίνου Γιαννῆς, 230, 231
 Κωνσταντινούπολη, 34, 35, 36, 42, 46, 48, 52, 53, 184, 193, 195, 243, 244, 247
 Κωνσταντίος, μητροπολίτης Μαρωνείας, 37, 67, 68, 102, 143, 160
 Κωνσταντίος, μητροπολίτης Σερρών, 46
 Κώστα Ἀντριανός, 52
 Λαγκαδάς Γ. Α., 206, 244, 245, 246
 Λάζαρος (καπετάν), 226
 Λαύρας μονή, 96, 121, 125, 132, 144, 169
 Λαυριῶται μοναχοί, 129, 139
 Λεμβέριγ, 196
 Λιάκος ὄπλαρχηγός Διαμαντῆ Νικολάου, 98, 99, 157, 158
 Λιβαδιτόης Νικόλας, 178
 Λιγνοῦ Ἀντ., Ἀρχεῖον Ὑδρας, 41, 82, 95, 96, 104, 160, 166
 Λιγνοῦ Ἀντ., Ἀρχεῖον Λαζάρου καὶ Γ. Κουντουριώτου, 82, 121
 Λιζαντήρης Κωνστ., 230, 231
 Λιτόχωρο, 39
 Λογγός, ἢ Λόγγος, 75, 76
 Λόντος Ἀνδρ., 200
 Λυκιαρδόπουλος Νικ., 36, 42, 52, 53
 Λυρικὰ Ἀθαν. Χριστοπούλου, 191, Λώτ, 63
 Μαδεμοχωρίτες. Βλ. Μαντεμοχωρίτες
 Μακεδόνες, 32, 59, 60, 137, 138, 141, 200
 Μακεδονία, 15, 17, 23, 25, 26, 31, 32, 34, 36, 37, 39, 40, 42, 53, 54, 61, 65, 72, 74, 75, 90, 92, 93, 94, 101, 102, 103, 105, 122, 137, 161, 163, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 181, 192, 204, 205, 235, 236, 242, 243, 244, 247, 248
 Μακεδονικός Ἀγώνας, 23
 Μαλιακός κόλπος, 201
 Μάλτα, 121, 137, 138, 169
 Μαμαλάκης Ι., 15, 16, 17, 66, 148, 149, 186
 Μάνεσης Ρήγας, Βλ. Ρήγας καπετάν
 Μανιάκι, 22, 200, 202
 Μανολάκης ἀπὸ Συκιά, 59, 60
 Μανόλης, ὄπλοφόρος, 155, 156

- Μανόλης Πέτρος, 148
 Μανσόλας Δρόσος, 142
 Μαντέμια, 57, 58, 68, 69
 Μαντεμοχώρια, 38, 69, 70
 Μαντεμοχωρίτες, 168
 Μαντίνειας ἐπισκοπή, 206
 Μαντζάρης, 98, 99
 Μαραθώνας, 194
 Μάργαρης, 106, 107, 108, 109, 111
 Μαργαρίτης Ἀθαν., 54, 56, 101, 102, 237
 Μαργαρίτης Γεώργ., 237
 Μαρούλης Δημ., 27, 28, 29, 30
 Μαυρομιχάλης Ἄντ., 241
 Μαυροκορδάτος Ἀλέξ., 133, 134, 141, 243
 Μαῦρος Γεώργιος, 196
 Μαυρουδῆ Γιώργης, 178
 Μαχαλάδες, 58
 Μεθόδιος, πατριάρχης Ἀντιοχείας, 42
 Μελέτιος, ἐπίσκοπος Κίτρους, 39
 Μεγάλη Βρατενία, 31, 32
 Μεγάλο Ἐμβολο, 77
 Μεγάλο Καραμπουρνού, 77
 Μελετόπουλος Δ., 241
 Μελετόπουλος Ἰωάν., 16
 Μέλιος, 107
 Μέλιου Λάτος, σείζης, 133
 Μενεξές, 39, 151, 152
 Μεσολόγγι, 193, 197, 198, 199, 202, 223, 224
 Μεχμέτ Ἐμίν, πασάς Θεσσαλονίκης, 40
 Μεχμέτ Ρεσίτ πασάς, 201
 Μηταλάς, Κυριάκος, 52
 Μικρὰ Ἀσία, 29
 Μίλιου Κοσμᾶς, 105
 Μινώτου Μαρία, 22
 Μιχάλης, μπαρουτατζής, 132
 Μιχαήλ Νικόλαος, 24
 Μιαούλης Ἄνδρ., 205
 Μοδιώτης Θεολόγης, 151, 152
 Μολδαβία, 193, 196
 Μολδοβλαχία, 248
 Μόναχο (Μύνχεν), 24, 115, 190, 191, 196, 211, 212, 213, 216
 Μονεμβασία, 138, 139, 149
 Μορέας. Βλ. Πελοπόννησος
 Μουσταῖ μπέης, 201, 238
 Μουστοξύδης, 238
 Μουτάφης, 146
 Μπαῖλα Παρθένιος. Βλ. Παρθένιος Ξενοφωτινός
 Μπαῖραμ πασάς, 184
 Μπαλάνος, 39, 151, 152
 Μπαρμπαριά, 200
 μπεάζιον, 82
 Μπενάκης Γεώργιος, 131
 Μπίνος, ὄπλαρχηγὸς Διαμαντῆ Νικολάου, 98, 99
 Μπότσαρης Μάρκος, 202
 Νακίδης Ἰωάν., 243
 Νάουσα, 164
 Ναύπακτος, 169
 Ναύπλιο, 173, 185, 199, 226, 227
 Νέγκας Παντ., 226, 229
 Νέγρης Θ., 133, 134, 141
 Νεκτάριος, μοναχὸς Καρακάλλου, 132
 Νεόκαστρο, 149, 200, 202, 208, 247
 Νεόπουλος, πρόκριτος Σιάτιστας, 164
 Ὁ Νέος Ἀνακρέων, Ἀθ. Χριστόπουλος, 191
 Νεόφυτος, μητροπολίτης Σερρών - Δράμας, 229
 Νεόφυτος, μοναχὸς Μεγίστης Λαύρας, 123, 124
 Νικήτη, 37, 58
 Νικηφόρος Ἰβηρίτης, μοναχός, 39, 40, 89, 92, 94, 122, 123, 129, 130, 131, 132, 142, 143, 144, 147, 150, 155, 156, 168, 169, 180
 Νικόλα Κωνσταντῆ, 178
 Νικόλαος καπετάνιος, ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ Βόλου, 137, 138
 Νικολάου Ἀναγν., 142
 Νικολάου Δημ. (Κοκκαλιώτης), 70, 105
 Νικολάου Διαμαντῆς, 39, 40, 98, 99, 157, 158, 174, 175
 Νικολῆς Βαγγέλης, 160
 Νικολόπουλος Παν., 16
 Ντεληγιάννης Δῆμος, 148
 Ντράσκου Γούλας ἢ Γουγούλας, 39, 98, 99, 157, 158
 Ξενοφῶν, 194

- Ξενοφώντος μονή, 40, 96, 150, 155, 156, 168, 170, 171, 181, 200, 226, 227, 228, 229
- Ξηροποτάμου μονή, 85, 95, 96, 168
- Ώδησός, 196
- Όθων, 201, 202, 204, 205, 246
- Οικονόμου Γιωργάκης, 33, 34, 47, 48
- Οικονόμου Δημ., 36, 46
- Οικονόμου Κωνστ., 52
- Οικονόμου, από τή Δοβίστα, 52
- Οικονόμου Μαργαρίτης, 230, 231
- Οικονόμου έξ Οικονόμων, 23
- Όλύμπιοι ή Όλυμπίται ή Όλυμπιώται, 159, 160, 161, 162, 163, 165, 167
- Όλυμπος, 39, 92, 93, 94, 98, 99, 157, 158, 159, 160, 164
- Όρλώφ Δημ. 42
- Όρμούλια, 37, 58
- Όρχάν, 183
- Παζαρούδα, 37, 68, 69, 131
- Ή παιδεία εις τάς τουρκοκρατουμένας Σέρας, Ήλλης Βλάχου, 31
- Πάϊκος Άν. 235, 237
- Πάϊλος, 169
- Παϊράμ πασάς. Βλ. Μπαϊράμ πασάς
- Πάτσιος, ήγούμενος μονής Ξενοφώντος, 171, 181, 226, 227, 229
- Πακάλης, 146
- Παλαιά Πάτρα. Βλ. Πάτρα
- Παλαιογιάννης Χρήστος, 235
- Παλαμάς Πέτρος, 204, 236, 237
- Παλαιοχώρι, 146, 147
- Παλλήνη. Βλ. Κασσάνδρα
- Παντοκράτορος μονή, 96, 145
- Παπᾶ Άφέντρα ή Φαΐδρα, 203, 229, 230, 231
- Παπαδημητρίου Ίωάν., 244, 245, 246
- Παπᾶ Έλένη, σύζυγος Καπέτη, 32, 33, 44, 45, 203, 205, 206, 229, 230, 231, 242, 244, 247
- Παπᾶ Έυφροσύνη, 33, 44, 45, 205
- Παπᾶ Έμμ., άρχεΐτο, 16, 21, 22, 23, 31, 32, 41, 57, 180, 197, 199, 203, 205
- Παπᾶ Έμμ. οικόγένεια, 16, 31, 36, 189, 193, 204, 205, 208, 209, 225,
- Παπᾶ Ίωάννης, 243
- Παπᾶ Νεραντζή, 33, 205, 206, 244, 248
- Παπᾶ Σοφία, έγγονή Έμμ. Παπᾶ, κόρη Νεράντζως, 206, 248
- Παπαγεωργίου Σόφη, 191, 192
- Παπαδάκος Κωνστ., 35, 48, 49, 50, 51
- Παπαδόπουλος Βρετς Άνδρ., 203
- Παπαδόπουλος Γρηγ., 26
- Παπαϊωάννου Χριστόδουλος, 232
- Παπαμαρκίδης Γ., 28
- Παπαμαρκίδης Ίωάννης, 243
- Παπάς Άθανάσιος, 17, 22, 32, 35, 44, 45, 51, 193, 194, 195, 199, 200, 201, 208, 229, 244
- Παπάς Άλέξανδρος, 33, 44, 45, 202, 203, 204, 205, 206, 244, 247
- Παπάς Άναστάσιος, 17, 21, 22, 33, 44, 45, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 202, 203, 204, 208, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 222, 223, 224, 228, 229, 236, 241, 244, 247
- Παπάς Γιαννάκης, 17, 21, 33, 41, 44, 45, 89, 178, 199, 200, 202, 208, 225, 226, 244, 247
- Παπάς Γιώργης, 33, 44, 45, 202, 203, 228, 234, 235, 244, 247
- Παπάς Δημ., 201, 202, 228
- Παπάς Έμμανουήλ, 15, 17, 19, 21, 22, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 59, 61, 63, 65, 66, 67, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 86, 87, 89, 90, 93, 94, 98, 99, 101, 102, 103, 105, 112, 113, 114, 115, 121, 122, 131, 135, 136, 137, 138, 142, 144, 148, 157, 158, 159, 161, 162, 168, 170, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 186, 200, 203, 205, 208, 228, 229, 230, 231, 242, 243, 247, 248
- Παπάς Κωνσταντίνος, 21, 22, 32, 33, 41, 44, 45, 189, 200, 201, 202, 203, 205, 206, 208, 209, 230, 231, 232, 234, 235, 236, 238, 240, 241, 244, 245, 248
- Παπάς Λάμπρος, 208

- Παπάς Μιχαήλος, 33, 44, 45, 199, 202,
 Παπάς Μιχαήλος, 33, 44, 199, 202, 203,
 204, 244, 247
 Παπάς Νικόλαος, 17, 22, 33, 44, 45,
 189, 195, 199, 200, 201, 202, 208,
 225, 227, 228, 229, 247
 Παπασαραφιανός, 178
 Παπαστεφάνου Στέφανος, 'Ο 'Εμμανουήλ
*Παπάς και ή επανάστασις εν Χαλκι-
 δική κατά τὸ 1821*, 33, 41, 49
 Παπαφλέσσας, 200
 Παρθένιος Γέρο-Χατζής, 135, 136
 Παρθένιος Ξενοφωντινός, μοναχός, 40,
 171, 173
 Παρθένιος (παπά), 112
 Παρθενώνας, 37, 58
 Παρίσι, 30
 Πατιστής, 107
 Πάτρα, 160, 161, 169, 172, 203, 204,
 236, 247
 Πελοποννήσιοι, 164
 Πελοπόννησος, 36, 40, 86, 138, 139, 140,
 142, 157, 158, 160, 162, 163, 166,
 167, 171, 172
 Πέννας Πέτρος, 23, 34, 202, 206
 Πίζα, 23, 30, 190
 Πλανᾶς, 146
 Πλαπούτας Δημ., 241
 Πλητᾶς Φ., 197, 199, 223
 Πολυγυρινοί, 37, 59, 87, 146
 Πολύγυρος, 38, 42, 59, 60, 75, 76, 77,
 80, 81, 87, 88, 89, 90, 93, 94
 Πορταΐτισσα Θεοτόκος, 135, 136
 Πράγα, 190
 Πράτζικος Νικ., 237
 Πρισκογεωργόπουλος Νικόλαος, 113
 Πρόβλακας, 39, 126, 127, 145
 Προκόπιος, προηγούμενος τῆς Μεγίστης
 Λαύρας, 121
 Προῦσα, 183

 Ραβνά, 70, 71
 Ράγκος Χρίστος, 196
 Ραφαήλος (γέρο), 142
 Ρεΐσης Θεόδωρος, 150, 152
 Ρήγας 'Αναστάσιος καπετάν, 92, 94, 101,
 102, 105, 106, 159

 Ρησεΐδης, 191, 214
 Ρώμη, 167
 Ρωσικόν, μονή Παντελεήμονος, 'Αγ. 'Ο-
 ρους, 96

 Σακελλάρης Κωνστ., Κοκκουσιώτης, 142
 Σάλωνα, 133, 134, 141, 142
 Σαμοθράκη, 101, 102
 Σγουρός, 30
 Σεμλίνο. Βλ. Ζέμουν
Σερραϊκή προσωπογραφία, 23, 202
Σερραϊκή πολιτιστική 'Εταιρεία, 23
 Σερραϊός, 245
 Σέρρες, 15, 23, 24, 26, 28, 30, 32, 33,
 34, 46, 52, 115, 123, 126, 127, 161,
 184, 192, 193, 195, 199, 202, 203,
 204, 206, 229, 230, 231, 234, 235,
 236, 242, 243, 244, 246, 247
 Σερρών γυμνάσιο, 30
 Σερρών διδασκαλεῖο, 27, 29
 Σερρών ἡμιγυμνάσιο, 29, 30
 Σερρών νοσοκομεῖο, 28
 Σιάτισσα, 164
 Σιθωνία, 37, 75, 76
 Σινᾶ μονή, 137, 138
 Σιναίου 'Ορους μονή, 121, 137, 138
 Σίμωνος Πέτρας ἢ Σιμόπετρας μονή,
 96, 144
 Σιταράς Γεώργιος, 225
 Σίφνιος Νικόλαος. Βλ. Χρυσόγελος Νικ.
 Σκάλα Λιτοχώρου, 39
 Σκάμπαλης Γεώργιος, 24, 232
 Σκανδαλίδης 'Ιωάννης, 142
 Σκίαθος, 200, 228
 Σκόπελος, 183, 185, 200, 226, 227, 228
 Σκόρδας Δημ. Ν., 244, 245
 Σκόρδας Χρῆστος, 244, 245
 Σκύρος, 200, 228
 Σμύρνη, 27, 240
 Σπανδωνίδης Κωστάκης, 24
 Σπέτσες, 42, 62, 80, 81, 144, 161, 169
 Σπετσιώτες, 80, 83, 160, 162, 200
 Σπόνδης 'Ιωάν., 238
 Σταγῶν ἐπισκοπή, 46
 Σταματάς Γ., 35, 50
 Στάμος, 178
 Σταμπολοῦς Δῆμος, 178

- Στανός, 70, 71, 147
 Σταυρονικήτα μονή, 96
 Σταυρός, 84
 Στεροδῆμος Νικ. Κ., 234, 235
 Στεφανίδης Ἀπόστ., 99, 100
 Στέφανος, ἡγούμενος μονῆς Διονυσίου, 145
 Στορνάρης, 157, 158
 Στουτγάρδη, 27
 Στράτη Εὐαγγ., Ἐμμ. Παπᾶς, 34
 Στράτης Εὐαγγ., 34
 Στυλιανός, 47, 48
 Σφυρόερας Βασ., 16
 Συκιά ἢ Σκιά, 59, 60, 84
 Συκιῶτες, 174, 175
 Συλλογικοί, 29
 Σύρα, 225
 Σχολή τοῦ Πανελληνίου, 35, 48, 49
 Σωτήρη Φώτιος, Μυτιληναῖος, 211
 Σωφρόνιος, 155, 156

 Ταραντζάς, 168
 Τάσιος ἢ Καρατάσος, 98, 99
 Τάσιος Ἰμπροχώρης, 110, 111
 Τεργέστη, 115, 140, 196, 199
 Τζέπτης Νίκος, 113
 Τζινάεφτρος, 75
 Τζουφλικιώτης Στεργιανός, 178
 Τηνιακοί, 169
 Τμῆμα χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, 15, 16, 21, 22, 43, 66
 Τομπάζης Γιακουμάκης, 81, 82
 Τουρκία, 200
 Τοῦρκοι, 31, 34, 37, 38, 42, 59, 66, 67, 68, 69, 75, 78, 82, 87, 88, 123, 144, 151, 152, 183, 184, 201, 202, 220
 Τριανταφύλλου Ἀγαθάγγελος, 206, 248
 Τρίκορφα, 100
 Τριπολιτσά, 138, 139, 149, 162, 163, 167, 169, 171, 172, 173, 225, 226
 Τσάγεζι (Τζιαζατζικι), 70
 Τσαρίτσανη, 23, 33
 Τυβίγγη, 26

 Ὑδρα, 21, 37, 38, 41, 42, 53, 57, 61, 65, 86, 87, 95, 96, 97, 104, 121, 125, 127, 128, 137, 138, 139, 140, 142, 159, 161, 164, 165, 167, 197, 206, 225, 244, 247
 Ὑδραῖοι ἢ Ὑδριῶτες, 160, 162, 165, 166, 174, 199, 200, 247
 Ὑψηλάντης Ἀλέξ., 35, 36, 50, 51, 99, 139, 140, 193
 Ὑψηλάντης Δημ., 38, 39, 40, 41, 78, 86, 87, 95, 99, 100, 148, 149, 160, 161, 163, 164, 170, 174, 186, 203, 247
 Ὑψηλαντίδαι, 161
 Ὑψηλάντου οἶκος, 79

 Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Ἀθηνῶν, 24, 26
 Φιλεκπαιδευτικὸς Σύλλογος Σερρών, 24, 26, 27, 28, 29
 Φιλήμονος Ἰωάν., Δοκίμιον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως 40, 57, 66, 78, 86, 92, 98, 106, 157, 161, 163, 164, 173, 180
 Φιλικὴ Ἐταιρεία, 34, 35, 37, 48, 49, 50, 191, 247
 Φίλιππος, 17
 Φιλοθέου μονή, 96
 Φοίνισσαι Εὐριπίδη, 197, 223
 Φωτάκος, ἢ Φώτιος Χρυσανθόπουλος, 200
 Φωτιάδης Ἐμμ., 24, 26

 Χαλκίδα, 204, 247
 Χαλκιδική, 32, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 67, 68, 74, 80, 82, 89, 99, 113, 121
 Χαρίσης Γεώργιος, 151, 154
 Χασεκὴ Χαλὶλ μπέης, 46, 180, 182
 Χατζάρας Βασ., 142
 Χατζὴ Ἀλεξανδρῆς, 145
 Χατζὴ Ἀναργύρου, Σπετσιωτικά, 41, 62, 80, 82
 Χατζὴ Βισβίτζης, 36, 42, 53, 159, 195
 Χατζὴ Ἰωάννου Χατζὴ Κωνσταντίνος, 244, 245
 Χατζὴ Κωνσταντῆς, τσαούσης, 143
 Χατζὴ Κωνσταντίνου Ἀλεξάνδρα, 241
 Χατζὴ Κωνσταντίνου Ἀννέτα, 240, 241
 Χατζὴ Κωνσταντίνου Μαργώ, 241
 Χατζὴ Κώστα Στέργιος, 175, 176
 Χατζὴ Μανόλης Κώστας, 244, 245, 246

- Χατζή Μεχμέτ Μπαϊράμ πασάς, 38
 Χατζή Νικόλας Γιάννης, 113
 Χατζή Πέτρου Ἰωάν., 36, 206, 226, 227
 248
 Χατζή Πέτρου Χριστόδουλος, 241
 Χατζή Σαραφιανού Μαυρουδής, 151
 Χατζή Σαραφιανού Μαυρουδῆ γιός, Γιαν-
 νάκης, 151, 152
 Χατζής, ἀπό τῆ Δοβίστα, 52
 Χατζή Στέργιος, 33, 46, 47, 48
 Χατζή Χρήστου Ἰωάν., 75, 76, 77
 Χατζή Χριστοδούλου Ἰωάν., 58, 135,
 136
 Χιλανδαρίου μονή, 15, 17, 96
 Χιμευτοῦ Ἄναγν., 178
 Χουρσίτ πασάς, 157
 Χριστοδούλου Δημ. (Χατζηστρατῆ), 72,
 73, 105
 Χριστοδούλου Ἰωάννης, 91, 92, 94
 Χριστοδούλου Νικολάκης 178
 Χριστοδούλου Ἄθων., «Λυρικά, 191
 Χρῖστος, γραμματικός, 110, 111
 Χρίστου Δημ., λογιώτατος, 106, 107, 108,
 110, 111
 Χρύσανθος, μητροπ. Σερρών, 34, 35, 48,
 49, 203
 Χρύσανθος, ἡγούμενος μονῆς Κωνσταμο-
 νίτου, 79
 Χρύσανθος Σιναίτης, 112, 113, 121, 137,
 138, 139, 140
 Χρυσόγελος Νικ., 99, 100
 Χρυσοῦν Κάτοπτρον Ἄθ. Χριστοπούλου,
 191
- Ψαλίδας Ἄθων., 33
 Ψαρά, 42, 57, 121, 144, 147, 157, 158,
 164, 174, 175
 Ψαριανοί, 39, 160, 164
 Ψαριανός Δημ., 137, 138
- Ὁρωπός, 201
- Ahmed Aĝo molla Ali-oĝlu, 46, 47
 Aşepci-oĝlu Hasan Aĝo, 46, 47,
 Augsburg, 190, 211, 213
 Bamberg, 190, 217, 219
- Barmen, 27
 Barmer Missionhaus, 27
 Bayern, 214, 216
 v. Bethmann-Hollweg, 27
 Brunner Peter, 211, 212
- Chevalier, 27
 Curtius, 27
- Darmstadt, 190
- Fabri, 27, 30
 Furtmair Max, 213
- Goethe, 220
 v. der Goltz, 27
 Griechenland, 211, 220
- Hoca-Oĝlu Osman aĝa, 46, 47
 Humphreys, 197
- Intil. Theres, 218
- Kegel C. L., 211
 Krynitski Joseph E. von, 223
 Kûfûv-oĝlu Ahmed aĝa, 46, 47
- Landshut, 190, 191, 214, 215, 216, 217,
 218
 Leonhard, 212
- Malla Ibus, 46, 47
 Mannert Konrad, 191, 217
 Mayer Dr., 198, 199, 224
Mittheilungen aus Macedonien, 30
 Mark Moritz, 219
- Nasse Erwin, 27
- Oesterreich, 215
- Paikos A., 236
 Piernbacher Joseph, 215
 Price, 214

- Regensburg, 190, 219, 220
Richard Jos., 216
Rumph Ludwig, 217
- Salih beşe Sucukçi-zade, 46, 47
Schiller, 214
Schmidt Joseph, 191
Schweiz, 225
Sinan-oglu Hüseyin, 46, 47
Stanhope Leicester, 197
- Théodori (diso) P. de, 189, 190
- Thiersch Friedrich, 190, 191, 196, 213
- V. der Trenck G., 17
Valentini Caroline, 190, 222
Valentini F(?), 222
Vettl J., 216
- Walburg O., 191, 218
Wedekind (Freiherr von), Georg Wilhelm, 190, 220
- Zographos C., 236, 237
Zürich, 224

SUMMARY

In the first and the second part of this study (Chapters I and II respectively) the author presents the documents of Emmanuel Papas (1793-1821), and those concerning his sons and his family in general, which are kept in the Archives of the Historical and Ethnological Society and in the Department of Manuscripts of the National Library in Athens. This volume also includes documents that have been published along with various works dealing with Papas's activities during the events in Macedonia in 1821. It would be useful if, after careful research, all unpublished documents that are kept in the Monasteries of Mount Athos might be collected and published in a separate volume.

In the present volume, the reader will find an informative introduction in the first and the second part, chapter I in each consisting of smaller subdivisions. For the first part, chapter I subdivisions A and B, systematic research has been carried out on the sources of the documents of E. Papas and those of his family. I am also trying to trace the history of these documents before they were deposited in the Archives of the Historical and Ethnological Society and the Department of Manuscripts of the National Library. In an attempt to establish the identity of the donor of the first archive in particular (I. M. Theodoridis), I had recourse to his home-town Serres. I examined the cultural and political situation there, the foundation and activities of the Educational Association of Serres and its relations with the similar central Association in Athens. I present the personality of Papas, based upon the documents that have been published. I also present his adventures, his initiation to the *Filiki Hetairia*, the beginning of the Greek Revolution in Macedonia in 1821 and his activities there until his death at the beginning of December 1821.

In the second part, chapter I, subdivisions A, B and C, I narrate the life, the activities, and the fate E. Papas' sons, in particular Athanasios, Anastasios, Yannakis and Nikolaos, who came to Greece and all died, with the exception of Anastasios, on the battlefield. Anastasios is of special interest, being an enthusiastic patriot, a cosmopolitan and full of intellectual restlessness. After having taken part in the

battles in the Romanian Principalities he came to Greece, where he fought in various parts of the country. There is evidence of his presence at the besieged Messolongi in October 1825. The story of the fate of the Papas family members continues up to the point where their struggles were justified, in the middle of 1865. By this time the only ones alive — of the eight boys and three girls — are Alexandros and Konstandinos in Southern Greece and their Sister Eleni in Serres.

The documents themselves are presented in the second chapter of the first and the second part of the book.

CONTENTS

	Page
INTRODUCTION	15

PART ONE

EMMANUEL PAPAS AND HIS ACHIEVEMENTS

Chapter I

THE SEARCH FOR THE DOCUMENTS COMPRISING EMMANUEL PAPAS' FAMILY ARCHIVE

A. Sources of Papas' family archive	21
B. Details concerning the personality and the achievements of E. Papas	32

Chapter II

E. PAPAS' ARCHIVAL DOCUMENTS

1. Record of Papas' marriage and the births of his eleven children (1st May 1793 - 26th August 1816)	44
2. Bill of sale of grocer's shop to Georgakis Ekonomou in Dovista (23rd October 1800)	46
3. Letter from Papas to Chrysanthos of Serres (21st December 1819?)	48
4. The <i>Filiki Hetereia</i> accepts Papas as a member (beginning of 1820?)	49
5. Alex. Ypsilandis expresses his pleasure in Papas' initiation into the <i>Filiki Hetereia</i> and hopes he will support it in its work (8th October 1820)	50
6. Athanasios Papas lends 9,843 piastres and 12 paras to the villagers of Dovista (12th December 1820)	51
7. Note of various munitions sent to Papas (undated, possibly Spring 1821)	52
8. Papas requests naval aid from the people of Hydra in attacking Thessaloniki and blockading the coast-line at Kavala (7th May 1821)	53
9. Archimandrite Ioachim recommends Captain Athanasios Margaritis to Papas (18th May 1821)	54
10. The owner of the schooner «Athena» asks the notables of Psara for help in refloating his ship (25th May 1821)	57
11. The inhabitants of Kassandra declare their revolt (29th May 1821)	57
12. The monks of Mount Athos ask for help from the Greek fleet (30th May 1821)	58

13. The people of Sykia on Sythonia ask Papas to send reinforcements to the people of Polygyros (31st May 1821)	59
14. The monks of Mount Athos ask the admiral of the Greek fleet to help them (1st June 1821)	61
15. The superiors of the Athonite monasteries request munitions from the people of Spetses (1st June 1821)	62
16. The monks of Mount Athos call for the assistance of the admiral of the Greek fleet (1st June 1821)	64
17. Bishop Ignatios of Ierissos and Mount Athos expresses his gratitude to Papas for the liberation of his province (1st June 1821)	66
18. The notables of Western Halkidiki (Kalamaria) describe the operations in their area and request munitions from Papas (2nd June 1821)	67
19. The people of Mademohoria inform Papas that they have risen against the Turks and ask him to come quickly to their aid (3rd June 1821)	69
20. The Kalamaria revolutionaries arrive just outside Thessaloniki and ask Papas to release them from the oppression imposed by Captain Yannios (4th June 1821)	72
21. Start of the political organisation of Western Halkidiki headed by Bishop Ignatios of Ierissos and Mount Athos (5th June 1821)	74
22. The revolutionaries approach to within three hours distance from Thessaloniki. Quarrels between their leaders and the captains of two chartered ships (6th June 1821)	75
23. The leaders of the Kassandra and Polygyros forces ask Papas to send them munitions and also one of his own men to stand at the head of the troops (9th June 1821)	77
24. The superiors of the twenty monasteries ask Papas to come quickly to their aid with munitions (9th June 1821)	78
25. Papas asks the community of Spetses to sell him 1,000 okas of gunpowder and to send their naval squadron to their aid (12th June 1821)	80
26. The superiors of the Athonite monasteries ask the notables of Spetses for help in the form of munitions and ships (14th June 1821)	82
27. Dimitrios Ypsilandis congratulates Papas and exhorts him to continue the struggle (15th June 1821)	86
28. The terror-stricken people of Polygyros and the surrounding villages appeal to Papas to send help to rescue them (mid-June 1821)	87
29. Papas calls on the ships' captains to create a diversion to check the Turks' advance (16th June 1821)	89
30. The superiors of the Athonite monasteries report to Papas the area's desperate situation and the need for gunpowder (24th June 1821)	90
31. The superiors request military aid (26th June 1821)	92
32. The superiors beg the notables of Hydra to send them two ships with food and munitions (29th June 1821)	95
33. Agreement for the chartering of the schooner «Alcibiades» (owned by Theophanis Vokos) by the monks of Mount Athos to guard their	

coastline (5th July 1821)	96
34. The Olympus chieftain, Diamandis Nikolaou, declares his readiness to stand by Papas (7th July 1821)	98
35. Dimitrios Ypsilandis encourages the monks and endeavours to organise surveillance in Halkidiki (12th July 1821)	99
36. Captain Athanasios Margaritis complains to Papas about the Athonite monk's poor conduct towards him (13th July 1821)	101
37. The representatives of Koutloumousiou Monastery ask Papas for wheat (15th July 1821)	102
38. The superiors of all the monasteries ask Papas for wheat (15th July 1821)	103
39. The notables of Hydra send wheat to Mount Athos (18th July 1821)	104
40. The fighters defending Mount Athos ask Papas to send them food and complain about the monks' attitude (19th July 1821)	105
41. Captain Rigas Manesis makes the same complaint (19th July 1821)	106
42. Letter of recommendation from Papas to L. Koundouriotis on behalf of the priest Parthenios (4th August 1821)	112
43. Contract for the transportation of ammunition to Halkidiki (12th August 1821)	113
44. The prior of Dionysiou Monastery asks Papas for wheat (12th August 1821)	114
45. Note of expenses incurred during Papas' son's flight from Serres out of Greece until his return on 27th March 1823.	115
46. Papas asks L. Koundouriotis why the cargo of gunpowder has not been sent (20th August 1821)	121
47. The superiors of the monasteries ask Papas to send them wheat from their dependencies (20th August 1821)	122
48. Brother Nikiphoros informs Papas of the problems on Mount Athos (20th August 1821)	123
49. Brother Nikiphoros reports to Papas the monasteries' needs in the way of food etc. (22nd August 1821)	131
50. K. Karadjas, A. Mavrokordatos and Th. Negril call upon the Athonite monks to send two delegates to the Salona conference (25th August 1821)	133
51. The representatives of Iviron Monastery send what they owe to Hadjichristodoulou (1st September 1821)	135
52. The Macedonians' delegate, Chrysanthos Sinaitis, informs Papas of his activities in Southern Greece (3rd September 1821)	137
53. Officials call upon the Macedonians to send two representatives to Salona (5th September 1821)	141
54. The representatives of Iviron Monastery ask Papas to send salt-petre and sulphur (6th September 1821)	142
55. Iviron Monastery sends brother Raphael to take delivery of various materials (7th September 1821)	143
56. Brother Nikiphoros sends Papas a cannon (10th September 1821)	144
57. Dimitrios Ypsilandis appoints Papas plenipotentiary leader and	

administrator of Mount Athos etc.» (11th September 1821) . . .	148
58. Document with the same content as no. 57 (11th September 1821)	149
59. Brother Nikiphoros informs Papas of the situation on Mount Athos and in Thessaloniki (12th September 1821)	150
60. Captains Diamandis Nikolaou and Gougoulas Draskou send Nikolaos Kasomoulis of Kozani to Southern Greece as their representative (17th September 1821)	157
61. Shipmaster Anastasios Rigas informs Papas that Hadji Visvizis has left for Hydra and that he is willing to be of servise himself (18th September 1821)	159
62. Dimitrios Ypsilandis asks the people of Hydra and Spetses to help the Olympus fighters in their struggle (30th September 1821) .	160
63. Dimitrios Ypsilandis informs Papas that he is unable to send him cannons and will see to the rescue of his family from Serres (30th September 1821)	161
64. Nikolaos Kasomoulis writes to Papas from Hydra about his visit to Southern Greece (5th October 1821)	163
65. The people of Hydra send munitions to the Olympus fighters (6th October 1821)	165
66. The people of Hydra call upon the Athonites to help the Olympus fighters (undated)	166
67. Brother Nikiphoros sends food supplies to Papas together with news of the Greek fleet's movements (12th October 1821)	168
68. The monks of Xenophondos Monastery request food supplies (14th October 1821)	170
69. Brother Parthenios of Xenophondos reports to Papas his impressions from his mission to the Peloponnese (20th October 1821)	171
70. The Olympus chieftain Diamandis Nikolaou writes to inform Papas that he is preparing to enter the fray (22nd October 1821) . .	173
71. Letter of thanks to Papas from the inhabitants of Kassandra and from refugees (24th October 1821)	177
72. Archimandrite Jacob Vatopedinos uses the pretext of ill health for not visiting Papas (8th November 1821)	179
73. The Turkish governor of Mount Athos, Haseki Halil bey, orders the monks of Esphigmenou Monastery to seize Papas (9th November 1821)	180
74. Xenophondos Monastery refuses to hand over to Papas the wheat it has set aside in its store rooms (10th November 1821)	181
75. The superiors of the other nineteen monasteries demand that Haseki Halil bey's order be carried out (11th November 1821)	182
76. Archimandrite Prokopios Dendrinios gives Ioannis Klados certain historical facts about Mount Athos (16th December 1821)	182
77. Dimitrios Ypsilandis acknowledges Papas' great services to the nation following the latter's death (25th December 1821)	186

PART TWO

EMMANUEL PAPAS' FAMILY

Chapter I

THE LIFE AND ACHIEVEMENTS OF EMMANUEL PAPAS' SONS

A. Anastasios Papas during the pre-revolutionary period and at the beginning of the revolution	189
B. Athanasios, Nikolaos and Yannakis Papas.	199
C. The fate of Papas' other sons and of his family generally	202

Chapter II

THE GERMAN AND GREEK DOCUMENTS OF ANASTASIOS

PAPAS (1-23). VARIOUS REPORTS	211
---	-----

DOCUMENTS CONCERNING PAPAS' SONS AND HIS FAMILY GENERALLY

1. Nikolaos Papas is employed by the Ministry of Public Order (23rd May 1823)	225
2. Letter from Ioannis Papas to his brother Nikolaos (3rd March 1824)	225
3. Estimate made by the prior of Xenophondos Monastery of debts to Emmanuel Papas (undated, possibly 20th December 1825)	226
4. The Ministry of the Interior orders the prior of Xenophondos Monastery to pay off the debts to Papas' sons (17th February 1826)	228
5. A copy of the same order sent to the local sub-prefectures (17th February 1826)	229
6. Bishop Neophytos of Drama confirms that Eleni Papas has received from her mother all that belongs to her and has no further claim to make of her co-heirs (12th March 1838)	229
7. List of articles left by Konstandinos Papas at his house near Eikosifinissas Monastery (29th March 1838)	232
8. Power of attorney from Georgios Papas (10th September 1838)	234
9. Power of attorney from Anastasios Papas (12th September 1838)	236
10. Letter of recommendation from Athanasios, Bishop of Serres, for Konstandinos Papas (28th March 1841)	238
11. Letter to Konstandinos Papas from a friend concerning his quarrels about various matters connected with the family inheritance (24th August 1841)	240
12. Content of a royal decree ordering compensation to the heirs of the fighters killed during the Struggle (25th March 1850)	241
13. Bishop Jacob of Serres confirms that Eleni Papas, mother of five, is in a state of great penury (26th September 1858)	242
14. Royal decree of 21st September 1861 for the settling of the compensation due after the Revolution	243

15. Reputable citizens of Serres bear witness to Emmanuel Papas' considerable estate (18th May 1865)	243
16. Konstandinos Papas asks the Greek vice-consul in Serres, G. A. Langadas, to confirm the reputability of the above-mentioned witnesses (19th May 1865)	245
17. G. A. Langadas' confirmation (20th May 1865)	245
18. Report by Konstantinos Papas to the «Honourable War Commission in Athens» [έν Ἀθήναις Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἀγῶνος] (8th June 1865)	246
INDEX	249
SUMMARY AND CONTENTS (in English)	261

